

DET ÄR INTE STENARNA SOM GÖR ONT

Röster från Herrgården, Rosengård
– om konflikter och erkännande

Per Olof Hallin, Alban Jashari,
Carina Listerborn & Margareta Popoola

Malmö Publikationer i Urbana Studier

MAPIUS 5

Tidigare utgivet i serien:

1. Mikael Stigendal, *Allt som inte flyter. Fosies potentialer – Malmös problem*, 2007
2. Ebba Lisberg Jensen & Pernilla Ouis (red), *Inne och ute i Malmö. Studier av urbana förändringsprocesser*, 2008
3. Per Hillbur (red), *Närnaturens mångfald. Planering och brukande av Arriesjöns strövområde*, 2009
4. Johanna Sixtensson, *Hemma och främmande i staden, Kvinnor med slöja berättar*, 2009

© Per Olof Hallin, Alban Jashari, Carina Listerborn, Margareta Popoola
Malmö högskola, Institutionen för urbana studier, 2010

Malmö University Publications in Urban Studies (MAPIUS) 5

LAYOUT OCH FORM: Joakim Frieberg

BILDER: Margareta Popoola

TRYCK: Holmbergs, Malmö 2010

ISSN: 1654-6881

ISBN 13: 978-91-977233-5-0

BESTÄLLNINGSDRESS:

Holmbergs AB

Stora Trädgårdsgatan 30

Box 25, 201 20 Malmö

INTERNETBESTÄLLNING:

mah@holmbergs.com

Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och föraktad. Man vill ingiva människorna någon slags känsla. Själens ryser för tomrummet och vill kontakt till vad pris som helst.

Ur Doktor Glas, Hjalmar Söderberg, 1905

Jag är 16 år gammal och jag erkänner jag är kriminell. Det var jag inte innan. Men det finns inget annat, mannen. Alla är det här. Ja, jag är liten, du ser. Folk tror inte jag kan göra nåt. Men jag kan bråka.

Ur fältanteckningar 090326

Det är ju inte stenarna som gör ont. De är ganska små, och ägg och spott gör inte ont, men det är kränkningen som gör ont.

Brandman 100215

Innehåll

Förord	7
1. Inledning	11
En del av Malmös stadsutveckling	12
Miljonprogrammets symboliska betydelse	13
Konflikter i förorterna	14
Rapportens syfte	14
Centrala begrepp för studien; plats, rum och våld	16
Att begreppsliggöra våldet	17
2. Herrgården – utveckling och levnadsvillkor	27
Rosengård som stadsdel och bostadsområde	28
Bostadsområdet Rosengård	28
Det segregerade Rosengård	31
Delområde Herrgården	33
Köp, slit och sälj – von Rosens väg som exempel	38
Kackerlackornas intåg	41
Bränder och bostadsmiljö	46
Barn, trängsel och fattigdom	46
Barnfattigdom	48
Herrgården som plats och gemenskaper	49
Herrgården som sammansatt rum	50
Herrgården som gemenskaper	52
Plats och gemenskaper	55
Lokal ordning och oordning	55
Territoriell stigmatisering och symboliskt konfliktfält	56
3. Medias röster: Oro och konflikter	61
Media och mediaproblematik	61
Bränder och stenkastning	63

Upptrappade händelser år 2007	64
Händelseutveckling 2008	65
”Källarmoskén”	66
Oroligheterna i december 2008	67
Fortsatta oroligheter 2009	68
Våren 2009	69
En ny polisstrategi	73
Hösten 2009 och våren 2010	77
Våren 2010	79
Slutsatser baserade på medierapportering	82
4. Ungdomars röster	87
Herrgården den 19 december 2008	87
Vem kastar sten?	89
Stenkastning – ungdomarnas syn	93
Levnadsvillkor – systemiska perspektiv	101
Könsordningarnas betydelse	110
Religionens betydelse	119
Våld, levnadsvillkor och orättvisa	123
Vad tycker de vuxna?	124
5. Kvinnors röster om vardagsliv och konflikter	129
Vardagslivets rum	130
Mediebildens – ”Ser vi ut som utomjordingar? Kom igen!”	143
Om varför ungdomar kastar sten	145
Synen på polis och räddningstjänst	159
Våldet i vardagen – en analytisk inramning	164
6. Mäns röster	169
Segregation och boendevillkor	170
Mediebildens	172
Hem och fritid	173
Synen på polis och räddningstjänst	175
Vardag, media och myndigheter	180
7. Röster från polis och räddningstjänst	187
Myndigheter i konflikternas centrum	187
Polisen	188
Räddningstjänsten	202
8. Att placera konflikter och våld i ett meningssammanhang	213
Rösterna på platsen	213
Konflikt- och mediespiraler	217

Handling; situationella och kontextuella meningssammanhang	220
Konflikter och våld	223
Från missnöje till våld; vem blir stenkastare?	226
Våld, plats och territorialitet	231
Social ordning och social kontroll?	235
9. Herrgården och Malmö – några utvecklingsområden	243
Utvecklingsområden	243
Referenser	249
Media	256
Övriga källor	258
Appendix: Metod	259
Intervjuer	259
Dialogmöten	267
Deltagande observation	268
Berättelser	273

Förord

Att skriva ytterligare en rapport om Rosengård känns problematiskt. Det är en stadsdel i Malmö som ofta stått i fokus för media, och i de flesta fall inte beskrivet med positiva förtecken utan oftast som ett problem, som det annorlunda och ibland till och med som det hotfulla.

Det är en beskrivning som många som bor eller arbetar där inte känner igen sig i. Men det finns också en annan berättelse som tar sin utgångspunkt i människors vardagsliv med sina glädje- och sorgämnen. För många är Rosengård det trygga, där man har sina vänner, där man känner sig hemma. Även om också vi behandlar ett problematiskt ämne hoppas vi att denna sida ändå skall komma fram.

Denna rapport hade inte varit möjlig utan det tillmötesgående som mött oss i många olika sammanhang. Inte minst från boende som ställt upp på fokusgrupps- eller personliga intervjuer, från ungdomar som berättat om sin situation, från dialogmöten med polis och räddningstjänst, men också från många som arbetar i området. Vi vill också rikta ett särskilt tack till projektets referensgrupp samt våra forskarkollegor i Göteborg, Stockholm, Linköping och Malmö som lämnat värdefulla, och ibland välbehövligt kritiska synpunkter.

Rapporten ingår i forskningsprojektet ”Förebyggande säkerhetsarbete – Metoder för möten och dialoger” och är finansierat av Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (ursprungligen Räddningsverket), Malmö högskola samt Malmö stad. Innehåll och slutsatser står författarna för.

1. Inledning

Rosengård ett samhälle i krig? Ja, nästan. Den nybyggda stadsdelen i Malmö där människorna känner sig pressade och skrämde i sina egna hem.¹

Citatet är hämtat från Sydsvenskan 1976 och beskriver en stadsdel i Malmö som alltid har varit kontroversiell. Rosengård är ett, bland andra miljöprogramsområden, som sedan dess tillblivelse har studerats, utvärderats och bearbetats genom mängder av projekt. Per-Markku Ristilampi (1994) beskriver i Rosengård och den svarta poesin hur forskare och entusiastiska socialarbetare, framförallt under Rosengårds initialskede, flyttade ut till Rosengård för att vara med och vända utvecklingen. Det var samhällskritiska aktivister som startade föreningar för att motverka alienationen och den sociala misären som de upplevde fanns i stadsdelen. Men problemen betraktades inte främst som individuella, utan som en del av det hårdnande kapitalistiska systemet som kom till uttryck i det nya stadsbyggandet. I Fallet Rosengård placerar Carin Flemström och Alf Ronnby Rosengård i sin kontext:

Rosengård är bara ett uttryck för bolagens behov av tillgång på arbetskraft. Det viktigaste har varit att snabbt få fram lägenheter till den ”tvångsinflyttade” arbetskraften. Det är många rosengårdsbor på det klara med. Vad bryr sig makthavarna sig om ifall folk trivs, har möjligheter att göra saker som gör livet värt att leva! Det viktigaste i det nuvarande läget är att arbetaren ställer upp utvilad i produktionen varje morgon. Just så fungerar Rosengård, dit släpar sig folket, trött av dagens pressande arbete, för att få några timmars vila innan det är dags för nästa arbetspass. Barnen, som vistas sin mesta tid i Rosengård, får allmänt en ytterst mager stimulans, miljön bjuder sannerligen inte mycket utöver minimum. Ändå har folket fått så höga levnadskostnader att många

familjer inte längre klarar sig på en lön, man tvingas till dubbelarbete och/eller socialbyrån. Rosengård belyser fint arbetarbefolkningens pressade situation!

Flemström och Ronnby 1972:22

Bilden av ett område med konflikter, en pressad befolkning med sociala problem och en utarmad fysisk miljö kvarstår än idag, men med andra förtecken än klass, och i en ny samhällskontext där välfärdssamhället inte längre finns som ett självklart skyddsnet. Synen på Rosengård har vuxit fram genom det nästan oavbrutna mediaintresset för området sedan 1970-talet. Stadsdelen har blivit en symbol för det som för tillfället uppfattas som det mest problematiska i samhället, samtidigt som det idag många gånger görs försök att beskriva det mångkulturella som något positivt. Den del av Rosengård som är mest omtalad i media, och som denna studie i första hand handlar om, är Herrgården. Ett bostadsområde som sannolikt har Sveriges fattigaste befolkning.²

En del av Malmös stadsutveckling

Utvecklingen på Herrgården och vissa andra bostadsområden i Malmö kan inte förstås om den inte sätts in i ett regionalt, nationellt och globalt sammanhang. När Rosengård en gång planerades och byggdes var det för att bygga bort en alarmerande bostadsbrist samt att tillhandahålla moderna bostäder till den arbetskraft, ofta genom arbetskraftsinvandring, som skulle hålla hjulen igång i industristaden Malmö. Flera stora industrier med skeppsvarvet Kockums i spetsen producerade framgångsrikt varor och fartyg för en global marknad. Många av stadens arbetsplatser blev mötesplatser för människor med olika bakgrunder och erfarenheter. Under 1970-talet drabbades Malmö, precis som flera andra europeiska och nordamerikanska industristäder, av den globala industriella omstruktureringen. Samtidigt flyttade många familjer ut från staden till omgivande kranskommuner. Under kort tid uppstod ett överskott av lägenheter och de flesta av dem fanns i nybyggda områden med flerfamiljshus i stadens ytterområden. Malmös befolkning minskade med 35 000 personer mellan 1970-1985, och antalet tomma lägenheter kunde räknas i tusental. Denna utveckling förstärktes än mer i början av 1990-talet. Bostadsområden på Rosengård som Herrgården, Örtagården och Törnrosen var bland de mest drabbade.

Om den globala ekonomiska omstruktureringen var en internationell

faktor som dramatiskt påverkade Malmö, var en annan den invandring av mestadels flyktingar som pågått sedan 1970-talet från bl.a. Chile, Argentina och andra latinamerikanska länder, Iran efter revolutionen 1979, Polen under 1970- och 1980-talen, Jugoslavien 1991-2001, Somalia och Afghanistan sedan 1990-talet, och Irak efter invasionen år 2003. Bostadsområden som Herrgården, där tomma lägenheter nu kom till användning, befolkades snabbt av nyanlända flyktingar. Mellan 1992 och 2007 tog Malmö emot 33 500 nyanlända flyktingar och invandrare. Sedan slutet av 1990-talet har närmare 10 procent av de flyktingar som erhållit uppehållstillstånd i Sverige kommit till staden. Det skall jämföras med att Malmö har ca 3 procent av rikets befolkning (Malmö stad 2007). Detta samtidigt som 1990-talets ekonomiska kris drabbade staden med en drastiskt sänkt förvärvsfrekvens och en arbetslöshet på närmare 14 procent år 1995. Herrgården och liknande bostadsområden formades nu av andra internationella krafter än de som hade sin bas i 1960- och 1970-talens arbetskraftsinvandring.

Miljonprogrammets symboliska betydelse

Miljonprogramsområden blev redan under 1970-talet inte bara en plats för nya bostäder. De blev också symboliska arenor för en kraftmätning mellan generationer om vilken framtidsvision som skulle gälla, och senare genom ökad invandring även en plats för exotism och samhällsfara. Ristilammi har tolkat Rosengård som ett *gränsland* – modernismens frontlinje, där livet i marginalen både skapar möjligheter, och begränsningar. Det finns en tudelad bild av Rosengård där den första epoken av Rosengårds historia å ena sidan handlar om behovet av moderna drägliga bostäder, men å andra sidan om en inhuman och bilcentrerad bostadsindustri. Senare har framställningen handlat om förorten som farlig och om risken för ett framväxande ghetto, parallellt med en bild av förorten som exotisk och mångkulturell. På så sätt framstår alltid miljonprogramsförorten som *an-norlunda* (Ristilammi 1994). Den initiala kritiken mot förortens livsmiljö handlade till stor del om stadsplaneringen, idag riktas kritiken allt mer mot integrationsfrågan (Beauzamy & Naves 2006). I förorten föds nya kulturer, samtidigt som individerna boende här betraktas som i stort behov av hjälp på olika sätt (se även Sernhede 2002, Listerborn 2005). Rosengård framställs både som alienerande, och som en plats som skapar en specifik gemenskap (Ristilammi 1994:110). De negativa bilder som konstrueras av platser likt Rosengård, påverkar även invånarnas självuppfattning och även deras identiteter.

Konflikter i förorterna

Under några dagar i december 2008 kom Rosengård att stå i fokus för medias bevakning. Omfattande konflikter på Herrgården mellan ungdomsgrupper, läs tonårspojkar och unga män, och polis respektive brandmän speglades i nyhetssändningar både nationellt och internationellt. På nytt slogs den mediala bilden av stadsdelen fast som orolig och dominerad av gäng och kriminella grupperingar. Konflikterna i Herrgården är dock inte unika. Likartade uttryck finns i flera städer. Våldsamma händelser runt om i Sverige, Gottsunda (Uppsala), Angered (Göteborg), Tensta och Rinkeby (Stockholm) och Ronna (Södertälje), för att nämna några av de platser som uppmärksammats i media under de senaste åren, väcker oro för vad som kan hända även i andra städer.

Ur ett mer övergripande samhällsperspektiv kan konflikterna ses som konsekvenser av ekonomiska strukturomvandlingar och en långt gången segregation. Men hur kan vi ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv gå djupare och nå en bättre förståelse för vad som ligger bakom dessa konflikter, och om möjligt också stärka de positiva krafter som kan vända utvecklingen på lokal nivå. Hur kan vi få en mer djupgående förståelse för konflikter mellan unga män, polis och räddningstjänst, så att inte motsättningarna ökar och leder till än större segregation mellan grupper och bostadsområden? För att hitta positiva utvecklingsvägar behöver vi veta vem eller vad som är drivande i de motsättningar som fortgår med varierad intensitet runt om i landet. Vi kanske också ska fråga varför inte *fler* ungdomar, än vad det faktiskt rör sig om, är involverade i konflikterna – vad gör att man *inte* går in i dem? I denna rapport är det är inte vår avsikt att ytterligare stigmatisera grupper och bostadsområden. Snarare vill vi bidra med ny kunskap och ökad förståelse mellan olika aktörer i samhället. Förhoppningsvis kan det leda till förbättrade relationer mellan myndigheter och olika medborgargrupper, något som bör gynna alla i ett långsiktigt perspektiv.

Rapportens syfte

Under ett och ett halvt år har en forskargrupp vid Malmö högskola följt utvecklingen i Herrgården, ställt samman delar av nyhetsbevakningen, intervjuat nyckelpersoner, genomfört fokusgruppsintervjuer med kvinnor och män i området, samt bedrivit deltagande observation vid oroligheter och följt ungdomars vardagsliv i skola och fritid (för en mer utförlig metodpresentation se Appendix). Syftet med studien och rapporten är att med utgångspunkt från händelser i bostadsområdet Herrgården analysera

vad som orsakar motsättningar och konflikter mellan tonårspojkar/yngre män och polis respektive räddningstjänst. Under arbetet med denna rapport har vi också i dialogform diskuterat framkomna resultat med räddningstjänst, polis, lokala tjänstemän och forskare. Värdefulla kommentarer har begrundats och vävts in i materialet efter hand. Faktafel har korrigerats efter påpekanden.

I undersökningen har vi valt att både studera vardagen, och de mer spektakulära konfliktsituationerna. Studien är en slags ”närläsning” av ett specifikt bostadsområde, men skall tolkas i relation till de strukturella förändringar som kan utläsas på nationell och internationell nivå. Rapportens material ger en unik beskrivning av hur globala och nationella situationer får lokala konsekvenser hos grupper av människor och enskilda individer. Fokus i det material som återges i denna rapport är alltså på de lokala situationerna, men tolkas med hjälp av en bredare samhällsvetenskaplig förståelse. Vår sammanställning är ett försök att lyfta fram de röster som finns, men som inte alltid kommer till tals. Det är dock inte bara ett återgivande av röster, utan också ett försök att ge en mer teoretisk förståelse av vad som kan ligga bakom att tonårspojkar och unga män anlägger bränder och kastar sten på poliser och brandmän. Hur beskriver ungdomar själva sin situation och orsaker till händelseutvecklingen?³ Rapporten är en fallstudie från Malmö, men kan säkert jämföras med andra platser med likartade problem, inte bara i storstadsområden. En del av resultaten från studien är sannolikt av generell karaktär, men behöver bekräftas av andra motsvarande undersökningar. Andra slutsatser är av mer lokal natur. I rapporten anges bostadsområdets och gatans namn. Motivet till detta är att synen på platsen är en så integrerad del av problematiken.

Rapporten vänder sig till personer som i sitt yrkesliv eller i sin forskning är intresserade av en fördjupad förståelse av de lokala mekanismer som kan leda till konfliktsituationer mellan myndigheter och ungdomar. Den är författad så att förhoppningsvis en bredare allmänhet också ska kunna finna den intressant. Rapporten följer inte en traditionell vetenskaplig redovisningsform med en inledande och djupgående teorigenomgång och omfattande referenser till tidigare forskning. Istället har vi valt att framförallt lyfta fram de intervjuade personernas röster. I hög grad låter vi informanternas egna röster ta plats i rapporten, men strukturerade och inramade av författarnas tolkningar. I inledningskapitlet presenterar vi en teoretisk ram för att hjälpa läsaren att förstå rösternas sammanhang och kontext, samt rapportens upplägg. Senare i rapporten går vi djupare för att få en teoretisk förståelse till händelserna. Vi som skrivit rapporten har vår bakgrund i kulturgeografi, stadsbyggnad, sociologi och internationell migration och etniska relationer, samt är verksamma vid institutionerna för Urbana studier respektive Internationell migration och etniska relationer, vid Malmö högskola.

Centrala begrepp för studien; plats, rum och våld

Rapporten rör sig över ett brett teoretiskt fält, där några begrepp är mer centrala än andra. Dessa är plats, rum och våld samt olika aspekter på dem. Nedan behandlas inledningsvis plats och rum för att sedan följas upp med olika synsätt på våld.

För att förstå Rosengårds utveckling är det viktigt att förstå vad plats och rum är. Många av de intervjuade uttrycker en stark identitet knuten till platsen Rosengård. Likaså blir gränser och territorialitet, dvs. kontroll över rummet viktigt för många. Från ett annat perspektiv blir Rosengård som plats stigmatiserad⁴, men nu av krafter utanför området.

Herrgården som bostadsområde är i sig ett exempel på hur rum och platser blir till genom ekonomiska, fysiska, sociala och politiska processer, eller med urbansociologen Lefebvres terminologi; hur rum produceras (Lefebvre 1996). Herrgården är å ena sidan en specifik plats med en unik livsmiljö, å andra sidan är Herrgården också en nod i ett större geografiskt och ekonomiskt sammanhang som t.ex. migrationsströmmar och internationella kapitalrörelser, där Herrgården inte kan betraktas som ett avgränsat rum. Både det unika, och det generella för området bidrar till de lokala förutsättningarna och utgör en kontext till det liv som utspelar sig där.

En plats har många dimensioner. Utifrån de boendes perspektiv kan man till exempel tala om platsen som fysiskt rum, med bland annat bostäder, servicelokaler, möteslokaler, skolor, torg och vägar. Det finns också ett socialt rum, som konstrueras genom sociala gemenskaper, närhet till vänner och familj och som kan inge trygghet och välbefinnande. Därtill kan man tala om platsen som mentalt rum, eller diskursivt rum, som ger platsen mening utöver vad vi kan se och ta på, där inte minst berättelser, föreställningar, rykten och representationer blir centrala bl.a. i media. Utifrån ett individuellt perspektiv blir platsen utgångspunkten för människors livsvärldar, dvs. hur man utifrån sina subjektivt upplevda erfarenheter ser och agerar i världen.

En viktig "diskursiv rumsproducent" i detta sammanhang är medier som genom sina benämningar och rapporteringar formulerar begrepp kopplade till platser. "Förorter" är ett exempel på ett sådant begrepp på svenska ytterstadsområden, i USA kallas de för "the Projects", i Storbritannien "the Estates" eller i Frankrike "banlieues". Dessa platser förväntas "producera" en viss typ av individer; "förortsbarn", "zonards" (invånare från en zon), eller "banlieue outcasts". Begreppen har sin härkomst från hur den sociala geografin ser ut, där de franska och svenska "förorterna" bär stora likheter inom Europa, medan USA och Storbritannien däremot har stora delar av sin ekonomiskt svaga befolkning i innerstadsmiljöer. Det gör att begreppen för ytterstadsområden får en annan mening än den

svenska "förorten" eller franska "banlieues". Inget av dessa två begrepp är per definition negativt laddade, men bär med sig en vidare betydelse än ytterstadsbebyggelse. Precis som i Frankrike har också i Sverige förortens invånare ändrats över tid; från infödda till invandrade, och därmed har också retoriken kring problemen förändrats, från att tidigare definieras som sociala, till idag bli relaterade till invandring, etnicitet och religion. "The colour of fear" för förortens invånare har förändrats, precis som Mustafa Dikeç (2007) beskriver den franska situationen.

Även om medierna spelar en stor roll för hur rädslan för förorterna har utvecklats så kan medierna inte beskyllas för hela stigmatiseringsprocessen av dessa platser. Stigmatiseringens institutionalisering sker också genom bland annat politisk retorik, policy- och myndighetsutövning, och inte minst genom samhällsvetenskapliga begrepp och utvecklandet av kvantifierbara kategorier⁵. Från myndighetsperspektiv kan platser begreppsliggöras genom fixerade och tydliga gränser, som delar i ett nätverk eller som del av en relationell geografi. Den territoriella stigmatiseringen som sker genom begreppsliggörandet kring förorterna och dess "hotfulla unga män" riskerar att stärka spridningseffekten av konflikterna i förortsområdena. I en process av välfärdsstatens distansering från dessa områden har Andrefieringen och utsattheten i områdena ökat, och med det en förstärkt risk till ökade konflikter mellan ungdomarna och det omgivande samhället (Sernhede 2006). Vad som hände i de franska förorterna under 2005 har visat sig inte längre vara en omöjlighet i Sverige. Relationerna mellan polis och ungdomar visar också likheter mellan länderna (Beauzamy & Naves 2006). Den typ av konflikter och urbant våld som utvecklats mellan ungdomsgrupper och polis i Frankrike med omfattande oroligheter redan i början av 1990-talet, har sedan tidigare också funnits i Storbritannien (Body-Gendrot 2000a, 2000b, Dikeç 2007). Stenkastande ungdomar som attackerar poliser och brandmän ingår således i en internationell trend där även anlagda bränder blir en viktig ingrediens. Motiven som anges är också de samma, vilket vi kommer att presentera senare, liksom många av reaktionerna hos de boende. Konflikterna på Herrgården kan med andra ord ses som exempel på en typ av även internationellt förekommande urbana konflikter som koncentreras till vissa typer av bostadsområden.

Att begreppsliggöra våldet

Är våldet och upploppen i förorterna meningslöst, ytterst välgrundat eller någonting mitt emellan? Försök att förstå våldets meningsammanhang kan leda tolkningarna i många olika riktningar. Våldet är ett uttryck för

en konflikt. Begreppet konflikt härleds ur latinets *conflictus* som betyder sammanstötning. Det kan definieras som en konfrontation mellan verkliga eller upplevda motsättningar kring behov, resurser, värden, intressen eller mål (bearbetat efter NE). Konflikter är kontextuella och relationella. Konflikter utspelar sig alltid i specifika tidrumsliga sammanhang, likväl som att människor lever under strukturellt bestämda levnadsvillkor som kan uppfattas som diskriminerande och orättvisa och därmed utgöra en grundval för konflikter. De konfliktaspekter som huvudsakligen återges i media och politik är de som uttrycks genom direkta och fysiska våldsyttningar. Men våld och konflikter kan också ses i ett bredare samhällsperspektiv. Arendt menar att våld kännetecknas av att andra behandlas som objekt och att det inte sker en dialog på lika villkor (Arendt 1970 i Engdahl och Larsson 2007:109). Våld är på så sätt direkt kopplat till processer av objektivering, kommunikation, makt och vanmakt. Våld blir både en orsak till och en konsekvens av ett kommunikativt sammanbrott. Att begreppsliggöra våld är därför centralt för att förstå hur konflikter och orättvisor kan övergå i våldsamma handlingar.

Våld är uttryck för *något* och måste därför förstås, tacklas och bearbetas bredare än att bara fokusera det synliga våldet. Slavoj Žižek (2009) problematiserar våldsbegreppet i ett triumvirat av *subjektivt, symboliskt och systemiskt våld*. Det direkt synliga *subjektiva våldet* ('subjective' violence) är det fysiska våld som har en tydlig aktör men också ett tydligt offer. Av de tre nivåerna är aktören egentligen bara synlig och tydligt identifierbar i den subjektiva dimensionen. *Symboliskt våld* finns inbäddat i språket och i meningsskapandet, på ett sätt som gör några tolkningar möjliga och andra inte. *Systemiskt våld* är följderna av ett ekonomiskt och politiskt system, dvs. samhällets struktur i global och lokal samverkan. Žižek avser med det systemiska "the often catastrophic consequences of the smooth functioning of our economic and political systems" (Žižek 2009:2). Žižek menar att det subjektiva våldet först kan förstås mot bakgrund av det symboliska och systemiska våldet. Utifrån en sådan definition utövas våld på flera olika sätt, men det är först när det subjektiva våldet inträffar som det uppmärksammas och debatteras, dock nästan undantagslöst utan relation till de andra våldsformerna. Žižeks våldsdefinitioner; *subjektivt, symboliskt och systemiskt våld* ligger nära Philippe Bourgois djupgående antropologiska analys av våld som drabbar människor i fattiga bostadsområden där han finner fyra dominerande våldsmönster; *politiskt, strukturellt, symboliskt och vardagsvåld* (Bourgois 2001). I syfte att fördjupa förståelsen av exkluderingmekanismer urskiljer Iris Marion Young fem förtrycksmekanismer (se kapitel 5) som har väsentliga analytiska likheter med Žižek och Bourgois våldsbegrepp; *exploatering, marginalisering, maktlöshet, kulturell imperialism* och *(subjektivt) våld* (Young 1990).

Med utgångspunkt i Žižeks indelning i olika våldsformer kan vi identifiera ett antal konfliktfält och konfliktteman där våld har sitt ursprung och utövas. Inom det subjektiva konfliktfältet finns de fysiska våldsformerna, men det är inte jämnt fördelat i samhället utan drabbar vissa grupper mer än andra. Även om risken för att utsättas för subjektivt våld är liten för de flesta medborgare, är rädslan för att bli utsatt betydligt mer spridd. Det symboliska konfliktfältet handlar om innehållet i relationer och synen på den Andre. Frågan om erkännande, erkännandeordningar och respekt är centralt inom detta konfliktfält. Det systemiska konfliktfältet handlar om hur makt och resurser skall fördelas. Traditionellt har detta varit intimt knutet till arbetsmarknader, politiska rörelser och församlingar. Idag finns det emellertid stora grupper som står utanför dessa områden och är därmed inte förankrade varken ekonomiskt eller politiskt. Dessutom saknar de oftast legitima företrädare som kan föra deras talan.

Varför är då ett breddat våldsbegrepp relevant? Det material som presenterats i denna studie visar att våldet, som i sig kan te sig ”marginellt” utfört av ett begränsat antal alienerade individer, är relaterat till strukturer eller system som skapar situationer där våldet blir möjligt och rimligt (utifrån ett subjektivt perspektiv). Den diskursiva och rumsliga situationen, i staden och samhället i stort, skapar detta utrymme. Våld kan både utmana, och manifesteras maktordningar. Ungdomar som intar ett territorium visar sin rumsliga makt över området (jfr. Aretun 2009). Om vi inte ser hur dessa olika våldsuttryck är länkade så blir förståelsen för problemen fragmenterad. Våldsproblematiken är komplex eftersom det dels rör sig på en individuell nivå där socialpsykologiska och identitetsaspekter spelar roll (även yrkesroller), dels på en socio-ekonomisk strukturell nivå främst uttryckt genom det systemiska och symboliska våldet. Relationerna mellan dessa nivåer har inte alltid tydliga, synbara samband för betraktaren. För att öka förståelsen mellan dessa olika analytiska nivåer – individen och samhället – om man så vill, hjälper samhälls- och kulturteoretiker som Žižek, Bourgois, Young m.fl. till att synliggöra relationerna.

Gemensamt för Žižek och Bourgois är att de ser våld som något mer än det som vanligen definieras som våld, dvs. en handling som innebär att en eller flera personer medvetet tillfogar en annan person eller personer smärta eller kroppsskada med hjälp av fysisk beröring dvs. att slå någon, vilket i de allra flesta om inte alla länder är olagligt. De juridiska definitionerna reglerar vad som är våldsbrott.⁶ Våldet är också starkt normerat som negativt och att hantera våldsuttryck i olika former är centralt för demokratier, där polis och militär har våldsmonopol. Vad som definieras som våld förändras dock över tid, där t.ex. våld mot barn tidigare kallades uppfostran i Sverige. Den juridiska definitionen visar alltså snarare hur olika individers rättigheter ser ut än vad som per definition kan *upplevas*

som våld, dvs. kränkande.⁷ Allt våld är inte heller lika synligt. Det våld som återspeglas i media är beroende av vilken typ av våld som skrämmer mest och som passar våra övriga föreställningar om individer och samhället i stort. Idag är fokus på ungdomsvåld stort, med ungdomar både som förövare, och offer (se Estrada & Flyghed 2007). Ordet våld härstammar från ordet välde, dvs. till kraft, makt och rättigheter. Även ordet vålla, i betydelsen makt och rättighet, urskiljs från fornsvenskan.⁸ Våld blir då tydligt kopplat till makt och till rättigheten att utöva den makten. I detta fall handlar det om makten över bostadsområdet och där våldet fungerar som en maktdemonstration från både ungdomarnas, och polisens sida. Genom att använda begreppet våld i flera, mer ovanligt förekommande, sammanhang, vill rapporten dels belysa kontexten för konflikterna, dels betona att våld är kanske mer komplext och omfattande, än det som vi har för ögonen, dvs. ungdomarnas stenar, flaskor och ägg.

Žižek använder, till skillnad mot Bourgeois, begreppet systemiskt (över-satt från engelskans *systemic*), istället för strukturellt, våld.^{9,10} Bourgeois utvecklar sin teori från en av freds- och konfliktforskningens grundare, Johan Galtung, men begreppet har också använts av den svarta medborgarrättsrörelsen, t.ex. Frantz Fanon. Det politiska våldet särskiljs i Bourgeois begreppsapparat, och refererar till våld som är administrerat utifrån politisk ideologi, rörelse eller stat. System brukar vanligtvis inom samhällsvetenskaplig teori vara en del av strukturella mönster, t.ex. socioekonomiska eller politiska system som strukturerar samhället, men *systemiskt* åsyftar i vår tolkning av Žižek något som är utbrett överallt i hela samhället, och som påverkar en grupp, eller system såsom ekonomin, marknaden eller staten.¹¹ Systemiskt är inte detsamma som systematiskt, som betonar det metodiska. Aktörerna, eller makthavarna, är inte alltid tydliga/entydiga och det systemiska går utöver institutioner och samhällets organisationer.¹² Ett exempel på hur de tre nivåerna är sammanlänkade men som kommer till uttryck genom systemiskt våld är t.ex. hur föreställningen om muslimer som fundamentalister och upprorsmakare i förorten sprids i populärkultur och nyheter, i sin tur påverkar politiker, medvetet eller omedvetet, till att fatta beslut om insatser och forskning som i sin tur återverkar på de boendes möjligheter på arbetsmarknad och bostadsmarknad, eller i sin relation till polisen. Här är kulturella uttryck, såsom film, nyheter, förmedlat genom bild och språk (symboliskt meningsskapande) och som påverkar politikernas förståelse som i sin tur kan få politiska uttryck och institutionaliseras genom offentliga och privata aktörer.

Žižek uppmanar oss att distansera analysen av våldet från de personliga trauman som det orsakar. Trauman är viktiga att förstå, hantera och förebygga, men för att förstå komplexiteten och möjligen hantera problemen

på ett mer varaktigt sätt, måste vi se förbi det subjektiva våldet som är synligt och spektakulärt. Det är inte bara det subjektiva våldet som utgör utmaningen, och som i och för sig kan vara svårt att hantera, utan relationen *mellan* de tre våldsförhållningarna. Hanteringen av våldet är kanske i första hand att studera relationerna mellan dem och de rumsliga sammanhangen, dvs. hur de tar sig uttryck i olika socio-rumsliga kontexter som t.ex. Herrgården och Rosengård. Våld kan i sig också väcka hopp om möjlighet till förändring. Genom att analysera relationerna kan man också möjligen uppnå en djupare förståelse till varför vissa områden drabbas av lokala konflikter och våldsspiraler medan andra inte gör det, och vad det finns för likheter mellan stadsområden som sett en upptrappning av våldet (Zizek 2009). Det är inte stenen som gör ont, säger brandmannen, utan kränkningen, och betonar därmed handlingens symboliska betydelse. Ungdomarna antyder, även om de inte säger det med våra termer, att det är sveket och bristen på respekt som gör ont.

Våldsbegreppet som det används i denna rapport innebär att offer – förövarrelationen inte är entydig, då våldet ses som relationellt och där maktpositionerna mellan t.ex. ungdomsgrupper och polis kan skifta över tid och rum. Människor ses inte heller som passiva ”offer” för olika samhällsstrukturer, utan som handlande individer som mer eller mindre medvetet utvecklar anpassnings- eller för den delen konfliktstrategier för att hantera eller reagera i sina olika livssituationer.

Med utgångspunkt i Žižeks treindelning, men med förstärkning av anknytande teoretiska begrepp av olika våldsförhållningar/nivåer samt vår ovan beskrivna förståelse av platsens territoriella betydelse, kan vi identifiera ett antal konfliktfält och konfliktteman där våld har sitt ursprung och utövas. I kapitel 2; *Herrgården – utveckling och levnadsvillkor*, ger vi en bakgrund till den specifika geografiska avgränsningen för studien och platsens betydelse för de uppkomna konflikterna. Främst lyfter vi fram hur bebyggelsen i området har förvaltats av myndigheter och fastighetsbolag. Kapitlet kan sägas ge en bild av både det platsspecifika som det generella *systemiska våld* som påverkar de boende i området genom olika marginaliseringsprocesser, och som skapar de levnadsvillkor och förhållanden som blir en grogrund för känslor av alienation och vanmakt.

I kapitel 3; *Medias röster: Oro och konflikter*, utökas förståelsen för platsen genom ett fokus på våldsrapporeringen och den lokala historia som är utgångspunkt för studien. Här återfinner vi framförallt den *symboliska nivån* av våldets triumvirat, främst genom att våldet inte kontextualiseras utan rapporteras utan försök att förklara eller beskriva konsekvenser. Medias beskrivningar har betydelse för hur ungdomar, föräldrar, tjänstemän, räddningstjänst, polis och politiker förhåller sig till området. Det återverkar också på deras identiteter kopplade till platsen.

I relation till det systemiska och symboliska våldets uttryck gör vi sedan en grundlig beskrivning av de individuella erfarenheterna av *subjektivt och systemiskt våld*, och tolkningarna av händelserna. Kapitel 4; *Ungdomars röster*, kapitel 5; *Kvinnors röster om vardagsliv och konflikter*, kapitel 6; *Männens röster*, samt kapitel 7; *Röster från polis och räddningstjänst* beskriver utifrån skilda perspektiv och positioneringar konfliktfältet. I denna rapport ges den subjektiva och interpersonella nivån störst utrymme, då det är det som vårt empiriska material redovisar, men ska läsas mot bakgrund av systemiska och symboliska aspekter. Andra studier har fokuserat det systemiska våldet genom att synliggöra diskrimineringsprocesser (t.ex. Kamali 2005, 2006, Molina 2001) eller det symboliska våldet (t.ex. Ericsson, Molina & Ristilampi 2000). I en summerande analys, kapitel 8, väver vi samman materialet med en utvecklande del kring interpersonella relationer och konflikter. Slutligen i kapitel 9 avslutas rapporten med några förslag på utvecklingsområden.

Genom den begreppsliga inramningen; plats, rum och våld, skildras vardagslivet och de spektakulära situationerna. Det ska dock återigen förtydligas att det subjektiva våldet *inte* präglar livet för alla. Snarare är det en dimension i vardagslivet som är knutet till vissa platser och vissa tider, och som många främst får kunskap om genom berättelser eller media. Som rapporten visar känner många av de boende sig trygga, starka och positiva till sitt bostadsområde. Det man uttrycker i fokusgruppsintervjuerna är mer reaktioner på systemiskt och symboliskt våld och som kontinuerligt påverkar deras vardagsliv. För medias del blir det subjektiva våldet emellertid tongivande och en bärande del av rapporteringen från Rosengård.

Noter

1. SDS 1976-04-14.
2. Baserat på att området enligt Rädda Barnen har Sveriges högsta grad av barnfattigdom. Se kapitel 2.
3. Citaten i rapporten är anonymiserade.
4. Stigmatisering sker när en person eller grupp av individer har en eller flera egenskaper som inte accepteras av andra i samhället, samt att individen eller gruppen tenderar att reduceras till själva stigmat. Goffman (1973) anger tre typer av stigman: Kroppsliga stigman, karaktärsstigman (t.ex. missbruk) och gruppstigman (t.ex. religion, etnicitet, kön, sexuell läggning). Wacquant (2008) använder begreppet territoriell stigmatisering där negativa egenskaper kopplas till en speciell plats och människorna som bor där.
5. Se t.ex. Meijlings diskussion kring begreppet utanförskap och utanförskapsområden (Meijling 2008).
6. Inom juridiken omfattar de olika våldsbrotten i allmänhet brott som misshandel, mord, dråp, våldtäkt, rån och våld mot tjänsteman. Brottsförebyggande rådets våldsdefinition (2010-05-03) : http://www.bra.se/extra/link/?module_instance=7&action_link_show.94.0.=1
7. Allt våld behöver förstås inte vara kränkande eller ofrivilligt.
8. Dessa aspekter utelämnas dock här.
8. Svensk etymologisk ordbok (2010-05-03): <http://runeberg.org/svetyym/1240.html>
9. Begreppet struktur används också hos Paulina de los Reyes och Masoud Kamali när de beskriver strukturell rasism genom hur invandrare från utomeuropeiska länder och i synnerhet från de muslimska länderna, bemöts och behandlas inom flertalet institutioner och myndigheter (de los Reyes & Kamali 2005), på ett sätt som visar att mönsterna har institutionaliserats, om än ibland omedvetet.
10. Strukturellt våld enligt Bourgois definition åsyftar; "the political-economic organization of society that imposes conditions of physical and emotional distress, from high morbidity and mortality rates to poverty and abusive working conditions. It is rooted, at the macro-level, in structures such as unequal international terms of trade and it is expressed locally in exploitative labor markets, marketing arrangements and the monopolization of services" (Bourgois 2001:6).
11. Habermas (1984, 1987, 1990) teori om det kommunikativa förnuftet och sin diskussion om relationer mellan system och livsvärld kan sägas behandla ett likartat problem dvs. det han kallar för systemens kolonialisering av livsvärldarna. Habermas teori är starkt förnuftsbaserad och normativ

och försöker identifiera olika rationalitetsformer, och där han ser den kommunikativa handlingen som central.

I denna rapport använder vi begreppen system och livsvärld men inte utifrån samma starka förnuftsbaseade utgångspunkter som Habermas.

12. Žižek utgår inte från de sociologiska termerna här utan är främst att betrakta som en lacanskt (psykoanalytiskt) inspirerad kulturteoretiker, vilket gör att det inte är direkt rättvist eller möjligt att ställa begreppen systemiskt och strukturellt som parallella eller jämförbara begrepp.

2. Herrgården – utveckling och levnadsvillkor

[O]ch hela stan vet ju om att där både finns kackerlackor och trångboddheten är alarmerande därute. Så det visste man ju om så därför känns det lite lustigt när man läser tidningarna de senaste två veckorna. Hela stan har visst om det, det har varit den största offentliga sanningen som ingen kände till!¹³

Detta kapitel ger en beskrivning av Rosengård som stadsdel inklusive de delområden som ryms inom det större bostadsområdet. Redovisningen utgår från stadsdelen och omfattar dess historia och nuvarande utformning för att sedan mer fokusera på ett mindre delområde nämligen Herrgården. Rosengård skall ses som exempel på de skilda levnadsvillkor som växte fram under 1960-talet i de så kallade miljonprogramsområdena. För att illustrera dessa levnadsvillkor finns uppgifter om bostadsbestånd, ägarstruktur och villkor på bostadsmarknaden, in- och utflyttningar, fritidsmöjligheter, trångboddhet och barnfattigdom. Detta är inte faktorer som kan reduceras till ”Rosengårdsproblem”, det är lokala beskrivningar som ingår i en större samhällelig kontext där även systemiska och symboliska aspekter berörs. De beskrivningar av bostadsmarknaden på Rosengård, och ägarbyten av fastigheter på Herrgården som kännetecknas av anonymiserad kapitalförvaltning och som drabbat befolkningen är inget isolerat lokalt problem. De exempel som lyfts fram skall ses som tecken på en nyliberalt orienterad bostadspolitik som är uppbyggd i enlighet med föreställningen att marknaden skall reglera sig själv.

Redovisningen bygger på information som hämtats från Malmö stads områdesfakta och omfattar befolkningssammansättning, demografiska förhållanden, inkomstuppgifter och andra bakgrundsfakta. Dessa uppgifter har kompletterats med uppgifter från Malmö stads informationsavdelning samt genomgång av litteratur, media och rapporter, inte minst från storstadssatsningen (1999-2004/05) som är exempel på en nationell

satsning utanför Rosengårds och Malmös gränser.¹⁴ Därtill har intervjuer med representanter för fastighetsägare, Hyresgästföreningen, Rosengårds stadsdelsförvaltning och boende gett värdefull information. Slutligen har texten också granskats av tjänstemän på stadsdelsförvaltningen som har haft möjligheter att ge synpunkter och ytterligare information vilket har kompletterat materialet i sin helhet.

Rosengård som stadsdel och bostadsområde

Bostadsområdet Rosengård ingår i Rosengårds stadsdel vars befolkning uppgår till ca 22 000 personer år 2009 och är indelat i sju delområden: Persborg, Västra Kattarp, Törnrosen, Örtagården, Apelgården, Kryddgården och Herrgården. De två första delområdena ingår i stadsdelen, men de flesta malmöbor skulle nog inte betrakta områdena som tillhörande Rosengård i annat avseende än en kommunalt administrativ indelning. Dessa delområden byggdes under 1940- och 1950-talen, lite tidigare än miljonprogrammets igångsättande. Persborg består av småskaliga flerfamiljshus med hyresrätter ägda av MKB Fastighets AB (ursprungligen Malmö Kommunala Bostadsaktiebolag). Västra Kattarp omfattar såväl flerfamiljshus som småhus med bostadsrätter och egna hem som ägandeformer. Egnahemsdelen brukar ibland betecknas som gamla Rosengård. Som kurios kan nämnas att det ungefär mitt i ”gamla” Rosengård finns ett elskåp, som under flera år konstant klottrades ned med beteckningen ”South Side”, vilket mentalt angav en gräns mellan Rosengård och stadens södra delar och som kunde uppfattas ligga utanför Rosengård.

Bostadsområdet Rosengård

En vardaglig förståelse av Rosengård sammanfaller således inte i alla delar med stadsdelens gränsdragningar. Bostadsområdet Rosengård består av fem delområden som också delas upp i en äldre och nyare del. Till den äldre delen hör egentligen endast Törnrosen, som är belägen väster om Västra Kattarpsvägen.

Fastighetsbeståndet inom Rosengårds fem delområden byggdes på en sammanlagd yta av 3 km² av tre byggherrar som bestod av MKB, HSB (Hyresgästernas Sparkasse- och byggnadsförening) och BGB (Malmö Byggmästares Gemensamma Bostads AB). Bostadsområdet var ett storskaligt projekt och var tänkt att möta dåtidens trångboddhet, sanitärt

undermåliga bostadsförhållanden och en eftersatt standard i stora delar av Malmös innerstad. Bostäderna består framför allt av trerumslägenheter, mindre och större lägenheter är i mindretal. Området skulle vara bilfritt, det skulle finnas grönytor och det skulle vara nytt, fräscht och modernt. I detta låg en socialpolitisk ambition att förbättra människors livsvillkor. Trots dessa ambitioner var det inte dessa som gav eko i den allmänna debatten som kom att följa vid byggandet av bostadsområdet.

Rosengård blev på kort tid välkänt för en större allmänhet långt utanför stadens gränser. Anledningen till områdets ryktbarhet var bland annat den förtätning av lägenheter och därmed människor som kunde ske genom att man byggde på höjden. Husen placerades med ett avstånd från varandra som gav utrymme för lekplatser, och grönområden som kunde fungera som mötesplatser för befolkningen som nu skulle få behovet av ljus, luft och rymd tillgodosett. Området var exempel på en stadsmiljö som skilde sig från innerstadens kvarter, där många av inflyttarna kom från. Det var en stadsmiljö som fann sina paralleller i Skärholmen, Tensta, Hammarkullen och andra bostadskomplex i landets storstäder som växte upp ungefär samtidigt. Rosengård fick i stora delar symbolisera dåtidens planering som byggde på en långt driven funktionalism. Trots de goda intentionerna uppfattades den emellertid av många som människofientlig. Det hjälpte således inte att området var planerat för att vara bilfritt, ljust och grönt med människans bästa framför ögonen. Socialarbetare, journalister, författare och intellektuella befarade att funktionaliteten skulle avhumanisera Rosengårds befolkning.

Funktionaliteten gav sig bland annat uttryck i att området skulle ha ett centrum dit alla affärer och tjänster lokaliserades. Modernitet och service var honnörsord, men samtidigt ledde det till att det växte upp höghuskomplex som inte i första hand förknippades med en "levande" miljö. Bostadsområdet planerades utifrån funktionella och kommersiella intressen. I områden mellan husen, i kvarteren skulle det inte finnas affärer, skyltfönster eller näringsverksamheter. Inköpen skulle skötas på en plats, i det här fallet Rosengårds Centrum som byggdes som ett affärskomplex som sträcker sig ovanför Amiralsgatan. En trafikled delade området i två delar med gångbroar mellan sig. Centret planerades för att betjäna hela området, men också en större krets kunder utanför stadsdelen. Under några år verkade dessa forna planer vara en förpassad idé, men en ombyggnad av centret under 2000-talet tycks ha väckt ambitionerna till liv igen. Kuriosa värt att nämna är att centret en gång planerades med Ponte Vecchio som förebild. Bron som förenade det delade Florens och blev en viktig träffpunkt och ett livligt handelscentrum. Rosengårds affärscentrum fungerar som en form av knutpunkt mellan alla delområdena som består av flerfamiljshus, både låg- och höghus. Huruvida Rosengård i praktiken

har blivit ett konkurrenskraftigt handelscentrum eller inte råder det delade meningar om, men att det i någon form utgör en mötesplats för dagens rosengårdsbor med ursprung i ett hundratal olika länder är lätt att upptäcka vid besök på näringsställen, bibliotek och medborgarkontor.

Idag är ett femtiotal språk gångbara i området. Befolkningen är till skillnad från den ursprungliga befolkningen heterogent sammansatt. Den befolkning som ursprungligen flyttade in till Rosengård bestod främst av svenska arbetare, men arbetskraftsinvandrarerna utgjorde också en mindre del av de första rosengårdsborna. Under de närmaste årtiondena kom denna bild att förändras. Förändringarna påbörjades redan under 1970-talet, när bostadsområdet i princip blivit färdigställt. Förklaringen står att finna i att det parallellt med satsningen på flerbostadshus också byggdes småhus och många flyttade ut ur storstäderna (Dahlin 1974). Utflyttningen kom att gå under beteckningen ”Gröna vågen”. Resultatet blev att det inom delar

Figur 1. Stadsdelen Rosengårds delområden. Källa: Malmö StadsAtlas 2010.

Tabell 1. Bostadsområdet Rosengårds befolkning 2008. Antal personer.
Källa: Områdesfakta, Malmö stad, 2009

Törnrosen	3 053
Örtagården	4 702
Apelgården	3 546
Kryddgården	2 475
Herrgården	4 878
Totalt	18 654

av miljonprogrammet blev ett lägenhetsöverskott som reglerades genom följande års invandring. I ett retrospektivt perspektiv kan det konstateras att svenskarna flyttade ut och invandrarna in. Denna beskrivning kännetecknar framför allt Herrgården som har en högre andel boende med utländsk bakgrund än de övriga delområdena.

Det segregerade Rosengård

I dagligt tal brukar Rosengård omnämnas som ett segregerat område. Det här sättet att beskriva området handlar oftast om ett oreflekterat förhållningssätt till segregation. Beskrivningen utgår från föreställningen att Rosengård är avskilt från resten av Malmö, att Rosengård är fattigare än andra bostadsområden, och att Rosengård på avgörande punkter skiljer sig från resten av staden. Med den utgångspunkten borde det vara mer korrekt att betrakta Malmö som segregerat. Det är Malmö som stad som uppvisar skillnader bland befolkningen i inkomstnivåer, arbetslöshet och behov av försörjningsstöd. Segregation handlar således om skillnader, inklusive åtskillnader i det fysiska rummet. Bland segregationens kännetecken kan förutom sociala och ekonomiska faktorer också etnicitet nämnas. När dessa olika uppdelningar sammanfaller med boendemiljön kan segregationen bli allvarlig (SOU 1995:142). Detta sätt att betrakta segregation som ett allvarligt samhällsproblem tar sin utgångspunkt i att skillnader mellan olika delar av befolkningen inte får bli allt för stora, vilket i förlängningen kan skapa missnöje bland olika befolkningsgrupper och hot mot samhällets ordning (jfr Douglas 2004). Resonemanget bygger på att delar av befolkningen upplever sig orättvist behandlade, vilket i grunden handlar om ett samhällssystem som är orättfärdigt. Ett sådant samhällssystem bygger på en över- och underordning och leder till att delar av befolkningen saknar makt, är utsatta för omgivningens stigmatisering och själva inte kan styra över sina liv. Enligt Mats Franzén, urbansociolog, som tar sin utgångspunkt i Honnerts begrepp om erkännande innebär stigmatiseringen och bristen på erkännande ett moraliskt dilemma som är ett av segregationens kännetecken (Franzén 2008).

För att sammanfatta det kortfattade resonemanget ovan handlar segregation om kategorisering av människor med utgångspunkt av socioekonomiska, rumsliga och/eller etniska faktorer. Denna uppdelning av över- och underordning kan till sin konsekvens få en stigmatiserande verkan för dem som har underordnade sociala positioner i samhället vilket också innebär ett samhälleligt moraliskt dilemma. Det är med detta synsätt på segregation som Rosengård och dess delområden studeras i denna rapport.

Figur 2. Gatunamn i det studerade området. Källa: Malmö StadsAtlas 2010.

Rosengårds delområden kännetecknas till det yttre av färgen och höjden på husen, men denna estetiska skillnad mellan gula och röda hus, låga och höga hus har sina paralleller i en viktigare skillnad som handlar om ägarstrukturen, eller uttryckt på ett annat sätt; upplåtelseformerna skiljer sig åt. I strikt ekonomiska och juridiska termer har människorna inom de olika delområdena således olika relationer till sin bostad. Dessa ekonomiskt och juridiskt påvisbara skillnader utgör bostadsmarknadens olika segment. Parallellt med segregation, som mäter skillnader mellan olika befolkningsgrupper inom geografiska områden, kan man också tala om segmentation som utgår från människors ekonomiska och juridiska relation till bostaden (se t.ex. Lindén 1989:52, Olsson Hort, 1992:94 och Andersson 2007:18).

Inom Törnrosen och Örtagården som tillhör den äldre delen av bostadsområdet Rosengård, är samtliga bostäder kommunalt ägda och upplåtelseformen är hyresrätter. Apelgården består av bostadsrätter medan Kryddgården uppvisar såväl hyresrätter som bostadsrätter. Herrgården är det område som färdigställdes sist av alla delområden och består av hyresrätter. Fastigheterna är framför allt privatägda, men även det kommunala bostadsföretaget MKB Fastighets AB finns representerat bland fastighetsägarna i delområdet.

Människornas ekonomiska och juridiska relation till bostäderna sammanfaller med skillnader i ekonomisk bärkraft, beroende av försörjningsstöd och andra faktorer i de skilda delområdena. Ett exempel är beroendet

av försörjningsstöd som i Herrgården uppges vara 66 procent medan motsvarande siffra i Apelgården är tre procent, vilket är ett lägre tal än för Malmö i sin helhet (Områdesfakta Malmö 2009). Detta är ett exempel på att befolkningen i Apelgården är ekonomiskt mer resursstark än befolkningen i Herrgården, men det är också ett bevis för att Rosengårds delområden har olika karaktär i såväl socioekonomiska som etniska termer. Här kan också nämnas att såväl Apelgården som Herrgården utmärks av en etniskt heterogen befolkning, men även här finns skillnader. Apelgårdens invandrade befolkning kommer huvudsakligen från länder i Europa såsom Jugoslavien, Bosnien, Polen och Danmark. Herrgården kännetecknas av senare invandrade grupper med ursprung utanför Europa. Även i demografiska termer skiljer sig Apelgården och Herrgården åt, elva procent av Apelgårdens befolkning är i åldersspannet 6-18 år. I Herrgården är motsvarande siffra 32 procent. När det gäller Herrgården, vars befolkning till stor del utgörs av senare invandrade grupper utanför Europa kan hushållen belastas av inneboendeförhållanden som gör att antalet boende överstiger de officiella uppgifterna, vilket i sin tur kan innebära att det även finns fler barn och ungdomar än vad officiella uppgifter låter förmedla. Det kan alltså konstateras att Rosengård kännetecknas av en segmentation, som hänger samman med områdets upplåtelseformer och som har betydelse för de etniska och socioekonomiska segregationsmönster som uppvisas i och mellan Rosengårds fem delområden.

Delområde Herrgården

Herrgården färdigställdes i början av 1970-talet och är det senast byggda delområdet på Rosengård. Det omfattar en yta av ca 1 km² som kan nås genom två gator, von Rosens väg och Ramels väg. Gatorna är uppkallade efter greve von Rosen respektive friherre Ramel. Herrgården har fått beteckningen efter Rosengårds herrgård som fortfarande finns bevarad och ligger i områdets södra del. Herrgårdsbyggnaden har blivit kulturhus och här samordnar och initierar Drömmarnas hus kulturverksamheter för barn och unga, inte bara inom Rosengård. Verksamheten började en gång under namnet Teater X, och byggnaden har under många år fungerat som hemvist för kulturaktiviteter riktade mot barn och unga, men också för olika föreningar och kommunala aktiviteter.

Herrgården gränsar i norr mot Kryddgården och i söder mot Rosengårds villabebyggelse. Vid gränsen till villabebyggelsen finns en sporthall, tennisbanor och ett utomhusbad. Det finns en hel del aktiviteter för den som är sportintresserad och vill träna fotboll eller delta i boxningsklubben

som är etablerad sen lång tid tillbaka och har sin verksamhet vid Rosengårds centrum. Det är däremot sämre ställt med öppna verksamheter för tonåringar på Herrgården som är mindre målmedvetna och bara vill träffa kompisar, lyssna på musik eller inte vill göra något speciellt.

Fritidsverksamheterna är organiserade i varje delområde, det handlar främst om verksamheter för yngre barn och yngre tonåringar. Fritidsverksamheterna drivs framför allt av föreningar eller av föreningar i samverkan med kommunen. Ett samarbetsprojekt i det här sammanhanget är Rädda Barnens verksamheter för barn och unga som geografiskt är placerat på Herrgården. Undantaget från de lokala fritidsverksamheterna är Tegelhuset, som drivs av kommunen och är placerat mitt i Rosengård på centrat. Tegelhuset vänder sig till lite äldre ungdomar liksom Bricks, en annan av kommunens fritidsgårdar som är placerat på Bennets väg inom delområdet Törnrosen. Fritidsgårdarna har begränsad öppettid under helg- och kvällar. Detta gäller även Gröningen, en fritidsverksamhet för yngre killar och tjejer på Herrgården som bedriver sin verksamhet i anslutning till Rosengårdsskolan som finns i områdets södra del. På Rosengård finns också fyra ungdomskommunikatörer som har till uppgift att vara en länk mellan ungdomar och stadsdelen.

Det är här intressant att göra en jämförelse med den fritidsverksamhet som organiserades för barn och ungdomar under 1970-talet. Karin Flemström och Alf Ronnby (1972) redogör för den fritidsverksamhet som fanns i Rosengård i maj 1971. Deras redogörelse visar att det då, precis som nu fanns fritidsgårdar i varje delområde samt i Rocent (Rosengårds centrum). Totalt fanns åtta fritidsgårdar i stadsdelen. Skillnaden mellan då och nu

Tabell 2: Jämförande nyckelfaktorer för Herrgården och Apelgården respektive Rosengård stadsdel relaterat till Malmö som helhet. Källa: *Malmö stads Statistik och planeringsavdelning 2008*.¹⁵

	Herrgården	Apelgården	Rosengård stadsdel	Malmö
Folkmängd (antal)	4 878	3 546	21 904	280 801
Antal bostäder ¹⁶	1 375	1 502	7 691	143 556
Disponibel medelink. (sek)	161 829	192 621	180 061	226 140
Hushåll med bidrag (antal)	1 128	65	2 617	13 294
Förvärvsarbetande (20-64 år) (%)	16	50	39	64
Barn ≤18 år (%)	47	20	33	20
Gymnasieutbildning (%)	27	47	31	41
Eftergymnasial utbildning (%)	15	18	40	40
Deltagande i kommunvalet 2006 (%)	53	58	56	74
Utländsk bakgrund (%) ¹⁷	96	80	86	37

är att tonåringar i femton- och sextonårsåldern samt äldre ungdomar över arton år verkar ha varit en grupp som man då planerade för. Öppettiderna var generellt mer generöst tilltagna än idag. Fyra fritidsgårdar hade kontinuerligt öppet till klockan 21 och fyra hade öppet till klockan 22 eller 23 (jfr. Flemström och Ronnby 1972: 243-244).

Enligt Flemström och Ronnby fanns det under år 1971, 7 676 barn i åldern 0-19 år, vilket stämmer ganska väl överens med dagens uppgifter som visar att det inom Rosengårds stadsdel finns 7 228 barn som är 18 år eller yngre (jfr. Flemström och Ronnby 1972: 88 samt Områdesfakta 2008). Denna jämförelse blir emellertid haltande om man inte också granskar åldersfördelningen. Det är svårt att göra direkta jämförelser eftersom man under olika perioder kategoriserat vid olika brytpunkter, men uppgifterna ger ändå en viss ledning. År 1971 fanns det i Rosengård 2 811 barn i åldern tio till nitton år. År 2008 utgjordes befolkningen mellan sex till arton år av 4 965 personer (ibid). Antalet barn i skolåldern har således ökat kraftigt från Rosengårds färdigställande, vilket även Flemström och Ronnby förutspådde när de samtidigt varnade för att det redan då fanns för lite sysselsättning för ungdomarna (Flemström och Ronnby 1972: 88). Det har förflutit en avsevärd tid, och fritidsgårdarnas verksamhet har som en del av samhällsprocessen kvalitativt förändrats, men även kvantitativt går det att identifiera förändringar. Med facit i hand kan det konstateras att de öppna fritidsverksamheterna för tonåringar, i ett historiskt perspektiv relativt sett har minskat och öppettiderna har begränsats. Mot bakgrund av den tid som har förflutit sedan 1970-talet har fritidsverksamheternas roll förändrats. En annan skillnad är att fritidsverksamheterna, liksom skolorna under 1970-talet i stort vände sig till en relativt etniskt homogen befolkning. Numera har Rosengårdsskolan 650 elever med ursprung i ett trettio-tal länder. Bland de största språkgrupperna som finns representerade kan nämnas arabiska, kurdiska, somaliska, pashto och romanés. Bland Herrgårdens barn i skolåldern är lite mer än hälften elever vid Rosengårdsskolan. Övriga barn i årskurs 1-5 fördelas mellan stadsdelens andra skolor (Kryddgårdsskolan, Apelgårdsskolan, Örtagårdsskolan och Värner Rydén) och friskolor, huvudsakligen Ögårdsskolan, Ala Salamah och Malmö friskola. När det gäller de äldre barnen på Rosengård som inte är elever vid stadsdelens skolor, är de framför allt inskrivna på skolor i Centrum, Södra Innerstaden och Husie som är näraliggande stadsdelar.

Mellan Rosengårdsskolan och bebyggelsen vid Ramels väg finns ett grönområde vars skötsel tidigare tagits om hand av Herrgårdens samtliga fastighetsägare. I folkmun har den här öppna platsen kort och gott kallats Gröningen. I samband med att Malmö kommun övertog ansvaret för den gemensamma utemiljön utlystes i slutet av 2008 en tävling om namnet på platsen. Det vinnande bidraget blev "Vänskapsparken" (SDS 2009-01-

17)¹⁸. Grönområdet fungerar som en samlingsplats vid midsommarfirande, barnens lek, brännbollsturneringar och annan samvaro. Kommunens planering är att grönområdet fortsatt skall fungera som samlingsplats. Här kan också nämnas att Contentus har hyrt ut en lokal, som tidigare vållat strid (se nästa kapitel), till kommunen. Parken och lokalen ingår i ett större projekt som handlar om delaktighet och dialog med en bredare grupp av befolkningen. Projekteringen manifesterades genom invigning av ”Nya vänskapsparken” den 17 juni 2010.

Grönområdet omsluts av fastigheterna vid Ramels väg som i öster omringas av Inre Ringvägen, en motortrafikled som fungerar som en yttre gränsmarkör av Rosengårds bebyggelse. Motortrafiken håller sig utanför området, inne i området är det bilfritt. I huvudsak består vägnätet av två långsträckta gator, von Rosens väg och Ramels väg. Inom området finns ett fåtal mindre butiker med utbud av mat, grönsaker och mindre dagligvaror, men sortimentet är begränsat och den som vill göra större inköp hänvisas antingen till Rosengårds Centrum eller måste bege sig utanför området. En hel del inköp sker i centrat som ligger vid Herrgårdens västra gräns. Stora delar av området har åtminstone fram till hösten 2009 varit starkt nedslitet.

Göran Persson, Kjell Larsson, Beatrice Ask, och Nyamko Sabuni är alla ministrar som vid olika tillfällen besökt Herrgården. Vid de tillfällen som ministrar varit på besök i området har det snyggats till i och runt om fastigheterna. Särskilt upprepsat blev det 1999 inför ett besök av drottning Silvia. Många uppskattande kommentarer hördes i området och renlighetsivern inför drottningens besök blev en symbol för hur området kunde se ut, men varken hovet eller ledande ministrar kommer varje dag och de boende har mer än en gång funnit anledning att ifrågasätta sin boendemiljö.

Den yttre bilden skall kombineras med det faktum att Herrgården är det socioekonomiskt mest sårbara delområdet i Rosengård. Bidragsberoendet är högt, förvärvsfrekvensen låg och disponibel inkomst per person är lägst i hela Rosengård. Det leder till slutsatsen att Herrgården är det fattigaste bostadsområdet i Malmö. Detta betyder inte att människor som bor här är dömda till fattigdom, det handlar inte om ett öde som är på förhand givet för herrgårdsbor. Detta har varit en bärande tanke för de storstadssatsningar som har gjorts under åren för att öka förvärvsfrekvensen i Herrgården och andra delar av miljonprogrammets områden. Insatserna har emellertid visat sig vara svåra att mäta. En oförändrad arbetslöshet i ett bostadsområde behöver inte betyda att enskilda individer är konstant arbetslösa. Här kan naturligtvis finnas misstankar om inkomster som inte beskattas, vilket registreras som arbetslöshet men inte är ekvivalent med sysslöshet, men här finns också andra förklaringar. Människor flyttar,

arbetslösheten kanske uppmäts vara konstant i bostadsområdet trots att enskilda individer förändrar status, de tar sig in på arbetsmarknaden och flyttar ut från området (se Bevelander m.fl. 2000, 2001).

Herrgården, liksom övriga delar av Rosengård är föremål för in-, ut- och omflyttningar. De idag numerärt största befolkningsgrupperna har ursprung i Irak, Libanon, Afghanistan, Jugoslavien och Somalia. Det handlar om senare invandrade befolkningsgrupper, som visserligen kan vara naturaliserade svenskar (svenska medborgare) men vars vuxna befolkning har haft kortare tid att göra boendekarriär än infödda svenskar eller tidigare invandrade grupper. Det är svårt att göra generaliseringar, men att Herrgården är föremål för befolkningsförändringar kan visas genom att utflyttningen under senare år uppmäts vara ungefär tjugo procent årligen, samtidigt som det idag bor närmare 5 000 personer på ett område som ursprungligen beräknades för ungefär halva antalet. Det är inte riktigt görligt att följa enskilda individers flyttningsriktningar, men det finns anledning att anta att det skett en del flyttningar från Törnrosen och Örtagården till Herrgården. De har i förekommande fall flyttat från det kommunala bostadsföretaget till privata fastighetsägare (Popoola 1998). Vid samtal med enskilda hyresgäster som har gjort de här valen har det handlat om närhet till vänner, språket och en vilja att upprätthålla ett socialt nätverk i den omedelbara närmiljön (ibid).

Flyttningsriktningar från Herrgården och Rosengård i sin helhet har olika delar av staden som destination, men under åren 2000 till 2004 hade ungefär hälften av flyttarna från Rosengård bosatt sig i Hyllie, Södra Innerstaden och Fosie. En försumbar andel av flyttningarna har skett i omvänd riktning. Mätningar under samma period visar däremot en tydlig flyttningsriktning från Rosengård till Fosie eller om man så vill från öster till söder (Andersson, 2007: 55-56). Flyttningarna visar att vissa delar av Rosengård, mer än andra bostadsområden med liknande socioekonomisk karaktär, fungerar som en form av transitboende. Man flyttar in, flyttar ut och ersätts av nya inflyttare som kommer från andra platser än Malmös övriga bostadsområden.

Under åren har dessa omflyttningar visat sig förändra den etniska sammansättningen i Herrgården. Från 1970-talets in- och utflyttning av svenskar har ett flertal etniska befolkningsgrupper passerat revy. Iraniernas in och utflyttning kan nämnas som exempel. Under 1992 registrerades 351 personer från Iran vara boende i Herrgården. De var en av de största befolkningsgrupperna. Med en tidsmässig förflyttning till 1994 tillhör iranier inte längre de fem största grupperna utan registrerades under kategorin ”övriga länder”. Utflyttningen av iranier kan jämföras med inflyttningen av hushåll från Libanon. Under 1992 registrerades 190 personer från Libanon vara boende i Herrgården. Ungefär hälften var naturaliserade svenskar.

År 2008 har personer med ursprung i Libanon växt till 858 personer och är den näst största befolkningsgruppen. Den största befolkningsgruppen har ursprung i Irak och det arabiska inslaget dominerar idag bilden av området (Områdesfakta för Malmö 1992, 1994, 2008). Under 1990-talet kunde en större romsk bosättning noteras i Herrgården, men under senare delen av 1990-talet och början av 2000-talet tycks den romska andelen av befolkningen minskat. Befolkningsväxlingarna har sin motsvarighet i köp och försäljningar av de fastigheter som de ut- och inflyttade hyresgästerna härbärgerar, vilket har visat sig kunna ha en viss bäring på vartannat.

Herrgården är och har under en lång tid varit privatägt. Fastighetsägarna och förvaltarna har skiftat under åren. För att visa på några drag i historien finns anledning att göra en uppdelning mellan von Rosens väg och Ramels väg, eller kanske rättare sagt mellan ägarskapen i dessa olika delar av Herrgården¹⁹.

Köp, slit och sälj – von Rosens väg som exempel

När det gäller hyreshusen vid von Rosens väg 50-78 (med fastighetsbeteckningarna Landsfiskalen 1 och 2) på Herrgården har befolkningen under hela 1990-talet och en del av 2000-talet fått leva med ständiga ägarväxlingar. Turbulensen började under 1990-talet, strax efter 1990 års skattereform och en bostadspolitisk kursändring. Skatteväxlingen innebar i korthet minskade inkomstskatter, höjd fastighetsskatt och minskade räntesubventioner. En konsekvens av den förda politiken var att hyrorna höjdes och under några år blev det ett stort lägenhetsöverskott i städer som Malmö (Ramberg 2000).

Lägenhetsöverskottet märktes även på Herrgården, och ungefär samtidigt påbörjades en karusell av ägarbyten som började med Landsfiskalen 2 (med adress von Rosens väg 66-78) i början av 1990-talet när familjen Åhman i Linköping övertog fastigheten bestående av tre höghus och ca 300 lägenheter. Fastigheten hade för övrigt också tidigare varit i ägo av ett företag med säte i Linköping. Inom några månader överläts fastigheten till bröderna Pavlic, som företrädde Handelsbolaget Styrmannen 8 (Popoola 1998). De hade sitt kontor i Göteborg, och fastighetsskötseln överläts i ett inledande skede åt Finestigo AB, ett företag med huvudkontor i Landskrona. Ägarna hade inledningsvis önskemål om att ändra befolkningssammansättningen, de var speciellt intresserade att skriva kontrakt med unga par som stod i begrepp att bilda familj. Ambitionerna förmedlades till kommunen, och till förvaltaren som hade en person som fungerade som fastighetens ”allt i allo”. Förvaltningen sköttes av en kombinationstjänst

som innefattade vaktmästaruppdrag, ekonomisk hantering och kontraktsskrivningar samt besiktningar. Underhållet var eftersatt, kackerlackor var ett återkommande problem, men dessa bekymmer överskuggades av andra och större problem som omgav vardagen. Källarbränder var ett av dessa. Under en period var fastigheten den plats i Malmö som brandkåren mest frekvent besökte. Det var till och med så illa att en kvinna omkom i en av dessa återkommande källarbränder. Husen hade redan tidigare varit dåligt underhållna, nu förföll de ytterligare. Skulderna ökade och hyresgästerna möttes av en ständig negligering av sina önskemål och krav på reparationer och underhåll. Den negativa utvecklingen ledde till att hyresnämnden beslutade om tvångsförvaltning. År 1993 trädde det tvångsförvaltande bolaget Formator in i bilden (ibid).

Formator började sitt uppdrag med att tillkalla hyresgästerna som framför allt hade ursprung i Östeuropa, Libanon och Irak. Romer var en framträdande grupp bland hyresgästerna. Man agerade systematiskt och kallade hyresgästerna trappa efter trappa, det organiserades ”trapphusmöten”. Nu ville man veta vilka önskemål hyresgästerna hade. Olika projekt påbörjades för att minska skadegörelsen, hyresgästerna engagerade sig tillsammans med personalen för att skapa en god anda i bostadsområdet. Hyresgästerna bidrog genom att i flera fall engagera sig ideellt, de ställde upp och målade lokaler, bakade kakor till olika sammankomster och engagerade sig i husen, gårdens och den yttre skötseln. I flera fall skapades vad som skulle benämnas en tillitsfull relation mellan de individer som arbetade i fastighetsförvaltningens tjänst, kommunen och hyresgästerna som hade att leva under förvaltarskapet. Relationerna blev emellertid inte långvariga, Styrmannen 8 försattes i konkurs och Formator fräntogs sitt uppdrag när fastigheten 1994 såldes till HSB för 9,1 miljoner kronor, som redan var ägare till Landsfiskalen 1 med adress von Rosens väg 50-64 (ibid).

Nu började vad som kan sägas vara en repetition av det förra förvaltarskapet. Nu utlystes till nya trapphusmöten, nu ville HSB veta vad hyresgästerna önskade sig av det nya bostadsföretaget. Hyresgäster ställde upp och tolkade, man hjälpte till att engagera sig i den yttre skötseln av fastigheten. Nya planer skissades och presenterades för hyresgästerna, man ville bygga om den yttre miljön, garagen skulle repareras och tvättstugor skulle flyttas och renoveras. HSB hade dessutom en egen agenda, man ville byta befolkningsunderlag. Enligt ansvariga fanns det en oönskad hög koncentration av romer, eller zigenare enligt det rådande språkbruket. Det gjordes ansträngningar att förändra befolkningsammansättningen. Under en kort tid flyttade romer ut och araber in. När det gällde den etniska sammansättningen kunde det uppvisas direkta förändringar, men när det gällde husen och dess skötsel motsvarade engagemanget inte det intresse man påbörjade ägarskapet med (ibid).

Stafettpippen gick vidare och 1996 var det så dags igen. HSB sålde fastigheterna Landsfiskalen 1 och 2 till Nor Swe AB, ett norskägt företag. Återigen tillkallades trapphusmöten, återigen engagerade sig hyresgästerna och återigen ventilerades problem med dåligt underhållna lägenheter. Utvecklingen gav ständigt upphov till nya déjà vu-upplevelser. År 2003 var det åter dags för ägarbyte, nu till Landsfiskalen Holding AB som betalade 125 miljoner för de båda fastigheterna vilket innebar att fastigheterna ökat i värde sedan förra köptillfället när fastigheterna såldes för 107 miljoner kronor. Fastigheterna fick således återigen nya ägare, men nu inträffade något som skulle kunna betecknas vara ett trendbrott.

År 2006 ansåg Malmö kommun att det vara dags att bryta den onda cirkeln, de förvärvade fastigheterna genom att utnyttja sin förköpsrätt, men då hade fastigheterna under ett tiotal år ständigt varit föremål för ägarbyten med ett minimalt eller obefintligt underhåll som följd. MKB Fastighets AB köpte fastigheterna för sammanlagt 122 miljoner kronor (MKB 2006). Samtidigt värderades fastigheterna till endast 80 miljoner kronor, vilket innebar att fastigheternas värde endast motsvarade 2/3 av den betalade köpesumman. Här skall också tilläggas att fastigheterna var i omedelbart behov av renovering vilket ställde krav på ytterligare investeringar. År 2009 uppskattades renoveringarna ha uppgått till 47 miljoner kronor (DN 2009-05-03). Totalt motsvarar summan av inköp och renoveringar i det här läget närmare 170 miljoner kronor.

MKB:s övertagande var ett i många stycken tungrovt arbete som rutinmässigt började med kontakt med hyresgästerna och nya möten för att försöka skapa relationer i och runt om fastigheterna.

Vi gick hem till alla och knackade dörr och sa "Hej, vi kommer från MKB". Vi frågade inte vad man ville med sin lägenhet utan sa att kom ner till vårt kontor så träffas vi där i lugn och ro. Så vi hade en tjur-rusning här egentligen första året. Alla kom ner hela tiden, så försökte vi åtgärda felen. Nollställa till normalt läge.

Representant för MKB 2008-12-15.

Normalläge handlade om mer än att renovera, det handlade också om attityder, respekt och mellanmänniska relationer.

Vi hade fördomsfulla entreprenörer som fanns på området sen tidigare men vi sa: Nä, du är inte välkommen hit längre. Vi kände det fanns motsägelser, vissa killar bland våra entreprenörer kände vi, nä det passar sig inte. Lite attitydproblem, det funkar inte.

Representant för MKB 2008-12-15.

Entreprenörer byttes ut, standarden i fastigheterna förbättrades, nödvändiga renoveringar i bostäderna skedde, den yttre miljön förändrades och det gjordes försök till omflyttningar för att skapa bättre förutsättningar för trångbodda familjer. Detta var en vällovlig insats, men man skulle i och för sig redan kunnat initiera den här insatsen i början av 1990-talet när Styrmannen 8 försattes i konkurs. Nu tvingades hyresgästerna genomgå flera ägarbyten, som genomgående försämrade fastigheternas skick. Samtidigt steg inköpssumman och behovet av ytterligare insatser ökade kostnaderna, vilket i slutändan drabbat Malmö kommun, och därmed malmöborna som är ägare till MKB Fastighets AB.

Kackerlackornas intåg

För att förstå bostadssituationen i Herrgården skall även här tecknas en kort historik av ägarväxlingarna vid Ramels väg under 1990-talet. Idag ägs merparten av fastigheterna av ACTA Kapitalförvaltning som är ett nordiskt kapitalförvaltningsbolag verksamt i Norge och Sverige. Fastigheterna i Bostads AB Gröningen innehåller 867 lägenheter (med beteckningarna Kronodirektören 2 och Kronodirektören 4 – 10) och är placerade i ACTA:s dotterföretag Hyresfastighet Holding 2 AB. Newsec Asset Management är förvaltare till vad som får anses vara lejonparten av Herrgårdens bostäder.

Insprängt bland Newsecs bestånd finns tre höghus bestående av 160 lägenheter. Husen med fastighetsbeteckningen Kronodirektören 3 ägs och förvaltas av Contentus, ett företag med säte i Ystad som köpte fastigheten av MKB 1995. Ett år tidigare hade MKB i sin tur övertagit fastigheten från Bunkeflobyggen. Denna vidareförsäljning, i kombination med flera års avhållsamhet att förvärva fastigheterna Landsfiskalen 1 och 2 med adress von Rosens väg 50-78, visar med all önskvärd tydlighet att MKB initialt inte visat något intresse att förvärva ett fastighetsbestånd i Herrgården.

Med fokus på ACTA:s lägenhetsbestånd har här, precis som i Landsfiskalen 1 och 2 vid von Rosens väg, funnits en viss turbulens i ägarskapet. Samtidigt finns en viss kontinuitet genom bröderna Paulssons involvering i företagen Peab, Metreva, Skånehus och Brinova. År 2004 sålde Brinova fastigheterna till Erik Selin Fastigheter AB och Fastighets AB Fossemå som placerade fastigheterna i Bostads AB Gröningen. Enligt Jan Kockum, en av ägarna till Bostads AB Gröningen var fastigheterna vid övertagandet 2004 i gott skick. Det fanns enligt hans bedömning inte något behov av renoveringar (SDS 2004-02-03). Ägarskapet blev dock kortvarigt och fastigheterna såldes vidare till ACTA med 10 miljoner kronor i vinst. Enligt

hyresgästföreningen verkar de nya ägarna vara överraskade av ett allt mer pockande behov av underhåll.

Men ni har ju för fan köpt det, har ni inte besiktigat fastigheterna innan? Nä, ja vi har gjort en teknisk besiktning och det innebär att man tittar på siffrorna. Alltså de köper en aktieportfölj, de köper ett objekt, en investering. De tittar bara på siffrorna, driftsnetto, driftskostnaderna och hyresintäkterna och så gör de allt för att hålla nere underhållet för att skapa det här utrymmet och suga ut benmärgen. De har inte varit och tittat, de har köpt in blanco.

Representant för Hyresgästföreningen 2008-12-05.

Ägarna tycks ha gjort det till en affärsidé att köpa fastigheter, minimera underhållet och därmed maximera vinsten. Den här affärsidén har i det här fallet visat sig drabba hyresgästerna på ett olyckligt sätt. Det finns många vittnesmål som visar att hyresgästerna under åren känt sig negligerade.

[D]et kommer mycket lukt, mycket äckligt en eller ett par dagar i veckan från brunnen. Även från 2:a och 3:e våningen, man måste ha dörren till badrummet stängd. Jag tror det är något som fastnat. Newsec gör inget, de bara lyssnar, de vill inte svara.

Kvinnlig hyresgäst i ACTA/Newsec:s bestånd 2008-11-28.

När hyresgästerna inte anser sig få den hjälp de behöver är Hyresgästföreningen en av dessa instanser man vänder sig till. Vid samtal med Hyresgästföreningen framkommer uppfattningen att man med ledning av det mönster av nonchalans som utvecklats av ägarna till fastighetsbeståndet, bedömer att hyresgästerna är, och har under lång tid varit utsatta för strukturell diskriminering. Här följer ett exempel, som dessvärre inte är ensamt i sitt slag.

Han hade ju kommit ner och felanmält den här fuktskadan, det var ju från grannens toalett som läckte. Han påstår att han berättat vad som hänt, och de skriver ner det på en lapp och knycklar ihop lappen och slänger den i papperskorgen och bara skrattar åt honom. Och även andra hyresgäster berättar att när de kommer in på kontoret: ja, ja det ordnar sig säger de och sen skiter de i det. Så att något grövre exempel... (på strukturell diskriminering), men det står givetvis inte i Newsec:s policy att de ska bemöta hyresgäster på det här sättet utan det är en kultur som utvecklats.

Representant för Hyresgästföreningen 2008-12-05.

Hyresgästerna söker sig till Hyresgästföreningen, men också till socialtjänsten eller andra instanser som skulle kunna tänkas hjälpa dem. Dessa försök att fästa uppmärksamheten på sin belägenhet har inte haft någon större genomslagskraft. Underhållet i bostäderna är och har under lång tid varit eftersatt, men det är framför allt under de senare åren som det eftersatta underhållet exponerats i media och fäst uppmärksamheten på fastighetsägarnas ansvar.

Mögel, fukt och ohyra har debatterats som om det vore fråga om alldeles nya upptäckter. Kackerlackor har demonstrerats, uppförstorade i TV-rutan där bilden framställs som kackerlackornas intåg, som om det aldrig tidigare varit känt och aldrig tidigare nämnt.

Anders Rubin, byggkommunalråd i Malmö intervjuades i slutet av 2008 i SVT:s Agenda där han sa sig inte ha förstått att det var så illa som det nu visat sig vara. Andra röster från läkare, sjukvårdspersonal och socialarbetare visade dock ingen förvåning. Faktum är att förhållandena varit kända, eller åtminstone borde varit kända under lång tid. En representant för Hyresgästföreningen säger under tiden som debatten om kackerlackorna var som mest intensiv:

[O]ch hela stan vet ju om att där både finns kackerlackor och trångboddheten är alarmerande därute. Så det visste man ju om så därför känns det lite lustigt när man läser tidningarna de senaste två veckorna. Hela stan har visst om det, det har varit den största offentliga sanningen som ingen kände till!

Representant för Hyresgästföreningen 2008-12-05.

En representant för socialtjänstens Individ och familjeomsorg kontrar kritiken från Hyresgästföreningen och säger:

Vad jag här inte förstår är hur Hyresgästföreningen kan vara så fruktansvärt tandlös. De sitter på de så kallade "Ilmarmötena" på Herrgården.²⁰ Ilmarmötena tillkom efter de här bränderna för några år sedan när "Rosengård brann". Med jämna mellanrum har Ilmar möten med stadsdelen, närpolisen, MKB, stadskontoret, fastighetsägarna o s v. Och frågar sig vad som skall göras för att förbättra situationen på Herrgården, på Rosengård. De träffas en gång i kvartalet.// Och det är för mig oförståeligt att Ilmar som är så tuff, med kunskap om hur Newsec sköter sina bostäder, (den kunskapen) har vi haft länge, att han inte säger: vi är inte intresserad att prata med dimridåerna, antingen gör ni något åt det eller inte.

Representant för socialtjänstens Individ och familjeomsorg 2008-11-24.

Medias intresse gav information om vad som doldes bakom de så kallade "dimridåerna". Uppmärksamheten och den följande utvecklingen har utmynnat i förändringar och löften om förändringar. Dels handlar det om förändringar i lagstiftningen, dels handlar det om miljöförvaltningens hot om vite för eftersatt underhåll i de fastigheter vid Ramels väg som Newsec förvaltar. Framöver kommer tvångsförvaltning kunna tillgripas på ett tidigare stadium men samtidigt skall det bli lättare att kunna förvärva fastigheter (jfr: prop. 2009/10:21). I samband med miljöförvaltningens hot om vite så har missförhållanden blivit så uppenbara att hyresnämnden beslutat om en hyressänkning motsvarande fem och en halv procent från den första oktober 2009 (SDS 2009-11-10).

Ur ett samhälleligt perspektiv kan hyressänkningen förmodligen uppfattas som en form av hyresgästernas upprättelse, men rent konkret blir det för de hyresgäster som är beroende av försörjningsstöd knappast en påtaglig förändring. Förändringar räknas i andra fysiska och konkreta åtgärder. Här är det bättre nyheter att den fastlagda underhållsplanen forceras och att husen rustas upp för minst 100 miljoner kronor (SDS 2009-11-03). Det kan förefalla som en ansenlig summa, men underhållet skall sättas i relation till ACTA:s övriga ekonomi. Som jämförelse kan nämnas att sju av ACTA:s högre chefer under 2008 fick dela på 67 miljoner i bonus (SDS 2009-04-07).

Det något sent uppkomna renoveringsinitiativet skall jämföras med att fastigheterna, sedan de byggdes i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet, inte har varit föremål för några renoveringar.

Där är inte en ROT-miljon som har pumpats ut under 70-80-talet från staten. De här byggsubventionerna har aldrig landat där. Och det är ju för att fastighetsägarna inte ens har brytt sig om att få gratispengar, för de har inte brytt sig. Det har inte legat i deras intresse att rusta och hålla efter, de har ägt och vi har sett att de byter ägare vart tredje år. Och som ett marknadsvärde som har stigit, som har följt konjunkturen. Men det är ägare som bara har hoppats att marknaden skall stiga, och så sälja av det. Så kommer nästa som bara skall tjäna pengar, och så sälja av....

Representant för Hyresgästföreningen 2008-12-05.

Parallellt med bristande underhåll har området mött en befolkningsökning som fastigheterna inte har varit anpassad för, hög omflyttningstakt och barnrika familjer har bidragit till en ökad förslitning av lägenheterna som blir allt mer uppenbar. Hur kan man då förstå dessa ständiga ägarbyten och vad som kan tyckas vara en allt mer aggressiv hållning från fastighetsägarna sett som exempel på systemiskt våld?

Fallet Herrgården visar att fastighetsägare har olika syn och mål med sitt fastighetsinnehav. Fastighetsföretag kan å ena sidan delas in i kapitalförvaltande bolag som har som mål att maximera vinsten sett i relation till risken. De äger fastigheter för att eventuellt förädla och sedan sälja dem vidare. Fastigheter är för dem främst ett sätt att få avkastning på investeringar och ses som en form av inkomstkälla (Dewulf, Krumm & de Jonge, 2000). Fastighetsförvaltande bolag å andra sidan ser fastigheter som en produktionsresurs med syfte att skapa lönsamhet på kort och lång sikt genom att möta krav från hyresgästernas sida avseende lokaler och hyror. Dessa skilda synsätt är varken historiskt nytt eller på något sätt unikt. Fastighetsägarskapet ingår i en stordriftshantering som kunnat uppmärksammas allt sedan början av 1900-talet (Wallengren 1994: 105-112, 333-338). Stordriftshantering i början av 1900-talet och 2000-talets början har däremot olika karaktär. Enskilda individer och identifierbara bolag har bytts ut mot en allt mer anonym kapitalmarknad. Ägare och förvaltare består av olika företag, aktiebolag och dotterbolag som korsvis kan hanteras av samma fysiska personer, men i juridisk mening handlar det om olika företag som i sin tur kan ägas av part i tredje eller fjärde led som endast har ett minimalt intresse för fastigheter eller fastighetsmarknaden överhuvudtaget. Denna utveckling ses emellertid inte som enbart positiv bland många av fastighetsmarknadens aktörer. Det har riktats skarp kritik mot hanteringen av fastigheterna på Herrgården från flera ledande företrädare från fastighetsföretag i regionen.

Gränserna för det enskilda ansvaret i ägarkedjorna framstår som alltmer otydligt. Inte minst gäller det när ägarskapet i något eller några led består av enskilda aktieägare som inte har närmare anknytning till företagets hyresvärdar än den investering som gjorts i hopp om att under kort tid kunna öka det ursprungligt satsade kapitalet. Detta avstånd från kapitalinvesteringar till kackerlackor, fukt och mögel kan vara en av förklaringarna till fastighetsägarnas kortsiktiga placeringar och allt rymligare samveten, samtidigt som frågorna under lång tid trängts bort från den politiska agendan. I den här hanteringen kan man utan större svårigheter peka ut skabrosa hyresvärdar. Det finns emellertid en risk att analysen blir ofullständig om man inte också pekar på en allt mer global ekonomisk utveckling och fastighetsmarknadens förändrade villkor. Här måste man också peka på bostadspolitikens roll, som varit framträdande under hela efterkrigstiden och fram till miljonprogrammets dagar, men som under senare årtionden intagit en alltmer sekundär roll inom det socialpolitiska fältet. Det går inte att bortse från att bostadspolitik har en unik roll, för Herrgårdens hyresgäster och andra som befinner sig i en likartad situation, vars insatser skulle kunnat mildra eller förhindra de negativa konsekvenserna av det ”anonyma” kapitalets inre logik som tycks varit styrande i exemplet Herrgården.

Bränder och bostadsmiljö

Från 1990-talets början fram till de senare årens utveckling går det att se en tydlig linje där bränder och skadegörelse förflyttat sig från Herrgårdens västra del till den östra. Förflyttningen sammanfaller med förfall och upprustning. Landsfiskalen 1 och 2 har under de senare åren fått en ansiktslyftning, som tycks gå inifrån och ut. Under 1990-talet var däremot fastigheterna i ständigt massmedialt fokus, skötseln var undermålig och media rapporterade återkommande om bränder och skadegörelse i och runt om fastigheterna. Idag har bränderna i princip upphört i den här delen. Istället är det i området runt Ramels väg som oroligheterna blossat upp. Det återspeglas också i de kommentarer som lämnas i en av fokusgrupperna:

[A]lltså när man går mot till exempel, om du, om du nu promenerar från min gård (MKB:s område) till Ramels väg. Det ser fint, blommor. Sen du kommer in, det blir [börjar skratta] mörkare och mörkare...

Fokusgruppsintervju 6

Det är också dessa fastigheter som under senare år tilldragit sig ett massmedialt intresse, visserligen med lite olika fokus. Ett tema har varit ohyra och dåligt underhållna lägenheter. Ett annat har varit polisens aktioner. Med facit i hand kan det konstateras att bränderna, och skadegörelsen hade förflyttats från von Rosens väg till Ramels väg som nu kommit att stå i brännpunkten för händelsernas utveckling.

Barn, trängsel och fattigdom

Helt, rent och snyggt (devis från MKB) kan vara vägledande för människors livsstil, trots detta tycks fattigdom, smuts och ohyra uppträda parallellt. Denna problembild av fattigdom kombinerat med negativa sociala villkor och usla bostäder har under lång tid betraktats tillhöra gångna tider, men de villkor som råder på Herrgården innebär en påminnelse om fattigdomens uttryck. Kackerlackor, ohyra och fastigheternas beskaffenhet är intimt förknippad med trångboddheten i Herrgården och på andra platser där problematiken uppmärksammas. Befolkningsökningen och en förändrad befolkningsstruktur har inneburit en ökad trångboddhet. Det kan konstateras att trångboddheten är välkänd, men omfattningen okänd. Enligt Malmö stads officiella uppgifter är 17 procent av Rosengårds vuxna befolkning trångbodd. Förmodligen är trångboddheten mer omfattande än

vad informationen låter göra gällande. Vid en undersökning som gjordes i Herrgården under 1999, uppmättes trångboddheten enligt SCB:s norm (fler än två personer per rum, kök och vardagsrum oräknat) att omfatta 35 procent av befolkningen och hälften av barn och ungdomar under 16 år. I samma undersökning konstaterades att de trångbodda hushållen beräknades ha ett personligt utrymme motsvarande 13-16 kvadratmeter vilket är en snävt tilltagen yta för den personliga sfären (Popoola 1999).

Uppgifterna från 1999 kan jämföras med upplysningar från Newsec under 2010, som gör gällande att det finns ungefär 3 000 sängplatser inom deras fastighetsbestånd i Herrgården, som består av 867 lägenheter. Belägg för uppgifterna ges genom den räkning Newsec gjort i samband med en inventering av alla lägenheter inför stundande renoveringar (SDS 2010-02-16). Vid tillfället för rapporteringen var ett trettio-tal av Newsecs lägenheter inte uthyrda vilket innebär att 3 000 personer fördelas på 837 lägenheter. Det ger ett medeltal på 3,6 boende per lägenhet. För att få en jämförelse beräknas återstående lägenheter inom området på samma sätt vilket ger ungefär 500 lägenheter. Lägenheterna ställs i relation till antalet boende enligt Malmö stads områdesfakta (2008) som uppges vara 4 878 personer minskat med 3 000 personer (enligt Newsecs beräkning av antalet sängplatser) vilket ger ett netto på 1 878 personer som fördelas på 500 lägenheter vilket ger ett medeltal på 3,8 boende per lägenhet, ett medeltal som ligger relativt nära det tal som Newsecs uppgifter leder fram till. Denna här kalkyleringsexercisen kopplat till Newsecs uppgifter visar att Malmö stads officiella uppgifter, trots okunnighet om eventuellt mörkertal, kanske kan tas som intäkt för Herrgårdens verkliga befolkningsstorlek. Nu är uppgifterna så pass alarmerande i sig, att det inte krävs ytterligare påspädning av eventuellt mörkertal för att konsekvenserna skall bli märkbara²¹. I undersökningen från 1999 fanns uppgifter om ökad risk för smittspridning, spänningshuvudvärk och psykosomatiska sjukdomar (Popoola 1999). Men undersökningen rapporterade också om sociala konsekvenser för såväl vuxna som för barn och ungdomar (ibid). För ungdomarna innebar det bland annat att killarna tillbringade mer tid utanför hemmet än om de hade haft eget rum (ibid). Här gjordes paralleller till ”Ligapojkskommitténs” betänkande som avlämnades i slutet av 1800-talet. Utan vidare jämförelser hade man redan under 1800-talet klart för sig att undermåliga bostadsförhållanden kunde resultera i oönskade sociala konsekvenser (Olsson och Swärd 1994).

Situationen med trångbodda hushåll uppträder fläckvis i Malmö stad, liksom i andra städer. Ungefär 80 procent av Malmös hushåll består av en eller två personer (Områdesfakta 2008). Även i Herrgården består en så stor andel som 61 procent av de registrerade hushållen av en eller två personer (ibid). Denna omständighet förändrar inte problematiken för dem

som berörs av trångboddhet. Känslor av skuld, skam och stigmatisering kan uppträda parallellt med de praktiska konsekvenserna av trångboddhet i form av ökad risk för spridning av ohyra, smitta och sjukdomar. I takt med en ökad befolkningsökning, snäv bostadsmarknad och en begränsad tillgång till större bostäder ökar problematiken. Förändringarna har inte varit plötsliga, fastigheterna har inte förfallit över en dag, och befolkningsökningen måste ses i ett längre perspektiv. Under perioden 1991-2008 har befolkningsökningen i Rosengård varit 26 procent. Den största ökningen står Herrgården för som utgör 34 procent av hela Rosengårds befolkningsökning. Med fokus på enbart Herrgården ökade befolkningen under samma period med ca 50 procent utan att ett enda hus byggdes.

Barnfattigdom

Barnens fattigdom är avhängigt föräldrarnas livsvillkor. I Herrgården finns ett större bidragsberoende, lägre sysselsättningsgrad och därmed en förmodad fattigdom som är större än i något annat bostadsområde i hela Malmö. Nu måste man betrakta fattigdom som något relationellt, en situation som står i jämförelse med hur andra har det. Med en utblick mot andra delar i världen skulle man kunna hävda att ingen i Sverige egentligen är fattig. Ingen i Sverige behöver gå hungrig, alla kan äta sig mätta och alla, både barn och vuxna har rätt till vad socialtjänstlagen benämner en skälig levnadsnivå (4 kap 1 § SoL). Vad som är en skälig levnadsnivå är däremot en tolkningsfråga. Skälig levnadsnivå, precis som fattigdom är ett begrepp som endast kan förstås i relation till hur omgivningen har det och hur levnadsvillkoren tolkas. Detta behov av tolkning återkommer när det gäller barns rättigheter. I artikel 27 i FN:s barnkonvention, som antogs av FN:s generalförsamling 1989 och som Sverige ratificerat, fastställs att varje barn har rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. I första hand skall föräldrarna tillgodose barnens behov, men staten skall bistå föräldrarna och vid behov utveckla stödprogram.

I Rädda barnens studie om barnfattigdom pekas på att den materiella levnadsstandarden inte i första hand är intressant som mått på hur många saker man kan köpa. Istället handlar det om andra välfärdsdimensioner som utbildning, möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden samt fysisk och psykisk hälsa (Salonen 2008:14). I ett nationellt perspektiv visar Tapio Salonen att barnfattigdomen halverats under åren 1997 till 2006. Det betyder att de allra flesta fått det ekonomiskt bättre under den här perioden, men samtidigt återfinner man fattigdomen fläckvis på den nationella och kommunala kartan. Fattigdomen fördelas olika, nästan

hälften av alla barn som under 2006 levde i ekonomisk fattigdom med en ensamstående förälder, 59 procent av alla fattiga barn hade utländsk bakgrund (ibid: 22-23, 25-26). Här framträder Malmö som särskilt utsatt. 30,3 procent av alla barn i Malmö beräknades som fattiga. Fattigdomen skiljer sig inom staden. I Rosengård uppmättes barnfattigdomen 2006 till 62 procent, vilket innebär att Rosengård var det bostadsområde i hela Sverige som hade högst barnfattigdom. Här var fattigdomen mer än fem gånger så hög som i övriga landet och 20 gånger så hög som Torslanda i Göteborg som uppmättes ha den lägsta barnfattigdomen i landet (ibid: 8, 32). Här har inte gjorts någon skillnad mellan Rosengårds delområden, men mot betraktande att sysselsättningsgraden är lägst i Herrgården, samtidigt som bidragsberoendet är högst kan man dra slutsatsen att barnfattigdomen överstiger de 62 procent som är ett genomsnitt för Rosengård som helhet. Detta innebär att såväl fattigdom som barnfattigdom är som störst i Herrgården, vilket måste relateras till segregationsmönstren i staden. På Herrgården är för närvarande 57 procent av befolkningen motsvarande 2 800 personer yngre än 25 år, ganska jämt fördelat mellan män och kvinnor. Det skall jämföras med Malmös genomsnitt på 29 procent. På Herrgården, en yta som är något större än Pildammsparken, finns det närmare 2 000 ungdomar i åldersspannet 6 till 24 år, varav hälften är pojkar eller unga män, och som lever under de fattigaste förhållandena i Sverige.

Segregationsmönster medverkar till att människor bygger upp bilder av ”de andra”, de som man inte möter men föreställer sig lever under andra livsvillkor. Ibland lever barnen förmodligen under väldigt olika förhållanden. Det finns anledning till att anta att barnen i Torslanda, Limhamn och Herrgården lever under olika villkor, på samma sätt som det finns anledning att anta att barn som lever i familjer med knappa förhållanden lever under likartade förhållanden oavsett om bostadsadressen finns i Rosengård, Fosie eller något annat bostadsområde. Vid undersökningen om trångboddhet, som nu ligger flera år tillbaka i tiden, framkom att det fanns föreställningar om hur ”svenskarna” levde, alla svenska barn hade förmodligen eget rum (Popoola 1999:29). Svenskarna har eget rum, de har alla möjlighet att ta hem kamrater, de har bättre materiella villkor och föreställningen om hur svenskar har det speglar en känsla av orättvisa som riktas mot dem själva.

Herrgården som plats och gemenskaper

När Herrgården en gång byggdes var det industrisamhällets behov som styrde. Området skulle vara en plats för industriarbetarnas och tjänstemän-

nens fritid, återhämtning och konsumtion. Staden skulle knytas samman genom invånarnas länkning till arbetsplatserna och de dagliga rörelserna mellan dem och hemmet. Så blev det emellertid inte. Men hur skall man förstå Herrgården, och kanske andra liknande bostadsområden idag? Vad är det för krafter som formar dem, vad är det för rum som skapas och vilka gemenskaper finns det?

En enkel beskrivning är att Herrgården är ett av de bostadsområdena dit, på grund av sin bristande attraktivitet, endast en ekonomiskt marginaliserad och potentiell industriell reservarbetskraft blir hänvisad. Men det är att bortse från industristadens omstrukturering och den förändrade ekonomins kompetensbehov, likväl som de globala konflikter och förändringar som lett till migration och flyktinginvandring. I städer som Malmö finns det idag bostadsområden där många invånare har en svag länkning till den formella urbana ekonomin, och på grund av kompetens som inte är anpassad till arbetsmarknadens behov eller strukturell diskriminering har begränsade möjligheter att hitta nischer för ekonomisk förankring eller utveckling.

Herrgården som sammansatt rum

Herrgården som plats är en slags nexus (latin för hopfogning, förening, förbindelse, sammanhang) för en mängd olika sociala, diskursiva²² och rumskapande processer som överlappar varandra och påverkar människors vardag. De aspekter vi lyfter fram här är förstås inte kompletta, men kan utgöra en bakgrund till konflikterna mellan myndigheter och ungdomar. De socio-rumsliga processerna och aspekterna på Herrgården är inte unika utan kan mycket väl appliceras på en mängd olika platser i Malmö och andra städer, men kombinationen och den unika ”hopfogningen” av alla dessa socio-rumsliga processer ger Herrgården dess lokala prägel.

Herrgården formas av olika transnationella processer där människor med erfarenheter av att leva i flera olika länder, bär med sig skilda kulturella, politiska, sociala, ekonomiska och religiösa erfarenheter. En del av personerna har kommit som flyktingar från krigsdrabbade länder, andra har flyttat hit av andra skäl som familjeskäl eller arbetslöshet. Vissa etniska eller nationella grupper lever här som i en del av en global diaspora och ingår mer eller mindre starkt i globala nätverk.²³ De flesta har dock internationella nätverk som resultat utifrån migrationen, och starka känslomässiga band till andra platser på jorden. Globala ekonomiska och politiska processer påverkar denna migration som skapar ett internationellt rum av Herrgården där olika nationella särdrag blandas och skapar en ny mångkulturell miljö. Transnationaliteten underlättas av den tids-rumsliga

tätheten, dvs. att rörelser av människor, ting och information sker både oftare, snabbare och längre med hjälp av ny teknik och nya medier. De tids-rumsliga avstånden minskar, jorden ”krymper”. Samtidigt skapar det globala och det lokala ett sammansatt lokalt rum i en ömsesidig process som ger avtryck i sociala relationer och den fysiska miljön.

Själva Herrgården kan för en del individer fungera som ett asylum, en fristad från krig och konflikt. Det blir en plats som ger lugn. Men för många människor är Herrgården inte målet, utan en plats på vägen till andra platser där man hellre vill leva sina liv. Herrgården blir för dem ett transitområde, på väg någon annanstans och skapar på så sätt en social instabilitet genom att varaktiga, lokalt bärkraftiga nätverk inte kan växa sig starka. Denna process är ofta kopplad till ekonomi, dvs. att man flyttar om man har råd. På Herrgården skapas ett rum bestående av människor med avsikter att flytta eller att stanna och förankra sina liv. På så sätt utvecklas en mångfasetterad bild av identiteter till platsen. En del känner ingen identitet i platsen, utan bara till sin familj och sin lägenhet, och i vissa fall till bostadsgården, medan andra – kanske främst ungdomar – utvecklar en stark identitet knuten till Herrgården och Rosengård som platser. Detta skapar också olika förutsättningar för sociala gemenskaper. Många uppger att de känner sig trygga i Herrgården, eftersom man menar att det är en tolerant plats där olika livsstilar accepteras. Inom specifika sociala grupper kan dock den sociala kontrollen vara starkare och till och med upplevas som begränsande. I samtal om Herrgården som boendemiljö framställs platsen ofta som inkluderande och att man ges en tillhörighet och identitet, något som man inte alltid upplever när man har bott på andra platser i Sverige. Där kan man istället känna sig ovälkommen och exkluderad. För ungdomar kan platsidentiteten ibland bli så stor att det utvecklas ett territorietänkande som gör att man inte vill låta andra ungdomsgrupper komma in i området, eller att man själv undviker att besöka andra platser. Territorialiteten kan skapa en känsla av stolthet över platsen, men också leda till konflikter. Herrgården blir då en konfliktarena där konflikter kan ske mellan ungdomar och myndigheter, mellan ungdomar och boende och mellan olika grupperingar av ungdomar.

Men Herrgården är inte bara en plats som skapas av dem som lever där, utan i allra högsta grad skapat av nationen Sverige och kommunen Malmö. Framförallt har den under senare år formats av en globaliserad finansmarknad som gör fastighetsaffärer i liknade underprivilegierade områden intressanta som affärsidé. Herrgården har formats av kraven på höga avkastningskrav och snabba vinster, och resultatet blev en undermålig bostadsmiljö. Avsaknaden av kommersiella rum i Herrgården bidrar dessutom till att människor själva försöker etablera butiker och utveckla en lokal ekonomi.

Herrgården som gemenskaper

Om Herrgården formas av en mängd och ibland globala sociala, politiska och ekonomiska processer, vilka förutsättningar finns det då för olika lokala gemenskaper att växa fram? Bostadsområdet kan i sig utgöra en plats där grannkontakter utvecklas och upprätthålls, men storleksmässigt utgör Herrgården en enhet som knappast möjliggör en social gemenskap som inbegriper alla boende i Herrgården. Detta behöver emellertid inte hindra förekomsten av en föreställd gemenskap med andra boende i samma område. Även om inte alla känner alla, eller inte ens känner till varandra kan varje enskild individ känna samhörighet med området som helhet.

På Herrgården och i likhet med andra bostadsområden utvecklas det olika former av gemenskaper. En gemenskap är mer formell där området ses som en administrativ enhet vars skyldigheter till befolkningen är reglerade i lagstiftningen. En bärande tanke är att det inom ett geografiskt område finns angelägenheter som berör alla, och därmed utgör en slags minsta gemensamma nämnare för det som reglerar medborgarnas rättigheter och skyldigheter. I så motto utgör alla kommuner och delområden inom kommunerna en form av gemenskap. På Herrgården och Rosengård regleras det av den politiska församlingen stadsdelsfullmäktige men också av stadsdelsförvaltningen. Inom ramen för den senares verksamhet har det inte minst genom samarbete med MKB utformats flera handlingsplaner för hur Herrgården skall utvecklas (se t.ex. Rosengårds stadsdelsförvaltning 2007, 2008 och 2009). Vidare finns ”Herrgårdsgruppen”²⁴, en sammanslutning av politiker, tjänstemän och berörda som följer utvecklingen på området. Gruppen betraktar sig som informell, men mot bakgrund av gruppens sammansättning av ledande politiker och tjänstemän får gruppen i det här sammanhanget betraktas som formell. Den formella gemenskapen som skapas mellan politiker och tjänstemän behöver dock inte betyda att de boende känner samhörighet i sitt område, eller ens utvecklar någon annan form av samvaro än den som sker genom myndigheter och kommunala förvaltningar. De försök som genomförs efter oroligheterna med t.ex. ett lokalt medborgarkontor placerat på Herrgården, kan ses som en ambition att stärka den formella gemenskapen. Andra mer halvinformella gemenskaper kan utvecklas baserat på gemensamma intressen som t.ex. hyresgästföreningen som i vissa fall också kan få en stark platsförankring. Även MKB:s arbete med att utveckla boendeengagemang inom sina fastigheter på Herrgården kan ses som ett försök att utveckla en gemenskap baserat på boendet.

Samtidigt är det lätt att argumentera för att det i ett område som Herrgården, där människor har flyttat in från olika länder och världsdelar, finns flera olika informella gemenskaper som bygger på nationalitet, språk,

religion, genus och andra faktorer som är samhörighetsskapande. Dessa gemenskaper kan, men behöver inte vara organiserade i föreningar som finns inom området. Samhörigheten kan bygga på familje- eller släktskapsband, vänskapsband eller andra relationer som upprätthåller sociala nätverk.

Det är inte ovanligt att etniskt uppbyggda nätverk utgör grunden för gemenskaper och organiseras i föreningar som erkänns av majoritetssamhället. En snabb genomgång av de föreningar som är verksamma på Rosengård visar en lista på över 100 föreningar. Mellan trettio och fyrtio av dem framhäver sin etniska eller religiösa prägel (Föreningservice 2008). Här finns föreningar som Herrgårds Kvinnoförening, Romska Kvinnoföreningen, Arabiska Kulturföreningen, Islamiska Kulturföreningen, Somalilands Förening med flera. Beteckningarna för föreningarna anger att deras nätverk bygger på etnisk och/eller religiös grund. Ibland associeras olika befolkningsgrupper med olika former av aktiv religionutövning. Detta är en generalisering som framför allt tycks förutsättas gälla för de arabiska och afrikanska folkgrupperna i Herrgården som förknippas med islam. De har ett ursprung utanför Europa och här blir skillnaden mellan ”nära och långt borta” en symbolisk markering för vi och dem. Detta tycks vara en bärande tanke som är inbäddad i Försvarshögskolans rapport om hoten om islamisering på Rosengård (Ranstorp & Dos Santos 2009). I rapporten kopplas en del av den islamiska närvaron i området samman med radikaliserings-tendenser inom islam och det internationella samhället i största allmänhet.

Utan att föra någon debatt om eventuella risker med radikaliserings-tendenser, och utan att ta ställning i frågan huruvida det finns radikaliserings-tendenser på Herrgården eller Rosengård, kan det ändå konstateras att frågan uppkommit på grund av existensen av gemenskaper, eller för den delen föreställda gemenskaper som inkluderar och exkluderar på en och samma gång. I ett samhälle som Sverige, som till stora delar är sekulariserat i så måtto att det bland stora delar av befolkningen tycks råda en gemensam inställning att religion är en privatsak, kan det uppfattas som hotfullt att religionens utövare vill föra in trossamfundens förankrade normer och värderingar i samhällsdebatten men också i den lokala miljön. Här blir den teoretiskt förankrade samhällsbilden att alla har lika rätt till sina religiösa och kulturella värderingar ifrågasatt av den praktiska utformningen, som ser en risk i att föreningsdrivna källarlokalerna används som moskéer.

På Herrgården har det under åren funnits åtminstone tre föreningslokaler som använts för religiöst präglade sammankomster. Dessa lokaler har också fungerat som föreningslokaler med fritidsaktiviteter för såväl män som kvinnor, barn och ungdomar. Basem Mahmoud, ledare för Islamic Youth Center gjorde tillsammans med föreningsaktiva ungdomar

”uppror” när Islamiska Kulturföreningen inte längre fick förlängt kontrakt med Contentus, en av fastighetsägarna vid Ramels väg (se kommande kapitel). Lokalen hade använts som moské, och företrädarna för föreningen framförde framför allt ungdomarnas utsatthet över att inte längre ha en samlingslokal för sina verksamheter.

Parallellt med dessa, och andra föreningsdrivna verksamheter har det också utövats verksamheter i kommunens regi eller med stöd av kommunen. Personal har engagerats, lokaler har använts för att skapa samhörighet i bostadsområdet, öka integrationen och ge stöd till olika boendegrupper som har deltagit i folkbildningsprogram, program för att öka miljömedvetandet och aktiviteter för yngre barn och ungdomar. ”Nationellt exempel”, ”Storstadssatsningen” och ”Välfärd för alla” har utgjort olika satsningar som parallellt med Hyresgästföreningen, Röda korset, kulturföreningar, Rörelsen Gatans Röst och Ansikte (RGRA) och andra organisationers insatser har finansierat olika verksamheter. RGRA har haft flera aktiviteter som musik-, film- och videoprojekt samt projekt i samarbete med MKB och Hyresgästföreningen. Namn som Projekt Rosen, Agenda 21 och Herrgårdsprojektet har passerat revy. Projekten har avlöst varandra, alla med mer eller mindre engagemang från de boendes sida som i olika sammanhang har utsetts till projektens målgrupper. Många idrottsföreningar bedriver också omfattande verksamheter. Anmärkningsvärt är avsaknaden av politiska organisationer, inte minst ur ett historiskt perspektiv där ut-satta grupper och bostadsområden byggde upp egna sammanslutningar för att hävda sina intressen.

Med facit i hand kan det konstateras att kommunen endast lyckats nå en begränsad andel av Herrgårdens boende genom dessa insatser (se Bevelander m.fl. 2000, 2001). Samtidigt har projekten väckt förhoppningar om förbättringar, som inte alltid kunnat infrias. Med försök att se saker ur ett boendeperspektiv är det kanske inte underligt om en viss projekttrötthet har börjat infinna sig. Samtidigt är det inte alltid lätt att kunna se hur den bakomliggande finansieringen till olika verksamheter sker. Här kan föreningsdrivna aktiviteter också dra nytta av statliga och kommunala medel som ställs till förfogande för att pröva olika koncept, som ibland gynnar en grupp framför en annan. Genom ett aktivt stöd till etniskt orienterade föreningar kan det uppstå en konkurrens mellan olika gemenskaper, som i grunden har olika målgrupper, och som inte i första hand ser till varken Herrgården, eller Rosengård som en organisatorisk enhet för sin verksamhet. Det handlar om enskilda individer som lever ett individuellt orienterat liv, men det kan också handla om familjer, släkter och sociala nätverk organiserade i föreningsverksamheter med eller utan samhällets stöd för en verklig eller upplevd gemenskap.

Plats och gemenskaper

Plats kan kopplas till gemenskaper på olika sätt. Boende kan ingå i verksamheter där Herrgården blir en nod i mer geografiskt utsträckta nätverk. De hålls samman av bredare föreställda gemenskaper kanske baserade på religion eller etnicitet. Andra har just Herrgården som bas och utgångspunkt för sitt arbete (jfr. Listerborn 2005, Törnquist 2001, Wikström 1994). I båda fallen finns en koppling till Herrgården som plats, men åtminstone i det förstnämnda fallet kan intressena sträcka sig långt utanför områdets geografiska gränser. Det kan också vara viktigt att skilja mellan platsgemenskap och gemenskapsplatser. I det första fallet utvecklas det olika former av verksamheter som baseras på gemenskaper utifrån platsens *fysiska* förhållanden, dvs. att man lever i samma fysiska miljö, att man delar platsen i *social* bemärkelse vilket innebär att man rör sig i gemensamma sociala rum, men också att den utgör något gemensamt i *mental* och *diskursiv* bemärkelse genom att man upplever och pratar om platsen på ett likartat sätt. I det senare fallet har inte minst omvärldens syn på platsen betydelse för hur man själv upplever eller pratar om den. För Herrgårdsborna handlar det inte minst om att förhålla sig till hur man blir framställda i media.

Gemenskapsplatser är de arenor där man träffas, bygger relationer och utvecklar en känsla av samhörighet. Även här kan det finnas fysiska, sociala, mentala och diskursiva aspekter. Dessa platser har en central betydelse för den sociala sammanhållningen i staden och bygger finmaskiga nätverk av sociala relationer. På Herrgården har det under senare år utvecklats små affärer eller annan serviceverksamhet som utgör mötesplatser. MKB har också byggt ”bokaler” som är en kombination av lägenhet och lokal, och som hyrs ut tillsammans. Det innebär att hyresgästen har sin verksamhet i direkt anslutning till den egna bostaden. Bokalerna finns på Bennets väg, geografiskt utanför Herrgården men kan kanske trots avståndet bli en mötesplats även för Herrgårdens befolkning. Planeringen för frisörer, skomakare, tolkservice eller andra verksamheter utanför Rosengårds centrum gör att området öppnar upp för möjligheter att skapa en kvarterskänsla med mötesplatser för att skapa eller upprätthålla grannkontakter eller andra sociala relationer.

Lokal ordning och oordning

För att hålla samman platser och gemenskaper behövs det någon form av sociala ordningar som reglerar samvaron mellan människor men också hur vi betar oss i den fysiska miljön. Sociala ordningar förekommer såväl på övergripande samhälls-, lokal, gemenskaps- som familjenivå (jfr. Suttles 1968). De flesta av oss tar dem för givna och tänker inte på dem

i vardagslivet. Det är först när det uppstår tveksamheter kring vad som skall upplevas som acceptabelt eller ej som dessa ”samhälls- eller gemenskapskontrakt” kommer upp till ytan och börjar debatteras. Inte minst vid stora samhällsförändringar börjar samhällskontrakten omförhandlas. Ofta blir det enstaka händelser eller företeelser som diskuteras, som t.ex. företagsledares bonusar eller om nikab skall få bäras på förskolor, men de sätts sällan samman in i ett större sammanhang. Förutom de mer generella ”kontraktsfrågorna” finns det också lokala sociala ordningar. Många kvinnor med slöja känner sig uttittade i vissa lokala miljöer eller möts med nedsättande omdömen, medan de i andra miljöer som t.ex. Herrgården eller Rosengård betraktas som okontroversiella och accepterade (Sixtensson 2009). Där kan å andra sidan andra utseenden eller beteenden ses som avvikande och möta negativa reaktioner.

Både mer övergripande samhälls-, gemenskaps-, familje- och rumsligt lokala ordningar baseras på makt och är resultat av ständigt pågående ”förhandlingar” eller dialoger. Det kan handla om hur man förhåller sig till varandra i vardagliga situationer, men också hur man betar sig vid tillfällena där maktförhållandena är ojämlika som i vissa möten mellan enskilda medborgare och myndighetspersoner. Precis som att det på ett mer övergripande samhälleligt plan måste utvecklas ett gemensamt samhällskontrakt, måste det också utvecklas sådana på ett lokalt plan som reglerar de lokala sociala ordningarna. Alla sociala ordningar baseras på makt och hur den utövas. I vissa fall upprätthålls de med mer eller mindre legitimt fysiskt våld. Konflikterna på Herrgården är ur en synpunkt en kamp mellan olika sociala ordningar där också olika former av våld ingår. Vilka och vems regler skall gälla? Vem skall ha makten över det offentliga rummet? Vem skall delta i ”förhandlingarna”? Kort sagt, hur skall en eller flera sociala ordningar med samspel mellan formella och informella maktordningar växa fram, hur skall de se ut och hur skall de förvaltas?

Territoriell stigmatisering och symboliskt konfliktfält

Om Herrgården som plats och levnadsvillkor kan ses som resultat av socio-rumsliga exkluderingsprocesser, och därmed också vara utsatt för en form av systemiskt våld, får området också tjäna som fokus och exempel på sådant som uppfattas som negativt i samhället. Herrgården och Rosengård har kommit att bli en plats som kännetecknas av det som den franske sociologen Loïc Wacquant kallar för territoriell stigmatisering (Wacquant 2008). Därmed är vi också inne på den roll media spelar för att beskriva området, och det som även kan kallas för det symboliska konfliktfältet.

Noter

13. Representant för Hyresgästföreningen 2008-12-05.
14. Storstadsarbetet inleddes 1996 med det som kallades ”Blommanpengarna” (efter dåvarande biträdande inrikesminister Leif Blomberg). Blommansatsningen följdes 1998 av ”Nationellt exempel”, och 1999 inleddes vad som benämns Storstadssatsningen. Storstadssatsningen innebar riktade insatser till tjugofyra stadsdelar belägna i sju kommuner. Arbetet avslutades mellan 2004-2005, och har avrapporterats såväl lokalt som nationellt.
15. Det skall uppmärksammas att uppgifterna bygger på Malmö stads områdesfakta, som skulle kunna nyanseras med bättre tillgänglig statistik. Uppgifterna om utbildningsnivå t.ex. utgår från information som ibland kan vara bristfällig beroende på problem i validering av betyg från utländska lärosäten (se: Stigendal 2006: 121-123).
16. I brist på senare uppgifter än Folk och bostadsräkningens information från 1990 avseende antal hushåll lämnas istället uppgiften på antal bostäder. Med beräkningen en bostad per hushåll kan antalet bostäder ge en rudimentär uppfattning om hur många hushåll antalet personer fördelas på. För uppdelning i antal personer per hushåll, se Malmö stads områdesfakta.
17. Till kategorin utländsk bakgrund räknas personer som antingen själv har invandrat, eller vars båda föräldrar har invandrat. Malmö stads kategorisering följer SCB:s (Statistiska Centralbyrån) definition.
18. Namnet kan uppfattas som ironiskt med tanke på den kommande händelseutvecklingen med skärpta motsättningar mellan Contentus, en av fastighetsägarna på Herrgården och delar av befolkningen.
19. Uppgifterna i nedanstående avsnitt om ägarbyten i Herrgården, när ingen annan källa anges, har framför allt hämtats från Stadsbyggnadskontorets arkiv i Malmö kommun och lantmäteriet i Hässleholm.
20. ”Ilmar” syftar på Ilmar Reepalu, kommunalråd i Malmö. ”Ilmargruppen” är en beteckning för Herrgårdsgruppen, en inofficiell samarbetsgrupp i stadsdelen. Under en kort period år 2008-2009 fanns ytterligare en Herrgårdsgrupp vilken leddes av Gatudirektör Rolf Jonsson och som tog fram förslag till att hantera den akuta situationen under våren 2009.
21. Till uppgifterna skall göras ett tillägg om ebo-boendet (ebo = eget boende, inneboendeförhållande under asyltid och första tiden i Sverige). Enligt uppgift (Malmö stad 2009) fanns det 506 ebo-boende personer

i hela Rosengård. En del av dessa har rimligtvis sin adress på Herrgården. Enligt myndigheter som har att hantera frågan om ebo-boende finns det svårigheter att avgöra var ebo-boende egentligen bor, vilket i sig skapar ett mörkertal (jfr: Bevelander m.fl. Boverket 2008).

22. Diskurs används här i betydelsen samtalsordningar, det sätt varpå en plats ”tänks”, tolkas, förstås och omtalas (i allmänhet, i politik, myndighetsutövning och forskning).
23. Diaspora betyder ursprungligen ”i förskingring” och med diaspora begreppet avses etniska eller nationellt definierade grupper som lever utanför sitt ”hemland”, ofta i exil och med en avsikt att återvända till sitt ursprung och migrationshistorien ges ofta en stor vikt.
24. Herrgårdsgruppen också benämnd som ”Ilmargruppen”.

3. Medias röster: Oro och konflikter

Media och mediaproblematik

Detta kapitel försöker att hantera ett dilemma. Å ena sidan syftar det till att beskriva olika händelser och händelseförlopp som har samband med anlagda bränder, stenkastning och konflikter på Herrgården och i viss mån andra delar av Rosengård. Å andra sidan baseras denna rapportering på uppgifter som redan valts ut och tolkats av media. Därmed finns ett urval, en betoning och en vinkling på rapporteringen som utan tvekan påverkar sammanställningen. Vi försöker att hantera denna problematik genom att dels synliggöra den, dels i slutet kritiskt reflektera över den rapportering som ges.

I första hand bygger sammanställningen på en genomgång av nätupplagorna av Sydsvenska Dagbladet, Skånska Dagbladet och Dagens Nyheter under perioden 2003 till sommaren 2010. Sökord har varit Herrgården respektive Rosengård. Vidare har pappersupplagan av Sydsvenska Dagbladet under åren 2007 – 2010 gått genom. Även inslag i nyhetssändningar från Sveriges Radio, samt SVT:s Sydnytt utgör underlag. Olika inslag på Youtube från 2007 och framåt har studerats genom att söka på orden Rosengård och Herrgården. Även intervjuer med polis och tjänstemän vid Malmö stad utgör underlag för att komplettera bilden av händelseförloppen, och för att se hur medias bild stämmer överens med dem som arbetar i området.

Sammanställningen fokuserar främst på konflikter, bränder och oroligheter men även andra aspekter tas till viss del upp. Denna typ av nyheter är emellertid dominerande i media, jämfört med nyheter som beskriver området i mer positiv dager (se även Ericsson, Molina, Ristilammi 2000). Ur ett forskningsperspektiv är redovisningen problematisk på flera sätt. Till en början bygger den i stor utsträckning på medierapportering vilka har en tendens att betona händelsers och händelseförlopps dramatiska effekter. Det finns naturligtvis försök av journalister att genomföra mer djupgående

analyser av både orsaker och konsekvenser, men ofta försvinner de i mer ytliga och snabba nyhetsflöden. En stor del av rapporteringen från Herrgården utgörs t.ex. av korta notiser. Samtidigt får mer omfattande händelser, eller för den delen kontroversiella uttalanden från forskare och politiker, snabbt genomslag nationellt genom rikstidningar men kanske framför allt genom TV:s nyhetssändningar, debatt- och andra program men också på internet. Att till stor del bygga en beskrivning av händelser på Herrgården på medieuppgifter måste därför förstås utifrån detta faktum, dvs. att det i stor utsträckning är mediernas bild som återges, och det är de som valt ut vad som skall tas med i rapporteringen.

En annan problematik har att göra med medias och för den delen forskarnas roll vid utvecklingen av territoriell stigmatisering av ett område. Denna sker främst genom de föreställningar som förmedlas genom texter, bilder, kommentarer osv. i media men också genom olika forskningsrapporter. Att betona negativa händelser, och inte kontrastera dem med mer positiva berättelser, kan därför i vårt fall leda till att vi blir en del av den stigmatiseringsprocess som vi egentligen vill bekämpa. Samtidigt skall det påpekas att vi inte med denna rapport har som syfte att analysera den bild eller de bilder som medier ger av Rosengård eller de diskurser som utvecklats kring området. Det finns redan andra studier som gör detta (se t.ex. Ericsson, Molina & Ristilampi 2000, Nord & Nygren, 2002, Sandström 2005, Gartberger & Rübsem 2005). Denna rapport fokuserar de konflikter som utspelar sig i området och vilka bakomliggande orsaker som kan finnas till dem. Sammanställningen av händelseutvecklingen på Herrgården skall å ena sidan ses som ett försök att beskriva inträffade händelser som på olika sätt påverkar människors vardagsliv och livssituation. Å andra sidan baseras den på hur media rapporterar vilket gör att den måste läsas med kritisk distans. Sammanställningen har fokus på konflikter, men det pågår samtidigt många andra, både negativa och positiva processer som påverkar områdets utveckling. Något som inte minst återspeglas i de olika tolkningsätt eller diskurser som finns om området (se nedan). Under rapportens gång kommer successivt två olika sätt att beskriva och berätta om Herrgården och Rosengård att utkristalliseras. Den ena betonar det spektakulära och dramatiska, och tar sin utgångspunkt i oro och subjektivt våld. Det är först och främst den bild som dominerar medias rapportering och som därmed i hög utsträckning formar omvärldens syn på området. Det andra synsättet utgår i mycket högre utsträckning från vardagslivets erfarenheter och bekymmer, och där andra kvaliteter eller brister i området blir viktiga. Medias rapportering blir i detta sammanhang något som många gånger känns överdrivet, men blir samtidigt något man måste förhålla sig till. Den formar omvärldens syn på området och därmed en själv som boende i det.

Bränder och stenkastning

Under lång tid har media rapporterat om oroligheter på Herrgården och Rosengård, i många fall med omfattande bränder, stenkastning och polisinsatser. Enligt samtal med polis med lång tjänstgöring i Rosengård, har det förekommit stenkastning mot polisbilar under en lång period och även innan år 2000. Redan år 1988 uppges de första händelserna ha inträffat. Nedan följer en översikt kring en serie händelser som belyser utvecklingen sedan början av 2000-talet och som de rapporteras om i media.

Under vintern 2002 rapporteras om stenkastning mot bussar på Rosengård. Vidare görs försök till att anlägga en brand på närpolisstationen den 16 januari 2003. En mer omfattande konflikt inträffar vid moskébranden den 26-27 april 2003, där många som kommit dit både verbalt och handgripligen attackerar brandkårens arbete. Den efterföljande polisutredningen kritiseras bland annat av lokala stadsdelspolitiker för att innehålla "lösa" spekulationer om vem som är förövarna. I månaden därpå, maj 2003 kastar skolelever stenar mot byggnadsarbetare vid Apelgårdsskolan. Vidare uppstår det under juli 2003 ett omfattande bråk på Herrgården mellan två familjer där polis ingriper. I december kastas sten mot väktare.

Den 31 juli 2004 rapporteras om ett uppmärksammat knivmord på Herrgården där ambulanspersonal och polis kritiseras för att inte ingripa tillräckligt snabbt. Många personer bevitnar bråket som leder fram till mordet. Två pojkar, 16 och 17 år gamla kommer i konflikt med en 29-årig man med annan etnisk bakgrund. Pojkarna blir bortkörda från ett utomhusbad, och en av dem hämtar en kniv och hugger ner mannen. Dagen innan har Rosengårdsskolans samtliga fönster krossats. Tre veckor senare arrangeras en stor demonstration på Rosengård med närmare 2 000 deltagare mot våld och vandalism.

Under hösten 2004 fortsätter media att rapportera om konflikter på Herrgården. Den 22 oktober 2004 utsätts brandmän för stenkastning då de ska släcka en containerbrand, och i slutet av oktober 2004 upptäcks en låda med en misstänkt sprängladdning vid Rosengårds närpolisstation. Lådan visar sig vara tom. I december 2004 startar en omfattande debatt i Sydsvenskan om Rosengård, som initieras av journalisten och författaren Lars Åberg som är mycket kritisk till utvecklingen och rapporterar om uppgivenhet och islamisering.

Rapporter om stenkastning mot brandmän kommer även under 2005 och ett försök med brobyggare som följer med utryckningsstyrkor inleds i december samma år. Denna verksamhet pågår fram till den sista december 2006. Efter ett uppehåll startar den på nytt i november 2007, men nu med en delvis ny inriktning, där man mer vänder sig till vuxna än till barn och ungdomar. I Sydsvenskan publiceras med start den 4 september

2005 en artikelserie om en brand på Rosengård där brandmän upplever stora problem bl.a. på grund av bristande språkförståelse. Den 22 oktober skriver samma tidning om problem med kackerlackor i ett av husen. Under 2005 åtalas under medialt uppmärksammade former ett polisbefäl för hets mot folkgrupp efter att ha skickat e-post till kommunalrådet Ilmar Reepalu. Brevet innehåller bl.a. uttalanden om ”kriminelle Mohammed på Rosengård”. Polisen blir senare frikänd. I februari 2006 publicerar Sydsvenskan en uppmärksammat artikelserie om islam och religiös fundamentalism av Olle Lönnaeus, Niklas Orrenius och Erik Magnusson. Även om artikelserien främst inte fokuserade Rosengård fanns många exempel från Rosengård med i artiklarna. Under 2006 finns inga hot eller stenkastning mot brandmän rapporterade i medier, även om det rapporteras om anlagda bränder.

Upptäckta händelser år 2007

I februari 2007 rapporteras om stenkastning mot bussar, och i mars skjuter någon sönder fönster i Rosengårdsskolan med luftgevär. I samma månad skrivs det även om anlagda bränder i Herrgården bl.a. i ett källarförråd.

På lördagskvällen den 14 april 2007 rapporterar media om en serie oroligheter i Herrgården, där polis och brandkår utsätts för sten- och äggkastning. En serie bränder anläggs i sophus, soprum och miljöstationer men även bilar, källargångar och en närbutik drabbas. Brandkåren avvaktar vid flera tillfällen med att ingripa och väntar på polis eskort. De öppna oroligheterna pågår mer eller mindre intensivt under flera dagar. Det är främst barn och ungdomar som deltar i händelserna. Antalet deltagare uppges variera från ett femtontal till vid vissa tillfällen närmare hundra, varav många är åskådare.

Vid en genomgång av medierapporteringen verkar de utlösande orsakerna till händelserna vara oklara, men flera anledningar ges. Enligt en version skall oroligheterna bero på ett polisingripande tidigare under veckan då en kamphund blir omhändertagen. Enligt en annan version startar oroligheterna genom att barn spelar fotboll utanför en lägenhet. Då lägenhetsinnehavaren säger till barnen blir han attackerad med ägg och stenar. Han ringer då till polisen. Enligt en tredje version får polisen en anmälan om att en man jagar barn med svärd, men då de kommer till platsen finner de inte personen, men får en anmälan om olaga hot. Då poliserna skall lämna platsen attackerar bilen av föremål som uppges vara stenar. De går då ur bilen där en av poliserna drar sitt vapen och den andre hotar enligt senare uppgifter med pepparsprej. Denna händelse finns

dokumenterad i en videosekvens som finns utlagd på YouTube och som i juni 2010 har visats 415 000 gånger. På filmen hörs något träffa bilen och många jublar när det sker.

Efter denna inledande händelse rapporterar media om eskalerade oroligheter, där bränder, sten- och äggkastning förekommer under flera dagar främst på kvällstid. Mellan den 14 och 17 april 2007 anläggs minst sju bränder på Herrgården. Ytterligare en polisbil attackeras den 16 april vid ett lägenhetsingripande. På den femte dagen den 18 april anläggs också fyra bränder på Hårds och Bennets väg som är i en helt annan del av Rosengård. Under samma period rapporteras dessutom om två andra allvarliga konflikter i området. En misshandel den 15 april och ett knivlagsmål den 17 april, men som sannolikt har andra orsaker än konflikten med polisen. Vid ett tillfälle, den 21 april kastas stora stenar från en bro mot passerande bilar.

Händelserna får stor medial och politisk uppmärksamhet och flera politiker på lokalt och nationellt plan uttalar sig och/eller besöker Rosengård. Stadsdelspolitiker och närpolischef uttrycker förvåning över att händelserna inträffar. Integrationsminister Nyamko Sabuni besöker området den 20 april. Invånare i området arrangerar också en demonstration den 21 april med ett hundratal deltagare som tar avstånd från händelserna.

Efter oroligheterna i april inträffar flera händelser som media rapporterar om men inte är så omfattande. I slutet av april, den 28:e och 30:e anläggs två bränder på förskolor i Herrgården och en bilbrand anläggs den 12 maj. I början av juli vandaliseras en polisbil (datum oklart) och en får bakrutan krossad den 8 juli. I mitten av juli meddelar polisen att de lägger ned utredningarna om oroligheterna i april eftersom ingen ställer upp och vittnar. Kvällen den 15 juli inträffar ett omfattande bråk i Herrgården där en större polisstyrka rycker in och avlossar två varningsskott. Ridande polis finns också i området under kvällen. Den 17 juli startar ett lägenhetsbråk som leder till att ett stort polisuppbåd skickas till platsen. I slutet av juli, den 28:e inträffar en bilbrand på Herrgården, vilket även inträffar den 15 september och vid två tillfällen den 29 september. I slutet av december rapporteras om att brandmän attackeras av raketer då de skall släcka anlagda bränder i containrar.

Händelseutveckling 2008

Efter raketbeskjutningen mot brandmän i slutet av december 2007 startar Brandmännens riksförbund i februari 2008 en arbetsgrupp som skall ta fram förslag för att stoppa hot och stenkastning. Under första halvåret 2008

ökar antalet anlagda bränder drastiskt på Herrgården och Rosengård. Fram till början av maj har 90 bränder på Rosengård anmälts till polisen varav 22 klassas som mordbrand. Många bilar, ibland övergivna sådana, sätts i brand. Polisen uppges öka sin närvaro i området. Efter tumult i samband med släckning av en utomhusbrand hotas en brandman den 12 juni av en yngre tonåring med orden ”jag skall mörda dig” och en symbolisk gest. Dagen därpå krossas en ruta på en brandbil på von Rosens väg. Från och med den 13 juni avvaktar räddningstjänsten poliseskort innan de ingriper. Den 17 juli utsätts brandmän för ny sten- men också äppelkastning då man släcker en brand på en övergiven bensinstation vid von Rosens väg.

”Källarmoskén”

Sedan oktober 2006 pågår en långdragen process och konflikt kring en lokal som under många år hyrts av Islamiska kulturföreningen. Föreningen sägs upp av fastighetsägaren Contentus efter att ha hyrt lokalen sedan 1992. Under hösten 2007 nås en förlikning i hyresnämnden som ger föreningen en tidsfrist. I april nås en ny uppgörelse som ger en förlängd tidsfrist till den 31 augusti. Den 25 juli sker en demonstration utanför Contentus lokaler för att protestera mot uppsägningen av lokalerna. Den som uttalar sig i media för demonstranternas räkning är Basem Mahmoud som också kommer att få en ledande roll då lokalerna senare ockuperas. I september får Islamiska kulturföreningen en ny tidsfrist på grund av den muslimska fastemånaden Ramadan. Tidsfristen förlängs i oktober. Den 24 november lämnar kulturföreningen över nycklarna till fastighetsägaren, men samtidigt ockuperas lokalen av ungdomar. Den 25 november försöker en låsmed byta lås, men hindras av ungdomarna. Samma dag stängs strömmen av. Den 28 november deltar enligt uppgift ett hundratal personer vid fredagsbönen i lokalen. Samtidigt presenteras bildandet av en ny förening, Youth Islamic Center där den tidigare nämnda Basem Mahmoud blir ordförande.

I början av oktober 2008 uppmärksammas även i media hur nedslitna vissa av husen är på Herrgården. Hyresgästföreningen kräver sänkta hyror av ägaren Acta. Husen förvaltas av Newsec. Den 19 november sänder SVT:s program Uppdrag granskning ett uppmärksammat inslag om Herrgården ”Bland kackerlackor i trångboddhetens Malmö”. Programmet får stor medial uppmärksamhet och flera anmälningar kommer in till kommunens miljökontor. Flera kommunpolitiker uttalar sig i frågan, men ägarbildens av fastigheterna är komplicerad och det är svårt att vid detta tillfälle peka ut någon ansvarig.

Oroligheterna i december 2008

Den 4 december polisanmäls ockupationen av källarlokalen. Enligt polisuppgifter dröjer det till morgonen den 15 december innan polis avhyser tre personer som befinner sig i lokalen och låser den. Samtidigt kommer fler ungdomar ditkallade av bl.a. en sms-kedja. Andra personer bryter sig in i lokalen som leder till att ett 30-tal poliser med hundpatrull på nytt utrymmer den. Enligt media hindrar poliser personer från att komma in i lokalen. Ett stort antal polisbilar uppges också finnas i beredskap i närheten. På eftermiddagen den 15 december rapporteras om att Basem Mahmoud tillsammans med några äldre pojkar slår upp ett tält på en gräsplätt utanför lokalen. På tisdagskvällen den 16 december skjuter ungdomar raketer och kastar smällare mot de poliser som bevakar källarlokalen. En person blir omhändertagen. Enligt uppgift från polis, men även från Basem Mahmoud, skall vänsteraktivister ha sökt sig till området. Vid 20-tiden börjar det brinna i en container en bit bort från lokalen. Vid 21-tiden kommer även larm om att en container brinner på Bennets väg i en annan del av Rosengård.

Den 17 december rapporterar media om att fastighetsägaren börjar sätta upp fem containrar framför den omstridda lokalen med syfte att stänga ute eventuella nya ockupanter. På platsen finns även hundpatruller. I media uttrycker personer att polisen agerar provokativt bl.a. genom att hundar varit inne i lokalen, vilket uppfattas som en provokation då hunden ses som ett orent djur enligt muslimer. På kvällen har ett femtiotal personer samlats och en mindre grupp attackerar polisen med stenar, glasflaskor och fyrverkerier. Tre killar i åldern 15-20 år grips på grund av störande av allmän ordning. På natten samlas ett hundratal personer varav en del maskerade vid Shellmacken som ligger vid infarten till Herrgården. Några sätter eld på flera soptunnor som rullas ut på Ramels väg, men polisen låter bränderna slockna av sig själv. Antalet personer minskar efter hand under natten. Ett 20-tal grips eller omhändertas men ingen är från Rosengård.

Efter en lugn dag rapporteras om fortsatta oroligheter på kvällen den 18 december. Ungdomar på en gångbro över Amiralsgatan kastar föremål på förbipasserande bilar. Flera bränder anläggs vid Shellmacken av bland annat maskerade personer. Åtta släpvagnar släpas ut och antänds. Två bilar sätts i brand. Senare på kvällen uppstår en öppen konflikt då en större grupp ungdomar attackerar polis och brandmän med slangbomber, stenar och smällare. Dessa retirerar. Inom femton minuter rapporteras fem anlagda bränder på Ramels väg. Brandkåren uppges bli attackerad av stenar då de skall släcka dem. Ett hundratal poliser är på plats för att stävja oroligheterna. Förstärkning begärs in från Västra Götaland och Stockholm.

Den 19 december fortsätter oroligheterna. Ett sophus sätts i brand på Ramels väg vid 18.30-tiden, men släcks av räddningstjänsten efter att polisen själv gjort ett misslyckat försök att släcka den. Ett stort antal poliser befinner sig vid infarten till Herrgården vid Ramels väg. Närmare 200 poliser uppges i media att finnas i beredskap med förstärkning från övriga Skåne, Västra Götaland och Stockholm. Under kvällen attackeras polis av ungdomar som kastar sten, glasflaskor men som också skjuter raketer och kastar smällare mot dem. Bilar och soptunnor antänds. Polisen meddelar att de gripit fem personer och en minderårig har omhändertagits. Under kvällen uppges vuxna från Islamiska kulturföreningen vara ute för att prata med ungdomarna. På dagen har också representanter från islamiska föreningar, Malmö stad och polisen publicerat ett gemensamt uttalande om att de tar avstånd från oroligheterna och att man skall fortsätta med dialog och samarbete. Vid 23-tiden upptäcks en anlagd brand på Värner Rydénsskolan som ligger en bit bort från Herrgården.

Den 20 december är betydligt färre ungdomar ute än tidigare. Det blåser en kraftig vind och det är kallt. Polisstyrkan uppges fortfarande vara runt 200 och medlemmar från åtta olika föreningar arrangerar nattvandring. Det inträffar bränder, raketskjutning och stenkastning men bara till viss del på Herrgården. Framför allt är det på Bennets väg där det rapporteras om anlagda bränder i återvinnings- och sopcontainrar samt sophus på eftermiddagen, men också senare på kvällen bl. a. i ett trapphus. Enligt media omhändertas två ungdomar av polisen för att ha stört ordningen. En sopstation vid Shellmacken vid Herrgården antänds vid 21.30-tiden. Vid 22.30 utbryter en källarbrand på von Rosens väg. Till stor del har enligt medias rapportering oroligheterna upphört på Herrgården.

Fortsatta oroligheter 2009

Under januari 2009 uppmärksammas på nytt de fastigheter på Herrgården som är nedslitna. Hyresgästföreningen och miljöförvaltningen agerar mot fastighetsägarna på olika sätt. I media fortsätter rapporterna om olika händelser. Den 17 januari inträffar en bilbrand på Ramels väg. I slutet av januari åtalas två män, 18 och 21 år för våldsamt upplopp i samband med oroligheterna i december. Ingen av dem bor på Rosengård. Samtidigt avslöjas att nycklar till 867 lägenheter har stulits från fastighetsförvaltaren Newsec. Detta kommer fram först en månad efter att händelsen har inträffat. Den 28 januari släpps en rapport från Försvarshögskolan där det varnas för en islamisk radikaliserings i Rosengård. Rapporten ”Hot mot demokrati och värdegrund – en lägesbild från Malmö” har beställts av regeringen och

utförts av Centrum för Asymmetriska Hot och Terrorismstudier (CATS) vid Försvarshögskolan. Rapporten blir mycket uppmärksammanad men också hårt kritiserad och ifrågasatt.

Den 5 februari avslöjas under rättegången mot en av de åtalade för upploppen, att polisen i en polisbuss spelat in en video där de uttalar sig nedsättande om ungdomarna. Uttalandet väcker starka reaktioner inom media. Under februari fortsätter den mediala uppmärksamheten kring husen på Herrgården. Det kommer att krävas omfattande renoveringar av flera av dem. Många av dem som bor i de mögelskadade lägenheterna lider också av astma och allergier. Integrationsminister Nyamko Sabuni besöker den 18 februari på nytt Malmö och på Rosengård hålls ett öppet möte.

Även under februari och mars rapporterar media om oro och olika händelser. En omfattande bilbrand inträffar den 24 februari i ett garage på Ramels väg. Den 28 februari sker en demonstration mot polisrasism med ett hundratal deltagare. Det är oklart hur många som kommer från Rosengård. I början av mars frikänns de två åtalade för upploppen i december. Samtidigt börjar polis och media allt mer uttala sig om att Black Cobra som är ett danskanknutet kriminellt gäng har etablerat sig i Malmö och på Rosengård. På kvällen den 2 mars stormar länskriminalen, närpolisen i Rosengård och piketstyrkan en lägenhet på von Rosens väg. Fyra unga män med misstänkt koppling till Black Cobra grips misstänkta för grovt vapenbrott. I anknytning till gänget uppges det också finnas en organisation som heter Black Scorpions och som vänder sig till yngre. Den 10 mars inträffar en mindre balkongbrand på Ramels väg.

Våren 2009

Under mars fortsätter media att rapportera från Herrgården. Söndagen den 15 mars vid 17.30-tiden attackeras personal från räddningstjänsten på nytt då de skall släcka en brand i en sopbehållare på Ramels väg. En grupp ungdomar uppges vänta på brandmännen, och när de kommer fram kastar ungdomarna tomburkar och ägg på dem. Senare på kvällen anläggs flera bränder i sopkärl på området. Det anläggs även en källarbrand på Bennets väg i en annan del av Rosengård. På måndagskvällen den 16 mars anläggs ytterligare tre bränder varav två vid bensinmacken vid infarten till Herrgården. På tisdagskvällen den 17 mars anläggs nya bränder i soptunnor och ett släp antänds i närheten av Shellmacken. Efter att ha mött maskerade personer avvaktar polisen, men går sedan in med hundar och en större styrka i området och söker genom gårdarna. Därefter kan räddningstjänsten släcka bränderna. Två till tre personer blir omhändertagna. Torsdagen

den 19 mars brinner ett sopkärl i ett miljöhus på området. Polis eskorterar räddningstjänsten då de släcker branden. Fredagen den 20 mars sker en större polisinsats då ungdomar sätter däck i brand vid infarten till Ramels väg. Ett tjugotal personer kastar föremål och bär fram däck och flaskor. Ägg och stenar kastas mot en polisbil. En person i 25-årsåldern grips. Civil och kravallutrustad polis finns under kvällen i området. Den dåvarande närpolischefen Börje Aronsson uttalar sig i media om att oroligheterna beror på att polisen gripit fem ledarfigurer i åldrarna 17-22 år de senaste fjorton dagarna. På kvällen den 24 mars antänds ett miljöhus på Ramels väg, och när räddningstjänstens personal kommer dit kastar någon sten och tomglas mot dem. Insatsen avbryts.

Den 28 mars arrangeras en manifestation mot stenkastningen och våldet med ett par hundra deltagare. Det är oklart hur många som kommer från Herrgården och Rosengård. Den 31 mars sker en debatt om Rosengård på Rosengårds centrum men en mindre andel deltagare kommer från Rosengård. Samma dag döms en 21-årig man till tio månaders fängelse för att ha hotat en annan man med pistol på Rosengård. Anledningen är att han inte deltar och släpper sin hund mot poliserna under oroligheterna i december. Den hotande mannen skjuter hunden.

Även under april fortsätter media att rapportera om oroligheter. Strax efter midnatt den 2 april antänds en bil i ett garage på Ramels väg. Räddningstjänsten släcker efter eskort från polisen. På kvällen den 3 april anläggs en bilbrand på von Rosens väg. Den 7 april anläggs tidigt på morgonen två bränder på Ramels väg varav en är sopor vid ett sophus och en är en bilbrand. På kvällen den 8 april utbryter flera anlagda bränder på Ramels väg. Runt 8 ungdomar uppges kasta sten och glas mot räddningstjänsten och någon försöker skära av en brandslang. Både polis och räddningstjänst lämnar platsen. Ungdomarna antänder även lastpallar av trä och plast. Den 11 april (påskafton) attackeras räddningstjänsten då de skall släcka en mindre brand i en container på Ramels väg. Polis kommer snabbt till platsen. Ett 20-tal ungdomar, varav en del mycket unga tränger på och en kastar en flaska. Poliser griper en person och sten- och flaskkastningen eskalerar. Efter hand ansluter fler ungdomar.

Den 12 april rapporterar media om att någon kastar in ett brinnande föremål på en pizzeria på Bennets väg. Branden kan snabbt släckas. På kvällen uppstår ett stort ungdomsbråk i samma område. En person grips för störande av ordning. Torsdagen den 16 april attackeras polis och räddningstjänst då de skall släcka en brand i en källare och i en container på Herrgården. Sex personer omhändertas varav den yngste är 10 år. Han uppges ha kastat sten mot en polisbil.

Den 17 april protesterar brandmän offentligt mot sin arbetssituation. De deklarerar att de kommer att låta bli att släcka mindre bränder och att

en bil med vattenkanon kommer att finnas tillgänglig. Även under senare delen av april fortsätter medias rapportering. På kvällen den 19 april börjar det brinna i ett cykelskjul på Hårds väg och senare i en container och ett närliggande buskage på Ramels väg. Vid Ramels väg antänds på kvällen den 20 april en sopcontainer och ett hyrsläp vid Shellmacken. Containern får brinna i flera timmar. Bildäck läggs ut på Ramels väg och antänds, och rester av ett redan nedbränt miljöhus antänds på nytt. Polis spärrar av vägen in mot gårdarna till de närliggande husen och räddningstjänsten släcker bränderna med en vattenkanon. Polis utsätts för stenkastning under insatsen. Den 21 april brinner det sent på eftermiddagen i en sopcontainer på Ramels väg. Branden är liten. Senare på kvällen brinner ett förråd på Hårds väg.

På kvällen den 22 april angrips poliser på nytt med stenar då de kommer till Herrgården efter larm om bråk och skottlossning. Polisen tror att det är smällare, och när de drar sig undan släpar ungdomar ut däck på Ramels väg och antänder dem liksom den numera rikskända sopcontai-

Kommentarer utifrån fältstudier

Under hösten och innan oroligheterna i december 2008 genomförde forskargruppen ett antal intervjuer med nyckelpersoner som bedömdes ha goda kunskaper om Herrgården och Rosengård. Vid den tiden identifierades två olika synsätt på situationen i området.

Det första synsättet poängterade att stenkastningen inte är ett omfattande problem utan bara har inträffat ett fåtal gånger, och att några enskilda individer ligger bakom. Händelserna får alldeles för stor medial uppmärksamhet och ger Rosengård oförtjänt dåligt rykte. Det finns en skepticism mot att uppmärksamma det än mer. Främst personer med mer ledande positioner inom olika verksamheter uttrycker denna syn.

Det andra synsättet förmedlar en helt annan bild. Enligt detta har den sociala utvecklingen i området varit negativ under flera år. Skolan fungerar inte tillfredsställande och i vissa fall är situationen okontrollerad. Många familjer har det svårt och barn utsätts för våld i hemmen. Skola, sociala myndigheter eller polis engagerar sig inte tillräckligt. Någon uttrycker att situationen är under katastrofnivå.

Dessa två synsätt knyter an till de parallella berättelser som utvecklas om Rosengård, där den ene utgår från hur människor beskriver sina vardagsliv, medan den andre mer liknar medias spektakulära beskrivning av området.

Figur 3. Antal bränder i Malmö och Rosengård 2008 med räddningstjänstinsats. Ej brand i byggnad. Cirkulernas storlek anger antalet bränder på en plats från 1 - 4. Källa: *Säkerhet och Beredskap, Malmö stad 2009.*

nern. Polis går in i området för att skingra ungdomarna men drar sig sedan tillbaka. Ungdomarna finns kvar på platsen. Samma kväll blir journalister från Sydsvenskan attackerade. På kvällen den 23 april antänds på nytt släp vid Shellmacken och det skjuts raketer. Polis och räddningstjänst avvaktar med att ingripa. Under kvällen blir också en frilansjournalist nedslagen och rånad på sin kamera. Den 27 april antänds ett förråd på Hårds väg. Dagen därpå meddelar en av styrkeledarna vid Jägersro brandstation att han hoppar av sitt uppdrag.

Den 29 april uttalar närpolischef Börje Aronsson sig i media och i pessimistiska ordalag om svårigheterna för polisen att upprätthålla lag och ordning på Herrgården. Den 30 april inträffar ett värdetransportrån på Rosengård där förövarna bedöms vara två yngre män. Natten mot den 1 maj brinner två bilar på Ramels väg. Samma dag antänds ett sophus på Ramels väg. Strax före midnatt den 3 maj rapporteras om tre bilar som brinner på två olika ställen på Ramels väg. Räddningstjänst eskorterad av polis släcker dem.

Den 6 maj publicerar MKB en fjärde rapport om sitt utvecklingsarbete på Herrgården. MKB har tagit över ett antal bostadshus och bl.a. infört inslag av självförvaltning med gott resultat. Samtidigt har händelserna på

Figur 4. Antal bränder i Malmö och Rosengård 2008 med räddningstjänstinsats. Brand i byggnad. Cirklarnas storlek anger antalet bränder på en plats från 1 - 4. Källa: Säkerhet och Beredskap, Malmö stad 2009.

Herrgården lett till en omfattande medial och politisk debatt om bl.a. vilka åtgärder som krävs. Några lokalpolitiker kräver utgångsförbud vid vissa tider på Herrgården. Justitieministern Beatrice Ask kräver att polisen agerar kraftfullare. Den 7 maj meddelar polisen att de har namn på ett hundratal ungdomar som på ett eller annat sätt blivit uppmärksammade under oroligheterna. En tredjedel av dem är under 15 år.

En ny polisstrategi

Natten till torsdagen den 7 maj antänds ett sophus på Ramels väg. Branden släcks efter att polisen spärrar av området. Samma dag går polismästaren i Malmö Ulf Sempert ut i media och förnekar att polisen inte agerar tillräckligt kraftfullt mot kriminalitet och oroligheter i delar av Rosengård. Polisen presenterar också en ny strategi för att stävja oroligheter och bränder. Denna går ut på att polisen skall patrullera området 24 timmar om dygnet och ta hjälp från andra polisområden i Skåne.

Oroligheterna minskar men på kvällen den 7 maj förstörs genom brand

en av MKB:s förvaringslokaler på von Rosens väg. Den 8 maj åtalas tre yngre män som ockuperade källarlokalen i december 2008. Natten mot måndagen den 11 maj antänds hytten på en grävmaskin vid Bennets väg. Ytterligare två andra mindre bränder anläggs i denna del av Rosengård under natten. Den 12 maj utsätts räddningstjänsten för äggkastning då de skall släcka en brand på en skola på Sjöblads väg i en annan del av Rosengård. Sent på kvällen samma dag antänds en bil på Ramels väg på Herrgården. I samband med att polisen ingriper utsätts de för sten- och äggkastning. På tisdagskvällen den 19 maj inträffar nya bränder på Rosengård bl.a. i en källare på von Rosens Väg och på Örtagårdsskolan.

Den 20 maj presenterar stadsdelsförvaltningens ledningsgrupp ett program för att förbättra situationen på området. Åtgärderna innebär bl.a. inrättande av ett lokalt medborgarkontor, praktikplatser för ungdomar, ett ungdomscafé, ungdomar skall engageras som hjälptränare i idrottsföreningar, och att föräldrar till barn som vistas ute sent skall kallas till samtal med socialtjänst och polis.

Natten till den 25 maj rapporteras i media om tre bilbränder bl.a. på Bennets väg. På tisdagskvällen den 26 maj uppstår slagsmål vid en närbutik på Herrgården. En av dem som arbetar där misshandlas och två män i tjuugoårsåldern grips av polisen. På fredagskvällen den 29 maj arrangeras, efter initiativ från en av de boende på Rosengård, ett möte kring problemen på Herrgården och i stadsdelen. Mötet vänder sig speciellt till vuxna men enligt media dyker endast två kvinnor och sex män upp.

Under juni rapporterar media om ett minskat antal anlagda bränder och stenkastning. Det rapporteras dock om en del mindre bränder som på kvällen den 20 juni då en moped brinner i en källare på von Rosens väg, och på kvällen den 25 juni då det uppstår en källarbrand på Ramels väg. Den 18 juni meddelas att förundersökningen mot en polisman som misstänkts för hets mot folkgrupp läggs ned. Samma dag rapporterar stadsbyggnadskontoret i Malmö att det finns rasrisk från fasader och balkonger på vissa av husen på Herrgården. Den 25 juni meddelar Räddningstjänsten Syd att de kommer att informera om brandsäkerhet varje torsdag under sommaren. Det kommer att ske både på Herrgården och på Rosengårds centrum. Räddningstjänsten har också genomfört en större enkätundersökning kring de boendes syn på räddningstjänsten där de boende uttryckte ett stort förtroende för den. I slutet av månaden presenteras också resultat från Rosengårdsskolans avgångsklasser där endast tre av tio elever har gymnasiebehörighet.

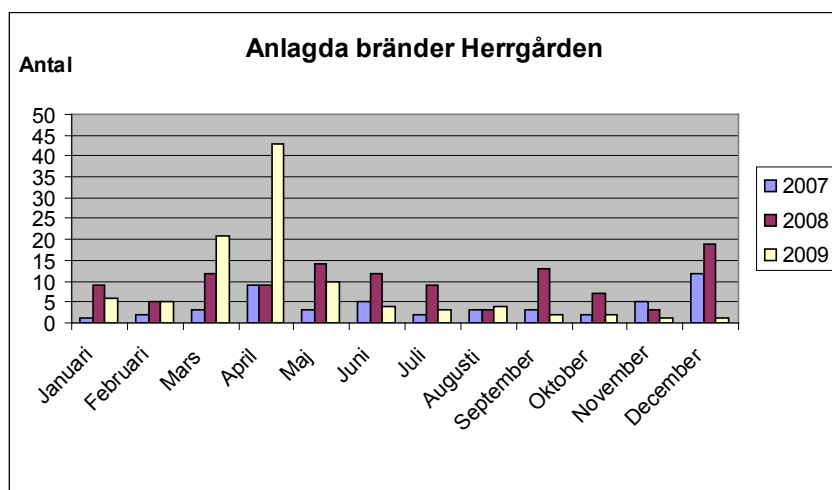
I slutet av juni monteras kameror för övervakning vid Ramels väg. Onsdagen den 1 juli hittar polisen enligt media en pistol hos en yngre man som redan dömts till åtta månaders fängelse för vapeninnehav. Mannen grips men släpps senare samma dag. Polisen pekar ut honom som en ledargestalt

på Herrgården. Natten till torsdagen uppges ett 10-15-tal ungdomar kasta sten mot en polisbil på Herrgården. Polisen får förstärkning och splittrar gänget. Senare antänds också en sopcontainer. Närpolischef Börje Aronsson menar att oroligheterna är ett svar på ledarpersonens gripande.

På fredagskvällen den 3 juli räcker en ledig polis finger åt ett gäng ungdomar efter att han tillsammans med en kamrat ha pratat med kollegor som är i tjänst. Händelsen får medial uppmärksamhet. Mannen slipper senare påföljd eftersom han inte var i tjänst.

På natten till lördagen den 4 juli rapporteras om att det brinner i en källare och senare också i ett sophus. Den 8 juli hittar polisen sprängmedel gömda i området Apelgården som ligger i en annan del av Rosengård än Herrgården. Sprängmedlen misstänks ha samröre med en av ledarna för ett kriminellt nätverk. Samma dag meddelas också att var tredje elev i Rosengård söker sig till skolor utanför stadsdelen när de skall välja skola. Tendensen har hållit i sig sedan 2006 då närmare 1 000 barn sökte sig till andra skolor. Av dessa gick då 400 på en muslimsk friskola medan resten fördelade sig på över femtio kommunala grundskolor och friskolor utspridda i alla Malmös stadsdelar med Augustenborgskolan, Söderkulaskolan och Højaskolan som de populäraste.

Den 10 juli grips enligt medieuppgifter tre unga män av privatpersoner då de försöker att bryta sig in i en bil på Bennets väg. Männen var påverkade. Senare på natten antänds bilen. På torsdagskvällen den 16 juli utbryter bråk på Rosengårdsbadet. Enligt uppgifter i media är det två gäng med ett fyrtiotal deltagare som bråkar. Den 24 juli omnämns i media en ny gängbildning vid namn Lions Family. Enligt polisen består Lions

Figur 5. Anlagda bränder Herrgården januari 2007 - 2009. Källa: Räddningstjänsten Syd 2010.

gård efter påstått samröre med kriminella i området. Enligt media har polismannen utländsk härkomst och tillbakavisar påståendena. Omfattande aktiviteter med inriktning mot ungdomar vidtas från kommunens sida för att möta Reclaim Rosengårdsmanifestationen den 22 augusti. Klockan 20.00 startar gatufesten vid Shellmacken vid Ramels väg. Efter ett tag uppstår konflikter där demonstranterna blir iväggörda och tvingas retirera till McDonalds på andra sidan rondellen vid Amiralsgatan. Enligt medias bilder är det främst personer som bär tröjor med texten Lions Family som angriper demonstrationen, men även andra deltar. Bland demonstranterna finns personer med anknytning till Black Cobra. Demonstranterna beger sig efter ett tag iväg, men strax före 22.00 angrips polisen med flaskor och brandfacklor. Efter att på nytt ha gett sig av angriper strax före 23.00 ett hundratal demonstranter polisen varvid de på nytt retirerar. Enligt uppgift i media finns även ungdomar från området med vid oroligheterna. Skadegörelse och bränder inträffar. På morgonen är det åter lugnt.

Under slutet av augusti fortsätter nyhetsrapporteringen från Herrgården. Den 24 augusti inträffar en bilbrand på Hårds väg. Bilens ägare uppger själv ha släckt branden. Den 25 augusti döms två män för ockupation av källarlokalen som ledde till de omfattande oroligheterna i december 2008. En person frikänns. Polisen riktar omfattande kritik mot personal inom Lugna Gatan den 27 augusti. Flera anställda misstänks för brott. Stadsdelsförvaltningen fattar efter en längre process beslut om att upphöra med samarbetet i mitten av september. Den 31 augusti rapporteras i media att personal vid Rosengårdsskolan upptäckt att det finns kackerlackor i lokalerna.

Hösten 2009 och våren 2010

Även i början av hösten 2009 kommer rapporter i media om oroligheter. Den 7 september vid lunchtid attackerar en ambulans med stenar på Rosengård (oklart var). Vid 13.30 larmas brandkår om en brand på Ramels väg men avvaktar till dess att polis kommer till platsen. Man upptäcker ingen brand utan troligtvis har en bilist slirat med däcken i ett garage så att rök uppstod.

Den 12 september slutar bussar att stanna vid busshållplatserna på Rosengård efter stenkastning. De inställda busstoppen varar under flera dagar. Den 20 september vid 21-tiden rapporteras om att brandmän och poliser beskjuts med fyrverkeripjäser vid en räddningsinsats på Bennets väg där en moped brann. Tre stenar uppges ha kastats mot ett räddningsfordon. Brandkåren lämnar platsen utan att släcka branden. Senare samma kväll

kommer larm om en källarbrand på von Rosens väg. Den 22 september vid 23-tiden larmas polis vid flera tillfällen om att ungdomar skjuter raketer och smällare vid von Rosens väg.

Den 28 september rapporteras om ett rån mot en guldaffär på Rosengårds centrum där även skottlossning förekommer. Brottet blir senare uppkälat. Den 29 september arrangerar MKB ett möte på Örtagården med ca 150 boende p.g.a. oroligheter och gängbildningar bland ungdomar (tonårsskillar och yngre män). Det verkar som om en del av problemen har flyttat från Herrgården till Örtagården. Även polis är närvarande. Stämningen är upphetsad och många av mötesdeltagarna efterlyser hårdare tag.

Den 2 oktober uppges i media att stenar på nytt kastas mot bussar. Den 6 oktober rapporteras om att flera ungdomar vid 19-tiden kastar sten mot en vårdcentral på Rosengård. De misstänks vara narkotikapåverkade. Senare på kvällen, vid 23-tiden inträffar en bilbrand med kraftig rökutveckling i ett garage på Ramels väg. Kommunstyrelsen i Malmö tillstyrker den 6 oktober polisens begäran om fler kameror på Herrgården men det är Länsstyrelsen som slutligen beslutar. Två dagar senare presenterar polisen statistik över polisingripanden i området vilket är 511 under ett år. Högst i Sverige.

Mediebevakningen av Herrgården fortsätter under oktober. Två personer beskjuts den 10 oktober i en bil i närheten av Rosengård varav en ung kvinna avlider. Den andre är en ung man som har permission från fängelset och skadad tar sig till Herrgården där han påträffas. Under natten brinner också två bilar i ett garage. Den 15 oktober ändrar polisen strategi och istället för att ha en ständigt hög närvaro på Herrgården skall ett 40-tal personer som ses som kriminella punktmarkeras. Enligt senare uppgifter har femton av dem anhallits eller dömts för brott. Den 16 oktober meddelar Rikspolisstyrelsen att en ny polisstation för 116 miljoner skall byggas på Rosengård. Den 21 oktober attackeras och skadas en ung kvinna av 4-5 unga män som vill ta hennes mobiltelefon.

Den 1 november inträffar flera bränder i soprum, källare och hiss på Rosengård men i andra områden än i Herrgården. Ett försök till anlagd brand på Apelgårdsskolan avslöjas också genom kameraövervakning den 7 november. Den 9 november rapporteras om brinnande bilar i ett garage på von Rosens väg, och den 15 november antänds bilar vid Hårds väg. Sent på söndagskvällen den 22 november drar ett 30-tal maskerade personer fram flera släp och däck från Shellmacken vid Herrgården och antänder dem. Polisen ingriper efter ett tag men griper inte någon vid tillfället. Orsaken till oroligheterna är enligt media oklar.

Den 2 december kräver enligt media länspolismästaren att de som fällde uttrycket "apejävel" skall få disciplinstraff. Den 5 december rapporteras om två anlagda bränder i en trappuppgång och i en container på Bennets

väg. Den 6 december mördas en 47-årig man på Annelundsgatan strax utanför Törnrosen i en annan del av Rosengård än Herrgården. I slutet av december uppmärksammar Sydsvenskan i en serie artiklar oroligheterna på Herrgården året dessförinnan. Enligt intervjuer med brandmän den 18 december har det blivit lugnare i området. Dagen därpå inträffar emellertid en mindre sammanstötning där polis beskjuts med raketer och utsätts för stenkastning.

Även om det inte rapporterats i media blir under sommaren och hösten 2009 stenkastning och attacker med andra föremål ett stort problem för poliser på väg till eller från arbetet på Rosengårds närpolisstation. Trots att man inte är i tjänst och således inte har uniform på sig. Sedan 7 maj 2009 och fram till den 15 november rapporterar polisen att över 100 arbets-skador eller tillbud avseende hot, ofredande och våld riktade mot poliser har internrapporterats (intervju närpolis 20091117). Ett annat växande problem är att personer siktar med grön laser mot förare i polisbilar men även busschaufförer, ambulans och poliser i privatbilar drabbas. Det är svårt att säga vem det är som gör det, men poliser uppfattar ofta att det är flera personer. Till skillnad från de mer öppna konflikterna i Herrgården sker detta mera dolt.

Våren 2010

Till skillnad från tidigare år rapporterar inte media om inträffade oroligheter på Herrgården under jul- och nyårshelgerna. Flera bränder inträffar emellertid den 6 januari runt om i Rosengård där lamparmatur i trapphus antänds med kraftig rökutveckling som följd. Påföljande dag rapporteras i media om invigningen av bokalerna. Den 31 januari rapporteras om en källarbrand på Ramels väg.

Under februari fortsätter mediebevakningen av Rosengård och Herrgården. Den 1 februari berättas om nio sjundeklassare som skall delta i ett projekt på Rosengårds brandstation som heter Risk och står för "Räddningstjänsten i samarbete med kidsen" och som hämtat inspiration från England. I början av februari anmäler skyddsombudet på Värner Rydénsskolan skolan till arbetsmiljöverket på grund av våld och hot om våld. Även andra skolor i stadsdelen uppges periodvis ha haft problem. En vecka senare meddelar skolledningen och stadsdelsförvaltningen att olika åtgärder vidtagits för att hantera situationen. Vid Folk och försvars rikskonferens den 3 februari meddelade integrationsminister Nyamko Sabuni att hon från Säpo ska beställa en kartläggning av islamistiska miljöer och rekryterande organisationer. Hon hänvisade även till den rapport

som försvarshögskolan gjort om Rosengård. Ordföranden i Rosengårds stadsdelsfullmäktige Andreas Konstantinides (S) reagerar mot uttalandena och menar att de leder till misstänkliggörande av en stor grupp människor vars problem är fattigdom och bostadsbrist. Under februari rapporterar media endast om en brand den 5 februari, där en källarbrand utbryter på Ramels väg men med kraftig rökutveckling som följd. I slutet på månaden, den 20 februari får räddningstjänsten tillstånd att montera kameror på en av släckbilarna. Idén kom efter ett besök i Liverpool. Den 22 februari 2010 meddelar Newsec som förvaltar en del av fastigheterna i Herrgården att det i deras 867 lägenheter finns minst 3 000 boende. Det är närmare 1 000 personer fler än vad lägenheterna är anpassade för. Samma dag meddelas från Malmö stad att det är fler lägenheter i Herrgården som måste renoveras och saneras än vad som tidigare sagts. Malmö stad hotar nu med vite på 50 000 kronor för varje badrum, toaletterum och kök som inte åtgärdas i tid.

Den 5 mars skriver ledningsgruppen för Barn och ungdom i ett pressmeddelande att man nu planerar ”för ett batteri av insatser” för att komma till rätta med problemen i skolorna och på förskolorna på Rosengård. Den 10 mars utsattes en pojke för ett rån eller rånförsök. Några dagar senare, 14 mars rapporteras om att polis kallats till Hårds väg för att ta hand om en misstänkt bomb under en bil. Den 23 mars får fem personer, tre vuxna och två barn, föras till sjukhus efter att ha andats in rök från en källarbrand på Ramels väg Rosengård. Den 25 mars meddelas att två poliser som fällde uttrycken ”apejävel” och ”blattajävlar” skall straffas med fem dagars löneavdrag vardera. På fredagskvällen den mars brinner det i ett garage på Ramels väg och senare också en brand ovan jord. Under släckningsarbetet kastades det sten mot räddningstjänsten. Den 27 mars attackerar poliser med grön laser på Inre Ringvägen i höjd med trafikplats Rosengård. Strax efter klockan två natten mot måndag den 29 mars griper Malmöpolisen två män i 20-årsåldern, misstänkta för hot mot tjänsteman. Enligt media följde de i bil efter fyra civilklädda kollegor som cyklade från sitt arbetspass i Rosengård och skall bland annat ha hotat med att skjuta dem.

Den 12 april meddelar media att en person har gripits misstänkt för att ha satt eld på bråte vid Shellmacken på Ramels väg i Malmö och därefter kastat sten och flaskor mot polisen. Tisdagseftermiddagen den 13 april rökskadas tre lägenheter och en bostad blir totalförstörd vid en omfattande brand på von Rosens väg på. Den 25 april meddelas att Herrgårdens förskola stängs av facket. Personalen känner sig hotad och vågar inte gå ut på gården med barnen. Enligt Lärarförbundets huvudskyddsombud är stängningen ett resultat av många händelser i utemiljön under en längre tid. Bland annat ska ungdomar ha kastat flaskor och sten mot personalen.

På eftermiddagen och kvällen onsdagen den 28 april rapporteras om nya oroligheter och bränder på Herrgården och i Rosengård. Ett tjugotill-trettioåriga ungdomar anlägger bränder i området bl.a. Shellmackens släpkärror. De kastar även sten mot räddningstjänstens personal. Två pojkar, 16 respektive 17 år, omhändertas av polisen i samband med oroligheterna. Dagen därpå uppges i media att de upplöppliktande händelserna var en hämnd för att polisen grep en 28-årig person under uppmärksammade former.

Den 6 och 7 maj rapporteras i media om flera bilbränder på Hårds väg, Ramels väg och Rosengårds centrum. Flera av dem var parkerade i underjordiska garage. Vid vissa av händelserna förkom stenkastning mot polis och räddningstjänst. Sedan årsskiftet uppges räddningstjänsten att det har inträffat närmare 25 bilbränder i garage. Trots den senaste tidens garagebränder har bränderna i Rosengård emellertid minskat kraftigt. I april brann det endast en tredjedel så många gånger jämfört med samma månad i fjol, visar en grov uppskattning från Räddningstjänsten Syd. Även årets tidigare månader visar samma trend. Sedan årsskiftet gör personal från Räddningstjänsten Syd hembesök, främst i de områden där det varit flest bostadsbränder de senaste tre åren. Den 12 maj grips en 22-årig man efter att ha pekat med grön laser mot en polisbil. Två dagar senare omhändertas en 15-årig och två 14-åriga pojkar som misstänkta för misshandel respektive att ha kastat sten mot en polisbil. Samma dag döms en 16-åring till ungdomsvård för att ha kastat en smällare mot poliser den 18 december 2009 som var årsdagen av upploppen på Herrgården år 2008. Den 16 maj brinner ett källarförråd. Onsdagen den 19 maj skickar polisen ut åtta patruller för att stoppa ett bråk med 15 inblandade personer på Hårds väg. Enligt polisen ska bråket ha börjat med att en person sparkat och spottat på en bil. Polisen omhändertog två personer och grep en annan misstänkt för våld mot tjänsteman. Den 20 maj rapporterar media att polisen har gripit fyra personer i 20-årsåldern misstänkta för försök till inbrott i Rosengård. Det var vid 02.30-tiden som de skall ha försökt att bryta sig in i en livsmedelsaffär på Ramels väg. De uppges vara kända av polisen sedan tidigare.

Sent på söndagskvällen den 6 juni rapporteras om att ett 50-tal personer är inblandade i ett stort bråk på en innergård på Ramels väg i Malmö. Två män, 22 respektive 31 år gamla, greps misstänkta för misshandel och olaga hot. En 43-årig man fick föras till sjukhus med huvudskador. Bakgrunden till tumultet var enligt polisen en tidigare konflikt mellan två av de inblandade männen. Den 8 juni meddelar stadsdelsledningen att Rosengård får nolltolerans inom förvaltningen. Inte en enda incident får missas, låta bli att rapporteras eller lämnas utan åtgärd. Anledningen är bl.a. händelserna på förskolan på Herrgården en månad tidigare. Den

18 juni rapporteras om att i Rosengårdsskolan är det bara 27 procent av eleverna som är behöriga till gymnasiet. Samma dag invigs den nyanlagda Vänskapsparken på Herrgården. Den 6 juli rapporteras att två poliser blir beskjutna med kolsyrepistol och den 7 juli utbryter en stor brand i ett underjordiskt garage i en av MKB:s fastigheter vid von Rosens väg men inte på Herrgården. Tio bilar blev helt utbrända och 86 fick skador. Den 10 juli rapporterar media att ett arbetsskyddsombud inom Kommunal införde arbetsstopp i hela Räddningstjänsten Syd eftersom arbetssituationen för rökdykare i samband med garagebränder var för farlig.

Slutsatser baserade på medierapportering

Genomgången av den medierapportering som skett mellan 2002 och 2010 pekar på några utvecklingsdrag. Herrgården, men även andra mer avgränsade delar av Rosengård har under en lång period varit utsatt för ett omfattande antal anlagda bränder men också för stenkastning. Många av de anlagda bränderna är under perioder bilbränder där både övergivna likväl som fullt fungerande bilar antänds. Orsaker till bilbränderna är oklara. Det förekommer också andra typer av våldsyttningar. Herrgården har under lång tid stått i fokus för polisens arbete på Rosengård.

Stenkastning som våldspraktik har funnits en längre tid fast i mindre omfattning. Enligt intervjuer med poliser har det förekommit stenkastning mot polisbilar tidigare än år 2000, även om det inte rapporterats i media. Det som media skriver om handlar mest om ungdomar som kastar sten på fönster i skolor och mot bussar. Det är först efter moskébranden i april 2003 som stenkastning mot personer börjar rapporteras och då inte mot polis eller räddningstjänst i första hand. I juli 2004 krossas en stor mängd fönster på Rosengårdsskolan. Stenkastning mot räddningstjänst rapporteras i media först i oktober 2004 och fortsätter sedan under 2005. Enligt samtal med brandmän börjar emellertid stenkastningen redan år 2003 men den rapporterades inte i media. Under 2006 verkar omfattningen vara begränsad om den ens förekommer. Det är först vid oroligheterna i april 2007 som sten- och äggkastning blir mer systematiskt förekommande. Under de kommande åren utvecklas en mer medveten konfliktstrategi från ungdomars sida, där anlagda bränder tillsammans med ägg- och stenkastning, och i vissa fall raketer, smållare och slangbomber riktas mot räddningstjänst och polis. Under sommaren och hösten 2009 samt delvis under våren 2010 attackerades och hotas poliser som rör sig till och från sin arbetsplats.

Öppna konflikter mellan polis och pojkar respektive yngre män var till en början mer spontana, men har efter händelserna i april 2007 efter hand

blivit mer omfattande och organiserade. Olika åldersgrupper av pojkar deltar eller är åskådare till konflikterna. Det är svårt att få någon som vittnar mot dem som kastar sten eller på andra sätt deltar i oroligheterna. Under senare delen av 2009 har de mer organiserade attackerna minskat i omfattning men förekommer vid vissa tillfällen. Under våren 2010 återkommer de vid några tillfällen. Under den studerade tidsperioden sker ett begränsat antal, men mycket medialt uppmärksammade skriftliga eller muntliga uttalanden av poliser. Men även vissa ingripanden och symboliska gester möter kritik. Ingen av dessa leder till åtal men däremot löneavdrag i vissa fall.

Efter hand har det utvecklats en rumslig koncentration och strategi vid oroligheterna. Det finns tydliga konfliktzoner som t.ex. vid Ramels väg vid infarten till Herrgården som är lämplig att stänga av med brinnande släp och däck. Det är också lätt att fly in i bostadsområdet då polisen gör motattacker. Polisen får också svårt att med den dåvarande strategin kontrollera de inre delarna av Herrgården. Det är först då polisen ändrar strategi i april 2009 som detta förändras. Det är också två geografiskt skilda områden, Herrgården respektive Örtagården där oroligheter främst förekommer. Efter polisens ändrade strategi på Herrgården med mer omfattande närvaro och bevakning, tenderar under hösten 2009 vissa ungdomsgrupper att vistas mer på Örtagården med nya problem som följd. Även Hårds väg blir tillhåll för grupper av tonårspojkar och unga män.

Det förekommer inte endast konflikter mellan ungdomar och polis respektive räddningstjänst i Herrgården. Det rapporteras om omfattande bråk inom och mellan familjer, mellan ungdomar och affärsanställda, mellan äldre och ungdomar och mellan olika ungdomsgrupper. Under våren 2010 uppmärksammas också omfattande problem med ungdomar som betar sig hotfullt på en förskola på Herrgården och på flera av Rosengårds skolor. Trots oroligheter rapporterar media om få organiserade protester från de boendes sida. Efter den omfattande manifestationen mot våld och vandalism i augusti 2004 med närmare 2 000 deltagare har allt färre engagerat sig i opinionsyttringar eller deltagit vid möten. Många av dem som kommer på möten eller tar olika initiativ bor inte på Herrgården eller Rosengård. Bland de mer uppmärksammade händelserna på senare år är Reclaim Rosengård i augusti 2009, där boende och ett gäng på Herrgården vände sig mot manifestationen. Ett annat gäng hade lierat sig med demonstranterna. Under hösten 2009 är engagemanget mot tonårspojkar som stör de boende på Örtagården större än på Herrgården.

Herrgården och Rosengård står kontinuerligt i fokus för medias uppmärksamhet, även nationellt och ibland internationellt. Det är inte bara konflikterna mellan polis, räddningstjänst och ungdomar som uppmärksammas. Omfattande debatter bryter periodvis ut kring den dåliga boendemiljön, flyktingmottagningen, svåra levnadsvillkor, kvinnoförtryck,

påstådd islamisering, religiös fundamentalism osv. I denna genomgång har vi fokuserat på medias rapportering om bränder och konflikter mellan grupper av tonårspojkar/unga män och polis respektive brandmän. Rapporteringen bygger ofta på pressmeddelanden eller uttalanden från polis eller räddningstjänst vilket gör att den redan tolkats och presenterats ur ett myndighetsperspektiv. Vidare är det främst myndigheter eller utifrån kommande ”experter” som journalister, politiker och forskare som har tolkningsföreträdare för att beskriva händelserna. Positioner som för övrigt baseras på starka maktpositioner och är svåra att ifrågasätta. Vid vissa tillfällen förekommer i medierapporteringen kortare intervjuer med boende på Herrgården, men i stort är de osynliggjorda eller hamnar i medieskugga (Nord & Nygren 2002). På så sätt finns det en grundläggande problematik kring hur denna typ av bostadsområden mediebevakas och beskrivs. Som kontrast kan det kommande kapitlet om kvinnors och mäns syn på konflikterna utgöra. Det är helt andra aspekter på Herrgårdens och Rosengårds vardagsliv som då förmedlas. Utifrån medias rapportering är det lätt att få en bild av Rosengård som en farlig och annorlunda plats. Det är dock en bild som många som lever och arbetar i området inte känner igen sig i.

Medierna är utan tvekan de viktigaste aktörerna på det som vi kallar för det symboliska konfliktfältet. De sätter agendan och har närmast monopol på hur ett område beskrivs och hur händelser tolkas. I en begränsad studie år 2005 analyserar Gartberger och Rübsamen två månaders mediebevakning av Rosengård, Fosie, Hyllie och Södra Innerstaden. För Rosengård, Fosie och Hyllie är brott och olyckor de i särklass vanligaste nyheterna. Betydligt fler nyheter behandlar Rosengård än de andra stadsdelarna. Likaså dominerar negativa nyheter, men det gäller inte bara för Rosengård utan för alla stadsdelar. Författarna menar också att rapporteringen skiljer sig åt, där nyheter för Rosengård i högre utsträckning omfattar både mindre och mer omfattande händelser, medan för de andra områdena mest större och allvarliga händelser rapporteras. Det finns behov av en liknande och mer omfattande studie för att se om denna första analys bekräftas. Med största sannolikhet kommer de mer spektakulära nyheterna om social oro, bränder och konflikter att vara bland de dominerande. I det kommande kapitlet kommer vi att behandla en annan typ av mediaproblematik, och det handlar om hur medier oavsiktligt blir medaktörer i de konfliktspiraler där grupper av tonårspojkar och unga män står i centrum.

4. Ungdomars röster

Välkommen till Ghattot, mannen. Ser du? Vi har inget att göra här.²⁵

Detta kapitel behandlar den syn som ungdomar har på sin livssituation och de orsaker de ger till konflikterna med polis och räddningstjänst. Innehållet baseras på deltagande observationer och samtal med ungdomar sammanställda i fältdagböcker under en längre tid från december 2008 till april 2009. Citaten i detta kapitel är utdrag från dessa anteckningar och ”berättarrösten” är fältforskarens (se Appendix). Samtalen och den deltagande observationen har genomförts på olika platser som exempelvis platser för konflikter med polis, fritidsgårdar och en skola.

Herrgården den 19 december 2008

Jag gick runt hela Herrgården under ca. två timmar på kvällen, från kl. 19 till kl. 21. Jag såg polisbilar i alla hörn och gator. För mig kändes det som att hela Herrgården var omringad av poliser. Där fanns vanliga polisbilar, piketbussar och även civilpolisbilar som körde in på smågatorna. Folk fanns överallt, både gamla och unga, men inga barn. När jag hade kommit nära Rosengårdsskolan såg jag flera polisbilar som stod stilla medan ungefär 25 ungdomar som var lite längre bort kastade stenar och fyrverkerier mot dem.

Vid Rosengårdsskolan pratade jag med två killar som var i gymnasieåldern. De sa att händelserna berodde på att polisen tagit in hundar i källarmoskén. Det är förnedrande och folk är arga för det i hela Rosengård. De sa att deras klasskompisar är med i kravallerna för att de är riktigt upprörda. Jag frågade varför de själva inte var med och deltog med sina vänner där borta och då bara log de tillbaka. Medan polisen körde iväg

därifrån sa en av killarna till mig: *"Poliserna är rädda för oss, ser du som de sticker?"* De berättade att det även hade förekommit bråk mellan olika gäng kvällen innan. Det berodde på att gängen inte kom överens om vilka platser de skulle befinna sig på under kvällen.

Efter Rosengårdsskolan gick ungdomsgänget mot bensinmacken Shell vid Ramels väg 45-59. Jag följde efter dem. På gårdarna sprang det fullt med ungdomar åt olika håll. När jag kom fram till Shell fanns polisens specialstyrkor på plats. De befann sig mitt på gatan och försökte ta bort från asfalten rester av bränder. Ett par unga tjejer (ca 15 år gamla) som tittade på sa till varandra *"Fan va coolt, det är så spännande"*. Det fanns även lite äldre folk som stod ute på gatorna. Vid fönstren i lägenheterna stod många människor och tittade ut. Vid flera fönster stod kvinnor och ropade olika namn. För mig kändes det som att de var rädda och skrek efter sina barn. Sedan kom ett gäng på ca. 15 ungdomar och ställde sig nära mig. De såg arga ut och tuffade sig mycket, alltså trängde sig bland folk och ville väl se coola och häftiga ut, antagligen för att skrämmas lite och visa att de hade makten. De tände en fyrverkeripjäs mot poliser som stod på gatan och rensade bort rester. Raketerna hamnade mitt bland poliserna och det märktes att den påverkade dem mycket. Poliserna splittrade sig och då hörde jag ungdomar säga *"Kolla, de är rädda!"* Jag fick syn på flera andra ungdomar som tog stora stenplattor från gångarna inne på gårdarna och krossade dem mot marken för att göra stenarna mindre. De tog sen stenarna (som ändå var väldigt stora) i händerna och gick mot polisen. De pratade med varandra och organiserade sig så att alla samtidigt gick mot polisen. Ungefär 50 personer var med. De började kasta sten på polisen och då gick poliserna in i bilen och körde snabbt mot ungdomarna. Massan började splittra sig och alla sprang snabbt åt olika håll. Eftersom jag stod på ungdomarnas sida av gatan fick jag springa tillsammans med dem. Medan jag sprang hörde jag många ungdomar skratta. Det kändes som att de tyckte det var roligt.

Vid ett senare tillfälle såg jag ett annat gäng ungdomar, det var tre killar och två tjejer. Enligt min uppfattning var tjejerna inte från Rosengård, eftersom killarna frågade dem vad de skulle vilja se i Rosengård, bränder eller där det finns poliser. Pojkarna verkade spela någon slags "Rosengårdsguider" i den spännande "förorten".

Under hela tiden som jag var där såg jag inga ungdomar som enligt min uppfattning var under 15 år. De killar som tog initiativ och bestämde var de skulle gå och när de skulle kasta stenar eller fyrverkerier var oftast de äldsta i gänget (runt 18-23 år). De flesta ungdomar som kastade något mot polisen hade luvtröjor med luvan uppe, vissa hade palestinasjal. Jag såg inga ungdomar som tydligt var AFA-aktivister. Jag såg heller inte några tjejer som deltog i kravallerna.

Ur fältanteckningar 081219

Vem kastar sten?

Konflikter mellan polis och ungdomar har pågått under flera år. Vid de oroligheter som bröt ut i december 2008 och fortsatte under våren 2009, är det enbart pojkar eller unga män som deltar. Avsaknaden av flickor eller unga kvinnor är påtaglig. I vissa fall deltar de som åskådare men det är undantag. Uppgifter på antalet personer som på något sätt aktivt deltar eller medverkar som åskådare varierar. Eftersom det är mörkt vid de flesta tillfällena, och personerna ständigt rör sig, är siffrorna osäkra. Under oroligheterna i december 2008 bedöms antalet personer vara som högst. Sammanlagt kan det vid vissa tillfällen ha varit närmare 200 personer på plats inklusive åskådare. Över 50 personer deltar aktivt med att anlägga bränder, skjuta raketer, kasta sten, slangbomber eller smällare på Ramels väg. Antalet personer varierar över dagarna och vissa som är aktiva en kväll är det inte nästa. Det innebär att antalet personer som aktivt deltar i oroligheterna kan vara betydligt fler än det 50-tal som kan iaktas vid varje tillfälle. Det verkar inte heller vara samma personer som är aktiva vid protesterna vid Källarmoskén. Vid händelserna i december är det många vuxna, men få barn som rör sig inne på området. Vid Bennets väg är antalet personer betydligt färre, och i vissa fall är det samma ungdomar som vid Ramels väg. Nedan redovisas vilka åldersgrupper som har setts som aktiva.

Yngre pojkar, under 14 år är inte märkbart synliga vid decemberhändelserna 2008. De är inte heller aktiva vid de inledande oroligheterna i mars 2009 utan först senare. Ofta sätter de eld på en sopcontainer. Det handlar om ett tjugotal pojkar. De blir inte särskilt uppmärksammade eller uppmuntrade av de äldre killarna. Tvärtom blir de ofta tillsagda att ge sig av från platsen.

Pojkar i högstadietiden, 14-16 år finns med under decemberhändelserna. De är aktiva och uppdelade i mindre grupper. Vissa av dem finns bakom husen och krossar större stenar i mindre storlekar. Under mars-händelserna är de betydligt aktivare och ett 10-15-tal startar oroligheterna. De har en närmare relation till många av de äldre ungdomarna och respekterar och lyder dem. Äldre säger till dem att samlas och kasta sten. Efter de inledande dagarna i mars 2009 är de inte lika aktiva och deras antal minskar efter hand.

Äldre killar, 17 år och äldre är drivande under decemberhändelserna. De går ofta bakom åskådare och kastar därifrån sten, slangbomber eller skjuter raketer. Vid Bennets väg i december 2008 står de mest vid sidan om och låter högstadietpojken vara aktiva. I mars 2009 är de inte med på söndagskvällen då det börjar. De andra dagarna är de betydligt fler men som högst ca 30-40. Andra kvällar är det bara 20 personer. Det är inte bara personer från Herrgården utan även från andra delar av Rosengård. Flera

av dem samtalar också med polisen. I mars och april bär ett fåtal ungdomar symboler för Black Cobra och Black Scorpions. Vänsteraktivister som t.ex. AFA är aktiva under ett par dagar i december. Därefter har de inte varit synliga.

Äldre män har mest varit åskådare men i något enstaka fall påstås någon också ha understött händelserna genom att köpa ägg, raketer och smällare och dela ut till yngre. Det finns också en stor grupp äldre män som är knutna till olika organisationer och som engagerar sig som nattvandrare under främst lördagen i slutet av decemberhändelserna. Det är oklart hur många av dem som bor på Herrgården.

Det finns också många andra som deltar som åskådare eller mer passivt medverkar i händelseutvecklingen. Många följer vad som händer från sina fönster. Precis som antalet aktiva är det svårt att uppskatta antalet passivt medagerande eller åskådare. En försiktig bedömning är ett par hundra personer vid vissa dagar under decemberhändelserna. Då deltar också ungdomar från andra delar av Rosengård, och vid vissa dagar också personer som kommer utanför stadsdelen.

Polisen har även sammanställt uppgifter om vilka som deltar vid oroligheterna. I början av maj 2009 informerar de att de har namn på ett 100-tal ungdomar som på ett eller annat sätt deltar eller är närvarande vid händelserna. I november är siffran uppe i 150 ungdomar. Med utgångspunkt i Herrgårdens befolkningssammansättning innebär det att ca 10 procent av den manliga delen av åldersgruppen 6 till 24 år bedöms ha varit aktiva eller närvarande, och om vi tar bort de allra yngsta åldrarna kan siffran stiga till ca 15 procent. 34 av dem är underåriga, dvs. under 15 år.

Nätverk och sociala grupper

Efter hand har oroligheterna blivit mer välorganiserade. Under de första åren, fram till händelserna våren 2007 har det mer handlat om spontana utbrott. I april 2007 inleds konflikten med polisen spontant men pågår sedan under flera dagar. Det talar för att någon form av organisationsförmåga utvecklas efter hand. Det blir än tydligare under decemberhändelserna 2008, där oroligheter utspelar sig på olika platser på Herrgården men också på andra delar av Rosengård. Att anlägga bränder för att locka dit räddningstjänst och polis som sedan utsätts för stenkastning, är en taktik som successivt utvecklas.

Att tala om organisationsförmåga i detta sammanhang betyder inte att det handlar om mer fasta organisationer med givna roller. Här avses främst att ett antal personer samverkar för att uppnå ett eller flera mål, vilka inte ens behöver vara tydligt formulerade eller ens delas av alla. För att utveckla förståelsen av hur en viss konflikt- och våldspraktik i form av anlagda

bränder, sten- och äggkastning m.m. utvecklas, skall vi först diskutera hur olika sociala grupper kan formeras. Vi skall göra det genom att använda begreppen serie, nätverk, grupp och organisation.

I en *serie* delar individer likartade sociala och materiella levnadsvillkor (Sartre 1976/2004, Young 1994). Individer har något gemensamt därför att de råkar befinna sig på samma plats, dela gemensamma rutiner eller sociala och materiella villkor. Det finns ingen medvetenhet om att man tillhör en specifik grupp som inom sig har särskilda relationer, skall uppnå specifika mål eller genomföra vissa projekt. Befolkningen på Herrgården kan sägas utgöra en serie genom att de bor på ett område med likartade bostäder och delar likartade sociala villkor. På samma sätt kan ungdomar som går i skolan eller vistas på en fritidsgård utgöra en serie därför att de delar vardagliga villkor och rutiner. Även om man känner till varandra behöver det inte innebära att man upplever sig att ha någon form av gemenskap. På Herrgården och Rosengård finns det en stor grupp ungdomar som delar likartade sociala och materiella levnadsvillkor.

Med *nätverk* menar vi individer som börjat utveckla relationer mellan sig och på något sätt börjar att interagera. Det kan vara latent i den bemärkelsen att de olika aktörerna har kännedom om varandra, men de har ännu inte kommit i ett stadium eller tillstånd där de interagerar. När de aktivt interagerar blir nätverket manifest. Ett nätverk behöver inte ha klara och tydliga gränser utan nya individer kan ansluta eller falla ifrån allt utifrån händelseutveckling och situation. På Herrgården och Rosengård verkar många ungdomar ingå i både latent och manifesta nätverk genom att de känner till och på olika sätt har relationer till varandra. Vid konflikter med polis och räddningstjänst blir i många fall latent nätverk manifesta genom sms-kedjor där de snabbt kan dela information mellan sig.

"Och sen blev det kaos. Det kom mer poliser. Det kom mer folk. De skicka sms till alla. Det stod varje dag 'Kom till Livs klockan sex'. Och första dan var det 50 som samla sig, sen 100, sen 200".

Tonårspojke. Ur fältanteckningar 090311

En samling individer blir en *grupp* genom att de medvetet sluter sig samman för att uppnå gemensamma mål eller genomföra projekt tillsammans (Sartre 1976/2004). Det som är grundläggande för en grupp är att det finns ett gemensamt erkännande av att man har ett eller flera gemensamma mål. Vid oroligheterna på Herrgården och till viss del på Bennets väg under december 2008 och våren 2009, utkristalliserar sig grupper som inom och mellan sig diskuterar, om än i vissa fall konfliktfyllt, hur man gemensamt skall agera mot polisen.

Med *organisation* menar vi en grupp som utvecklas till, att förutom att det finns gemensamma mål eller projekt, att det också växer fram tydliga gränser till omgivningen som t.ex. reglerar vem som får vara med, roller formaliseras, det inre arbetet regleras, kommunikation sker på ett särskilt sätt, det utvecklas en autonomi i relation till övriga samhället samt regler för när och hur man skall agera. En organisation kan vara både formellt skapad och erkänd eller mer spontant och informellt utvecklad. Mer organiserade kriminella gäng kan ses som både formellt och informellt utvecklade. I det första fallet kan etablerade gäng starta nya avdelningar på nya platser. I det andra växer gäng fram mer spontant. På Herrgården och Rosengård har det först under de senaste händelserna i mars och april 2009 funnits tecken på att mer organiserade gäng deltar i oroligheterna. Det har främst varit genom att ett fåtal individer bär olika symboler som t.ex. Black Cobra och Black Scorpions, men det är tveksamt i vilken utsträckning dessa organisationer finns etablerade, och i så fall om och i vilken utsträckning de deltar i konflikterna. Under våren förekommer även symboler för Lion Family som aktivt blandar sig i konflikten med Reclaim Rosengård. Kriminella organisationer har sannolikt andra mer överordnade mål för sin verksamhet än att kasta sten på poliser. Det innebär emellertid inte att de inte kan påverka andra mer löst sammansatta nätverk eller grupper.

Vid konflikterna med polis och räddningstjänst är det både nätverk och mer löst sammansatta grupper som agerar. Nätverken verkar ha relativt stor spridning på Herrgården men också på Rosengård, då de snabbt kan samla ganska stora mängder personer. Alla deltar emellertid inte aktivt i oroligheterna utan de som gör det, gör det antingen i en grupp där man tillsammans angriper polisen, eller individuellt genom att dölja sig i större folksamlingar. De aktiva grupperna utgör en minoritet av de pojkar och unga män som finns på Herrgården och Rosengård.

Den stora gruppen yngre människor på Herrgården, och där åldersgrupperna 6-15 år och 16-18 år dominerar, kommer även de närmaste 10 åren att vara stor. Det innebär att de sett som en serie delar likartade sociala och materiella levnadsvillkor. De utgör därmed en grundval för omfattande framtida nätverk och grupperingar. Om åldersfaktorn och andelen yngre män har stor betydelse för konflikternas orsaker och utveckling, kommer denna faktor även fortsättningsvis att vara viktig att ta hänsyn till. Förhoppningar om att demografiska förändringar automatiskt skall leda till att konfliktgrunder på grund av att antalet tonårspojkar eller yngre män skall minska är inte särskilt välgrundade. Även framöver kommer det att finnas ett stort antal individer i dessa åldrar.

Stenkastning – ungdomarnas syn

M berättade att han själv varit med och kastat sten mot polisen under händelserna. Jag frågade varför. Han sa att han hatar polisen. Han berättade att polisen varit mycket taskig mot honom. Han berättade att han en gång snott en bil och polisen var efter honom och när polisen väl fick tag på honom lät de flera polishundar bita honom. Sedan när de tog in honom i bilen slog de honom med batonger. Därefter satt han i polisstationen och släpptes ut när hans mamma kom dit för att hämta honom. *”De var så trevliga och annorlunda när mamma kom till polisstationen. Såna falska grisar”*, sa M. Jag frågade om han även kastat sten mot brandmännen. *”Nej,”* svarade M, *”Jag har aldrig kastat sten mot brandmännen. De är bra.”*

Ur fältanteckningar 090309

Hur kan då pojkers och unga mäns våldshandlingar i form av stenkastning förstås? Vilka skäl anger de för sitt handlande? I detta avsnitt presenteras inledningsvis de skäl som ungdomar själva anger för sitt handlande, och kommenteras samtidigt utifrån några teoretiska perspektiv. Längre bak i avsnittet utvecklas en mer djupgående diskussion kring konflikter, mening och meningssammanhang.

Hata polisen

Aggressioner mot polisen är en av de mest framträdande motiven till stenkastningen som ungdomar ger till sitt agerande.

”Vad tycker ni om att poliserna sa: Vi ska slå de jävla aporna?”, frågade journalisten och då började plötsligt alla elever skrika olika saker: *”De är själv apor. Vi ska stena dem. De stenar våra liv, vi ska stena dem. De har pistoler, vi har stenar.”*

Ur fältanteckningar 090205

En av tjejerna berättade att hon t.o.m. sett händelserna i Rosengård från sitt lägenhetsfönster. För att få igång en diskussion frågade jag istället vad de tyckte om polisen. Tjejerna tyckte att de flesta poliser är rasister. Varför poliserna är rasister det berättade de inte.

Ur fältanteckningar 090213

Han sa att han inte har något emot brandmännen. Däremot kan polisen vara dåliga, tyckte han. Jag frågade varför och han berättade att poliserna

flera gånger slagit honom. Under en speciell händelse blev han en gång på kvällen stoppad i Rosengård av tre poliser. Han var då tillsammans med två andra kompisar som hade "grejer" i sina jackor men inte han själv. Ändå blev han slagen på benen med polisbatonger. "Men," sa han, "jag tycker ändå inte att alla poliser är dåliga. Det finns mycket bra poliser."

Ur fältanteckningar 090309

Jag frågade varför han trodde att de andra killarna kastade sten. J började prata om att det finns olika gäng i området. Det är kriminella ungdomar som får sin chans att hämnas på polisen. De flesta har blivit arresterade någon gång och de pratar ofta om att de blev slagna hos polisen. Han tyckte att under sådana liknande situationer får de som blivit slagna av polisen eller på något sätt blivit illa behandlad av polisen, sin chans att hämnas genom att kasta sten.

Ur fältanteckningar 090311

Killen fortsatte berätta om hur hemska polisen var mot alla ungdomar i Rosengård och hur han flera gånger blir stoppad av polisen. Han berättade att han själv var fotbollsspelare och aldrig hållit på med något kriminellt men att polisen skiter i det utan stoppar alla unga som bor i Rosengård.

Ur fältanteckningar 090315

Han tyckte däremot att de flesta poliser är rädda för människorna i Rosengård. "Poliserna kommer till Rosengård och slår oss för att de är rädda för oss", sa K.

Ur fältanteckningar 090309

Jag bad honom berätta om vad han trodde. Han sa: "Alltså jag kan bara prata för mig själv. Jag har blivit tagen av polisen flera gånger. Jag vill hämnas". Han sa att samma sak inte behövde gälla för andra.

Ur fältanteckningar 090423

En kille berättade att P senare på kvällen blivit misshandlad av två civilpoliser. Poliserna hade slagit med polisbatong mot hans ben och när P föll ner på marken med sina händer trampade poliserna med sina skor på hans händer. Jag frågade alla ungdomar som stod vid stället om vad de tyckte om polisernas uppförande igår. Då började de flesta svära men sa inget mer om det.

Ur fältanteckningar 090319

Han tyckte att det fanns både bra och dåliga poliser och att vissa kunde vara rasistiska men vissa jättesnälla.

Ur fältanteckningar 090311

Jag har blivit övertygad om att de flesta av de här ungdomarna som bråkar med polisen verkligen hatar polisen. Jag har flera gånger blivit tillfrågad av samma ungdomar om jag också hatar polisen. Det verkar som att de inte kan förstå hur människor kan tycka om polisen. Ungdomarnas olika synonymord om polisen är: "Smuts, grisar, äckliga, luffare, deras mamma är hora." Deras argument mot polisen är att polisen slår ungdomarna från Rosengård. Polisen är hela tiden på ungdomarna från Rosengård. och att de är aggressiva i sitt sätt mot ungdomar från Rosengård.

Ur fältanteckningar 090320

Det finns fler beskrivningar där polisens agerande mot ungdomarna upplevs som aggressivt och där vissa hävdar att de blivit slagna. Motsvarande åsikter förekommer också i reportage från olika tidningar (se t.ex. SDS 081004 och SkD 090423). Hur utbredd denna uppfattning är, eller vilka händelser de grundar sig på är emellertid oklart. Helt klart är dock att för vissa ungdomar är hatet mot polisen en av de viktigaste drivkrafterna till att kasta sten mot dem. Den dåliga relationen yttrar sig även på andra sätt.

Då kom två poliser gående genom gården. Det kändes inte som att de letade efter någon utan försökte bara prata trevligt med alla. Poliserna hälsade trevligt och en av killarna skrek: "Ni är inte välkomna här."

Ur fältanteckningar 090206

På plats fanns även s.k. dialogpoliser. De verkade prata med lite yngre ungdomar men vad de pratade om hörde jag inte. En av eleverna från skolan kom fram till en dialogpolis och frågade vad de var för något. Dialogpolisen började förklara men eleven vände sig och gick. Sådant uppförande har jag flera gånger tidigare sett hos eleverna på skolan, dvs. att de ställer en fråga till någon vuxen men sen vänder de ryggen till och går.

Ur fältanteckningar 090228

Medan vi stod där kom det plötsligt ungdomar från en annan gård springande mot oss. De skrek samtidigt som de sprang för att vilja skrämmas men när de väl var framme så stannade de bara. Det var ungefär 20 ungdomar. Då blev det allt som allt ungefär 40 ungdomar. Polisen fortsatte stanna kvar nära ungdomarna och ungdomarna närmade sig polisen också. En kille från skolan gick mycket nära en polis och det såg lite provocerande ut. Killen log och tittade rakt in i polisens ögon men pratade inget. Han var så nära polisen att de nästan hade kroppskontakt.

Ur fältanteckningar 090318

Poliserna agerade mycket lugnt och fortsatte be ungdomarna gå hem. Jag tror att ungdomarna till slut tröttnade. De verkade ha varit på platsen sedan klockan sex och nu var klockan ungefär tio. De spred sig åt olika håll i lite mindre gäng och poliserna följde lugnt efter dem.

Ur fältanteckningar 090318

Även om det finns grupper av ungdomar som hyser starkt aggressiva känslor mot polisen delas de inte av alla.

Tjejerna tyckte att polisen handlade helt rätt. Polisen gjorde bara sitt arbete, tyckte de. De här killarna som krigade mot poliserna är dumma idioter. "Kriget" handlade inte alls om källarmoskén. De ungdomarna som kastade sten och fyrverkerier går aldrig till moskén, sa tjejerna.

Ur fältanteckningar 090211

Polisens uppdrag innebär i många sammanhang att de får gå in som gränsättare där föräldrar, sociala nätverk, skola eller andra myndigheter inte fungerar. I den funktionen finns också rätten att bruka våld. Samtidigt kan denna rätt utövas på varierande sätt men också upplevas och uppfattas olika av dem som utsätts för den. Vid oroligheterna på Herrgården och i andra delar av Rosengård talar mycket för att motsättningen mellan polis och ungdomsgrupper är en av de viktigaste utlösande orsakerna till händelseutvecklingen. Bland många ungdomar finns en latent och stark aggression mot polisen som också fungerar som grundval för olika affektiva/expressiva handlingar som att kasta sten, ägg, slangbomber osv. Vidare verkar olika händelser sätta igång konfliktspiraler, där exempelvis ett polisingripande utlöser motreaktioner från ungdomar i form av en utvecklad konfliktpraktik i form av bränder och stenkastning, och som polisen sedan har svårt att hantera utan massiva insatser.

Sysslolöshet och spänning

Ett annat vanligt förekommande motiv som nämns av ungdomarna är sysslolöshet och spänning.

Utan att jag ens frågade sa han: "Ja, precis, och samma sak med att sätta eld. Det är kul, mannen. Ingenting mer än det. Vi står ett gäng kompisar, har inget att göra och sen säger: 'Ey, ska vi gå och sätta eld på nåt'. Bara så att nånting händer. Exakt samma sak med att kasta sten."

Ur fältanteckningar 090309

Han fortsatte berätta att stenkastningen berodde på att ungdomar vill ha något spännande att göra. Han tyckte att det var tråkigt i Rosengård.

Ur fältanteckningar 090309

"Vet du varför vi kastar sten? För att det är roligt." Han trodde att om det skulle finnas något annat roligt att göra i området skulle ungdomarna inte ha brytt sig om att bråka med polisen. Andra ungdomar som stod nära höll med killen.

Ur fältanteckningar 090513

S berättade att han och många andra från skolan samlade sig framför Livs såsom de oftast brukar göra. *"Vi hade tråkigt. Sen såg vi att det fanns mycket skräp som låg framför de skräpussen. Så vi tänkte vi sätter eld på dem"*, sa S.

Ur fältanteckningar 090323

Han började berätta om att han själv varit med och kastat sten på polisen under händelserna i december. Han tyckte inte att det fanns någon speciell anledning. *"Jag kan säga bara för mig själv att den enda anledningen till att jag kastat sten var för att det var roligt. Spännande. Man får en kick, mannen. Adrenalin"*, sa han.

Ur fältanteckningar 090309

Han sa att han hela tiden varit med under händelserna i december. Enligt honom ville ungdomar jävlas med polisen men att det inte alls handlade om moskén samtidigt som moskén blev en bra anledning för att samla folk.

Ur fältanteckningar 090311

L sa att när han varit yngre, för två år sedan, kastade han sten på polisen och anledningen till det var att det var roligt. Jag sa till honom att många tror att stenkastning beror på att föräldrarna i Rosengård inte har så mycket kontroll över sina barn. Då vaknade L till och sa att föräldrarna i området visst har kontroll över sina barn. *"De uppfosttrar oss bäst. Bättre än svenskar. De lär oss att respektera. Och när det gäller stenkastning, alltså, det är bara roligt"*, sa han.

Ur fältanteckningar 090316

En annan kille kom fram till mig och berättade hur han jagats av polisen kvällen innan. Jag kan absolut inte komma ihåg allt han sa för att det var en så detaljerad historia om vilka grindar han hoppade över och hur nära polisen egentligen var att ta tag i honom. Det kändes som en actionfilms jaktscen. Men när den här killen berättade sin historia skrattade de andra ungdomarna runt omkring. Jag börjar verkligen tro på att de här ungdom-

marna tycker det här är jätteroligt. De berättar också historierna på ett roligt sätt. Lite farligt men ändå med någon sorts komedi över det hela. Jag frågade alla om de kastade något mot brandmännen. Nej, svarade alla. De berättade att brandmännen kom mycket senare till platsen.

Ur fältanteckningar 090318

Han sa att "vi" ungdomarna satte eld på saker bara för att få dit polisen. När polisen kom hade de uppfört sig aggressivt mot en av killarna som stod där. *"Därför börja vi kasta sten"*, sa K. Ungdomarna fortsatt prata om händelserna. För det mesta var det samma prat om hur de sprang hit och dit när polisen jagade dem. Jag hörde någon säga: *"Som det brann, mannen."* Han sa det som att det var coolt och spännande. K berättade att ungdomarna ska samlas igen i området på kvällen och att jag var välkommen dit.

Ur fältanteckningar 090318

Att inte ha något att göra, att det är spännande och roligt att anlägga bränder och konfronteras med polisen är ett återkommande tema. Det visas också under själva händelseförloppen där många skrattar. Det finns ett spänningsmoment i agerandet där det också handlar om att komma undan. Den som lyckas bäst får också högre status. Så fort risken att gripas blir större, minskar också motivationen till att anlägga bränder och kasta sten. Det finns också en oro för att familjen skall få veta att man deltagit och de konsekvenser det kan leda till.

Jag frågade varför upploppen tog slut. Jag la till att många tror det slutade på grund av att föräldrarna och de boende i området organiserade sig. *"Nej, sa han, det berodde inte alls på det. Folk vill inte bli tagna. Vet du hur många poliser det var? Tusentals. Alla var rädda för att bli tagna. Sen får familjen reda på det och det hatar alla. Sen får man mycket problem hemma."*

Ur fältanteckningar 090309

Jag frågade varför upploppen slutade och han tyckte att de slutade på grund av att det blev för många poliser och risken för att bli tagen var stor.

Ur fältanteckningar 090311

Att anlägga bränder och konfronteras med polisen kan ses som uttryck för en slags kreativitet. Att överskrida gränser eller ge sig på det "förbjudna" som att angripa räddningstjänst men främst poliser är lockande eftersom det ger utlopp för spänningsupplevelser och kreativt skapande. Katz (1988, 1996) menar:

De hemlighetsfulla spänningsmomenten uppfattas som spel; det finns mållinjer, tricks och manövrer för att lura motståndarna, och man är mån om att ”klara av det”, vilket rättfärdigar handlingen oavsett vilket värde ”det” har. (Katz 1996:284).

Jag har verkligen lagt märke till att killarna tycker stenkastning är spännande. Killarna skrattar åt historierna som berättas under de här händelserna. Det de skrattar mest åt är hur de blev jagade av polisen, om sättet de sprang ifrån polisen, om någon hade sagt något kaxigt mot polisen, om vem som var dum i huvudet, om vem som blev rädd för polisen osv. Det finns alltså mycket diskussioner om vem som gjorde vad. Förutom att det är spännande och roligt verkar det också vara ett sätt att visa vem man är.

Ur fältanteckningar 090318

Makt och kontroll

Utöver upplevelsen av att känna sig illa behandlade av poliser kan för vissa ungdomar också våldsutövningen vara ett sätt att reagera på och hantera våld och missaktning i nära sociala relationer. Sutterlüty (2004, refererad i Heidegren 2009) studerar ett antal unga personer som begått upprepade våldsbrott. Han menar att flera i tidig barndom utsatts för våld och missaktning i familjen och denna fas präglas av vanmakt och förnedring. I en andra fas utvecklas ett eget våldsutövande som leder till en känsla av att återfå makt och kontroll och därmed också en form av erkännande. Personen går från att vara offer till utövare. Det utvecklas en självbild där man får upprättelse genom att utöva våld. Våld ger erkännande och respekt. Ett likartat synsätt finns också hos en del av de ungdomar som deltar i oroligheterna.

Han berättade om hur många elever han har slagit i skolan. Genom att slåss är det enda sättet man kan överleva i den här skolan och i det här området. Man ska förtjäna respekt här, sa han.

Ur fältanteckningar 090211

Hur som helst verkar status om vem som är starkast och farligast betyda mycket för vissa elever. E berättade ju innan för mig om hans sätt att få respekt i skolan genom att slå alla som pratade skit om honom.

Ur fältanteckningar 090306

Att bli synliggjord – medias roll

Att bli synlig i media är också ett motiv, dels för spänningsmomentet, dels för att synliggöra upplevd orättvisa gentemot omgivande samhälle.

Därför frågade K mig om artikeln har kommit ut i tidningen. Jag svarade att jag faktiskt kollat efter den men inte hittat. Det kändes som att K blev besviken att artikeln inte kommit ut.

Ur fältanteckningar 090211

Han fortsatte istället berätta om en bilbrand som skett kvällen innan i Rosengård och att han varit med och kastat sten mot en journalist. Han kallade journalisten för ”pressmannen”. ”Var det du?”, frågade tjejerna vid bordet och var imponerande över att killen kastat sten. Jag frågade vem pressmannen var och varför han kastade sten på honom. Han sa att ”pressmannen” alltid kommer hit till Rosengård och tar foto på allt som finns här.

Ur fältanteckningar 090212

En sak jag upplevt i skolan är att de ”stökiga” eller ”tuffa” ungdomarna har mycket koll på media i Sverige. De verkar kunna namnen på de olika journalisterna och de tittar mycket på nyheterna om Sverige. Varför jag säger ”nyheterna om Sverige” är för att det finns en annan typ av ungdomar i skolan, som jag upplever som mindre ”stökiga” och de ungdomar verkar vara mindre intresserade av vad som händer i Sverige. De pratar istället mycket om nyheterna i sina hemländer.

Ur fältanteckningar 090213

Media spelar en viktig roll i förhållande till ungdomarna. Att finnas med i media eller visa upp sitt agerande genom dem i förhållande till andra är viktigt. Media blir på så sätt en medaktör i händelseutvecklingen genom att de blir en form av temporära offentligheter där ungdomar kan visa upp sig. Att finnas med i media blir också ett sätt att ”bli någon”, att få en självbild och identitet. Det blir ett erkännande av att man finns till.

Dramaturgiska handlingar

K berättade senare under kvällen att P suttit i fängelse och släppts ut bara några dagar innan. Jag märkte att P var den som pratade mest med polisen. Polisen bad honom gå hem. Polisen kunde även hans namn. P förklarade för polisen att om han går hem kommer alla andra ungd-

marna att gå hem. "Det är bara jag som bestämmer här" sa P till polisen. "Kör mig till min flickvän. Hon bor i Sofielund. Då kommer alla andra att gå hem", sa P. "Ta bussen", sa en av poliserna.

Ur fältanteckningar 090929

Att anlägga bränder eller kasta sten blir också en form av dramaturgisk handling som syftar till att visa upp sig i förhållande till andra (Engdahl & Larsson 2006:60). Det kan ske genom media, men det sker också genom att man t.ex. agerar på platsen där händelserna utspelar sig, eller genom att man tillsammans återberättar vad som sker. Dessa dramaturgiska handlingar kan både syfta till att markera en social ställning till andra, men också till att utveckla en bild i förhållande till sig själv och till andra som deltar i händelserna. I fallet ovan iscensätts ett "spel" i förhållande till polisen där andra blir en publik för det egna uppträdandet. Sannolikt kan bara de som nått en viss social status göra detta utan att bli anklagade för samarbete med polisen. Enligt samtal med polismän är de i sin tur mycket medvetna om dessa iscensättningar och kan på olika sätt "spela med", men det handlar samtidigt om att inte låta någon "växa sig för stor" utan att hålla rimlig distans. På så sätt kan agerandet ingå i ett strategiskt handlande från båda sidor. Från den yngre mannens sida kan det handla om att behålla sin auktoritet eller respekt inom gruppen. För poliserna kan det vara ett sätt att behålla situationen lugn och inte låta den övergå till att bli allt för hotfull. En annan form av dramaturgiskt handlande kan utspela sig när yngre män anlägger bränder för att få polisen att ingripa och sedan kasta sten på dem. Agerar inte polisen trappar ynglingarna upp handlingarna genom att anlägga en ännu större brand. Om polisen inte agerar nu heller blir det ytterligare upptrappning. På så sätt utvecklas ett provokativt spel för att få polisen att agera.

Levnadsvillkor – systemiska perspektiv

Förutom att berätta om varför de kastar sten och anlägger bränder, sätter ungdomar också in sina handlingar i ett bredare samhällsperspektiv och tar upp aspekter som mer handlar om deras livssituation och levnadsvillkor. Det har mer att göra med de sociala, ekonomiska och politiska villkor de lever under sett i ett bredare samhällskontext. I det följande berättar ungdomar hur de upplever Rosengård, skolan och känslan av orättvisa.

Synen på Rosengård

Jag tycker Rosengård är en bra plats att bo på. Men det finns några som förstör samhället och inte håller Rosengård rent och fint. Då börjar också folket tänka att det är ett dåligt, farligt område. Men det är inte lika farligt som media beskriver det. En bra stad att bo på ska vara lugn, ren och man ska följa lagarna. Ett bra land ska ge möjligheten till utbildning, att skaffa sig jobb och det ska inte finnas krig (t.ex. Sverige).

*Beskrivning av området på MySpace 081026.
15-årig elev på Rosengårdsskolan.*

Jag bor i Rosengård. I Rosengård känner nästan alla varann och älskar varann. Det är alltid många folk ute. Ibland är det störigt, och ibland är det lugnt o fint. Jag trivs jätte bra hemma och i Rosengård. Jag gillar mest att vara i mitt rum. De skönast när jag är där. Jag har uppväxt i Rosengård så de klart att jag gillar Rosengårdsskolan. Jag tycker att om man vill bo på ett bra plats så ska det vara skönt lugnt och snälla grannar. Det måste vara liten gård där det fins lekplats eller något för att man ska ha picknick eller promenera. Jag vet inte vad jag vill bli när jag blir stor, men hoppas jag blir någor bra. Och jag vill självklart inte flytta från ROSENGÅRD!

*Beskrivning av området på My Space 081030.
14-årig elev på Rosengårdsskolan.*

J tyckte att Rosengård har blivit mycket värre sedan händelserna i december. "Det har skakat hela Rosengård. Min mamma tittar hela tiden på Al-jazeera och där visar de hela tiden Malmö, Rosengård. Folk pratar mycket om det. Det har verkligen skakat Rosengård", sa J.

Ur fältanteckningar 090311

"Alltså. Här finns ingenting. Till exempel bara om jag ska duscha så blir det varmt, kallt, kallt, varmt. Det går inte ens att duscha. Det finns kackerlackor i lägenheten", sa han.

Ur fältanteckningar 090327

Ungdomarnas syn på Rosengård är sammansatt. Å ena sidan är ungdomarna glada i de flesta miljöer, såsom skolan, gårdarna och samma sak gäller även fritidsgården. Å andra sidan uttryckte de en negativ syn på området. En anledning till att ungdomarna under denna period har svarat så pass negativt kan bero på kontexten och stämningen som rådde under deras uttalanden. Ungdomarna var medvetna om forskningsprojektet och att det handlade om stenkastningen i Rosengård. En sådan problematiserande utgångspunkt kan ha påverkat deras svar. Ett annat förhållande som är viktigt är den period då de deltagande observationerna på skolan genom-

fördes. De startade i februari 2009, strax två månader efter oroligheterna i december 2008. Oroligheterna hade blivit mycket uppmärksammande, inte bara i Rosengård utan även i resten av Sverige och bortom. De bidrog till stor uppmärksamhet för området som i sin tur ledde till stora debatter om andra problem som Rosengård handskas med sedan länge. En sådan debatt kan vara svår att passera utan att påverka befolkningen.

Många gånger jämför ungdomar Rosengård med andra städer och bostadsområden som ofta väljs att kallas för svenska områden. Det egna området kan mer metaforiskt liknas vid amerikanska bostadsområden.

Han fortsatte berätta att han innan bott i Kristianstad och flyttat till Rosengård när han var åtta år gammal. Så fort han kom till Rosengård märkte han hur isolerat det här området var. Med det menade han att det var bara personer med invandrarbakgrund som bodde i Rosengård. *”Skolan är skit. Området är skit. Det finaste med Rosengård är det gröna. Träden och sånt. Nu tar de bort det också”* sa han och var lite ledsen.

Ur fältanteckningar 090327

Han fortsatte fråga vad de tyckte om Rosengård och tjejerna sa att de inte tyckte om Rosengård. Skulle ni vilja bo i Limhamn istället, frågade K. Tjejerna svarade med att de visst ville bo i Limhamn eftersom det var renare där och det inte fanns krig där. De pratade om händelserna i Rosengård under december och kallade det för krig.

Ur fältanteckningar 090211

Han sa att fritidsgården i Rosengård var dålig. *”Titta vad de svenskarna har i Fosie. De har datorer, playstation och sånt. Vi har inget. Bara kort och biljard”*, sa killen.

Ur fältanteckningar 090327

”Välkommen till Ghettot, mannen. Ser du? Vi har inget att göra här”, sa L.

Ur fältanteckningar 090315

Ungdomarna visar missnöje gentemot fritidsgården i Herrgården. Missnöjet handlar om dålig utrustning, fritidsgårdens öppettider, åldersgräns, med mera.

Han berättade att på lördag och söndag har de inget att göra i området eftersom fritidsgården då är stängd.

Ur fältanteckningar 090316

Han pratade istället om att ungdomarna har tråkigt och har ingenstans att vara på kvällarna. ”Hos C [fritidsledaren] brukar vi vara bara. Men det är bara upp till 16 år. Sen brukar C straffa oss. Förra veckan han slängde L ut och han fick inte vara där i en vecka. Alltså vi vill inte gå in utan honom det är taskigt mot L”, sa M.

Ur fältanteckningar 090323

Det finns en del ungdomsröster som ser ner på källarmoskéerna i området. Vissa tycker att istället skulle fler fritidsgårdar öppnas.

”Alltså, du vet, den där moskén var inte ens en moské. De hade den mer för att få in pengar än för att be”, sa M.

Ur fältanteckningar 090311

”Vissa gånger jag pratar med pappa att alla källarmoskéer borde stängas. Istället öppna fritidsgårdar”.

Ur fältanteckningar 090327

Livet för ungdomarna i Rosengård beskrivs som tufft, våldsamt och kriminellt. Dessutom finns det mycket knark och vapen i ungdomarnas omgivning, beskrivs det som.

Det blev lite tyst och då fortsatt han igen: ”Jag är 16 år gammal och jag erkänner jag är kriminell. Det var jag inte innan. Men det finns inget annat, mannen. Alla är det här. Ja, jag är liten du ser. Folk tror inte jag kan göra nåt. Men jag kan bråka.”

Ur fältanteckningar 090327

E fortsatte berätta att många killar tar knark i området. Han försökte på något sätt göra en koppling mellan ungdomar som använder knark och de som kastar sten. Han berättade om att han själv aldrig tar knark och att det skulle vara en anledning till att han inte är inblandad i stenkastning.

Ur fältanteckningar 090311

Någon elev i gänget sa att alla har pistoler nu för tiden. K sa att han har sin egen pistol i jämförelse med andra ungdomar som bara pratar om sin pappas pistol.

Ur fältanteckningar 090309

Synen på området återverkar också på hur och var man känner trygghet.

Jag frågade tjejerna om de någon gång går till fritidsgården H-platsen. De sa att de inte brukar gå dit eftersom där hänger det bara dåliga ungdomar. Är det pga. att det är många killar där eller, frågade jag. Nej, sa de, det är pga. att det är bara dåliga killar som hänger där.

Ur fältanteckningar 090213

Han berättade att det på H-platsen brukar hänga ett annat gäng ungdomar, och det gänget är från en annan gård. *"Alltså vi hälsar och så. Vi har inget emot men vi vill inte umgås med dem"*, sa M. Han tyckte inte heller att H-platsen befann sig i hans område.

Ur fältanteckningar 090323

Läraren berättade att hon även lagt märke till att killarna i hennes klass blir mycket osäkra när de är ute och reser utanför Rosengård eller Malmö.

Ur fältanteckningar 090304

Skolan i området

Skolan är en av de viktigaste plattformarna för att ungdomar skall kunna utveckla den kompetens som krävs för att få ett fotfäste på en arbetsmarknad. Både faktiska förhållanden och den bild som ges av skolan blir därför betydelsefulla. Många ungdomar presenterar en dubbel bild av skolan där man både kan uppskatta lärare och skola men samtidigt har en negativ bild.

Han sa: *"Den här skolan är skit. Den här skolan är den värsta i Sverige. Den har de värsta lärarna i Sverige."* Jag frågade varför skolan var så dålig. *"Men kolla!"*, sa han och tittade runt omkring i rasthallen för att på något sätt hitta något negativt med den. Sen så tittade han upp och såg en väggklocka och sa: *"Titta sån billig klocka."* Han såg att jag log och inte trodde på det han sa och då sa han: *"Men så säger alla tidningar, mannen. Alla vet att det är så."*

Ur fältanteckningar 090212

De flesta elever blir fascinerade av att jag inte fick slutbetyg när jag gick ut skolan. Det känns som att de blir hoppfulla när jag berättar det. Någon elev sa att han ville söka handelsprogrammet. En annan elev sa till honom att han inte kommer att klara sig i det programmet. *"Jag vet att du har bra betyg men det är lätt att få bra betyg i den skolan. En MVG här är ingenting på andra skolor"*, sa en av eleverna. Det kändes som att killen med bra betyg blev osäker efter det. Jag försökte uppmuntra honom

till att inte tro på det de andra sa. Men han hade fått höra det från andra håll också, att betygen i skolan inte var lika värda som på andra skolor och han trodde själv på det lite.

Ur fältanteckningar 090323

I klassen X träffade jag även M (killen som dagen innan sa att jag inte borde börja i den skolan). Jag fick prata med honom ensam när vi var ute för att filma. Jag bad honom berätta vad han menade och han sa att det är mycket dåligt att arbeta som lärare på skolan. Han berättade att han som elev trivs bra i skolan. Han berättade om en annan högstadieskola som hans brorsa går på och att den var mycket tråkig i jämförelse med den här skolan. Här är det roligt, sa han.

Ur fältanteckningar 090204

Jag frågade vidare vad de tyckte om lärarna i skolan och de tyckte att de flesta lärarna är mycket bra i skolan. Även om de är lite stränga betyder det att de bryr sig om oss, tyckte de.

Ur fältanteckningar 090213

Jag frågade vad de tyckte om sina lärare. De sa att lärarna är dåliga. Speciellt de utländska. De svenska lärarna är bättre eftersom de är mer tydliga i språket och använder många bra svenska ord.

Ur fältanteckningar 090224

Z(lärare) pratade mycket om lärarnas uppförande i skolan. Han sa att det är dåligt att lärarna inte vill göra något utöver sina arbetsuppgifter. Lärarna är aldrig ute på rasterna för att prata med eleverna. Lärarna är rädda för att förlora respekten, sa han.

Ur fältanteckningar 090211

"Z(lärare) förstår mig mycket. Han förstår hur jag har det i min familj. Därför är han bra", sa M. Han sa att han egentligen skulle ha velat gå i någon "Svenneskola". Därför att han skulle få bättre betyg där.

Ur fältanteckningar 090309

Den stora andelen elever, men också lärare med invandrabakgrund ser en del som problem.

Han sa att skolan är skit för att skolan tar hit alla blattar. Jag frågade vilka blattar han pratade om. Han menade lärare som har invandrabakgrund. Han sa att lärarna med invandrabakgrund inte kan så bra svenska och är inte alls förstående mot oss elever.

Ur fältanteckningar 090309

Under något samtal några dagar innan sa hon till mig att hon hatade den här skolan. Jag frågade varför och hon sa att det var pga. att det fanns för många utlänningar.

Ur fältanteckningar 090316

Han berättade också att han var trött på de här flyktingarna som kommer och blir fler och fler varje dag i skolan. Jag frågade varför och han klagade på deras stil, såsom kläder och frisyr och att de förstör för skolan.

Ur fältanteckningar 090211

Flera elever upplever att de inte kan diskutera och bearbeta händelser som berör dem.

Eleven tyckte det var hemskt med polisvideon men mest upprörd var han över lärarna i skolan. Många elever i hans klass ville diskutera saken på klassrummen idag, men att lärarna bara ignorerade bort det. Samma sak var det när källarroskén skulle stängas, berättade eleven. H(f.d. kurator) stödde eleven och sa att hon har en känsla av att lärarna på den här skolan inte vågar riktigt möta de känslor som eleverna har inom sig och kanske vill få fram.

Ur fältanteckningar 090206

Något jag känt i skolan är att eleverna faktiskt pratar mycket om kriget eller konflikterna i sina hemländer. Det verkar inte lärarna göra med dem.

Ur fältanteckningar 090303

Vissa klasser är mycket oroliga med många utagerande elever.

X är den stökigaste klassen i skolan. Eleverna i klassen har för många IG och har även andra problem såsom knarkanvändning. Anledningen till att det blev så var att klassen fick byta för många lärare under sina år och de lärare som klassen hade saknade just de egenskaper som behövs såsom att ha en bra kontakt med elevernas föräldrar, att ställa krav på eleverna och följa upp dem, berättade J (lärare).

Ur fältanteckningar 090212

Även skolpersonal med längre erfarenhet från skolan eller erfarenhet från skolor utanför Rosengård märker en förändring.

F(lärare) pratade om skolsituationen då och nu. Han sa att det var mycket värre nu. Slagsmålen har blivit färre i skolan men lärarna och kunskapsnivån hos eleverna sämre. Samma uppfattning delade också N(lärare).

Ur fältanteckningar 090204

Han tyckte att skolorna i områden utanför Rosengård var mycket lugnare. Skolorna i Rosengård fanns det ingen skillnad emellan. Det är en tuff stämning i alla skolor i Rosengård. Man märker att eleverna tuffar sig mer och är mycket mer livliga. Han tyckte att om en elev från en skola i andra områden skulle fått gå i skolorna i Rosengård skulle den blivit chockad av stämningen här.

Ur fältanteckningar 090223

Hon tyckte mycket om att arbeta i den här skolan innan och därför kommer hon tillbaka och hälsar på. Det var lätt att ta kontakt med ungdomarna i skolan och att på den här skolan behövdes det inte någon speciell metod för att skapa en relation till eleverna för att sen kunna utföra sitt arbete. Hon menade att på andra skolor tog det längre tid att skapa en nära relation till eleverna.

Ur fältanteckningar 090206

Orättvisa

Många ungdomar uttrycker en pessimistisk syn på sin framtid och att det finns en orättvisa i samhället. En del pojkar ser kriminalitet som ett alternativ.

”Inom varje diskussion vi har om samhället, så säger de (eleverna) att allting är orättvist i samhället”, sa E (lärare). Eleverna pratar mycket i klassen om att deras egna liv är redan fördömda med att inte lyckas i samhället och att det kan ingenting eller ingen ändra på. Det är hela tiden ”martyrskap” inom deras inställning, tyckte E.

Ur fältanteckningar 090304

Hon fortsatte berätta att M:s pappa blivit utvisad från Sverige efter att ha suttit i fängelse för något brott. M tycker att det är orättvist och hatar hela samhället för det. Två äldre bröder till M som också gått på den här skolan innan lever nu ett mycket kriminellt liv.

Ur fältanteckningar 090304

Jag frågade vad han trodde om sin framtid. M sa att han aldrig kommer att få något arbete. Han sa att han var redan registrerad i brottsregistret och att det skulle förstöra för honom.

Ur fältanteckningar 090309

”För att andra ska förstå varför ungdomar uppför sig som de gör i Rosengård måste de själva växa upp i Rosengård. Ja precis, du borde förstå det”, sa han till mig. Jag sa att jag faktiskt växt upp i Rosengård och gjort en massa saker men aldrig kastat sten mot någon brandman eller polis. Han svarade att tiderna förändrats nu.

Ur fältanteckningar 090309

Jag frågade om han föreställde sig någon annan läsa om bråken i Rosengård. Han trodde att även ”svenskar” sitter i sina villor och läser om bråken i Rosengård. Han trodde att ”svenskarna” redan hatade folk med invandrarbakgrund men att de nu skulle hata dem ännu mer efter bråken. Det tyckte han var roligt. Han fortsatte berätta om att Sverige skämt ut sig inför andra europeiska länder. Han visste att Sverige var med i EU och trodde bråken i Rosengård skulle ge Sverige minuspoäng inför andra länder. Jag frågade om han tyckte det var något bra eller dåligt att Sverige får en dålig bild utomlands. Killen tyckte att det var bra eftersom det skulle visa Sveriges rätta ansikte. Han sa att världen borde veta att Sverige inte egentligen är så bra för att det finns mycket rasism här.

Ur fältanteckningar 090327

Etnicitet, interkulturell kompetens och social kontroll

Att tillhöra ett socialt sammanhang och att förhålla sig till etnicitet är två viktiga aspekter som många ungdomar uttrycker. Många ungdomar uppskattar de sociala nätverk som finns och ser dem som något positivt. Att leva med människor med olika etnisk bakgrund är något som upplevs som både positivt och negativt. De har också utvecklat en interkulturell kompetens som gör dem intresserade av vad som händer i andras ”hemländer”, har lätt att sätta sig in i deras situation och kan andra språk eller uttryck. Att vara något annat än ”Svenne” och att ha en annan etnicitet är något som ger dem en gemensam erfarenhet och något att knyta an till.

Eleverna pratar mycket om var de ursprungligen kom ifrån och baserat på många samtal visade de att etnicitet var viktigt för dem. T.ex. under ett samtal med två tjejer från klass X pratades det mycket om etnicitet och uppförande, att araber uppför sig så och albaner uppför sig så. Jag la mig i och frågade: *”Men det spelar väl ingen roll var man kommer ifrån?”*

Tjejerna svarade att det visst var viktigt med var man kommer ifrån. Under hela dagen på skolan har jag blivit frågad minst 30 gånger om var jag kommer ifrån. De flesta elever kunde säga något på mitt hemspråk till mig även om det inte var deras språk. De flesta kunde säga ord och vissa även samtala på varandras språk.

Ur fältanteckningar 090204

Innan jag gick hem pratade jag även med ett annat gäng elever. På samma sätt som andra elever frågade de mig var jag kommer ifrån och på så sätt inleddes ett samtal.

Ur fältanteckningar 090204

Det saknas inte heller en social kontroll från de vuxnas sida även om det är oklart i vilken omfattning.

Anledningen till att många hänger kvar i skolan efter lektionstid är att de kan röka fritt eftersom de inte vågar röka på sina gårdar där de bor för att där känner alla till alla, berättade han.

Ur fältanteckningar 090311

Enligt honom berättar elever aldrig när de slåss mot varandra i den här skolan. De kommer tillsammans överens om att inte berätta något för lärarna för att på så sätt undvika problem i familjen.

Ur fältanteckningar 090227

Jag frågade hur det gick till att de fick vara ute på kvällarna när det blev bråk mot polisen och vad deras föräldrar tycker om det. M log och sa att föräldrarna inte tycker om det. Av den anledningen kunde han inte vara ute de sista kvällarna.

Ur fältanteckningar 090323

Könsordningarnas betydelse

Det är nästan uteslutande tonårspojkar och unga män som deltar i konflikterna med polis och räddningstjänst. Det reser frågor kring betydelsen av kön och vilken roll det subjektiva våldet har för att konstruera olika maskuliniteter särskilt vid tidigt vuxenblivande. Under ett år sker en mängd våldsamma händelser i vårt samhälle. Enligt SCB (2009) uppskattas det till cirka 1,3 miljoner vålds- eller hot om våldshändelser ske i Sverige. I

drygt 80 % av fallen är det en eller flera män som är förövare. I samband med bostadsvåld är siffran närmare 95 %. Att män är de som står för majoriteten av våldet i samhället är något som sällan problematiseras i varken forskning, media, policy eller politik. Kön uppmärksammas först när tjejer eller kvinnor begår samma brott som män, då blir kön tydligt eftersom mannen och de maskulina normerna fortfarande dominerar vår grundläggande samhällsförståelse. I relation till konflikterna mellan ungdomar och myndigheter är övervägande del av de inblandade män, på båda sidor av konflikterna, vilket också kan leda till att de speglar en slags manlighetsideal i varandra. I samtal med ungdomarna, likväl som i samtalen med vuxna, problematiseras sällan kön. Att unga män är mer stökiga än unga kvinnor är accepterat och mellan flickor och pojkar görs distinktionerna tidigt, vilket inte är specifikt för detta bostadsområde. I fältstudien framkommer könsordningar i de unga männen sätt att uttrycka sig om vad som är bra, respektive dålig manlighet. Könsordningar återspeglas också i hur de förväntar sig att räddningstjänst och polis ska bete sig. Normerna är kopplade till sexualitet, där en heterosexuell norm dominerar.

Det finns två teman som återkommer i fältstudierna och i samtalen med de unga männen. Dels är frågor om makt och position något de gärna talar om,²⁶ dels är kroppen och kroppsliga uttryck centralt. Makt och kropp är också intimt förenat i deras handlingar och umgänge. Genom sitt handlande och språk tydliggör de också vilka grupper de särskiljer sig från. Kön/genus²⁷ är ett sätt att organisera social praktik (Connell 2008:109). Manligheten som konstrueras bland de unga männen och kvinnorna måste förstås i relation till andra maktordningar som skapar förutsättningar för vilka beteenden som är acceptabla. Ungdomarna måste förhålla sig till både lokalsamhället, och det omgivande samhällets förväntningar, om t.ex. möjligheter i skola och på arbetsmarknad. Beverly Skeggs har analyserat hur kvinnor ur arbetarklassen görs medvetna om sina val av stil och beteenden som avviker från de rådande normerna om respektabilitet, emedan medelklassens kvinnor sällan har denna osäkerhet då det är de som sätter normerna (Skeggs 1999). Möjligheterna att själv definiera och forma sin maskulinitet följer statushierarkier, eller "hegemonier" (Connell 2008), där personer med hög status har större möjligheter att experimentera med sin "könsroll" än män med lägre status och makt. Maskulinitet formeras alltså inte bara i relation till det motsatta könet, utan även i relation till andra maskuliniteter (Connell 2008: 113). Åldern är central för vilken position man kan erhålla och de yngre killarna ser ofta upp till de äldre:

Det var de äldre fyra killarna som gick fram och hälsade på eleverna, inte tvärtom. Men jag kunde se att eleverna såg upp till de fyra killarna. Eleverna hade respekt för dem. De tittade mycket på de fyra killarna

och när de fyra killarna höll på att prata med elever så fick de elevernas uppmärksamhet. Något som inte många vuxna lyckas med.

Ur fältanteckningar 090227

Rastvakten berättade att de här killarna från mellanstadiet är de som oftast springer efter de äldre stökiga killarna i skolan. ”De ser upp till dem och lär sig redan nu hur de ska uppföra sig när de blir äldre. För att sen ta över skolan”, sa rastvakten. Läraren höll med rastvakten. ”Jo men det är sant. Jag har en kille nu i min specialklass. Han sa en gång till mig: efter att X ska gå ut skolan kommer jag att ta över i klassen”, sa läraren.

Ur fältanteckningar 090317

Här beskrivs status länkat till att ingå i gängen, något som självklart inte alla killar attraheras av:

Medan jag stod nästan mitt bland ungdomarna och iakttog situationen, kom det tre äldre killar och hälsade på ungdomarna. De tre äldre killarna kände jag igen. Det var tre av de fyra äldre killarna som var vid polisdemonstration i Rosengård. Det var killarna som, enligt J, ingår i gänget ”Brödraskapet”. Vissa ungdomar verkade prata lite mer med de äldre killarna. En av de äldre killarna till och med drog en ung kille i hans näsa. Men ändå var den unga killen trevlig tillbaka. Flera andra ungdomar undvek att prata med de här tre äldre killarna. Sedan drog de äldre killarna iväg.

Ur fältanteckningar 090316

Oavsett sin personliga syn på kriminalitet och gäng är lojaliteten stor mellan killarna och att bryta mot lojaliteten är något man helst inte bör göra, något som kändes av i början av fältstudierna:

Jag tror att anledningen till att elever inte säger mycket beror på den att det i skolan faktiskt finns en kultur bland eleverna som ser ner på tjallare. En lärare trodde också som jag att det faktiskt måste byggas ett förtroende först innan de säger något. En tjallare är något man ser ner på från elevernas sida, sa han.

Ur fältanteckningar 090206

Maskulinitet definieras ofta utifrån männens kroppar, något som finns inneboende i den manliga kroppen och som uttrycks genom kroppen. Kroppen anses leda till handlandet t.ex. genom sexualdriften, eller så sätter kroppen begränsningar för handlandet, t.ex. att män av naturen inte kan ta

hand om spädbarn (Connell 2008:83). De kroppsliga praktikerna är nära knutna till makt, status och position:

Det verkar som om status och vem som är starkast och farligast betyder mycket för vissa elever. E berättade innan för mig mycket om hans sätt att få respekt i skolan genom att slå alla som pratade skit om honom.

Ur fältanteckningarna 090306

Efter ett tag kom M ut och hälsade. Då sa E: *"Ey, A! Kalla inte honom (pekade mot M) för Cuntman för då slår han en."* M verkade njuta av att E sa så.

Ur fältanteckningarna 090311

Sedan fortsatt han berätta om hur många elever han har slagit i skolan. Han berättade att genom att slåss är det enda sättet man kan överleva i den här skolan och i det här området. Man ska förtjäna respekt här, sa han. /.../Han fortsatte berätta om att det finns gäng med äldre ungdomar och att det finns två viktiga gäng i området. Det ena gänget har sitt område runt omkring en skola och det andra runt ICA-området (bensinmacken). De två gängen, berättade E, är ofta i krig mot varandra. Oftast handlar det om att man visar vem som är tuffast. Under händelserna, berättade E, slog de två gängen ihop sig för att slåss tillsammans mot sin gemensamma fiende, polisen.

Ur fältanteckningarna 090211

Kroppsliga praktiker uppstår alltid i en specifik kontext. Praktikerna bidrar också till att reproducera könsordningar som gör att alternativa maskuliniteter har svårt att få plats (Connell 2008:107). Det sker dock förhandlingar mellan ungdomarna om vad som är rätt och fel:

En annan kille från skolan kom ut vid rökstället. O lånade killens tändare för att tända en cigg men gav inte den tillbaka till honom. Killen bad om att få tillbaka den men O gav inte den tillbaka utan började istället jävlas. *"Du får inte den. Kanske senare. Gå bort"*. När killen från skolan väl fick tändaren tillbaka började han prata med O om vilken mes O egentligen är. På så sätt började de två att tjafsas mot varandra. O sa till den andra killen att han var en mes, att hans brorsa var en mes. Den andra killen svarade med att O inte kan slåss som en man, utan istället tar en kniv och knivhugger andra. *"Om man är riktig man så går man utan kniv"*, sa den andra killen. *"Ingen går utan nåt idag. Alla har vapen, din dumme"*, sa O. Sedan sa den andra killen något om O:s pappa. Då blev O arg och sa att han skulle knäcka den andra killen näsa om han

bara nämner hans pappa en gång till. Jag avbröt de båda två genom att prata om något annat. Jag märkte under bråket att hela tjafset handlade mycket om stolthet. De enda argumenten som de två använde mot varandra var hur tuffa eller mesar de var, vilka slagsmål de har varit med och på vilket sätt de slagits. Det påminde mig om ”gangsta” rapplåtar som exempelvis från artisterna Biggie eller 2pac.

Ur fältanteckningarna 090316

Jag sa till O att det verkar finnas en massa gäng i området nu för tiden. ”Ja. Såsom han här. Han är med i black scorpion”, sa E och pekade mot O. O log och det såg ut som att han både var stolt men samtidigt lite blyg. ”Ja, jag är med i black scorpion”, sa han. Jag berättade för honom att jag innan sett en kille med en luvtröja som hade en scorpion som märke på den. ”Ja men det är den tröjan. Fast jag brukar inte ha den på mig så ofta. Jag har den hemma mer”, sa O. ”Va fan är ni för nåt? Så jävla skämmigt. Jag skulle skämts att gå med i såna.”, sa en annan kille från skolan som stod där. ”Vaddå”, sa O. ”Alltså ni är skämmiga. Tror ni att ni är tuffa eller? Mannen, jag behöver inte gå med i såna för att vara tuff?”. ”Ja visst, mannen. Black scorpion är inte stort men vi har black cobra bakom oss. Därför är vi tuffa”, sa O. E blev arg och sa med en aggressiv röst: ”Jag knullar er alla. Black scorpion, black cobra. Ni är ingenting, mannen.”

Ur fältanteckningarna 090316

Att ingå i gäng förväntas vara tufft utifrån en viss typ av maskulinitet, men när denna ordning ifrågasätts av en person som anses sig stå över det, uppstår en maktkonflikt mellan killarna; vilken maskulinitet ger högst status – den innanför eller utanför gängen? Uppfattningen om hur en gängmedlem eller kriminell man ska vara inlärs dels från de äldre killarna, dels från populärkulturen:

Jag frågade om han använder tableterna till sig själv. Han sa att han aldrig tar någon sorts knark. Då kom jag på tanken om filmen Scarface. I filmen säger Tony Montana ett råd inom knarkmarknaden: ”Don’t ever get high on your own stuff.” Jag har själv sett Scarface-filmerna i min ungdom och kan säkert säga att många ungdomar, och däribland även jag, var mycket fascinerade av Tony Montana. Jag sa till E: ”Dont ever get high on you own stuff, va?”. Då log de och sa: ”Ja precis. Det är så som Tony Montana sa”. Det kändes som att de kände sig bekräftade. Jag sa att de hade tittat för mycket på Scarface och de log.

Ur lanteckningarna 090224

Det märks tydligt att det gäng som M umgås med är de tuffaste killarna i skolan. De uppför sig självsäkra och många andra mindre elever

kretsar kring dem. De har en viss ”gangsta” stil såsom att ha en keps på sig, en luva på sitt huvud eller lite bredare jeans som hänger nedanför häcken. Det känns som de är lite mer överlägsna gentemot de andra eleverna i skolan. Jag har sett och hört dem ge order till yngre elever såsom gå dit eller kom hit. Idag såg jag en kille från det gänget sitta för sig själv i rasthallen och så skrek han på någon tjej: ”Ej, Ge Be!”. Vilket betyder gangsta bitch.

Ur fältanteckningarna 090205

De unga männen använder inte bara kroppen i att manifesta sin status utan det handlar om också om att skapa närhet och där traditionella normer, som sätter tydliga gränser mellan det homosexuella och heterosexuella, kan överträdas:

Jag har märkt att killarna pussar mycket på varandra. De pussar varandra på kinden inte bara när man hälsar utan även när de står eller sitter tillsammans så kan någon få för sig att kyssa den andra på kinden eller halsen. Det är något som läraren också nämnt tidigare, att killarna har mycket fysiskt kontakt med varandra. De pussar varandra mycket och det händer att de tar varandra på könet. Enligt läraren betydde det att det fanns många homo- eller bisexuella. En annan lärare sa att det handlar om att eleverna inte är så duktiga på något av språken, varken svenska eller sitt hemspråk och därför kommunicerar med varandra mycket fysiskt. Det betyder mycket för dem. Även när de slår varandra betyder det att de kommunicerar med varandra. Det är sant att de slår mycket på varandra, inte alla, men vissa elever är verkligen på med att slå sina kompisar och då just de kompisar som de hänger mest med.

Ur fältanteckningarna 090317

Rastvakten tyckte att även stenkastning var ett sätt att ha fysiskt kontakt, att kommunicera. ”*Det är på det här sättet de kommunicerar. Genom stenkastning kommunicerar de med polisen*”, sa han.

Ur fältanteckningarna 090319

Samtidigt som de fysiskt kan vara nära varandra, så är språket hårt.

Det finns en sorts aggressivitet i språket och tonerna hos eleverna. Såsom: ”*Ej mannen, vad vill du?*”, ”*Du är sån smuts*”, ”*Jag ska döda dig!*”, ”*Koka inte*”, ”*Vad glör du på?*” osv. Men det jag märkt är att det inte behöver vara något dåligt. Det är bara ett sånt sätt de kommunicerar med varandra. ”*Vad glör du på?*” kan också betyda ”*Läget med dig?*”.

Ur fältanteckningar 090212

Eleven svor mycket och slog med händerna på bordet. ”*Jag ska döda honom, jag svär*”, ”*Hans mamma är sån hora*”, ”*Han är sån fjäskare*” mm. Min uppfattning var att eleven kände sig orättvist behandlad av läraren.

Ur fältanteckningar 090212

Den typ av maskulinitet som återkommer hos flera unga män är vad R.W. Connell, inspirerad av Alfred Adler, kallar ”protestmaskulinitet” (Connell 2008:142, se även Hammarén 2008) och som är vanlig bland kriminella män;

Det är ”ett motivmönster som uppstått genom barndomens erfarenheter av maktlöshet och som resulterar i ett överdrivet anspråk på det slags makt som den europeisk kulturen förknippar med maskulinitet. Det finns även hos dessa unga män en reaktion på maktlöshet, ett anspråk på en maktposition byggd på genus, en forcerad överdrift (klå upp bögar, vanvettesfärder) av maskulina konventioner.” (Connell 2008:142, se även kapitel 8).

Detta är en kollektiv praktik, med stora individuella variationer, där samma unga män kan förena denna kollektiva maskulinitet med en personlig respekt och omtanke för barn och kvinnor, vilket inte förekommer i till exempel en rent misogynisk (hat eller förakt mot kvinnor) maskulinitet (Connell 2008:142). Många av dessa män kommer antagligen senare i livet utveckla en annan typ av maskulinitet ifall de hamnar i ett annat sammanhang. En anledning till att de unga männen utvecklar denna typ av maskulinitet kan också vara frånvaron av kontakt med unga kvinnor. Om närhet mellan unga män är vanligt, syns inte detsamma mellan killar och tjejer:

Något jag lagt märke till är att det inte finns ett enda par i skolan. Alltså att någon tjej eller kille visar öppet att de är tillsammans. Jag har inte ens hört någon prata om att någon i skolan är tillsammans med någon annan i skolan.

Ur fältstudierna 090317

Även unga kvinnor orienterar sig i en värld där utomstående normer dömer dem utifrån klass, kön och etnicitet (se Ambjörnsson 2004, Lundberg 2007). De unga kvinnorna som skapat sitt eget utrymme på en specifik plats, t.ex. i förorten, kan plötsligt känna sig helt fel, marginaliserade eller ovälkomna i miljö där andra normer råder. Likaså kan muslimska kvinnor

som bär huvudduk känna sig mer accepterade i en ”segregerad” miljö där människor kommer från hela världen och deras klädsel inte ifrågasätts, än i en innerstadsmiljö där kvinnor förväntas vara kroppsligt tillgängliga (Sixtensson 2009). För kvinnor är frågan om respektabilitet stor, och sexualitet och etnicitet är ofta i fokus i samtalen med, och om, de unga kvinnorna, men begreppet ”hora” betyder förmodligen mer än att bara vara sexuell tillgänglig:

Jag frågade dem vad de tyckte om skolan. De sa att skolan är dålig pga. att det finns många ”kannibaler”. De tre tjejerna kallade araberna för kannibaler. Jag frågade vad de tyckte om de andra tjejerna i skolan. De sa att alla tjejer i den här skolan är horor. Sen sa en av tjejerna att alla var horor förutom de ”kannibalerna” med slöja på sig. Sen avbröts hon av en annan tjej som inte höll med och sa att tjejerna med slöjor är mycket värre än de utan slöjor.

Ur fältanteckningar 090224

”Alltså, svenska män är ok, men svenska tjejer är horor. De knullar ute på gatan och med många killar.”

Ur fältanteckningar 090304

O och E började prata om att hon skämt ut sin familj. *”Hon horar sig mycket efter att hennes mamma dött. Synd om hennes pappa”*, sa O. *”Ja, fan vad synd om hennes pappa. Vad ska man göra med en sån tjej?”*, sa E.

Ur fältanteckningar 090316

Populärkulturens inflytande över de unga männen avspeglar sig även på de unga kvinnorna:

En kille stod i gänget och verkade inte vilja prata fast jag såg att han ändå tjuvlyssnade på oss. Jag frågade varför inte han pratade och då svarade en tjej: *”Han vill spela sån G”*. Jag bad dem förklara vad det betyder och de sa: *”ja, han är en gangster och vi är gangsta bitches”*. Min känsla var att tjejerna skämdes när de sa att de var gangsta bitches men att de ändå sa det för att det var något coolt.

Ur fältanteckningar 090204

Jag frågade om hon också lyssnar på 2pac. Hon sa att hon inte gillar 2pac. *”Det är bara killar som lyssnar på 2pac”*, sa hon.

Ur fältanteckningarn 090227

När det gäller konflikterna med polisen så är inte de unga kvinnorna lika lojala med de unga männen. De tycks ha en större repertoar av värderingar att utgå ifrån:

Jag vände mig till en av grupperna med tre tjejer som satt vid ett hörn om vad de trodde om saken. "Vet du vad vi tror," sa en av de tjejerna, "att de här idioterna vill spela coola. Snälla, polisen gör bara sitt jobb. De (hon pekade mot killarna som satt nära mig) vill bara förstöra." Då blev det en massa tjafs. Killen som pratade mest började bråka med den tjejen som sa det. Han svarade med att hon inte vet ett "skit" och hon sa tillbaka med att hon visst vet. Jag lugnade ner dem och frågade istället den andra gruppen med tjejer som stod vid ett annat hörn om vad de tror om saken. En av tjejerna där svarade att killarna har rätt. Hon tyckte att polisen var respektlösa mot islam.

Ur fältanteckningarna 090316

Det verkar dock inte finnas något generellt motstånd eller ointresse för jämställdhetsfrågor:

Idag hade läraren istället för språk planerat att genomföra en värderingsövning med eleverna som handlade om arbetsfördelning mellan tjejer och killar i hemmet, fördelningen i skolarbetet och lönearbetet. De fick ställa sig vid ett visst hörn beroende på vilken kategori de kände att de personligen tillhörde. Som t.ex. att eleverna skulle hålla med om man tyckte att tjejer och killar arbetade lika mycket i ens hem, att tjejer arbetar lite mer i ens hem än killarna eller om tjejerna gjorde allt hemarbetet i ens hem. Sedan blev de frågade om samma sak angående deras föräldrars uppdelning av lönearbete och hemarbete. Det var klart och tydligt att majoriteten av klassen gick till hörnan som visade att tjejer eller mammor i deras hem gör allt, oberoende om de vid sidan lönearbetade eller inte. Sedan bad läraren eleverna diskutera om vilket av de tre alternativen var den mest rättvisa. Eleverna svarade att det mest rättvisa var att båda könen arbetade lika. Läraren berättade efter lektionen för mig att han ofta gjort liknande tester och försökt ha många diskussioner i klassen angående genusfrågor. Eleverna lyssnade noggrant och var uppmärksamma även under diskussionen.

Ur fältanteckningar 090224

I en genomgång av artiklar om gängbråk i förorter framkommer att fokus är på etnisk segregation, socialt utanförskap eller ungdomsproblem. Föreställningar om maskulinitet, könsroller eller hierarkiska ordningar inom gängen ingår sällan som förklaringar till konflikter. I tidningsartiklar ställs

nästan aldrig frågan om varför de unga kvinnorna inte ingår i konflikterna (*Quick Response* 2010-06-01). På så vis får medierna en förstärkande roll i normerande av föreställningen om det maskulina, samma norm som är gällande bland ungdomarna. Frågan har dock uppmärsmats av bl.a. Världshälsoorganisationen som gav ut en rapport om arbetet med unga män i kriminalvård och på ungdomsmottagningar, där det visade sig att resultaten alltid blir sämre när det inte finns ett maskulinitetsperspektiv med i behandlingen. Likaså har Carin Götblad, länspolisöverst i Stockholm i Projektet pojke uttalat sagt att målen med projektet är att motverka stereotypa könsroller bland unga män. Enligt henne skulle det minska dessa mäns benägenhet att gå med i kriminella gäng (*Quick Response* 2010-06-01). Det finns också en tendens att bland stödprojekt och fritidsaktiviteter att stärka de redan existerande maskulina normerna genom kraftmätningar inom idrott, t.ex. boxning. Ofta anses det vara en bra idé att stökiga killar får möta starka manliga förebilder, med likartad maskulinitet som dem, men då utan de kriminella inslagen såsom i t.ex. räddningstjänstens projekt RISK (se kapitel 7). Lugna gatan, som inte längre är ingår i dessa insatser, var tidigare ett uppskattat inslag från politiker och tjänstemän.

Jag frågade vidare vad han tyckte om Lugna Gatan. Han sa att de också var bra. Efter ett tag sa han: *"Alltså de Lugna Gatan är såna som jag. Vi känner de alla. De är bra. Men de kan inte hjälpa mig. Hur ska en som mig kunna hjälpa mig?"*

Ur fältanteckningar 090327

Inom ramen för denna studie har vi inte specifikt frågat eller satt fokus på könsordningar och relationer mellan könen. Dock är det uppenbart en viktig aspekt i fråga om konflikterna, inte minst i fråga om relationerna mellan polis, räddningstjänst och unga män, eftersom det finns stora likheter i deras formerande av maskulinitet. Utan att problematisera detta finns också en risk att en aspekt av problemen bara reproduceras genom ett imiterande av könsnormer som inte bryter mönstren. Vi identifierar detta som ett viktigt fält att göra fördjupade studier inom.

Religionens betydelse

I mediareportering och kommentarer från olika opinionsbildare har religionen ofta lyfts fram som en faktor av betydelse för att förstå orsaker

till konflikterna på Herrgården. I denna del kommer vi att analysera de studerade ungdomarnas relation till religion, religiösa objekt och religiösa aktörer i Rosengård. En uppfattning som förekommer är att konflikterna mot brandmännen startade då den stora moskén brann år 2003 och att detta skapade en grogrund för vidare konflikter. Under 2008 kom åter en moské (källarmoskén) att få stor uppmärksamhet i media och lyftes fram som en trolig faktor till att oroligheterna började. Vilka slutsatser kan då dras av de studier som genomförts med ungdomarna?

Det kan identifieras två olika synsätt på källarmoskéns roll vid händelserna i december 2008. Den första betonar det negativa med att stänga den och där personer blir illa berörda av att polisen gått in med hund i moskén, och den andra där ungdomar som inte har någon koppling alls till moskén tar över konflikten och använder källarmoskén som en ursäkt.

En ung kille som brukade be i moskén sammanfattar utvecklingen av händelserna så här:

"Jag var faktiskt mycket arg. De gick in med hundar i moskén. Det är ett smutsig djur i vår religion. Så därför kastade jag sten mot polisen", sa J. Jag bad honom förklara hur det gick till. Han fortsatte berätta att det fanns två olika delar om hur bråket mot polisen gick till. När moskén stängdes protesterade bara ungdomar och folk som brukade gå till moskén. Sen kom det andra som tog över och bråkade med polisen. *"Alltså det var bara fem ungdomar. Jag var en av dem. Vi som brukade gå till moskén. XX köpte smällare och gav det till oss för att vi skulle kasta de på polisen",* sa han. Så började det. Efter några dagar kom det andra äldre killar över 20 år gamla som började kasta sten på polisen. J trodde inte att de äldre killarna kastade sten pga. moskén. *"Och sen blev det kaos. Det kom mer poliser. Det kom mer folk. De skicka sms till alla. Det stod varje dag 'kom till Livs klockan sex'. Och första dan var det 50 som samla sig sen 100 sen 200. Sen slutade jag kasta sten och bråka. Min familj sa att nu handlar det om annat och jag borde inte gå ut. Och det gjorde jag inte",* sa han. Han trodde inte sms:en skickades av någon från moskén utan från gängen som finns i Rosengård. Jag frågade varför han trodde att de andra killarna kastade sten. J började prata om att det finns olika gäng i området. Det är kriminella ungdomar som får sin chans att hämnas på polisen.

Ur fältanteckningar 090311

Mer vanligt är emellertid synen att stängningen av moskén blev en ursäkt för att starta konflikt med polisen.

Jag frågade vad han trodde att händelserna i december berodde på. Jag frågade om det handlade om källarmoskén. *"Nej, sa M, vem bryr sig om*

det. Men det är lättare att få folk att samla när nåt sånt händer annars skulle inte folk samla sig". M berättade att han själv fick sms på sin mobil när händelserna startade och att på sms:et stod: "muslimska föreningen kallar till samling". Men M trodde inte det var muslimska föreningen som skickade det. Han tyckte att det var en bra lögn. Han själv hade varit med och kastat sten mot polisen under händelserna. Jag frågade varför. Han sa att han hatar polisen.

Ur fältanteckningar 090309

Han sa att han under hela tiden varit med under händelserna i december. Han sa att ungdomar ville jävlas med polisen och att det inte alls handlade om moskén men att moskén blev en bra anledning för att samla folk.

Ur fältanteckningar 090311

"Kriget" handlade inte alls om källarmoskén. De ungdomarna som kastade sten och fyrverkerier går aldrig till moskén, sa tjejerna.

Ur fältanteckningar 090211

H (lärare) pratade sen om stenkastningen och trodde att händelserna under december berodde på stängningen av källarmoskén. Sen togs det över av ungdomar som tycker att det är roligt att kasta sten och som inte tycker om polisen.

Ur fältanteckningar 090223

Jag frågade honom om han trodde händelserna började pga. källarmoskén. *"Nej, mannen. Ingen bryr sig om det. Moskén var bara en anledning för att starta skitet"*, sa K.

Ur fältanteckningar 090309

Jag fortsatte fråga L om vad han tror upploppen i december handlade om. L började förklara hur källarmoskén skulle stängas och det gjorde folk arga. Men L själv berättade att han inte bryr sig om det. Jag frågade honom om det var pga. det som upploppen hände. *"Jag vet inte. Alltså kolla, fortsatte L, de poliserna kommer och är taskiga mot oss. Som igår kom en polis och skrek på oss för att vi skrattade."*

Ur fältanteckningar 090316

I själva verket uttryckte många ungdomar en stark misstänksamhet mot, och en tendens att förtala, källarmoskén:

Jag frågade vad han tyckte om källarmoskén. *"De är smuts, mannen. Jag bor nära den moskén. Alla i området hatade dem. Det var ingen moské. De*

rökte på där inne. Man kan fortfarande se joint-filtrar framför deras dörr”, sa M.

Ur fältanteckningar 090309

”Alltså, du vet, den där moskén var inte ens en moské. De hade den mer för att få in pengar där än för att be”, sa S.

U fältanteckningar 090311

Jag frågade killen om han var arg för att källarmoskén stängts. Han sa att han inte bryr sig om den. Han berättade att ingen ungdom bryr sig om den och att ingen kastade sten pga. det. ”Vissa gånger jag pratar med pappa att alla källarmoskéer borde stängas. Istället öppna fritidsgårdar”. Jag frågade om han var muslim. Han sa att han var det men att det räckte med den stora moskén.

Ur fältanteckningar 090327

Några andra visar tydligt sitt misstycke även mot imamen i skolan:

Jag fick reda av K att den gamla mannen arbetar i skolan som Hadji, alltså en imam. ”Vet du vad han gör? När han träffar våra föräldrar så snackar han en massa skit om oss. Om att vi tar droger och slåss och sånt. Men titta på hans söner. Hela Rosengård vet om det. Så jävel och han spelar Hadji här. Snälla.”, sa K. E höll med honom.

Ur fältanteckningar 090318

Ungdomarna är inte ensamma om att ha åsikter. De äldre och även de mer religiösa i området har också åsikter om ungdomarna och deras inställning till religionen:

Jag promenerade tillsammans med gruppen (vuxna frivilliga män som nattvandrade under oroligheterna 2008) från Ramels väg till Bennets väg. Då pratade jag med en av de frivilliga som sa att situationen endast handlade om några bråkmakare som försöker utnyttja situationen som hade uppstått angående källarmoskén. Han sa att han själv brukar vara i källarmoskén ofta och han vet att de här ungdomarna som kastar sten aldrig varit på besök i den moskén.

Ur fältanteckningar 081220

Försäljaren berättade att efter inslaget på Al Jazeera hade några arabisktalande män från Rosengård ringt in till Al Jazeera och sa att oroligheterna inte alls handlade om att muslimer gått upp i protest utan istället om några bråkmakare. Han fortsatte berätta om att han faktiskt

känner till ungdomarna som är inblandade i händelserna. *”Ungdomarna brukar oftast hänga här framför kiosken. Under de här dagarna kom några av ungdomarna och skrek: ’Allahu Akbar’ i min affär och jag bad dem gå ut härifrån eftersom de inte ens vet vad ordet betyder för något”,* sa han. Han sa att ungdomarna som är inblandade i dessa händelser inte alls går till moskén.

Ur fältanteckningar 081221

En slutsats från dessa studier är att stängningen av källarmoskén i december 2008 kan ha haft betydelse för en mindre grupp ungdomar som brukar besöka den, men för det stora flertalet som deltog i oroligheterna verkar stängningen mer ha fungerat som en mobiliserande faktor för att kunna starta konflikterna utan att egentligen ha religiösa förtecken. Inte heller visar den deltagande observationen på en skola att religionen skulle ha en större betydelse för orsakerna till eller utvecklingen av konflikterna med polis och räddningstjänst.

Våld, levnadsvillkor och orättvisa

Anlagda bränder och stenkastning kan ses som uttryck för en grupp tonårspojkar och unga mäns subjektiva våld mot polis och räddningstjänst. De motiverar det genom att de själva eller andra i deras närhet uppges ha utsatts för våld av främst polis. Samtidigt finns våldet närvarande i andra sammanhang. Som visas ovan kan det vara ett sätt att utveckla sin maskulinitet och/eller få respekt i vissa grupper, och det framträder genom de ideal och rollmodeller som ofta lyfts fram. Dessutom är det ganska begränsade grupper som är aktiva jämfört med den stora grupp av ungdomar som bor på Herrgården och Rosengård (för en förjupad analys se kapitel 8). Förutom att konflikterna omfattar det subjektiva våldet, kan även känslor av orättvisa och hopplöshet inför den egna situationen ses som reaktioner på det som kan betecknas som systemiskt våld, dvs. att sorteras bort i skolan, att inte komma in på en arbetsmarknad eller ha negativa kontakter med myndigheter som polis eller socialtjänst. Få ser positiva utvecklingsvägar för egen del och kriminalitet blir ett möjligt alternativ för några. Även i förhållande till det symboliska konfliktfältet agerar denna grupp, men nu på ett sätt som gör att de utnyttjar medias bevakning och behov av dramatiska inslag i nyhetsrapporteringen. Media, som på många sätt upplevs negativt, blir på så sätt en ofrivillig medagerande och fungerar som en arena att visa upp sig på. Konflikterna får inte bara dramaturgiska effekter på platsen där de utspelar sig, utan också hur de framställs i media.

Sammantaget utvecklar denna grupp av tonårspojkar och unga män mer eller mindre genomtänkta konfliktpraktiker och strategier baserade på deras livssituation och levnadsvillkor.

Vad tycker de vuxna?

Ungdomar, främst tonårspojkar och yngre män är de som är drivande i konflikterna med polisen. Men hur ställer sig föräldrar och vuxna sig till det som sker? Det är naturligtvis svårt att få en heltäckande bild över hur så många människor tycker och tänker. Många vuxna uttrycker i media stark oro och ilska över händelserna, och det framkommer också på stormöte på Örtagården (se kapitel 8). I denna studie har det inte funnits förutsättningar att mer ingående och mer omfattande gå in på vuxnas och föräldrars syn på händelseförloppen. Dock har ett antal fokusgruppsintervjuer genomförts med kvinnor och män, och i de två kommande kapitlen kommer de att berätta om sina erfarenheter och hur de ser på vad som händer.

Noter

25. Ur fältanteckningar 090315.
26. Betydelsen av makt, status och territorialitet är också aspekter som Johansson (2001) lyfter fram som centrala i sin studie över unga killars utövande av gatuvåld.
27. Generellt används begreppet kön här, men Connell använder genus. Kön inbegriper i vår mening både biologiskt och socialt kön, eftersom biologiskt kön också kan sägas vara socialt konstruerat. "Genus" används ofta för att betona att biologiskt kön inte bestämmer det sociala, vilket alltså blir överflödigt om man tolkar betydelsen av kön som socialt konstruerat.

5. Kvinnors röster om vardagsliv och konflikter

Jag tror att mina barn är de nya svenskarna. Man måste ge dem en chans...de behöver nya chanser.²⁸

I detta kapitel ger vi utrymme för mödrars röster och perspektiv på sin närmiljö och de konflikter som uppstått mellan ungdomar och myndigheter. Deras perspektiv och bilder av Herrgården och Rosengård är förstas inte oberoende av det omgivande samhällets syn och värderingar. Ibland glider de samman, ibland kontrasteras de i mer eller mindre konfliktfyllda perspektiv. De skilda perspektiven kan beskrivas som relationen mellan den mediala bilden om platsen Herrgården, och den alternativa bilden av Herrgården, som skapas/produceras inom området. När vi låter de boendes röster få utrymme så ger det en lokal kontext till ungdomarnas berättelser, men speglar också de maktordningar som påverkar deras liv. Genom kvinnornas beskrivningar av området sammanvävs subjektiva, symboliska och systemiska aspekter på våld och hur de påverkar deras vardagsliv.

Empiriskt material till denna kontextualisering av händelserna i Herrgården utgörs av fyra fokusgruppsintervjuer med komvux och SFI-studerande; omfattande 18 kvinnor i olika åldrar, som alla är mödrar men i övrigt har mycket olika bakgrund (se Appendix). Fokusgruppsintervjuerna genomfördes i augusti 2009. Vi har också genomfört fältobservationer och intervjuer med kvinnor som besöker olika lokala aktiviteter. Samtal har även förts med lokala nyckelpersoner, med personer på Hyresgästföreningen och från bostadsbolagen, främst MKB. Vi låter kvinnors röster, uppfattningar och erfarenheter få utrymme i detta kapitel, och vill därmed ge läsaren en fördjupad förståelse för den sociala geografin och de (g)lokala erfarenheterna (se även Listerborn kommande). Den lokala, eller situerade, kunskapen bidrar till att förstå hur platsen produceras utifrån ett livsvärldsperspektiv i relation till myndigheters mer systembestämda agerande. Vi

har valt att utgå från kvinnor av flera skäl. Dels för att kvinnor ofta beskrivs som passiva och sällan får göra sina egna röster hörda i beskrivningar av ”förorten”, dels för att de som mödrar tillbringar rätt mycket tid i området och i kontakt med olika myndigheter. Det finns också en tanke om att försöka få inblick i hur dessa konflikter drabbar ”tredje man” i vardagen där det subjektiva våldet har en starkt maskulin prägel.

Kapitlet består av två delar där vardagen och upplevelsen av att bo i Rosengård och Herrgården inledningsvis beskrivs, för att sedan i del två belysa mödrarnas syn och erfarenhet av polis och räddningstjänst och hur de ser på konflikterna mellan ungdomar och myndigheter. Kapitlet avslutas med en diskussion kring våldet i vardagen hur kvinnornas berättelser kan förstås.

Vardagslivets rum

Rosengård är jättefint och det är bästa platsen i hela Malmö, tror jag.

Fokusgruppsintervju 2

De intervjuade mammorna har barn i olika åldrar, från småbarn till vuxna gifta barn. De flesta har två eller tre barn, två kvinnor har sex barn vardera och en har sju barn. De intervjuade bor huvudsakligen i Herrgården, någon i Örtagården. Majoriteten är nöjd med sitt boende, förutom de som bor hos privata fastighetsägare på Herrgården. Flera skulle dock utifrån betraktas som trångbodda enligt nationella standarder. Deras livshistorier skiljer sig åt, men erfarenheter delas också genom boendet i Rosengård. Kvinnorna är kluvna mellan å ena sidan att trivas bra i Rosengård, å andra sidan pekar de på problem med fastighetsägare, myndigheter, skolan, segregationen och inte minst ryktet om stadsdelen. I alla samtal framkommer medvetenheten om omvärldens syn på dem själva, sina barn och sitt område. De upplever att de på olika sätt utmärker sig och blir behandlade på ett annorlunda vis jämfört med ”svenskar”. I en väv av personliga erfarenheter, gemensamma berättelser av händelser i Rosengård och strukturella analyser av deras position i samhället, framträder en bakgrund till ungdomarnas uppväxt. Beroende av vilka frågor vi väljer att ställa om området så kommer olika berättelser fram. Ett småbarnsförälderperspektiv på vardagen ger rätt likartad bild från många platser och vardagen beskrivs av en mamma som just ”vanlig”;

Alltså vardag...det är att gå till skolan och hämta barnet från skolan.
Och sen hem och...laga mat och diska (skrattar) och leka med henne
(dottern) och sånt. Precis som jag förmodar alla andra överallt har det.
Vanlig vardag.

Fokusgruppsintervju 1

Men det finns också en annan berättelse där man ser sin vardag som ”speciell” och utmärkande, där Rosengård med sitt mångkulturella uttryck är något annat än det ”vanliga”. I en poetisk beskrivning av Rosengård säger en kvinna så här:

Bästa blommorna som promenerar på Rosengård, det är invandrare.
Och vi är varma människor, känsliga, och vi håller hand i hand. Vi har
jättetrevligt här. Och nu, jag vet inte vilket land. Hon äter, och jag vet
bara hennes namn, kan jag få lite bröd, javisst kom, vi sitter med kaffe,
det spelar ingen roll hos oss.

Fokusgruppsintervju 2

Genom delade erfarenheter av migration utvecklas en solidarisk vardag enligt denna kvinna och hon menar att det gör Rosengård till en speciell plats. Även om inte alla uttrycker sig så poetiskt, så menar många att de i vardagen trivs och känner sig hemma i Rosengård, ibland just därför att det är ”annorlunda”;

”Härligt. Det är sant, alltså, ja, det är härligt.” ”Jag trivs jättejättemycket här.” ”Härligt”, ”Man är trygg i Rosengård tycker jag. Alltså man trivs jättemycket, man känner sig som i sitt hemland.” ”Det är bra, det påminner om mitt hemland, ja.”

Fokusgruppsintervju 4

Ja här i Rosengård man känner sig som hemma, faktiskt. Och det som man skriver i tidningen, på tv, allt detta det bara de säger för att det är mycket känt område, många invandrare som bor i Rosengård, så dom har mer ögon just på det, faktiskt. Rosengård är som en blomma.

Fokusgruppsintervju 4

Jag älskar där jag bor. Jag älskar det stället. Hade jag inte trivts så hade jag flyttat. För länge sen.

Fokusgruppsintervju 1

A: Man känner att man känner alla här ute. Det är som en stor familj alltihopa.

B: Och man känner alla grannar. För det mesta så känner man alla sina grannar. Så ser man nån som ser obekant ut så vet man direkt att han är kanske säkert på besök här hos någon eller. Så är han inte härifrån alls. Så att man märker direkt. Man har för det mesta kontakt med sina grannar. Efter ett tag så börjar man till och med gå till varandra.

Fokusgruppsintervju 1

När jag kom till Rosengård, jag trodde det fanns många problem, många poliser, men jag ser ingenting, finns inget problem, inget. Det är lugnt.

Fokusgruppsintervju 2

Den bild som dessa kvinnor framställer är en plats av trygghet och igenkännande, inte bara inom sin familj, utan i området litar de på varandra och utvecklar sociala band som betyder att man har stöd och hjälp av varandra. Den transnationella karaktären på platsen gör att man upplever att Herrgården och Rosengård avviker från mer "svenska" områden, något som också gör platsen tryggare (jfr Listerborn 2005).

Jag går ut här i klockan två på natten ibland, från min tysta lägenhet, och jag vågar gå ut, men inte utanför Rosengård, till exempel på Möllevängen eller på Kroksbäck, eller sånt andra områden, så jag vågar inte gå ut ensam.../.../Dom tror att man vågar inte gå ut eller man vågar inte... eller, men faktiskt inte sant. Dom som lever här är.../.../Dom är trygga.

Fokusgruppsintervju 4

I flertalet trygghetsundersökningar framkommer att kvinnor uttrycker en större grad av otrygghet i sina bostadsområden än vad män gör, och att människor boende i storstäder och flerfamiljshus är otryggare än boende i småhus och på mindre orter (BRÅ 2007). Människor med sämre ekonomiska resurser har både lägre tillit till samhället i stort, och en större upplevd otrygghet, än de med högre ekonomisk standard (Sandstig 2010). Människor födda i utlandet är mer otrygga än personer födda i Sverige (BRÅ 2007). Alla dessa statistiska undersökningar talar för att kvinnorna i Rosengård borde vara otrygga. Men istället pekar kvinnorna i samtalen på hur de känner sig hemma och trygga i att människor bryr sig om varandra där de bor. Kvinnorna "sticker inte ut" i Rosengård och de gör att de känner sig trygga i sitt bostadsområde (se även Sixtensson 2009). Den upplevda tryggheten i området är intressant att reflektera över, för samtidigt som de uttrycker positiva känslor för Rosengård är några också benägna att vilja

flytta därifrån ifall möjlighet gavs. Deras trygghet i området ska kanske i första hand förstås i relation till hur de upplever att de blir respekterade och bemötta i resten av Malmö. Trygghet handlar till stor del om att känna sig hemma och passa in.

Denna positiva bild av Rosengård som ofta inleder samtalen i fokusgruppsintervjuerna, kanske som ett uttryck av ett försvar gentemot förväntade attityder utifrån, skingras dock efterhand i beskrivningar av en mer komplicerad vardag i relation till olika myndigheter, som vi återkommer till senare i kapitlet. I relation till familj och vänner framkommer en relativt harmonisk vardag där skola, läxläsning, fritidsaktiviteter och umgänge sätts i förgrunden.

Arbete, fritid och socialt liv

Även om mödrarna själva inte har vidareutbildat sig eller har kommit ut på arbetsmarknaden tycks det i de flesta fall gå bra för de vuxna barnen, som utbildat sig och/eller fått arbete. För de yngre barnen är skolan och fritidsaktiviteter i fokus, där idrott är den mest återkommande aktiviteten. Intervjuerna visar också att många är aktiva i olika föreningar. Moskéerna är ytterligare en mötesplats för några, men överlag anser de flesta att det finns alldeles för få, kostnadsfria, mötesplatser och arenor utanför hemmen. För småbarnsföräldrar är närmiljön viktig och lekplatserna blir lokala mötesplatser, men på vintern förefaller de flesta sakna bra platser att vistas på. Flickor tycks vara hemma i större omfattning än pojkar, som flera mammor menar är svåra att hålla inne i en liten lägenhet på kvällarna. Pojkarna vill inte heller umgås med sina vänner hemma på samma sätt som flickorna gör. Mammorna ser skillnaderna i hur flickor och pojkar rör sig delvis som en ”självklarhet” (pga. essentiella skillnader mellan könen), delvis som baserat på kulturella vanor där flickor i de länder de kommer ifrån sällan går ut ensamma på kvällarna. Däremot var både flickor och pojkar aktiva i fritidsaktiviteter på likartade premisser.

Mina barn de kommer hem. Har de några läxor så gör de sina läxor. De har sin data och så har de sin playstation. Eller så har de ingen lust, så är de ute med sina kompisar ute på gården och spelar fotboll. Eller de går till nån annan gård eller så där. Eller träffar släkten.

Fokusgruppsintervju 1

Ja min flicka hon är ju sex år. Och jag låter inte henne gå ut själv utan jag är alltid med. Så, jag har många väninnor som också har barn ju. Så att vi träffas då vi går på bio med barnen. Just nu när det är så här kallt så går vi på de här innelek ställena, ”Andys” och ”Skattkammaren” och

sånt å... vi går på ganska mycket "Aqvakul". Försöker hitta på nånting. Och sen har hon ju på somrarna, har hon ju kompisar på gården men det blir inte så mycket lekande på gården just nu.

Fokusgruppsintervju 1

Ja, man försöker hitta på nåt. Och sen har hon också, min dotter, hon går och dansar. Och sen så går hon och simmar också.

Fokusgruppsintervju 1

...hos mig det är speciellt, ...de hälsar, berättar vad dom ätit och så. Sen hon gör sin läxa eller sitter vid datan en timme, tills maten är klar. Sen går hon tioåringen på aktivitet, hon spelar pingis ... Och andra flickan hon spelar keyboard. Och vi, jag är med henne, hon är 10 år, hon går på dans i förening, och vi reser nästan varje vecka till Norrköping./.../ Och all annan tid hon har en arabisk flicka hon umgås med henne men hon är lite ute och vi har mycket att göra och jag har många kompisar som har barn och vi träffas hemma också och ibland går vi på bio och kommer ofta här i City Gross och jag sitter och dom kollar på leksaker och det är mitt system.

Fokusgruppsintervju 2

Min stora flicka hon går på gymnasium första klass, hon är 16 och ett halvt. Hon pluggar någon gång på biblioteket sen kommer hem. Mest dom är hemma. Den andra också, går till skolan, är tillbaka vid tre eller fyra, eftersom det är nu vinter, dagen är kort, dom kan inte vara ute när det blir mörkt./.../ Min pojke går och tränar fotboll, Mabi. Han går på tisdag, torsdag och fredag efter skolan och sen han är hemma. Vi har också en fotbollsplats här i gården.

Fokusgruppsintervju 2

A: Så åker man mycket till stranden och grillar. Försöker hitta på.

Folkets park, Pildammsparken...

B: Ja, det är inte bara Rosengård hela tiden utan det är... faktiskt

A: Vi har körkort (skrattar).

Fokusgruppsintervju 1

...min lilla flicka, hon är 10 år, och 4 år, min lilla son. Dom tittar på TV eller läser böcker eller leker många saker. Men inte går ut, stannar hemma bara. Finns inte, jag vet inte, kanske finns aktivitet ute men jag vet inte.

Fokusgruppsintervju 2

Mina barn går till fritids till klockan halv fem, fyra och trettio, nästan varje dag. Varje lördag dom går också på arabiska förening och läser mer,

arabiska, men dom (är fria) bara, under söndagar, och vi går tillsammans med min man, han kör upp (till) Rosengård, det är bra. Dom leker inte mycket där ute i Rosengårdsgården eller sådana. Det gillar jag inte, det vill jag inte, i alla fall. Dom är tvillingar tio och tio år, och lilla pojken är nästan, snart nio år.

Fokusgruppsintervju 4

Mina barn (går varje dag) lördag söndag är det sån läsning och från måndag till torsdag är det skrivning, och fredag är det ledigt.

Fokusgruppsintervju 4

Senare i kapitlet kommer vi in på den generella bristen på sysselsättning för större barn och ungdomar i området, men flera mödrar menar att det även gäller sysselsättning för yngre barn.

Alltså jag känner den här Drömmarnas hus, Tegelhuset. Men Tegelhuset, det är stora barn. Drömmarnas hus alltså det är några dagar, alltså det är inte alltid öppet. De öppnar efter klockan sex, så att våra barn dom är inte så vuxna att dom kan vara ute till klockan sex. Så ibland dom börjar klockan sex till åtta. Mina barn har redan sovit klockan sju, så (vi tjänar ingenting av den). Lördag, söndag så barnet behöver vara någonting ute alltså. Så därför dom brukar vara ute alltså med oss eller i gården. Det finns inte så mycket lekplatser ute. Det är iskallt ute nu.

Fokusgruppsintervju 4

Liksom de flesta småbarnsföräldrar har de svårt att hitta "egentid" och umgås med sina väninnor;

A: ...men man har sin man som kan passa barnen. Han får sitta med barnen så får man gå ut och träffa sina vänner (skrattar).

B: Jag brukar planera varje dag nästan. En...ja, en timme eller två timmar för mig själv där jag går ut och ja...gör nåt man med vänner eller nåt. För att komma ifrån lite.

Fokusgruppsintervju 1

A: Hemma hos varandra. Männen slängs ut, går på nån café eller nåt, så får kvinnorna träffas också och ha med barnen. Eller så får mannen låsa in sig i ett rum...

B: (skrattar) Ja men det är känsligt.

C: Annars så träffas vi bara kvinnor och så får mannen passa barnen. Så träffas vi bara kvinnor hos någon av oss.

Fokusgruppsintervju 1

Arbetsmarknaden är ett komplicerat område för många av dessa mödrar. Flera känner att de bara erbjuds tillfälliga anställningar som varken ger en framtid eller en bättre ekonomi.

A: Det är många som, liksom vi har pluggat här, vi kan svenska språket, vi har levt för det mesta här, vi kom bara när jag var två år, när jag kom hit. Så att när man går ut och vill bli del av samhället och visa att man finns och man vill jobba och vill inte vara på socialen och så, så är de väldigt tacksamma om du kommer som praktikant och jobbar: 'o du är trevlig, du jobbar, du sköter dig, du kommer i tid, du är trevlig bla bla bla.' Sen när det gäller att få jobb så...

B: Jobba gratis eller så är de otrevliga mot dig./.../

A: Jag har försökt få jobb i flera år. Och jag har gått ut gymnasieutbildningen och jag har svenska språket och jag... jag är väldigt social mot kunderna och så... jag har visat det. Trots det så när det gäller faktiskt att anställa dig så vill de inte./.../ Och sen så blir man tvungen att leva på sin mans inkomst och nån annan bidrag som man får. Och vad är det för förebild för mina barn? Det är inte så bra förebild. Och då vill man inte... då tänker de inte... på att ja, jag ska bli som min mamma eller som min pappa att plugga vidare, göra det och göra det. Samhället hjälper inte så mycket. De trycker in... trycker längre ner bara. Du försöker bli delaktig men... alla vet. Jo 'om du försöker och det lönar sig och det'. De bara snackar skit..

Fokusgruppsintervju 1

A: Jag har tagit emot många praktikplatser för att vi ska... för att de inte ska ha nån skäl att säga 'nej du har ingen erfarenhet'. Så man har ändå jobbat gratis och gjort praktik på många olika ställen men till slut så får man ändå inget jobb. /.../Speciellt när man... när de ser att man har slöja. Ok, namnet kan de kanske ibland glömma bort men när man går ut och de ser slöja då blir de livrädda.

B: De tror att man är dum.

A: Ja, bara för att du har slöja så har du ingen hjärna att tänka med.

B: Jag var en gång på jobbintervju och då var det... jag tror jag skulle sälja för nån stor företag. Och då sa hon som intervjuade mig... hon var... hon såg riktigt svensk ut men hon var halviraquier eller nånting. Hon sa 'alltså jag bryr mig inte ifall personen som ska jobba hos mig är grön, gul eller var han kommer ifrån. Jag bryr mig inte' Men hon sa det klart och tydligt för mig att 'företaget som vi resresenterar, vet jag inte om de skulle acceptera att du är så eller så eller så' Alltså några säger det rakt ut. Hon var trevlig men hon sa sanningen. Det är sant det är många stora företag... man är ju företagets ansikte utåt. /.../Så att ser man direkt nån slöja eller nån invandrare eller så, så vill man inte. Trots det så ser man många svenskar med skägg. Jag hade min arbetsförmedlare här nere på AiC. Han hade stort skägg, tjock mage. Magen

hängde alltså under tröjan på honom. Jag skulle aldrig ha anställt honom. Alltså hade nån invandrare gått till nån ställe och ville ha ett jobb med rufsigt hår och långt skägg och såsom han såg ut så hade inte nån anställt honom om han var invandrare. Men svensk, han har jobb. Det är konstigt.

Fokusgruppsintervju 1

A: Men ett jobb som de är villiga att ha en tjej med slöja, det är telefonförsäljare. För att då syns man inte. /.../Jag måste träffa folk. Och där jag vill jobba på ställen där man träffar folk då är man inte välkommen.

B: Då får man inte det.

A: Man är välkommen att bara sitta och ringa.

Fokusgruppsintervju 1

När dom såg, på papprena att hon har lärt sig i Rosengårdsskolan, dom sa, nej, tyvärr, du ska inte jobba hos oss. Ja, dom ville inte.

Fokusgruppsintervju 4

A: Ja, på arbetsförmedlingen så börjar de hota direkt. `Tar du inte det här jobbat, du vet att jag kan skicka dig ända upp till Stockholm./.../

B: Ingen är glad över att få stöd från socialen, tror jag. För jag var själv inte glad när jag gick där, när jag fick stöd från socialen några månader. Det var jätte, alltså de var jättetaskiga när man pratade med dem. Ja, man mådde riktigt dåligt. Ja, man mådde riktigt dåligt./.../

A: Jag fick vara i ett projekt i åtta timmar bara för att inte sitta hemma.

B: Ja, riktigt fångelse för alla föräldrar.

A: ... för arbetslösa ungdomar. /.../. Och då var jag där åtta timmar. För det mesta satt vi på bara soffan och hade inget att göra. Men vi var... det är som ett fångelse. Men `ni måste vara här för att kunna behålla ert försörjningsstöd. Annars så får ni inte./.../

R: Ja men jag tror att de flesta föräldrar försöker komma ifrån det här och att de försöker hitta arbete och så. Men eftersom vi invandrar kvinnor, speciellt vi som bär slöjor, har mycket svårare att kunna komma in i arbetsmarknaden. Så blir det, så får vi nöja oss med att mannen ska hitta ett jobb och försöker hjälpa till att mannen ska hitta ett jobb för att han ska kunna försörja familjen..

Fokusgruppsintervju 1

Det framkommer ur flera fokusgruppsintervjuer att kvinnor som bär slöja upplever det svårt att komma ut på arbetsmarknaden på grund av att de är muslimska kvinnor, dvs. att arbetsgivare helst inte anställer kvinnor med slöja. Att bli bemött utifrån sitt yttre är något som många återger och där deras utseende granskas hårdare än ”svenskars”. Deras exkludering från arbetsmarknaden gör att de själva säger sig få ett starkare beroende

av sin makes inkomst. Alternativet, att delta i projektåtgärder och andra verksamheter upplevs som ett slöseri med tid, frustrerade och förnedrande. När man inte kommer ut på arbetsmarknaden blir också de utbildningar man genomgått inaktuella och språket svagare.

Sedan jag fick första barnet har jag inte hittat jobb, sedan jag har läst data lingua, alltså kurs med data. Det finns inga jobb, sen jag hade väntat fem år, försökt att hitta jobb, det finns inte. Jag har läst restaurang och storhushåll. Jag har utbildningar. Jag har, alltså jag har försökt att ha utbildning för att hitta ett jobb, men det finns inte ett jobb, så jag vill vara hemma. Alltså jag satt sex till sju år hemma, så jag har glömt svenska. Jag har inte, alltså jag känner inte svenska kamrater eller någonting. Så bara med araber så jag har glömt helt jättemycket, svenska. Eller att vi var i gymnasiet vi har umgåtts med svenskar sånt. Så jag har börjat läsa igen så jag inte ska vara hemma om det inte finns ett jobb, så att det finns skolan som man bara uppfattar lite svenska, för att här är lite svenska, istället för att bara vara hemma.

Fokusgruppsintervju 4

De kvinnor som vi har intervjuat i fokusgrupperna är studerande på vuxenutbildningar och representerar således inte de kvinnor som har kommit ut på arbetsmarknaden eller haft möjlighet att satsa på sin karriär. De här negativa erfarenheterna av bemötande på arbetsmarknaden som just framkommer i fokusgruppsintervjuerna kan dock vara viktiga att ta i beaktande när man försöker förstå ungdomarnas syn på sina framtida yrkesmöjligheter.

Skolorna

En väsentlig del av det empiriska arbetet i denna rapport är hämtad från skolmiljöer och ungdomars erfarenheter där. Här ges en kompletterande syn på skolan utifrån mödrarnas perspektiv. Mödrarna har rätt skilda uppfattningar om skolorna i Rosengård och dess kvalitet. De har också barn i olika åldrar. Några har valt bort Rosengårdsskolorna. Flera av dem har själva varit elever i skolorna och kan se att förändringar skett över tid, vilket ofta gör dem rätt kritiska till utvecklingen. I framförallt två av fokusgruppsintervjuerna var tonen kritisk till skolorna i området.

Alltså skolorna är inte som när jag växte upp här. När jag växte upp här, jag gick på Rosengårdsskolan. Jag försökte titta i en skolkatalog förra veckan, min skolkatalog som jag har där från Rosengårdsskolan. Och då var liksom över hälften, det var liksom svenska ungdomar och det

var väldigt blandat med från arabländer, från Spanien. Alltså det var blandat, alltså bra blandat. Och de la mycket mera tid och kraft och energi till utbildningar och sånt då också. Kryddgårdsskolan som är på den sidan där jag bor nu, den var jättefin, också när jag växte upp där samlades hela skolan varje fredag och sjöng. De hade sångtimme på morgonen, bara sjöng hela skolan. Det är inte alls nånting sånt nu. Min dotter, hon skulle ju gått på Kryddgården egentligen ju. Men jag vill inte sätta henne på en skola här på Rosengård, så jag har satt henne på en privatskola ute, som ligger ute på Husie. För jag vill inte att hon ska växa upp här, för jag vill ge henne en bra framtid och då är skolan väldigt viktig.

Fokusgruppsintervju 1

Skolorna här i Rosengård är katastrof. Lärarna är katastrof, det är ingen som bryr sig om hur barnet lär sig eller så. Läraren skiter i hur de skriver sina meningar. Om det är nån stor bokstav mitt i meningen eller så, de skiter i, de bryr sig inte. Är lärarna sjuk och det finns ingen vikarie så gör de ingenting för att liksom kämpa...

Fokusgruppsintervju 1

A: Det är bara på senare tid som rektorn började anställa, folk som inte var svenskar. Som inte alls kunde prata svenska språket. Det är inte det att... de kunde inte alls. Vi hade en i matte och han pratade lite engelska, lite irakiska och lite svenska./.../

B: Men det är den här brytsvenskan. När man har invandrarlärare som har den här brytningen då lär ju sig barnen också den här brytningen. /.../ Så de kommer in i samhället sen. Som är den svenska brytningen som gäller, det riktiga svenska som man måste höra, som man måste kunna.

Fokusgruppsintervju 1

A: Man kan ha vakter där när barnen står vid sina skåp. Varför står ni inte där? Var försvinner alla lärarna? Ska det inte vara några rastvakter? Vad gör rastvakterna när de är ute på rasterna? De står där i ett litet hörn och snackar med varandra och tittar inte ens åt barnen.

B: Det skulle inte ha hänt på ett svenskt, i ett svenskt område.

A: Flera gånger har det liksom hänt slagsmål där... Min pojke var med i ett slagsmål där flera stycken hoppade på honom och jag går till skolan, de ringer mig och hans ansikte är helt nerbultad. Jag går dit 'Vad har hänt?' 'Ja, vi såg ingenting'. 'Men var är ni nånstans? Det här är ungdomar, tonåringar, vad som helst kan hända. Var är ni? Ni måste stå där flera stycken, två tre stycken ute på skolgården och liksom vakta de här ungdomarna'. Nej, de tar väldigt lätt...

Fokusgruppsintervju 1

A: Att lärarna bara skiter i dem. För lärarna, de borde också vara lite mer trevliga mot eleverna här i Rosengård. De är inte så jävliga trevliga.
B: Nej. Det säger min syster också. Hon går på Värner Rydénsskolan. Hon säger att de är inte alls trevliga. Och att de inte respekterar en heller.

Fokusgruppsintervju 1

A berättar en historia om en lärare som ringt hem och klagat på barnet hos A, och sen sagt till barnet att han hoppas att barnet ska få stryk när han kommer hem – A hör allt på telefon innan luren läggs på:

Och så sitter de (skolan) och säger 'Ja om era föräldrar gör nånting mot er. Slår era föräldrar er? Gör de nånting mot er?' Och så sitter de och säger också sånt till barnen 'Jag hoppas ni får ett kokt stryk när ni kommer hem'. Och ljuger rakt upp i ansiktet på föräldrarna. Det är oschyst när barnen ser att lärarna behandlar barnen oschyst i skolan. Och så kommer de hem och så får man ett samtal från lärare i skolan och 'ja, ditt barn har gjort si och så'. Ställer sina barn till svar 'varför har du gjort si och så?' 'Men gör inte så mot mig. De har också varit så där, gjort så mot mig.' (barnet) 'Vem ska jag tro?'

Fokusgruppsintervju 1

A: Faktiskt dom som är svensk personalen, dom var otrevlig faktiskt. Och jag är så, när jag ser, jag vill inte se min son utan strumpor, det är det, för mig, det är jätte viktigt. Jag tänkte kanske dom vill att dom ska bli sjuka och sen mindre barn och så så, men för mig är det viktigt, jag sa till henne: "Du är den andra mamma, jag har (ärende) att göra, men du ska passa honom.. Säg till honom, du måste ha strumpor./.../
B: Det är sant. Jag har lärare, dom är svenskar, dom är mycket mycket trevliga och mycket snälla, men när de kommer vikarie, dom känner inte pojken, vad han behöver och vad han behövde innan, dom, där. Även för pojken, det är svårt för pojken att ändra hela tiden med vikarier. Ibland dom blir mycket sjuka dom hittar varje gång vikarie, vikarie. Och även pojken blir faktiskt... Han ser alltid nya ansikten.
A: Men jag vill bara säga, jag menar att svenskar har ett annat sätt att uppfostra barn. Och utlänningar har ett annat sätt att uppfostra barn.
C: Inte alla
A: Jag är inte nöjd.
/.../
B: Mina barn går inte här i Rosengård, för länge sedan jag flyttat dom till Husieskolan, längst bort [skrattar].

Fokusgruppsintervju 4

A: Dialekt alltså, det är ingen dialekt alltså, men barnen pratar alltså, dom föds i Sverige våra barn, även när dom pratar så kan man märka att så att dom utlänningar. För att det finns ingen svenska här som dom kan lära
B: För min del, jag vill att mina barn ska bli bra på svenska.

Fokusgruppsintervju 4

A: ...jag har flyttat mina barn till Kryddgårdsskolan, det är ju så bra, skolan. Jag vill inte flytta mina barn till Rosengårdsskolan. Jag tror alla problem från barnen kommer från den skolan, det är inte bra skola. Finns något fel därinne. Vad det problemet exakt det vet jag inte.
B: Där dom uppväxer på fel sätt, och finns många barn här i Rosengård.

Fokusgruppsintervju 4

I en annan fokusgruppsintervju var däremot de flesta kvinnorna rätt positiva till skolorna. De hade dock överlag yngre barn än i den första fokusgruppen.

Jag har haft kontakt. Det är bra, vi tittar varje dag på frånvaro och närvaro på datorn. /.../ och vi har kontakt med hennes mentor och rektor.

Fokusgruppsintervju 2

När vi går till kontaktsamtal har jag sagt till lärarna att ringa till min man om barnen gör något och barnen är rädda för pappan. Och dom ringer, för min pojke pratar mycket när dom har lektion. Sen direkt läraren ringer till min man och vi pratar med honom att han inte kan prata på lektionen för han stör. Det blir bättre, vi har kontakt med alla mentorer.

Fokusgruppsintervju 2

Ja dom har en liten kontaktbok och man kan skriva vad som händer och kritisera och vara tacksam. Ja det är helt okej.

Fokusgruppsintervju 2

Men även i denna grupp var mödrarna starkt kritiska till att det är så få svensktalande barn i skolorna.

Min dotter gick alltid med en svensk men nu bara invandrare, jag vet inte varför svenskar inte finns med invandrare. Min dotter är nu i skolan

med bara arabiska./.../Min son går på universitet, han studerar till flygingenjör, han kan prata mycket bra. Jag vill också att min dotter och lilla son ska bli så. Nu min dotter berättar för mig att alltid hon pratar med sina kompisar arabiska. Bara på lektionerna dom pratar svenska. Hon vill prata svenska med dom men dom vill inte. Därför tror jag inte hon kommer bli bra på svenska.

Fokusgruppsintervju 2

Ja min pojke, han har bara en svensk flicka [i sin klass]. Men den andra flickan hon har bara arabisk, albansk, bara invandrare.

Fokusgruppsintervju 2

I en fokusgrupp betonades särskilt bristen på respekt mellan lärare och elever i skolorna:

A: Privat, jag har jättebra. Mina barn har lyckats, men jag, man ska inte sitta här och säga allt är bra, men det är inte allt är bra.

B: Men det systemet i Sverige inte samma i mitt land. I mitt land läraren sa till eleven, måste du göra så, idag. Lärarna här i skola, eller system här i Sverige, dom sa att det finns läxor men tvinga inte barnet att göra. Dom göra läxor, göra, om dom gör inte...

C: Det fanns ingen respekt i skolan, mellan eleverna och lärare. Ja, dom... eleverna dom inte (stark) i klassrum, och dom alla barnen skrika, och det finns inte respekt mot varandra. Jag också jag gick (den) många gånger till skolan, och jag kolla på (den). Och inte (funka) elever att göra läxor eller rita varje dag. Och dom barnen dom vet, dom alla vill leka och vill frihet. Men om det finns varje dag eller varje, hur man säger, du måste rita alltid, du måste prata med familjen varje dag, för att barnen inte göra läxor, det blir mycket bättre till barnen, för att kämpa mer och mer och bli duktig. Men här (den) (alltid) lugn och (ro) och dom dela läxor, och sen barnen göra den eller inte göra den, dom...

B: Bryr sig inte.

C: Ja, och också det finns, (jag sa) till en lärare, när man delar ut program eller ämne. Ibland dom lärare inte duktig, eller inte kan mycket, eller dom inte, hur man, utbildat till förskollärare..

Fokusgruppsintervju 3

Mödrarna är på flera sätt i kontakt med skolorna och har ett engagerat förhållande till barnens skolgång, men dels ifrågasätter de vilka resurser skolorna i området får gentemot andra skolor, dels det förhållningssätt som lärarna har gentemot eleverna. Att lära sig svenska korrekt är en av mödrarnas viktigaste frågor.

Mediebilden – ”Ser vi ut som utomjordingar? Kom igen!”

Det är helt uppenbart att media inte bara spelar en stor roll för ungdomarna, även mödrarna är engagerade i hur tidningar och TV framställer Rosengård.

A: ... jag vet inte varför alla är så intresserade av Rosengård.

B: Kanske för att det finns mycket invandrare.

Fokusgruppsintervju 3

Återkommande tema är slöjan och att ”svenska” samhället har så svårt att acceptera den.

A: `Kvinnor med slöja förtryckt`.

B: Ja, ja.

A: Vad är det, vad är det som liksom. Vad är det med slöjan... vad är det den visar på... alltså hur ser man att jag är förtryckt bara för att jag har den här slöjan? Är jag förtryckt bara för att jag har den här slöjan? På vilket sätt ser det ut som att jag är förtryckt? På vilket sätt? Är det bara för att jag döljer mitt hår? På vilket sätt, alltså kan man se att en kvinna är förtryckt? Bara för slöjan?

Fokusgruppsintervju 1

A: Men herregud. Vad ser vi ut som? Ser vi ut som utomjordingar? Kom igen. Överdrivet, verkligen.

B: De kom från en annan folkhögskola utanför Malmö. Jag kommer inte ihåg var de kom ifrån. Det var nåt litet ställe. Det var liksom. Så var vi då några stycken som fick guida runt de här då i olika grupper. Men de var verkligen rädda att gå här alltså.

A: De tänkte det här var helvetet.

Fokusgruppsintervju 1

A: Kom in och se hur det känns här på Rosengård innan du liksom har dina, tar till fördomarna och säger det du har utifrån andra människor. Kom in och se det själv.

B: Man måste titta lite på bakgrunden innan man kan döma nåt. Annars blir det att man dömer fel.

C: De tror att vi är förtryckta och så men...

B: Vi är människor...

C: I många familjer så är det mest tvärtom. Till exempel våra föräldrar vill att vi, speciellt tjejer, ska få en utbildning och kunna alltså säkra sin framtid.

Fokusgruppsintervju 1

Kvinnorna har mött flera människor som antingen är rädda för dem eller betraktar dem som förtryckta på grund av slöjan. I en svensk kontext där jämställdhet är ett av den nationella identitetens starkaste signum (i policyskrivningar) blir jämställdhet något kvinnorna måste erövra för att bli accepterade som svenskar. Det skapar frustration att inte bli betraktad som en jämställd kvinna på grund av slöjan. Ytterligare en missaktning som kvinnorna upplever, är själva beskrivningen av Rosengård som en våldsam och farlig plats, där invånarna är otillförlitliga.

Men det är det när någon invandrare gör något, även om han har svensk medborgarskap så står det i tidningen "en man med invandrabakgrund", då han är svensk medborgare. Men gör han något positivt som Zlatan och de, ja då är han en svensk. Han är inte invandrare. Invandrare gör inte något bra.

Fokusgruppsintervju 1

Vi vill att vi är varmt välkomna här i Sverige och bli respekterade mer och prata inte för mycket om oss, vi är inte dåliga som dom säger, media./.../dom respekterar inte oss, /.../ Vi är så varma, så fina, så trevliga. Alla som inte vågar komma hit, dom kan stanna på andra platser. Ja det är så.

Fokusgruppsintervju 2

...det är i stan det är värre, men dom [media] kommenterar inte för säkert det är mest svenskarna som bor där...

Fokusgruppsintervju 2

Denna frustration kan ställas i relation till de vackra bilder av Rosengård som inledde kapitlet och där kvinnorna menar att platsen är unik och värdefull, just tack vare invånarna. Kvinnorna vill förändra symbolvärdet och försvara platsen och de som bor där.

De menar att "svenska" områden behandlas bättre i media, men också att svenskar kan använda media på ett annat sätt än vad de själva kan göra. Media står inte på deras sida, delvis på grund av att de har svårare att uttrycka sig verbalt på svenska, men också för att de betraktas som mindre viktiga för samhället.

A: De flesta mammorna och papporna här är invandrare och allt de säger är 'Ja, tack' och ler. Vad än läraren kommer att säga så 'Ja, tack'. För de klarar sig inte i språket, ... de har inte den möjligheten att förklara och kunna uttala sig och säga vad de vill ha. Så lärarna de säger 'Men ok. De.

Liksom. Då skiter vi i det. Vi gör inte det så som det egentligen borde vara utan vi tar väldigt lätt och slappt. Så behandlar de oss såsom de vill. De tar det lugnt på lektionerna. De behöver inte stressa; kan den inte, så skiter vi i det. Han är ändå invandrare´.

B: /.../Hade det varit en svensk hade det kommit ut i media. Man hade gått vidare. Man hade anmält läraren. Man gör mycket mer. Det är klart de kommer att ha dålig uppfost... dåligt självförtroende och göra en massa dumma grejer och så. (barnet) `Ingen tror på mig. Varken mamma eller lärarna´.

Fokusgruppsintervju 1

Sammanfattningsvis kan man konstatera att ungdomarnas och mödrarnas uppfattningar om sin livssituation och position i samhället inte är speciellt avvikande, tvärtom förefaller de ganska samsynta. Men, detta innebär inte att mödrarna legitimerar stenkastningen och konflikterna. De är noga med att deras egna barn ska få det bättre, lära sig svenska, få en god utbildning och ett meningsfullt arbete. De är emot oroligheter i området och rädda för kriminalitet. I följande del av kapitlet ska vi gå närmare in på deras analys och diskussioner kring händelserna kring 2008-2009.

Om varför ungdomar kastar sten

Vi försvarar det inte, det är inte rätt att göra så.
Men jag tror att det är deras sätt att kunna försvara sig. De har ingen annat sätt att kunna göra det på.²⁹

De bråk och stökigheter som uppstod i samband med stängningen av källarmoskéén 2008 drabbar självklart de boende. Man blev rädd för att lämna sina lägenheter, men samtidigt rädd för att stenar eller raketer skulle komma in i lägenheterna. Barnen fick stanna inne. Föräldrarna var också osäkra på ifall polis och räddningstjänst skulle ingripa ifall något hände.

Vet du den här tiden som har gått, alltså vi kände oss som vi är Chicago. Alltså polisen kunde inte komma in, till Rosengård. Vi som är inne, vi kan inte gå ut. Om vi är hemma, vi kan inte lämna barnet inte en enda sekund, alltså om vi ska till en granne, kan någonting hända i byggnad och sånt. Och vi är rädda, som det händer någonting byggnad, alltså brandkåren ska inte komma också. Barnet får inte gå ute, dom ska vara med oss hela tiden, dom var som inlåsta. Så det var synd om

barnet mest, alltså vi vuxna, vi kan alltså, ta ansvaret, men barnet hela tiden hemma, och dom får inte gå ute. Om vi ska lämna dom en enda minut vi kunde inte det. Och vi var rädda, alltså man kan säga, vi var rädda som det händer någonting alltså. Ingen polis kan hjälpa till, ingen brandman, så det var...

Fokusgruppsintervju 4

Mödrarna uppfattar att deras samhällsskydd är satt på undantag på grund av oroligheterna i området och att det skydd de tidigare hade har tagits ifrån dem i en kollektiv bestraffning.

A /.../När det händer en brand till exempel på lägenheter eller någonting, eller någon ska ringa till ambulans och så. Det tar längre tid, att dom ska komma in.

I1: Om man ringer (från) Rosengård?

B: Ja, precis

A: Och det har hänt flera gånger, att några är sjuk, och ambulansen sa: "ja, vi ska köra ner honom till sjukhuset egentligen". Alltså jag tror det är också någonting fel, på detta. Jag vet inte varför det har blivit ändring.

B: Ja, att den ska komma in under en halvtimme. För att det, dom människor som bor i Rosengård, dom alla drabbar, från en person. Det, jag tror det är orättvist. Till exempel om en muslim gör någonting, alla muslimer ska drabbas.

Fokusgruppsintervju 4

A: Vet du, när det hände det här i december? När det gällde (käl-larmoskén) så det fanns en brand i min systems lägenhet. Dom har ringt till brandkåren, dom säger det finns br... alltså en lägenhet började brinna, dom säger: "var bor ni", dom säger "Rosengård". Dom säger, "ja, ni ska inte ringa här". Dom har (lagt på). Sen hon ringde igen, alltså lägenhet det brinner, det finns många inne. Dom säger (ändå) ta det själv....Alltså ut på gatorna, så ni ska ta ut er själv. Dom har lagt på. Efter några timmar dom kom, vi var helt katastrof (lägenhet). Alltså det brandmännen som har svarat dom att Rosengård ska inte ringa till brandkåren.

/../Alltså det var min systems dotter som har ringt ner. Jag vet alltså min systems dotter, hon säger hon har lämnat adressen exakt. Och säger till henne, börjat brinna alltså, ja, rosengårdsboende ska inte ringa till brandkåren, ni får göra det själv.

Fokusgruppsintervju 4

Jag hörde det, några säger. Att dom bygger miljöhus som straff till Rosengård. Precis dom som straff, att... Det är så trångt och man kan inte lägga smutsiga (påsar) eller sådana, och dom stänger dörren och

dom lägger en kamera och såna. Därför dom bränner det. Jag hörde det, att ni gör också straff, vi ska göra er också det.

Fokusgruppsintervju 4

De inställda bussarna är också något som berör och som man inte förstår varför stenkastning mot bussar ska drabba dem som bor i området.

Det har varit buss elva som gick till Ramels väg och så barnen har kastat sten på det. Och det, det börjat (bli värre) efter detta. Det har blivit, utvecklat fortare och dåligt efter detta. Dom har stoppat bussen, (får) inte gå dit på detta område. Men jag tycker att man ska, man ska inte stoppa bussen. Man ska göra någonting åt det, man ska inte stoppa hela bussen att gå dit.

Fokusgruppsintervju 3

Det fanns barn som har kastat några sten och det och dom har stängt stationen och så. Det är fel. Vi promenerar, så lång, lång tid till nummer ett, bussen nummer ett att jag går till Jägersro, eller såna, eller såna. Det är fel också.

Fokusgruppsintervju 4

Även om man ser problemen med stökiga ungdomar i området och föräldrar som inte tar sitt föräldransvar, så ger man också media en del av skulden till upptrappningen av konflikterna.

Vi är kända. Det är faktiskt föräldrarnas fel tycker jag. Ungdomar ute och slåss, det är mycket fel. Jag själv, mina barn, det kommer inte att hända så, jag tycker inte om att mina barn gör så här, eller, respekterar inte de äldre. Men, med det här, media och allt det, det är mycket fel tycker jag. Det har blivit mycket värre. Det är sant att det har blivit mycket här i Rosengård, men nu, det har blivit lite bättre än innan, men varje gång de överdriver mer och mer. Det är faktiskt för mycket.

Fokusgruppsintervju 4

Det finns dock flera skildringar av våldsamma händelser i området och en allvarlig incident pekar på att det inte bara är ungdomar som tar till våld, utan även konflikter inom området mellan ungdomar och vuxna förekommer.

A: Så dom...en lite pojke, han är femton år. Några började slå honom, en person som bor åttonde våning började skrika: "Polisen! Släpp

honom!” [höjer rösten]. En man kommer (med svärd) mamman började gråta, skrika, så det fanns mer än hundra personer därnere. Alla slog varandra. Kom en polisbil med fem personer: “hallo, sluta, sluta, sluta”. Sen kommer en annan polisbil. Alltså killarna springer härifrån, dom springer bakom hus dom började bråka. “Hallo polisen” [höjer rösten] dom bråkade alltså hela natten, till klockan två på natten. Det är jag som har ringt polisen. Alltså dom började med svärd då, med, det här som är.

B: Ojoj

C: Bara för att fyra pojkar stod nära vid huset.

A: Det problemet (är när) barnen börjar bråka och vuxna inblandad, det är fel, det är fel så, man ska lösa problemet på annat sätt.

D: Bara om dom gör ingenting.

A: Alla folket drabbar på detta sättet, dom tror att alla som bor i Rosengård, dom gör fel så.

Fokusgruppsintervju 4

Nedan har vi försökt att sortera de olika aspekter på konflikterna som mödrarna har lyft fram i samtalen som förklaringsgrunder till konflikterna och bråken.

Polisen är orsaken, inte brandmännen

Precis som ungdomarna säger tror inte heller mödrarna att stenkastningen är riktad mot brandmännen, utan mot polisen. De stärker också ungdomarnas bilder av att polisen inte är helt oskyldig i konflikterna och där mödrarna menar att vad som föregår konflikterna sällan framkommer i medierapporteringen.

A: Jag måste säga, det har fortfarande inte med brandkåren att göra. Jag vet för jag har också... jag har haft små kusiners... deras kompisar på Hermodsdal de har liksom sett själva när de har stått och kastat mot brandkåren och ambulans och sånt och jag tycker det är för jävligt om jag får lov att säga./.../ Men jag ska också säga alltid... media de säger då att ungdomarna har börjat kasta sten då mot polisen som har kommit, det kommer alltid polis först till platsen, och ungdomarna har börjat kasta sten. Vilket kanske inte alltid är sant. Just därför som hon sa att det är många här som har väldigt mycket emot polisen och de flesta av de här polismännen, när de kommer så har de en väldigt negativ.../.../... aggressiv bemötande mot de här ungdomarna som då svarar med stenkastning. Så det står inte alltid vad polisen, alltså det står aldrig vad har polisen gjort. Utan bara `Ungdomarna kastar sten mot polisen`. Det står inte varför de har gjort det.

B: Vi försvarar inte, det är inte rätt att göra så. Men jag tror att det är

deras sätt att kunna försvara sig. De har ingen annan, annat sätt att kunna göra det på.

Fokusgruppsintervju 1

A: Tryck på nätet 'Polis i Rosengård'. Jag skrev det en gång på nätet och då kom det fram massa folk som hade videofilmat polisen på Rosengård, där på Ramels väg. Då var det, de hade lagt det på Youtube, tror jag. Och då var det polisen som drog fram vapen bara för att skrämma bort barnen och få de att gå iväg. Då får man fram vapnet och börjar vifta med den. Det får man väl inte göra. Gå in och bara kolla på det så ser man hur mycket som de har, alltså som de gör så man får ungdomarna att de verkligen hatar dem.

B: Men sen det här mot brandkåren och brandmännen.

A: Nej absolut inte.

B: Det är inte ok. Det är inte ok.

Fokusgruppsintervju 1

Ungdomar som inte har blivit slagna av polisen, men bara hänger på, ja, för skojs skull eller för att hänga med de andra och göra lite nåt som de andra, tror jag också. Men det är många som slår. Jag tror de som börjar eller några för att de är arga på poliserna.

Fokusgruppsintervju 1

Ungdomarnas berättelser om att polisen är hårda mot dem och använder fysiskt våld är inget som mödrarna ifrågasätter. Uppgifter om att det förekommer polisvåld är känt i deras vardag.

Gruppträck och bristande föräldraansvar

Alla ungdomar har förstås inte egna personliga skäl att bråka med polisen, utan de följer med på grund av gruppträck. Det är något som hör ungdomsåren till, menar kvinnorna.

Nä men det handlar om gruppträck. Gruppträck som ja, vilket område som helst. Det kan hända var som helst.

Fokusgruppsintervju 1

Vidare betonar kvinnorna i fokusgrupperna betydelsen av föräldraansvar och menar att de själva tar sitt föräldraansvar, men att de vet att många familjer i Rosengård har det svårt av flera olika skäl; fattigdom, dåliga bostäder/trångboddhet, krigserfarenheter, migrationstrauman, etc. och där

föräldrarna har alldeles för lite tid och tålmod med sina barn. Det kan också vara så, menar någon, att föräldrarna inte vet hur man ska sysselsätta sina barn och att det finns aktiviteter för dem. De menar också att kanske föräldrarna behöver mer hjälp än vad de får idag och att kommunen också har ett ansvar i att hjälpa föräldrarna.

A: Det är många som inte frågar efter sina barn som är ute vid tre på kvällen. Så man undrar vad gör barn ute så här sent. Plus att de har skola dagen efter. Så att det finns föräldrar som bryr sig, några som...

B: Ja men det är liten grupp...

Fokusgruppsintervju 1

A: Jag tror också att de här ungdomarna inte sitter eller föräldrarna har inte så mycket tid för dem. Eller tvärtom, de sitter inte med sina föräldrar. De pratar inte. De har inte så bra kontakt med sina föräldrar. Det påverkar mycket ifall man kan sitta och prata med sin mamma och pappa fritt och...

B: Föräldrar, ja vissa föräldrar som kommer från områden, alltså kommer från länder som är drabbade med krig och så, sitter och har släktingar i länder där det finns krig, sitter framför TV:n i en situation och mår liksom väldigt dåligt psykiskt. Det här barnet som lever då, lever här i samhället och ser sin förälder hela dagen, hela tiden deprimerat och dåligt och föräldern glömmer bort barnet. De går sen till sina kompisar och man vet inte vilka rätt sorts kompisar.

Fokusgruppsintervju 1

A: ...men alltså våra föräldrar när de bodde i våra hemländer som Libanon, då var det mest krig de fick uppväxa i och så och så var det inte nästan där de kunde leka eller nån fritidsgård där det stod för barnen när de var små och när de kom hit så kände de inte till det. Jag tror att det är det som har gjort. Det finns fortfarande föräldrar som inte känner till att det finns nåt att göra. Ja, att barnen eller att få den här idén att mitt barn kan få börja träna eller göra nåt annat istället för att vara på gården. Så att jag tror att det är mest vi som börjar med den här nya att vi kommer göra att våra barn de ska träna...

B: Alltså vi är uppväxta i två kulturer...

Fokusgruppsintervju 1

Jag menar, föräldrar som har många barn och dom vet inte kontrollen av barnen vad dom gör, ibland det är jobbigt om alla (ska vara) hemma, okej, du får göra det, du får göra det, du får göra det. Men, för mig det spelar ingen roll hur många barn är, du måste veta, var din son eller dotter är.

Fokusgruppsintervju 4

Det gäller inte bara föräldrar, det måste få hjälp. Föräldrar kan inte stoppa barnen hela tiden. Dom kan inte hjälp, dom kan inte lösa den här problemen. Dom behöver hjälp på något sätt. Kommunen eller, ska hjälpa sköta barnen och så.

Fokusgruppsintervju 3

Föräldrarna som gör fel, dom kontrollerar inte, dom jagar pengarna, inte barn. Här det är populärast, hit, dit, hela tiden, dom bara går och letar efter ett jobb och dom bryr sig sin inte om sina barn, det är mycket droger, alkohol, cigaretter...och sen, man måste också fråga sig: varifrån kommer...hur har dom så mycket pengar – dom är på gatan hela tiden? Varifrån kommer dessa pengar?

Fokusgruppsintervju 2

Dom sitter hela dagarna, dom gör någonting, dom tjuvar eller...men föräldrarna är skyldiga, för om min pojke kommer med pengar hemma, jag frågar honom: varifrån kommer dom pengarna? Varifrån har du pengar att köpa cigaretter? Om jag ger inte till honom, varifrån ska han ta pengar? Föräldrar är skyldiga till allt.

Fokusgruppsintervju 2

Men alla som gör så, dom har inte bra föräldrar. Dom är samma, dom liknar sina föräldrar och föräldrarna liknar dom. Dom bryr inte sig, vad gör dom, vem gjorde, och så. Annars vad ska dom ute?

Fokusgruppsintervju 2

I diskussionen om varför det bara är pojkar inblandade i dessa bråk menar kvinnorna att föräldrar i allmänhet är mer benägna att hålla flickorna hemma på kvällarna, medan pojkarna missförstod sin frihet att umgås ute i området.

A: Pojkar, ska göra allt vad dom vill göra.

B: Det finns föräldrar som sa, jag känner många som, pojkar kan göra allt vad dom vill.

A: Nej, det är fel.

Fokusgruppsintervju 3

Mängden barn i området och brist på sysselsättning

Mängden barn i området är stort och trångboddheten utbredd. Någonstans måste barnen vara och barn tar plats. På somrarna är många ute på

gårdarna med sina barn, men på höst och vinter är det svårare att hitta plats att leka och umgå på.

A: I genomsnitt så är det fyra barn i varje familj, som bor i en trea eller ja, fyra, vad som helst. Men det minsta du ser här är fyra, fem, sex, sju barn.

B: Ja, två, tre, fyra... det är en stor skillnad. (skrattar) Ja för att på gårdarna på somrarna så kryllar det liksom av barn och liksom mammor som är ute. Där bor det många barnfamiljer.

Fokusgruppsintervju 1

Mängden barn avspeglar inte antalet fritidsgårdar och andra möjliga aktiviteter. En del sysselsättningar kostar även pengar och är svårt att bekosta för familjer med många barn. Genom åren har flera fritidsgårdar lagts ner, och andra har uppstått även om det senare inte uppmärksammas på samma sätt som de fritidsgårdar som försvinner. Idag finns sju fritidsgårdar i området, men med begränsade öppettider (se kapitel 3). Mödrarna har även noterat att ungdomarna inte vill gå in på ett annat områdes fritidsgård.

När jag växte upp här. Ja, jag har ändå bott här liksom i 32 år. När jag växte upp här då var här 8 stycken fritidsgårdar. Nu är det här tre stycken och de flesta ligger liksom på andra sidan efter centrum. Och tydligen så är det viktigt för ungdomarna här, de vill inte gå dit. Därför då säger de ungdomarna: "Vad gör ni här? Det här är inte ert område och sånt va. Liksom, ni får gå till ert område" och så blir det bråk. Så ungdomarna från denna sida vill inte gå till den sidan för det blir bråk. Så de vill undvika det. Här på den andra sidan, här finns ingenting. De har lagt ner allting ju. Och det känns som lite svårt att påverka det. Vad ska man göra? Jag menar, här har kommit hit så många människor. Alltså jag vet inte hur många som har kommit här till denna skolan. Det var nån som kom här som satt här ifrån rosegårdsstyrelsen eller nånting sånt, du vet och berättade att det och det fanns att göra här och sånt. Så menar vi på att det inte finns alls det att göra här liksom. Kanske på papper men det finns inte i praktiken om man går ut och...alltså, man har tjatat så mycket om det.

Fokusgruppsintervju 1

Jag tror det är i Sverige det är stor skillnad, barnet är fri och det är speciellt i Rosengård, dom har ingen att göra. Barnen inte samma som vuxen, dom kan inte sitta still och två tre fyra timmar och stanna hemma, dom vill göra aktiviteter. Barnen ska göra, dom måste gå ut, men dom har ingen att göra.

Fokusgruppsintervju 3

Kanske om det finns aktiviteter till dom, dom gör inte fel, men det finns inte. Alltid stanna på vägen, och dom vill göra något, men gör alltid fel./...Kanske felet är staten. Staten glömmet oss och sen dom är orättvisa mot oss och sen vi vill visa på denna sätt orättvis mot dom att vi också kan bli på andra sidan...kanske dom som gör så här ser det så, jag vet inte, jag är inte med dom.

Fokusgruppsintervju 2

Dessa förklaringar framkommer tydligast i materialet när det gäller individuella orsaker till konflikterna och våldet, men diskussionerna stannar sällan där utan går vidare in på frågor som kan betraktas som mer strukturella och kontextuella till problemen som handlar om bristen på resurser till barnen i stadsdelen, vissa fastighetsägares bristande underhåll av boendestandard eller stadsdelens dåliga rykte. Några pekar på kombinationer av svårigheter för ungdomarna, där skolan i relation till föräldrarna bidrar till att skapa osäkerhet hos ungdomarna om vilka regler som gäller i samhället:

A: Hur ska barnet bli? Hur ska barnet utvecklas, när den har både läraren, rektorn och föräldrarna mot en? Hur kommer detta barnet att växa upp? Hur kommer den att bli? Vilken framtid kommer de att få? Det är klart de kommer att kastade sten när ingen tror på dem. Eller när det inte finns några fritidsgårdar som man kan gå till. När inte läraren erbjuder bra...

B: När läraren ljuger...

A:... en bra utbildning i skolan. När föräldrarna inte tror på dem. Hur, hur ska barnet utvecklas, hur ska de bli?

C: De mobbar barnen...

A: Kommer jag att se en stenkastande unge på Rosengård? Det är klart jag ska få se.

Fokusgruppsintervju 1

Det är svårt att säga ifall kvinnornas syn på problemen påverkar ungdomarnas handlingar i någon grad genom att deras förståelse för handlingarna bidrar till att skapa en slags lokal moralisk legitimitet till stenkastningen och våldet mot polisen. Men stenkastningen och konflikterna har uppenbarligen djupare ”rötter” och lokal förankring, än bara utgöra ”bus” och ”pojkestreck”, dvs. de säger något mer om vårt samhälle idag och hur klyftorna mellan olika grupper har ökat vilket på ett ogynnsamt sätt har drabbat olika delar av befolkningen med ursprung utanför Norden, och Europa. I denna diskussion är frågor om bostäder och arbetsmarknad

centrala, men även frågor om att slippa bli betraktad som annorlunda, motverkandet av diskriminering och orättvist bemötande. Det gäller både på ett individuellt plan och riktat mot området;

Man skär ner väldigt mycket här på Rosengård, pengar och sånt, alltså av Malmö. Man satsar inte så mycket här. De sitter bara och snack, snack, snack och sen ingen handling.

Fokusgruppsintervju 1

Många upplever att Rosengård har ögonen på sig och att det är hårdare regler som gäller här än på andra områden. I en diskussion om parabolerna på balkongerna så upplever man att det finns speciella regler för platsen Rosengård som också visar att man upplever sig leva under specifika regler, som inte gäller för andra områden. Att vara boende på Rosengård är att bli kategoriserad som mindre kunnig och trovärdig;

Man får inte i Rosengård. Dom har mer kontroll på Rosengård. Min kompis som bor i Växjö har parabolerna utanför balkongen, och de säger ingenting till henne där i Växjö, ingenting alls. Gå till Möllvången, du ska se alla parabolerna utanför, till exempel, men här ...Men varför finns inte samma regler också utanför Rosengård? Varför bara på Rosengård, det är problemet... jag säger det är orättvist. Det är sant, du ska gå utanför och du ska se alla parabolerna utanför balkongen. Jag har sett många. Och innan jag pratat med huvudvärden på MKB. Ja, men han sa ja, det är annorlunda, vi vill inte ha, såna parabolerna utanför...men jag tycker det ska vara regler för alla, inte bara för vi som bor i Rosengård.

Fokusgruppsintervju 4

Det är ett återkommande inslag från boende att de känner sig besvikna på, och illa bemötta i, samhället. I samtal om sociala myndigheter, arbetsförmedlingar, skola och vård återkommer berättelser om hur de upplever att de blir nedlåtet eller otrevligt bemötta. De flesta har ingen direkt kontakt med stadsdelsförvaltningen eller lokalpolitikerna och de anger inga direkta kanaler att påverka. I materialet finns omfattande diskussioner om hur man blivit bemött av olika myndigheter, av fastighetsägare och hur man själv väljer bort lokala vårdcentraler för vårdcentraler i centralare delar av stan. Man uppvisar en oro och bristande tillit till de lokala resurserna som man tilldelas.

Om stenkastarna

Just de ungdomar som är indragna i konflikterna med polisen tror de flesta mödrar är ett fåtal personer och en del ser det inte ens som ett stort

problem. Den bilden bekräftas också av de samtal vi genomfört på olika lokala aktiviteter i området. De flesta kvinnor var mer intresserade av att diskutera boendestandard och hyresvärdar, än stenkastande tonåringar.

A: Det är bara få ungdomar som brukar vara ute så här sen på kvällarna. Det är inte så många. Men det är mest under sommaren de är, där de är, ja, ända upp till ett på natten. Men sen som nu på skoldagar så är det sällan man ser det. Det är få stycken. Tre eller fyra som man brukar se runt omkring.

B: Nej, de är i 17 års åldern. De brukar vara där ute. Det är de som ställer till.

Fokusgruppsintervju 1

Jag tycker det är bara så, gängungdomar som gå ut och leka och sånt. Jag tror inte det är något allvarligt, det är bara gängungdomar som leker ute, går ut på nätterna, kvällarna och sånt.

Fokusgruppsintervju 3

Några mödrar menar att det huvudsakligen inte rör sig om Rosengårds-pojkar:

A: Men inte alla ungdomar, och kanske två från Rosengård och andra killar utanför.

B: Dom var mest svenskar här, den här stenkastningen så, det kom mest svenskar som.

A: Jag har hört bara två

B: Nej, det var mer än två som var...

C: Som dom var utanför Rosengård, dom bodde inte här.

Fokusgruppsintervju 4

Det är ungdomar som inte har något att göra och som samlas och hänger. Kvinnorna uppfattar dem som störande, ibland otrevliga, men inte speciellt hotande.

Jag känner dom, alla dom ungdomar, och (ohörbart) dom göra ingenting, bara samla i en, i dörren, samla här utan bara röka cigarett.

Fokusgruppsintervju 3

A: ... dom gör ingenting, hela tiden, eller förra veckan dom alla samlar såna (bollar) och kastar på alla balkonger. Dom gör ingenting, bara så. Eller, eller det brinner eller dom pratar högt eller allt, allt dåligt dom göra....

B: Dom har tråkigt.

C: Dom har ingen ...

A: Ja, mellan dom 12 och 18 eller mer än 18, dom 20, 22. Dom göra ingenting, hela tiden dom ute. Och bara jag, jag, till exempel, jag vuxna eller kvinna. Ibland jag vågar inte att gå ut. Dom alla samlas samma (område). Mafia, ja, och alla så. Jag kan inte gå eller med min dotter eller så. Och ibland dom kastar eller dom pratar fula ord och så.

B: Men du vet dom gör ingenting. Dom vågar inte att göra någonting mot kvinnor./.../

Speciellt dom ungdomar som bor på Rosengård. Dom gör ingenting.

Dom är dumma, dom gör någonting dumt, men dom vågar inte attackera oss.

Fokusgruppsintervju 3

I det här samtalet framkommer också att man ser ungdomarna handlingar som lek och att Rosengård får dåligt rykte hos brandkåren genom falsklarm:

I: Men, hade ni hört talas om ungdomar som hade kastat sten på brandkåren innan december, innan det här hände i december? Visste ni, kände ni till?

A: Nej, jag känner inte till

B: Nej, jag hörde innan sånt innan om det här att det finns många poliser, dom är rädd komma till Rosengård. För att dom har kastat på dom stenar. Och ägg

C: Och ägg. Och många gånger dom har ringt till brandkår, alltså gjort felanmälan. Det var fel. Sen brandkåren dom har lovat att dom ska (inte) till Rosengård igen. Så det blev några dagar utan att brandkåren kom till Rosengård. Men inte om den här exakt.

/.../

C: Jag har sett också.... Alltså jag skulle hämta mina barn från dagis, så att det fanns några ungdomar. Det fanns en stor polisbil, dom skulle hämta en kille från lägenhet, så hans kompisar var vid bilen. Dom (ohörbart) däckena utan lov. Dom har kastat stenar på fönstret. Det ledde till en katastrof.

D: Det är lek

C:... det var en lek, ja, visst. Han håller alla kompisarna tillsammans,

Fokusgruppsintervju 4

Föreställningar om bränderna

De huvudsakliga diskussionerna kring bränder är att de anläggs av sysslösa ungdomar för att locka till sig polisen, men i en fokusgruppsdiskussion

väcks andra tankar om att bränderna är beställda och att fastighetsägarna själva (inte MKB) är delaktiga i det. Detta misstänkliggörande av auktoriteterna är intressant därför att det i andra sammanhang antyds att invånarna i Rosengård själva tänder eld på sina bilar för att få ut försäkringsersättning, något som inte orimligen även skulle kunna göras av andra aktörer. Det blir tydligt hur man misstänkliggör varandra i en distanserad relation. Nedan följer en diskussion där vagt formulerade misstankar framträder i samtalet mellan kvinnorna:

A:....Jag tror det finns de som går bakom.[sänker rösten] Och alla känner till det, man betalar'du måste bränna så, du måste göra så.'

B: Menar du det finns gäng

C: Nån som leder

A: Ja....det finns en person bakom dom [som tänder eld]. Dom inte alltid gör...

B: Själv?

A: Sjelva, precis. För att det finns, hur man säger (projekt) eller hur man säger det finns, händer en sak på det område Rosengård, och de måste alltid skriva en (rapport) i tidningar, eller händer en sak på den område. Varför? För att alla som (lever är) arabmuslimer.... Men jag känner också det är Newsec, hon har en del på det, för att dom vill inte reparera skador, eller inte (bryr) sig... Men jag vet att det inte bara är jag, det finns många människor, dom vet att det finns personer bakom dom. Eller säger bränn den källaren. Det finns ...

C: Menar du från själva, från... Newsec och sånt?

A: Ja

B: Från dom

A: Ja, från dom. De finns bakom (dom). Det hände en sak, och sen kom de tillbaka för tre månader och det blev flera, samma katastrof, och andra problem på det området. Varför? Men förut, jag har bott här i elva år. Innan, innan, hur man säger, tio år sedan det finns ingenting. Men nu jag känner det finns ett tryck på den område, eller det finns bakom, hur man säger, riktigt på svenska. Jag tror dom alla känner det finns en person är (trött) på dom, människor eller ungdomar att göra saker på den område.

B: Varför sa ni inte till polisen?

A: Dom, dom vet, och dom gör ingenting. Också polisen har inte rätt att göra allting. Ibland dom bränner en sak, och polisen kommer.... Alla ungdomar försvann in i lägenheter, till kompisar eller så, och efter fem minuter dom tillbaka igen iväg, och polisen gör ingenting. Polisen, de har inte makt att samla dom, och ta dom till exempel, inte (fångelse) eller straff eller någon. Dom göra ingenting, bara kolla.

Fokusgruppsintervju 3

I detta samtal framträder att informanten misstänker att någon betalar ungdomarna att bränna för att på så sätt få ut pengar för skador som fastighetsföretagen inte vill betala för. Med en internationell utblick är det inte ovanligt att mordbränder används för att sanera bostadsområden. Istället för att vänta på rivningsorder föredrar fastighetsägare och exploatörer att sätta hela områden i brand (Davis 2006:146). Gängledare i slumområden kan vara de som tar på sig uppgiften, deras intresse kan vara tvåfaldigt. Dels får de ersättning för besväret, dels kan de genom aktionerna driva bort konkurrerande grupper som inte är önskade (ibid). Den här formen av mordbränder är en form av ekonomiskt organiserad brottslighet med beställare och utförare. Andra former kan vara mer eller mindre spontant utförda aktioner av ungdomsgäng, som ger utlopp för sin kreativitet genom att skapa sitt eget aktionsinriktade drama i närmiljön. Kvinnorna i denna diskussion menar att polisen vet om detta, men inte kan göra något åt det. Polisen framstår som handlingsförlamad inför brotten. Detta misstänkliggörande har inte bekräftats av någon annan källa vi stött på, utan är en spekulation som kanske frodas därför att man som boende försöker förstå hur ett område kan drabbas så mycket av skadegörelse och bränder utan att någon händer som upplevs motverka det. Något som också framstår som svårbegripligt för mödrarna är ungdomarnas snabba organisering. Kvinnorna förundrades över hur fort ungdomarna samlades:

A: Varför dom efter en minuter eller två minuter, dom samlar exempel den 20 eller 50 person ungdomar. Hur vet dom alla att samla på det området? Det finns många frågor och man tänker på det. Inte bara, min barn exempel, jag har, min barn inte så stor att gå ut och jag vill inte (också) gå ut, men hur, hur vet dom alla samlas (snabbt), och sen göra en sak.

B: Dom har alla telefoner, dom kan skicka sms eller ringa. /.../

C: Ja, hur vet dom när, du känner, exempel, din son hemma, eller din son (med pappa) eller din son (i aktivitet) eller i fritid, efter en fem minuter den blir hundra barn på den område dom ungdomar eller barn och göra en sak. Hur som samlade snabbt så? Det finns planering innan.

Fokusgruppsintervju 3

Ungdomarna, som kanske är involverade i andra aktiviteter, samlas på några minuter. Kvinnan undrar ifall ungdomarna bara släpper allt de har för händerna och rusar mot det aktuella målet. Bakom en sådan uppslutning måste det finnas en planering, som ligger utanför föräldrars kännedom.

Synen på polis och räddningstjänst

Den generella uppfattningen om räddningstjänsten är att de bara försöker att göra sitt arbete och att ungdomarna ska lämna dem ifred så att de kan utföra sina arbetsuppgifter på bästa sätt. Det finns dock synpunkter på att räddningstjänst dröjer väldigt länge innan de kommer till platsen och att boende i Rosengård drabbas av ungdomarnas bråk, vilket kan få förödande konsekvenser vid en brand.

Och jag menar, jag tycker det är fruktansvärt att liksom om det brinner någonstans i närheten av mig då kanske... var som helst, ja, jag tycker det är fruktansvärt att inte brandkåren kan komma fram snabbt nog därför att de måste invänta polisen för att ha poliseskort för att komma in på Rosengård. Just på grund av att vissa såna här ungdomar gör sånt här, som kastar sten på dem.

Fokusgruppsintervju 1

Att brandmännen har de boendes stöd och förståelse är uppenbart, men de menar också att barnen kanske blandar ihop de olika myndigheterna och inte förstår vad de gör. Att stenar kastas mot polisen är däremot inget som de uppfattar som så konstigt. Brandmän däremot har genom sitt uppdrag sällan tid att ens prata med ungdomarna:

A: Ja, ja tänker bra om brandmännen. De bara kommer hit och gör sitt jobb. /.../Det är synd om dem.

B: En av det farligaste jobbet som finns att sig in i en brand. Alla försöker ta sig ut och de försöker ta sig in för att hjälpa andra och släcka det. Alltså, nej, man respekterar dem verkligen.

A: De blir bemötta liksom på ett väldigt negativt sätt. När de är bara här för att släcka.

B: Men jag tror att det här händer på grund av att barnen ser hur polisen har varit mot dem. Så tror de att alla som är här...

C: ... brandmän, polis och ambulans att de tillhör i samma gäng.

B: Nä men kanske de blir så dåligt bemöta av polisen, inte alla poliser, men en hel del poliser här då. Och sen så liksom låter de det då gå ut över andra myndighetspersoner som till exempel brandmän och ambulans personal. Men det är bara en liten. Jag menar de flesta tycker det här är för jävligt. Att det händer bara mot de som är här, som kommer för att hjälpa till.

C: Man förstår att de slänger på polismän för att många har blivit utsatta av slag och massa andra skit från polisen. Men brandmän de kommer in rusande och ... Han har ett jobb att göra och det gäller att vara snabb. Så jag tror inte de hinner prata med dem (de boende, ungdomarna).

Fokusgruppsintervju 1

Trots brandmännens idealiserande position så fanns viss kritik:

I: Vad tycker ni om brandmännen?

A: Brandmännen [skrattar till] dåliga, dåliga. Nej dom gör sitt jobb och så, men jag tycker att det är hemskt att dom är rädda för ungdomar. Jag tycker så, att dom vågar inte komma och göra sitt jobb tills polisen kom. Det är katastrof att man har sånt. Jag som vuxen jag tycker det är rätt...

B: (skämmigt)

A: Ja. Dom ska kunna. Dom ska, dom är, du vet, brandmännen alla så långa och så, varför dom ska bli rädda? Jag vet inte. Det har börjat allt blivit mycket större...

Fokusgruppsintervju 3

Mödrarna är överens om att stenkastning på brandmän i första hand syftar till att få polisen på plats och att konflikterna mellan polisen och ungdomarna är djupgående och där poliserna inte följer sina regler. Kring polisens agerande, rykten kring polisen och erfarenheter av händelser växer en komplex förståelse fram. Även i relation till polisen upplever mödrarna att de blir speciellt behandlade.

Men du vet, det är många poliser som nu man har sett i media och man har hört talas om det flera gånger att de slår på ungdomar som de hämtar och de vet hur de ska slå så att det inte syns på kroppen. Så fort de tar in nån på förhör så slår de honom med lavett. Då har vi haft en kille eller vi har en kille här som har upplevt det själv. Så att poliser... ungdomar hatar poliser därför att de inte går efter de regler som de ska följa. /.../Vad heter de polisen? ... de med skåp... minibussar. De som slår riktigt. De har vi hört talats om sen Rosengårdsskolan./.../De tar ungdomar. Det har man sett flera gånger.

Fokusgruppsintervju 1

Och här finns en hel del poliser. Det finns ett par poliser här på Rosengård som jag tänker inte säga namn men de är väldigt kända av nästan alla här... Alla hatar de liksom därför att de har gjort sig skyldiga till ganska som... alltså övergrepp helt enkelt, när det gäller misshandel och såna saker./.../Här är en del mycket yngre poliser som har kommit nya också. De kommer hit här och ska liksom visa sig, du vet.

Fokusgruppsintervju 1

I: Vad tycker ni om polisen?

A: Dom göra ingenting [skrattar]

B: Det är snäll polis här i Rosengård

C: Vi har

B: Jättesnäll

A: ...Jag vet inte om polisen men jag har hört men sånt,Eller här en kille som, arabkille från den här skolan, för tre veckor sedan han stod utanför och rökte en cigarett. Jag vet inte, dom har pratat om det... och dom sa, blatte, (vad det), jag vet inte. Han pratar, och sen du vet här, det finns station, polisstation, så dom hörde honom. Dom har tagit honom hårt och dom vill ha hans ID-kort eller personnummer, han vill inte, han vägra att ge till dom. Och dom har behållit honom en kvart. Han inte gjort någonting. Han inte gjort någonting. Så det är, det är dåligt faktiskt. Det är (tyvärr att) man säger, men det ser ut allt dåligt.

Fokusgruppsintervju 3

A: Ja, dom hämtar speciell polis här till Rosengård, det är speciella, ja
I: Speciella, menar du hårdare?
B: Ja, det är problemet
A: Nej, (jag tycker att) dom är starkare, när dom..
C: Snyggare
A: Nej inte snyggare, dom är så hårda.
I: Stränga?
A: Ja, till exempel som man, som vi, man märker att dom har bara tränat och lärt sig för att bara komma in här.
B: till Rosengården.

Fokusgruppsintervju 4

A: Du kan kolla i Youtube, alltså barnet som är fem sex år. Nej, lite större, dom var tio elva år, alltså när polisen slog dom med batong, tänk alltså en liten barn, det måste ha varit...
B: Jag såg en pojke, han sa till min man, om det problemet. Titta, vad gjorde polisen, det var han slog honom och det fanns, såg sår ut, eller blåmärken såna. Men, han är små, i alla fall. Min man frågade honom, gjorde du någonting. Han sa nej, jag ville bara gå till mitt hem, men det kunde inte, polisen slår alla där. Det var problemet, men ändå, i början polisen gör så, så det...
C: Men jag tycker ändå har polisen rätt.

Fokusgruppsintervju 4

Det finns också ett missnöje med att polisen inte agerar, man har svårt att förstå varför de visiterar, men inte "tar in" de kriminella och bråkstakarna. Man uppfattar polisen som svag och dålig på att agera.

A: /.../Jag tror det är inte bara fel om dom ungdomarna, det är fel också om systemet i Sverige, om polisen...
B: ...lagar och allt. Ja också dom barnen inte rädd eller respekt om polisen. /.../Jag känner, 50, 15, eller 100, 100 personer dom från polisen

kommer. Dom göra ingenting, bara stå så [demonstrerar antagligen hur poliserna står] område, och det kan inte kom på den väg eller på den väg och dom alla stängt den område. Och dom göra bara (känna) och kolla på ungdomar. Ja kolla dom på balkongen, och dom göra ingenting och efter en timme, två timmar dom alla, polisen gick, och dom ungdomar jobbar igen. Dom kastar göra saker. Ingenting.

Fokusgruppsintervju 3

A: Vi pratar om ungdomar mellan tolv och tjugo, och dom gör fel. Titta på polisen, och tjänsteman, dom gör också fel. Men vem man ska utbilda, polisen, eller brandkåren, eller ungdomar? Man ska vara stark polis, stark brandman, sen, dom kan hantera allt.

B: Precis ja

A: Om jag, om... Jag har inte respekt till någon som är rädd.

Fokusgruppsintervju 3

A: Först och främst alltså innan vi går genom det, det är polisens fel.

I: Varför?

A: För att den polisen, när han för en pojke eller en tjej eller sån som gör någonting, brand eller stenkastning. Varför andra dagen han släppt honom?

I1: Dom borde hålla kvar dom?

A: Ja, för att dom ska lära sig.

Fokusgruppsintervju 4

Till exempel om jag gick och gjorde brand och jag pratade med polisen och dom sa nära 18 år, behöver inte göra någonting. Och dom kommer att göra mer och mer och mer för det finns inte straff. Därför.

Fokusgruppsintervju 2

I det följande citatet framkommer meningsskiljaktigheter i fråga om polisens agerande, där en kvinna vidhåller polisens rättighet att använda våld, emedan andra ifrågasätter hennes position:

I: Vad tycker ni om polisen?

A: Man måste respektera polisen. Han var så hård med ungdomar, med, med det senaste problemet med moské och sådana när ägaren har stängt små moskén. När polisen har kommit till, jag bor där, samma område, han slog alla som finns där, som fanns där. Han slog dom, det är så, med dom patong, pinnar [batong] Om dom pojkarna som har kastat något eller inte, han bara slår, att dom måste inte stanna på samma område. Men jag håller med polisen, jag känner mer trygghet när polisen gör så.

B: Nej

A: Jag känner så, polisen har rätt, polisen dom har rätt.
B: Alltså om du hamnar hos polisen så du är inte trygg
A: Jag är inte rädd, jag är inte rädd, jag håller med polisen
B: Men tänk om du var ute den här tiden, dom har slagit dig med batong?
A: Det spelar ingen roll, och tänk om jag har gjort fel och han slår inte mig och var så god. Det är min åsikt, jag håller med polisen. Man måste acceptera och respektera alla som bor med (precis med) polisen. Det är så, annars det blir katastrof i området.
B: Alltså polisen, man ska respektera polisen men polisen ska respektera andra också.
A: Men vi är mest i alla fall, vi folket så.
C: Ja men inte slå med...
B: Men problemet med polisen i början för att man vet inte vem har gjort eller inte. Det är så.
C: Men man kan inte slå
A: Du såg inte vad dom har gjort, på samma område.
C: Innan polisen slog inte, det är nu på sista tiden dom har börjat slå.

Fokusgruppsintervju 4

En kvinna resonerar att polisens stora insats i Rosengård är ett resultat av att polisen har för mycket resurser som de inte vet hur de ska använda. Det argument hon för fram är att polisen är onödigt närvarande i området – de borde ha andra mer akuta insatser att göra. Polisen framstår som en ekonomiskt överprioriterad grupp:

Jag tänker så: det är skattland. Dom tar mycket skatt och sen polisen har möjlighet, men dom behövs inte, här finns inte så mycket problem som dom säger. Dom samlar pengar av alla, parkering hit och dit, och sen dom har pengar att dom kan göra, ja gå bakom dom och slösa bensin och ha roligt. (spridda skratt) Ja det är sant. Om mitt hus brinner, det är inte farligt och dom ska inte döda polisen, till slut polisen har allt på sig, dom kan ha pistol om det är något akut att du kommer med kniv eller så, han kan döda dig, polisen har rätt, men polis kommer på grund av skatt, dom har mycket pengar och vet inte vad som ska slösa på...”

Men backar lite sen....:

”Ja, det är först och främst det [arbetslösheten]. Och det är lite orättvist och som jag sa om skatten: dom slösar bara på den som har makt, inte på oss.

Fokusgruppsintervju 2

I detta fall upplevs inte situationen så hotfull och problematisk i Rosengård som andra gör gällande.

I en fokusgruppsintervju har en kvinna en egen erfarenhet av polisen och det gällde när hennes femåriga dotter under ettårsperiod jagades av en pedofil i området:

Under ett år jagade en man på 69 år min dotter. Det var inte bara jag bevis utan en alban som jobbade på dagiset och två svenskar. Det var jätteviktigt att de var svenskar och kunde bekräfta. Sen han kom till denna dagiset och tog min dotter. Sen var den här albanen stark och tog tillbaka min dotter och ringde polisen. Men tills polisen kom så stack han. Det hände efter några månader igen. Han följde efter mitt barn hela tiden. [Till slut får hon tag på honom.] Jag slog honom och han ramlade på trottoaren och det kom blod. Han pratade svenska, jag pratade bosniska, jag kunde inte så mycket men jag var jättearg. Plötsligt kom min bästa kompis och hon sa "vad gör du, du ska döda han" och så och hon ringde polisen. Det var jättemycket folk. Om två minuter kommer polisen och sen jag tänker det är slut med denna man. Men vad händer? /.../ Dom tog honom, två dagar i fängelse för att förhöra honom. Och sen skickar dom till mig att jag ska betala 25 000 för att jag har slagit han. Och sen två dagar senare dom skickar brev att dom har släppt honom. Och sen min man kommer direkt till polisen och säger att nästa gång ska jag inte säga till utan döda honom direkt.

Fokusgruppsintervju 2

Det blir tydligt att polisen intar en komplicerad roll i stadsdelen och att ungdomarnas berättelser bekräftas av mödrarna, men att de också är oroliga för familjernas trygghet och de mindre barnen. De har flera erfarenheter av dramatiska händelser som de ofta tonar ner, kanske ett tecken på att mycket våld har normaliserats i området och ingår som en del i vardagen.

Våldet i vardagen – en analytisk inramning

Det finns två huvudsakliga förklaringsgrunder till varför kvinnorna tror att våldet mellan ungdomar och poliser uppstår i Rosengård. Vid sidan av föräldrars bristande ansvar är den mest förekommande förklaringen samhällets (främst omnämnt som skola, polis, arbetsmarknad) orättvisa behandling av ungdomarna i Rosengård. I samtalen framkommer det också att den upplevda orättvisa behandlingen drabbar kvinnorna själva. Kvinnorna återger många händelser i detalj, ibland utifrån egna erfarenheter, ibland utifrån hörsägen. De uppvisar en stor lokalkännedom, men

också en återkommande känsla av att inte förstå myndigheternas agerande och logik. Både ungdomar, och vuxna känner sig också ofta orättvist behandlade. Många av de olika berättelserna handlar om att inte ha samma förutsättningar som övriga medborgare i Malmö, vilket också kan tolkas i termer av upplevd orättvisa. Hur ska vi då förstå begreppet orättvisa?

Orättvisa kan definieras i termer av att bli dominerad och förtryckt, enligt Iris Marion Young (1990). Rättvisefrågor handlar enligt Young inte bara om att fördela inkomst, egendom och andra materiella värden, utan också om inflytande över beslutsprocesser, fördelning av arbete och kultur. Förtryck kommer till uttryck genom *exploatering*, *marginalisering*, *maktlöshet*, *kulturell imperialism* och *våld*. Dessa begrepp innehåller delvis en ojämn resursfördelningsfråga, men det finns också kulturella aspekter att uppmärksamma. Förtryck i Youngs mening är det strukturella förtryck som sker mot vissa grupper. Förtrycket sker ofta oavsiktligt, genom begränsningar i form av sociala normer, vanor och kollektiva symboler. Youngs begrepp utvecklar och förkroppsligar de tre våldsnivåer vi inledde med att beskriva i kapitel 1; systemiskt, symboliskt och subjektivt.

Utifrån Youngs fem kategorier av förtryck kan konstateras att många kvinnor i fokusgruppsintervjuerna upplever en hög grad av exploatering, som sker när en grupp ger mer av sin energi och sin tid till en annan grupp som drar nytta av detta. Exploatering är en form av våld som Žižek benämner systemiskt. I relation till projektanställningar och lågavlönade arbeten beskriver de erfarenhet av upplevd exploatering. Därtill är flertalet människor marginaliserade, i betydelsen att de utestängs från arbetsmarknaden. Genom att bli utestängd från arbetsmarknaden förlorar man även många andra medborgerliga rättigheter som har byggts upp kring arbete och därför menar Young, att bli marginaliserad är kanske den svåraste formen av förtryck. Flera kvinnor i fokusgruppsintervjuerna påtalade att de upplevde sig kontrollerade genom att vara beroende av myndigheterna. Den sociala kontrollen upplever många som kränkande. Maktlöshet, den tredje förtrycksformen, finns som ett underliggande tema i många samtal med både kvinnorna och ungdomarna. Young menar att den utbildade medelklassen är en beslutsfattande grupp till skillnad från grupper som saknar auktoritet, status och självkänsla. Avsaknaden av ett socialt nätverk som inkluderar beslutsfattande positioner leder till en bristande insyn i olika frågor. Även om både ungdomar och kvinnor har en ganska god insyn i vissa delar av samhällets organisation som skola och vård, verkar andra delar mer otydliga.

En annan typ av förtryck är att utsättas för eller erfara kulturell imperialism, vilket innebär att man upplever hur de dominerande åsikterna i samhället bortser från den egna gruppens erfarenheter och osynliggör dem, samtidigt som gruppen blir framställd i stereotypa termer och defi-

nierade som de Andra. Kulturell imperialism innebär att den dominerande gruppens kultur och värderingar betraktas som universella och de enda accepterade sociala normerna. Den dominerande gruppen ger sig själv tolkningsföreträde om vad som betraktas som värdefulla erfarenheter, mål, värden och viktiga prestationer. Andra mål och ambitioner i livet betraktas som avvikande och konstiga. De avvikande tenderar också att beskrivas i essentiella termer, det vill säga att deras avvikande beteende är kopplat till ett naturligt inneboende fenomen hos dem. De som lever under kulturell imperialism blir definierade av andra, positionerade utifrån de dominerandes värderingar som de inte kan identifiera sig med. Den dominerande gruppen ser de andra som underlägsna och denna syn internaliseras ibland också av de underordnade. I kvinnornas beskrivningar av hur de framställs i media blir det tydligt att de är medvetna om hur de betraktas som annorlunda. Den kulturella imperialismen formeras genom språk och begrepp som tillskrivs dessa grupper, inte minst genom media, och kan likställas med vad Žižek kallar det symboliska våldet.

Den sista förtrycksformen som Young tar upp är våld, och är i detta sammanhang det subjektiva våldet. Våldet i sig är skrämmande, men Young menar att det framförallt är den sociala kontexten kring våldet, att det accepteras, som är ett uttryck för förtryck (Young 1990). När kvinnorna talar om våld är det dels våld som riktas mot deras barn av andra ungdomar eller polis, dels om konflikter i området som skapar oro. De upplever att våldet mot deras barn ignoreras av majoritetssamhället. Den normalisering av våld som sker på flera sätt i ett konfliktfyllt område kan betraktas som en social orättvisa. Det våld som en besökare upplever som extremt, kan i många fall bli en del av vardagen för de boende. Röster höjs ibland för att protestera mot våldet, men boende känner inte stöd från polis eller omvärld (se kommande kapitel). Erfarenheter av våld i området påverkar de boendes uppfattning om trygga och otrygga områden, men tvärt emot vad man kan tro uppfattas ofta det egna bostadsområdet av de flesta kvinnor som tryggt i relation till andra delar av staden, där man begränsas i sin rörelsefrihet. Denna relation kan uppfattas som paradoxal då den strider mot erfarenheter från tidigare kriminologisk, risk- och otrygghetsforskning, men framstår som mer logisk ifall de sätts i relation till övriga förtrycksmekanismer. Liksom Young påpekar utgör våldet en del av flera sociala orättvisor som de boende upplever (se även Listerborn 2005, Sixtensson 2009).

I nästa kapitel kommer männens synpunkter och erfarenheter att komplettera kvinnornas erfarenheter av konflikterna.

6. Mäns röster

Det är alltså... allt är bara negativt. Att de är ute och slåss. Men det är inte så enkelt för man är ändå trygg i Rosengård. Jag kan gå ut klockan två, tre på natten utan att behöva tänka två gånger för att man känner på något sätt, alla, alltså man känner alla på något sätt. Så jag tycker det är mer tryggare att gå ut här än att gå ut i stan

Fokusgruppsintervju 5

Om föregående kapitel gav uttryck för några kvinnors röster, skall detta kapitel återge mäns synpunkter och reflektioner. Vuxna mäns röster är viktiga att artikulera eftersom det framför allt är pojkar eller unga män som deltar i bränder, stenkastning eller deltar i konfrontationer mot polisen. I föregående kapitel diskuterades kvinnornas syn på händelserna, hur ser då männen i området på problematiken? Finns här paralleller eller skiljer sig deras synsätt på avgörande punkter? För att få svar på detta har två fokusgruppsintervjuer med framför allt unga män genomförts på en folkhögskola i Rosengård. I båda fokusgrupperna ingick fem män, vilket totalt omfattar tio män. Alla intervjupersonerna har invandrarbakgrund, de har antingen själva invandrat eller har föräldrar som invandrat. Två av männen är medelålders, resterande tillhör gruppen yngre män i åldern tjugo till trettio år. Tre personer var inte boende i Rosengård, men har bott där tidigare under en längre period. Gemensamt för alla är att de hade lång erfarenhet från bostadsområdet, både som boende och genom kontakter i området. Intervjuerna som genomfördes av två personer (en man och en kvinna) var tematiserades i tre fält som berörde erfarenheter av Rosengård som område, graden av tillfredsställelse med boendet samt bränder och stenkastning. I det senare behandlades uppfattningen om orsakerna till konflikter mellan ungdomar och räddningstjänst och/eller polis samt vilka åtgärder som förespråkades för att förhindra dessa händelser. Samtalen var öppna, och styrning av samtalen handlade endast

om att i görligaste mån leda samtalet inom det område som överenskomits. Ambitionen med samtalen var att fånga flera perspektiv. Trots dessa ansträngningar dominerades de av synpunkter om polisen, och polisens relationer till befolkningen. Flera av männen hade negativa erfarenheter av möten med poliser i bostadsområdet, eller i olika situationer där de av olika anledningar kommit i kontakt med dem i form av hastighetskontroller, körkortskontroller etc.

Segregation och boendevillkor

Inom temat segregation och boendevillkor diskuterades koncentration av invandrare till en och samma plats som ett problem i sig. Här dominerade två perspektiv som egentligen följer den segregationsteoretiska debatten. Ett perspektiv utgår från att det på en strukturell nivå har skapats mekanismer som gör att man som individ inte kan bestämma så mycket var man vill bo, utan får ta de tillfällen som erbjuds (jfr. Molina 1997). Det andra perspektivet handlar om ett nätverksbaserat boende, att människor bor tillsammans på grund av praktiska och emotionella skäl (jfr. Andersson Brolin 1984). I grunden kan dessa båda perspektiv vara sammanvävda med varandra (jfr. Popoola 1998, 2002).

Det är bara massa utlänningar man har slängt in på samma plats, olika bakgrund, olika länder. De har inget att göra. Och så många kommer från bakgrund där man har krig i deras länder, andra har fattigdom, andra har andra problem. De är samlade på en plats.

Fokusgruppsintervju 6

[F]ör de som kommer utifrån till Rosengård, känns det mest bekvämt, alltså till exempel om du tar in en från Irak, en från Palestina en från Iran. Om han kommer till Malmö eller Sverige överhuvudtaget, jag tror han kommer att trivas bäst i Rosengård, för att det har blivit så många av dem här. Det är därför det blir att alla alltså väljer det stället. När man kollar tillbaka själva felet var det kommer ifrån så är det liksom kommunen, att de har gjort så att de har samlat alla på en och samma ställe. Sen om det blir din kusin eller om det blir din vän så vill de bo tillsammans, det är en självklarhet. Så kommer det, så blir det en container.

Fokusgruppsintervju 5

Samtidigt med resonemanget om människors egna val finns här en misstänksamhet mot det omgivande samhällets intentioner med de segregationsmönster som finns. Vad kan segregationen resultera i framöver?

Typ 20 år fram, förr eller senare, om man inte vill ha dem så kan man bara ta bort dem på ett och samma ställe, i och med att de är samlade på samma ställe.

Fokusgruppsintervju 5

I diskussionerna framgår att det finns värderingar som är förknippade med Rosengård som stadsdel, i samtalet lyfts särskilt Herrgården fram. Beskrivningarna visar att Herrgården är delat, Newsecs område är den del som förknippas med "ghetto". Von Rosens väg på Herrgården har blivit upprustad av MKB.³⁰

Där vi kallar för ghettot. Det är där det händer, där allt skit händer. Så jag tycker det borde göras någonting. Man borde typ, istället för att slänga in alla invandrare i ett ställe så borde man blanda ut oss lite mer. Så att vi kommer med, hänger med i, vad jag ska säga.

Fokusgruppsintervju 6

Men ärligt talat, Rosengård har blivit alltid så skit behandlat. Liksom nu till exempel den hyresvärden, Newsec. Hur fan kan man låta folket leva med kackerlackor, mögel och allt sånt som skadegörelse i huset? Man har skitit helt enkelt i dem.

Fokusgruppsintervju 5

Nej fan, alltså skojar du, Herrgården var katastrof innan, det är mycket bra nu, rent och allting. Nu är det Ramels väg som har blivit ghettot.

Fokusgruppsintervju 6

[A]lltså när man går mot till exempel, om du, om du nu promenerar från min gård (MKB:s område) till Ramels väg. Det ser fint, blommor. Sen du kommer in, det blir [börjar skratta] mörkare och mörkare...

Fokusgruppsintervju 6

I kommentarerna finns ett tydligt "vi och demperspektiv", det är vi som är invandrare, det är vi som bor på Rosengård som står mot den yttre världen. Vi är i det här fallet inte uttryck för majoritetssamhället utan snarare en beteckning för dem som ingår i gruppen invandrare och boende på Rosengård (jfr. Wikström 2009: 17, Elias och Scotson 1999). Här skapas bilder av befolkningens levnadsvillkor med hjälp av gränsdragningar inom Herrgården där von Rosens väg numera är området som beskrivs vara utsmyckat med blommor. "Sen blir det mörkare och mörkare" vilket i förlängningen kan bli en metafor för befolkningen som bor på Herrgården med adress Ramels väg (jfr Elias & Scotson 1999).

Mediebildern

Medias rapportering om Rosengård lyfts fram som en särskild omständighet som ger de boende ett rykte som sträcker sig utanför Malmös gränser. Vid samtal med männen om medias rapportering är det framför allt dominansen av de negativa bilderna man vänder sig mot, de som skapar bilder av fara och främlingskap. Det är bilder man inte känner igen sig i. Istället upplevs Rosengård, tvärt emot vad medias bild försöker förmedla, som en trygg plats. Här vågar man röra sig mitt i natten och här är kvarteren välkända.

Klart alltså, när jag har varit i Stockholm och Göteborg ... snackat med kompisar, till exempel som aldrig varit i Malmö. Och, typ, var kommer du ifrån, eller de vet att jag bor här. Det enda... alltså de säger direkt, hur kan du bo där? Alltså för er är det säkert svårt att komma, alltså gå ut efter tio elva. Alltså de har bara mörka bilder, de har ingenting alltså. Det är alltså... allt är bara negativt. Att de är ute och slåss. Men det är inte så enkelt för man är ändå trygg i Rosengård. Jag kan gå ut klockan två tre på natten utan att behöva tänka två gånger för att man känner på något sätt, alla, alltså man känner alla på något sätt. Så jag tycker det är mer tryggare att gå ut här än att gå ut i stan.

Fokusgruppsintervju 5

Det är nästan som bilden på själva Rosengård är typ bara, alltså att man hör bara det mest negativa, och sen det som är positiva i Rosengård dyker sällan upp. Alltså oftast i media eller typ nyheter och så, så det är bara negativa saker som dyker upp. Jag har aldrig hört en positiv eller så, så jag tycker dem borde ändå ta mer positiva grejer om Rosengård, själva Rosengård, än bara negativa. För att det ändå drar en bild med sig, till slut blir det brännmärkt och det är synd.

Fokusgruppsintervju 5

Mot bakgrund av medias beskrivning av Rosengård som helhet, som intervjupersonerna har svårt att känna igen sig i, är det för dem också svårt att relatera till de problem som media rapporterar om.

Eftersom att de gör en liten grej typ någon som har tänt en papperskorg det blir till att dem säger att halva Rosengård brann. Så det är värsta grejen, Rosengård brinner och så, jag menar.

Fokusgruppsintervju 6

Alltså sist jag läste i media typ det här med stenkastning så var det typ en sten som flög mot polisen, men ändå så skrev media: stenkastning mot polisen, skadade poliser, alltså de gjorde det riktigt stort. Egentligen det

kanske bara var en sten, kanske var det två stenar som inte alls är farliga. Okej alltså det är fel, man ska inte göra det, men man behöver inte göra det så stort, att, polisen kan inte komma fram, brandmännen kan inte komma fram, så det är bara överdrivet. För att de är där, men att de kastar sten mot dem, det är inte som att de skjuter mot dem.

Fokusgruppsintervju 5.

Hem och fritid

När det gäller frågeställningar om hemmets betydelse för barnen i Rosengård och deras relationer till sina föräldrar relaterar de yngre männen till sina egna erfarenheter. Ibland sägs, ”jag känner ju inte dem, men jag känner till situationen”. Här bygger utsagorna på spekulationer, erfarenheter och vad som kan betecknas lokalt situerad kunskap. Det är inte länge sedan de själva var ungdomar, och ”hängde” i bostadsområdet. En av informanterna påpekar ”Vi är också ungdomar här, vi har också stått där, här ute i Ramels väg”. De säger att de själva har haft tur, de har sett andra värden och är nu igång med sina utbildningar och har framtidsplaner. Någon säger, på tal om samtalsämnet ”det kunde varit jag”. Deras egna erfarenheter och påpekanden att de själva har ”hängt i området” ger en viss legitimitet åt spekulationerna som ibland bygger på egna kontakter, information från gamla vänner och andra erfarenheter från bostadsområdet.

IP2: Alltså det här med föräldrarna, jag, alltså många av dessa som nu håller på, jag vet inte, jag känner inte, men alltså folk jag känner; de är väluppfostrat så alltså när det kommer till hemma. Dem är väluppfostrade och framför föräldrarna de har världens respekt alltså.

IP4: Dom är tysta, tittar ner när föräldrarna pratar och svär inte åt sina föräldrar och allt det där. Alltså, jämfört mot en svensk unge, som kan svära åt sin mamma, ”Håll käften” [härmar hur svenska barn pratar med sina föräldrar] Det skulle aldrig hända i ett sånt här hem. Men när de kommer ut, jag tror det är helt annat sätt att vara på, och bete sig på, när man kommer ut och umgås med vännerna.

Fokusgruppsintervju 6

IP 1: Till exempel alltså det finns många föräldrar till mina gamla, alltså mina gamla vänner. Sättet de lever. Alltså de bor till exempel så här sju till åtta stycken i en trea. För dem, de har inte samma frihet, alltså. Det är inte samma sak för dem att leva som de andra som bor med mer frihet. Därför blir det på något sätt att man går ut på gatorna, och när

de får en chans då gör de exakt vad som helst. De kan börja slänga på polisen bara, alltså, bränna och allt möjligt.

I: Tror ni att föräldrarna är medvetna om vad som händer?

IP2: Faktiskt, jag tror mest föräldrarna har så mycket att göra i hemmet, de har sju åtta barn att ta hand om, så det blir att man inte har... man inte har samma, man har inte samma koll på läget känns det som.

Fokusgruppsintervju 5

Föräldrarna, när en son det kommer, de tror att de är änglar, de är bra. De tror inte ängel precis, men de tror att ja, deras son har, alltså deras barn har varit på sidan liksom, skyddat sig. Men de får inte reda på misstaget förrän man ringer, ”hallå, det är Malmö polis”

Fokusgruppsintervju 6

Männens utsagor visar att barn och ungdomar uppvisar stor respekt i sammanhang där föräldrar är involverade. Det är intressant att notera hur bilden av ”svenska” barn konstrueras. De kan svära, och be föräldrarna ”hålla käften”, som om det handlade om etablerade normer. Definitionen av svenska barn diskuterades aldrig, vilket i efterhand kanske borde låtit sig göras. Poängen är emellertid tydlig, svenska barn bor inte i Rosengård, och de lever efter andra normer än vad som gäller i Rosengård. Härav dras slutsatsen att utländska barn, oavsett om de är svenska medborgare eller inte, bor i Rosengård. I den privata sfären, inom hemmets väggar eller i sammanhang där de sociala nätverken fungerar utgör föräldrarna auktoriteter. Vad som sker inom hemmet och utanför hemmet kan vara två helt olika saker, vilket sammanfaller väl med hur social kontroll upprätthålls. Informanterna spekulerar huruvida flerbarnsfamiljer verkligen har kontroll över sina ungdomar. Ute på gatan, i anonymiteten eller bland egna kompisar uppträder ungdomarna på en social arena som föräldrarna inte alltid har insyn i. Här pekar en av de unga männen på den betydelse fritidsgårdarna hade för hans egen del.

[N]är vi var typ i deras ålder, typ ... från elva till femton. Så efter skolan så visste man att man skulle gå typ alla tillsammans i fritidsgården. Där finns någonting, och där finns saker att göra, spela biljard, pingis, kolla på film. Alla samlas och... istället för att man ska samlas ute på gatan. Vad ska vi hitta på; vi bränner upp en bil eller kasta stenar eller... Vad finns det att göra? Det finns inte mycket att göra.

Fokusgruppsintervju 5

Den betydelse som informanten lägger vid fritidsgårdsverksamheten motsägs av en annan man, som menar att avsaknaden av fritidsgårdar endast är ”en ursäkt”. Han blir emellertid motsagd av de övriga som menar att fritidsgården var och är viktig. Erfarenheterna som männen delar med sig av härrör från 1990-talet. Det blir här intressant att jämföra med andra mäns erfarenheter från områdets historia. I en tidigare intervju med en manlig tjänsteman, som själv växt upp i området finns paralleller från 1970- och 1980-talen. Samtalet rörde sig om fritidsaktiviteter och vuxnas betydelse, vilket osökt leder tankarna till diskussion om fritidsgårdarnas betydelse.

IP: [V]i kastade ju aldrig sten på bussarna, men snöbollar. Då var vi tre, fyra killar och så stod vi och väntade på bussen och så bombade vi den i sidan och pepprade den med snöbollar på sidan så tanterna hoppade in i bussen, och blev rädda så tyckte man det var dökul. Men det var oskyldigt på det sättet, men vi kastade in smällare i bussen, det var en annan sak. Jag hade en kompis...men vi klättrade upp på taket på Rosengårds centrum, det var dö spännande, då var vi tolv, tretton. Vi klättrade upp där och stod på de där bokstäverna där det står Rosengård, om man kommer från Amiralsgatan. Och däruppe ifrån kastade vi också snöbollar. Men vi träffade aldrig någon bil, men det gjorde vi en gång, klättrade upp där.

I: Men då fanns ju alla fritidsgårdarna.

IP: Men när man hade varit ute ett tag så började det bli jävligt tråkigt så då gick man bort till fritidsgården. Så då gick man bort dit. Och även i HSB, där jag bodde där var två fritidslokaler i Hilda där jag bodde. En i 34:an och en i 126:an. Det var föräldrar, där var pingisbord och så var det ett biljardbord lite spel, alltså nere i skyddsrummen. Det var föräldrar som var där, de hade schema när det var öppet. Det var helt på ideell basis.

Intervju med kommunal tjänsteman i December 2008

Skillnaderna mellan dagens Rosengård och dåtidens handlar om förändringar i befolkningsstruktur, men också politiska växlingar som har bytt ut tanken på kommunala fritidsgårdar mot ambitioner att människor skall leda mer aktiviteter på ideell basis.

Synen på polis och räddningstjänst

Rapportens fokus är orsaker till bränder och stenkastning vilket leder till frågeställningar om synen på brandkåren.

IP 3: Dem som gör sånt mot brandmän, alltså seriöst, det är en brandman, de räddar andras liv

IP2: En skruv lös där

IP3: Eller mot ambulans eller si och så. Det är idioter alltså, det är rakt av idioter. Mot poliser, det är skit samma, vem fan bryr sig, seriöst. Men alltså inte mot någon som ska rädda en människa som är sjuk eller så, eller brandman, där det brinner. Och så, och kasta stenar på honom, jag tycker de är riktiga idioter.

Fokusgruppsintervju 6

Men vilka förklaringar kan finnas till att brandmännen råkar ut för stenkastning?

IP2: De ser brandmän som poliser.

I: Tror du det?

IP4: Jag tror det

IP3: Det är inget annat.

IP2: De ser alla tjänstemän som är snäppet högre alltså dom som... alla tjänstemän helt enkelt ser dom som ett objekt ../.. Alltså du är tjänsteman, du är alltså... du är från staden, du är från kommunen. Det blir bara så, ett hatobjekt, känns det som. Jag vet inte, men det känns så i alla fall. Är du polis eller är du brandman så är du inte gillad, känns det som. Men mycket, alltså mycket är inte bara för att de är så att de bara hatar, mycket är från dem också. Såsom jag sa innan och nämnde, polismännen och brandmännen, alltså tjänstemän i allmänhet, jag tror de har minst lika mycket fel, sättet att bete sig

Fokusgruppsintervju 5

Ett annat perspektiv som lyfts fram är tidigare erfarenheter av våld, där invandringen från krigsdrabbade länder pekas ut. Det relaterar också till den diskussion kring segregationen som diskuterades tidigare i förhållande till boendevillkor.

Alltså jag tycker helt allvarligt talat alltså, jag är uppväxt här i Rosengård, det är väldigt, för fem sex sju åtta år sen var det absolut inte så här. Det var mycket bra med ungdomarna och det hände inte så mycket kriminalitet, men sen Sverige har börjat ta in flyktingar eller vad man ska säga från utomlands och Libanon och Irak, och kommer de från kriget ända här så startar de krig här så blir det så. Det är min uppfattning faktiskt.

Fokusgruppsintervju 5

Ett tredje perspektiv tar fasta på det allmängiltiga, det handlar inte om invandring, segregation eller etnicitet. Det handlar om underhållning, det är roligt.

Det är för att ha roligt liksom. I deras hjärna är det att det är roligt, det är inte att jävlas med polisen och det så där. Det har roligt så. Någoting dumt som de håller på med. Sånt som håller ungdomarna... Och så utvecklas det.

Fokusgruppsintervju 6

Ett fjärde perspektiv betonar gängkriminalitet. Här pekas gängen ut som konkurrenter till vuxenvärldens normer och försök att skapa lugn i området.

I: Varför tror ni att de här gängen har lätt då, att etablera sig, få sympati?

IP4: Fem sex äldre har gått ihop, och dessa fem sex äldre, de kan inte styra folk i samma ålder som dem, det är svårt. Så de går på de minderåriga, styr över dem. Och de ser upp till dessa fem sex.

I: Men, vad vill de, vad säger de till dem? Kom med mig så kommer du få respekt?

IP4: Ja, då får du skydd, om du vill tjäna pengar eller vad fan de vill säga till dem.

I: Skydd mot vad?

IP4: Mot andra, om de får problem här, eller det handlar om att de skyddar varandra, ställer upp för varandra.

Fokusgruppsintervju 6

Gängkriminalitet är ett ämne som osökt relaterar till polisen och relationerna till polisen. Men hur ser informanterna på polisen och polisen roll i bostadsområdet? En av kommentarerna berör konflikten om den så kallade källarmoskén med Contentus, en av fastighetsägarna i Herrgården. I den här konflikten har polisen spelat en roll vid avhysningen av vad som betecknades som olovlig ockupation. Polisens aktioner vid avhysningen, fastighetsägarens uppställning av containrar framför lokalen kan uppfattas som en maktdemonstration, vars skilda aktörer kan vara svåra att urskilja. Vems ärenden gick polisen? Och vem var rättmätig ägare till lokalen? Var det fastighetsägaren, eller de som använt lokalen under flera år? Svaren på dessa frågor konstrueras i relation till det utifrån- eller inifrånperspektiv som anläggs på konflikten.

[A]]ltså varför ska man lägga ner det. Så blev det bara stopp, vi ska lägga ner, och så kom polisen in i bilden. Här är det stopp, här får man inte

komma in. Det var ju poliser som stod utanför. Det var folk jag känner som ville komma in, men de (polisen) sa stopp, ni får inte komma in här. Det är ett privat ställe. Den (källarmoskén) är stängd, den är helt nerlagd. Det är klart det ska bli krig och hat alltså, det är folk som har typ varit där i flera år.

Fokusgruppsintervju 5

Polisen framstår i samtalen som en symbol för makt och gränssättning, men i lika stor utsträckning som symbol för maktmissbruk och trakasserier.

IP4: Det är polisen som är på oss mest, säg oss, unga invandrare. De är på oss mest. De är inte lika mycket på ett gäng från Limhamn, utan de ska alltid störa oss. När vi går ut. När vi står och umgås eller hänger med våra kompisar.//.

IP5: Nej men alltså, så som ungdomarna ser på polisen, ser polisen också på ungdomarna. Så det är, alltså lika hat från båda sidorna.//. Det är samma aggressiva sätt från båda två.

Fokusgruppsintervju 6

I intervjuerna framträder en negativ bild av polisen. Flera kommentarer visar att det finns en underliggande misstänksamhet mot polisen i deras roll som lagens upprätthållare. Här lyfts trakasserier mot främst invandrare, eller kanske rättare sagt invandrarkillar fram. Skulle då relationen mellan polisen och ungdomar förbättras om fler poliser skulle ha invandrarbakgrund?

IP 2: [J]ag känner många poliser som är svenskar. De, när de ser utlänningar de bara sa till dem "jävla svartskalle". Alltså jag, eftersom vi säger att det är en konflikt mellan en polis och en ungdom som har en bakgrund; som är arab, som är jugos... bosnia, var han än kommer ifrån. Som polis har man inte rätt att säga så, din jävla utlänning, din jävla svartskalle. Klart man ska hata honom, förr eller senare kommer man att ta en sten och kasta, så vem är han som ska säga något sånt. För han säger till en, men det är tjugo femtio, hundra bakom honom. Säger du till en, då kan du säga till alla och som polis kan man inte bete sig på det sättet, så det är klart de blir hatade.

IP5: Och det är därför ungdomarna gör som de gör, för att polisen provocerar.

IP3: De provocerar mycket, kör bil, går ut, vad gör ni här, vad har ni? Jävlas med dem. Till slut får de nog. Ungdomarna, de tycker inte om dem. För länge sen, tio, åtta tio år sen när jag var ungdom. Poliserna var hur snälla som helst, promenerade, pratade med oss, de var som kompisar, spelade fotboll med oss ibland. Nu så är det inte så faktiskt.

IP2: Polisen var mycket närmare innan.

I: Varför tror ni det har blivit så?

IP2: Det har inte varit en bra relation.

IP3: Varför, varför, det kommer nyare och nyare. Vad heter det, alltså nyare poliser hela tiden och yngre poliser, så vill de jävlas, så enkelt är det. De tar in nya poliser hela tiden, och så yngre poliser. De vill jävlas, jag känner många som går till Rosengårdsskolan. Unga killar, araber som har blivit poliser eller så, jävlas med folk. De är på maffia och de äger allting.

I: Och de (poliser med utländsk bakgrund) jäklas också?

IP3: Dom jäklas också, absolut.

I: Eller "jäklas" de mer än de andra, eller?

IP3: Dem jäklas på samma sätt, de är väl kompanjoner, vad ska jag säga. [skrattar till] de håller ihop, poliser är poliser.

I: Så det spelar liksom ingen roll vilken bakgrund du har?

IP3: Nej, nej

Fokusgruppsintervju 5

Poliser är poliser, det tycks vara funktionen som avgör men ändå framhävs etnicitet i form av kommentarer som relaterar till informanternas invandrarbakgrund.

[D]et är dålig relation mellan polisen och allmänheten. Till exempel jag, om jag kör bil ute, alltså nu på en söndag en lördag, jag blir stoppad minst fem gånger av polisen. Det är som att är man invandrare så som att man har typ precis kommit ut från fängelset, känns det som .//. Häromdagen blev jag stoppad av polisen. Det var på dagen också. Så jag kom ut där från Rosengårdsskolan. De trodde att, att jag hade någonting, så de bara ja, "stanna du där". Så jag, "vad, vad är det", så gick de och kolla runt var jag gick, om jag hade kastat någonting eller. "Ditt personnummer", jag gav mitt personnummer, helt vanligt och trevligt liksom. "Vad heter ... och efternamnet ". Så ringde min telefon så jag svarar, jag vet att jag inte har något och säger till dem: varsågod, jag har ingenting, ni kan gå och göra, jag sa det till dem rakt av. Jag svarade i min telefon, [höjer rösten när han härmar hur poliserna skrek till honom] "stopp, lägg av, stå vid bilen och håll käften". Vad ska de beröva min frihet bara för detta? (här fortsätter samtalet med en del upprepningar.)

IP4: Han bara passerar förbi, och de stoppar honom, för att ... Hans telefon ringde och han vet att han inte har gjort något. Och de blir osäkra på om han har gjort något, så svarar han i sin telefon. Istället för att säga att han kan lägga telefonen tills vi är färdiga, så säger de till honom håll käften.

Fokusgruppsintervju 6

Informanterna tycks i allmänhet ha ett dåligt förtroende för polisen. Beskrivningar av trakasserier, övergrepp och maktmissbruk får sin näring i de exempel av maktmissbruk eller avsteg från de uppförandekoder som polisen skall arbeta efter. Samtidigt finns det också en viss förståelse för polisens situation.

IP5: [T]a inte det illa upp nu när jag säger det. Jag snackade alltså med två ungdomar häromdagen. Om man står och skriker ”jävla snut”. Det är klart polisen ska bli arga mannen

Fokusgruppsintervju 6

Tillmälen kan ske från två håll, och i samtalet kommer ett av de mer massmedialt diskuterade uttrycken upp i diskussionen. Exemplet är när polisen under kravallerna i Rosengård 2008 använde ordet ”apajävlar” för att beskriva de demonstranter de iakttog från sin piketbil.³¹

IP3: Jamen, vad hände med dem som sa apjävlar? De bara flyttades till ett annat ställe.

IP4: Det hände inte så mycket.

IP3: Dem flyttades till Helsingborg eller?

IP4: De har gjort det de har, det de vill göra mot oss, så går de fria. Vad händer, vad får de för straff? Okej, du får inte vara i detta område, nu sätter vi dig i Limhamn, så du får lugna ner dig lite. [någon skrattar till] Jag menar, han får den lönen han ska, för varje månad, och han har kvar jobbet, han har kvar uniformen. Men om vi skulle säga något, ”jävla grisjävel”, alltså ful... massa fula ord. Vad händer då, aha, ”mot väggen, följ med här, nu ska du in i häktet”, då får vi straff.

Fokusgruppsintervju 6

Vardag, media och myndigheter

Genom intervjuerna framkommer att Rosengård upplevs som en trygg och välkänd plats. Trots händelser som kravaller, bränder och stenkastning är detta inte något som inverkar på den grundläggande trygghet som förmedlas. Enligt informanterna är problembilden på Rosengård betydligt överdriven, det handlar till stora delar av massmediala överdrifter som de inte kan känna igen sig i. Dessa beskrivningar överensstämmer med den bild som förmedlas av kvinnorna i föregående kapitel. På nytt träder två parallella synsätt på Rosengård fram. Den ene tar vardagslivet, familjen,

hemmet och de egna erfarenheterna som utgångspunkt, medan den andre konstrueras främst genom mediernas rapportering. Samtidigt omvittnar männen om de problem som finns med vissa tonårspojkar och unga män, men kontrasterar genom att betona hur väluppfostrade de är i hemmen. Samma sak berättade en av lärarna i ett tidigare kapitel, där skolungdomarna uppförde sig helt annorlunda och mycket mer "väluppfostrat" när de lämnade skolan. Kan det vara så att de olika synsätten eller de parallella berättelserna om Rosengård baseras på erfarenheter från olika arenor som skola, fritidsgård, gård, gata respektive hem, familj, släkt osv. och som präglas av olika sociala ordningar och uppförandekoder?

När det gäller ungdomars utagerande gentemot brandkåren finns det hos männen ingen acceptans. Spekulationer på en mer distanserad nivå tar vid. Här framförs hypoteser om ungdomarnas bakgrund i krigsdrabbade länder, brandkåren som symbol för tjänstemän och därmed som representeranter för stat och kommun, gängkriminalitet och spänningssökningen i bränder och aktioner gentemot brandkåren. När det gäller relationer till polisen diskuteras denna yrkesgrupp på en mer konkret nivå. Bland männen finns, till skillnad från kvinnorna, omfattande erfarenheter av polisen när de blivit stoppade i trafikkontroller, visiterade eller uppfattas ha blivit trakasserade. Bland kvinnorna kan också skönjas en viss förståelse för ungdomarnas negativa känslor inför polisen. Denna förståelse är mer explicit uttryckt bland de unga männen, som har egna erfarenheter av polisen. I samtalen uttrycks också en annan form av skepticism gentemot polisen, och deras förmåga att upprätthålla lag och ordning, eller att fungera som rollmodeller i samhället överhuvudtaget.

Männen lyfter fram invandrare, som en samlande beteckning för annan etnisk bakgrund än svensk, som en diskrimineringsfaktor riktade mot dem. Det knyter an till Youngs (1990) begrepp om kulturell imperialism och hur man blir framställda i stereotypa termer. Denna kategorisering i svenskar och invandrare är genomgående liksom misstänksamhet mot polisen. Misstänksamheten gentemot polisen bygger på såväl egna som andras erfarenheter som berättas och återberättas. Utmärkande för berättelserna är polisens hårdföra behandling av befolkningen, här i betydelsen unga män. Polisen "jäklas" men kan till skillnad från de unga männen som kommer till tals göra detta ostraffat. Här framträder en känsla av orättvisa som förstärks genom beskrivningarna av segregationen som uttrycks i; "alla invandrare samlats på ett ställe", "en massa utlänningar som dem slängt in på en plats" och "om man inte vill ha dem så kan man bara ta bort dem på ett och samma ställe". Uttalandena anger upplevelser av asymmetriska maktförhållanden där invandrare är i underordnade positioner, omvänt uppfattas majoritetsbefolkningen, inte minst genom polisen vara i position att styra över både sig själva och andra. Känsla av orättvisa bygger

på föreställningar om att det sker avsteg från de klart angivna skillnader och fasta regler som utgör rättvisans ramar (Alberoni 1991: 136).

Skillnader i sig behöver inte vara grunden för orättvisa, tvärtom kan skillnader som bygger på gemensamma föreställningar om skillnadernas legitimitet upplevas som rättvisa. I intervjuerna med männen förknippas dock polisen med en yrkesgrupp som behäftas med ständiga avsteg från de fasta regler som omgärdar deras arbete. Med hänvisning till dessa avsteg, vars exempel hämtas ur egna erfarenheter, kamraters berättelser eller medias rapportering framträder männens upplevelser av *misskännande*, det är ett begrepp som Charles Taylor (1994) lyfter fram i sin essä om det mångkulturella samhället och erkännandets politik. Enligt Nancy Fraser kan misskännandet anta en rad olika former. Ett av de utmärkande dragen är en institutionaliserad social underordning som kan ske genom statliga åtgärder, administrativa koder eller yrkespraxis. Det kan också institutionaliseras informellt i umgängesmönster eller genom sociala praktiker i det civila samhället. I alla dessa former blir orättvisans kärna densamma; ett institutionaliserat kulturellt värdemönster konstituerar urskiljbara sociala aktörer som icke fullvärdiga medlemmar av samhället och hindrar dem från att delta som jämlikar (Fraser 2003: 220-221). För att motverka denna sociala underordning argumenterar Fraser med utgångspunkt från en *alternativ erkännandepolitik* som bygger på vad hon benämner *statusmodellen*, det är modell som tar hänsyn till de svårigheter som är inbyggt i en samhällsordning som enbart bygger på identitets- eller omfördelningspolitik (ibid: 228).

När det gäller omfördelningspolitik har Rosengård, som ett av storstadssatsningens utvalda områden (2000-2005, se kapitel 2) varit föremål för riktade insatser. Dessa riktade insatser kan tvärt emot dess officiellt framförda intentioner bidragit till en ökad stigmatisering av området och en institutionalisering av misskännandet enligt Frasers resonemang. Det är inte osannolikt att denna känsla av misskännande ger näring åt berättelser om en korrupt polis och bidrar till livfulla skildringar av deras aktioner. Här framstår polisen, som förväntas stå för rättvisa, en symbol för samhällets orättvisa. I dessa gränsdragningar mellan rättvisa och orättvisa framstår marginalisering som ett användbart begrepp (Young 1990). Marginalisering används i dagligt tal som definition på personer eller grupper som är utestängda från makt och/eller status vilket i sin tur har betydelse för deras möjligheter att utöva inflytande i samhället. Redan de tidiga Chicagosociologerna laborerade med begreppet. Robert E Park (1928) diskuterade uteslutningsfenomen riktade mot personer tillhöriga två olikartade kulturella arenor, där den nedslående slutsatsen blev att personen med ett ”dubbel medlemskap” inte fullt ut kunde vara delaktig i någon av världarna. För den enskilde blev det fråga om strategier att hantera bilden av sig själv

i en konfliktbetonad omvärld, som Everett Stonequist (1935) följde upp. Stonequists resonemang utgick från de inre konflikter och den ambivalens som det ”dubbla medlemskapets” kunde resultera i. Till de positiva effekterna, tycker Stonequist sig dock kunna notera en större reflexivitet hos den marginaliserade människan än hos andra individer, vilket kan utgöra en strategi för att kunna hantera de olika kulturella arenor som personerna verkar i.

Med en förflyttning till förhållanden här och nu kan denna slutsats appliceras till de yngre män som intervjuats. Utan att göra en psykologiserande ansats kan det konstateras att männen är väl orienterade i flera kulturella arenor. De lever i Sverige och har bott i landet sedan lång tid tillbaka, men de har också kunskap om andra kulturella referensramar. Männen beskriver marginaliseringen i form av trångboddhet och befolkningens sociala villkor, konflikter med polisen och känsla av Rosengårds exkludering från övriga delar av staden. Flera omvittnar att de har varit i samma situation som många av tonårspojkarna och de unga männen, men att de nu ser andra värden, är igång med sina utbildningar och har framtidsplaner.

I nästa kapitel kommer de andra parterna i konflikterna att ge sin syn på varför bränder och stenkastning uppstår.

Noter

28. Fokusgruppsintervju 3
29. Fokusgruppsintervju 4
30. Se kapitel 2 om Rosengård.
31. Exemplet om ”apajävlar”
kommenteras mer ingående i
kapitlet om poliser.

7. Röster från polis och räddningstjänst

Om det händer något måste man ringa och ringa och fråga: När kommer de [polisen], när kommer de? Jag tror de vill komma när det som händer har slutat. Det känns som om de är jättetrötta, men vi behöver dem här på gatan på Ramels väg de (behöver) komma här varje dag, inte bara köra (hit) och köra tillbaka, de skulle stanna ett par minuter. Och prata med ungdomar, tala med barnen på sommaren, men de gör det inte.

Intervju med boende 2008-11-08

Myndigheter i konflikternas centrum

Polis och Räddningstjänst är de myndigheter som utgör direkta och fysiskt påtagliga måltavlor för de aktörer som deltar i oroligheterna i Rosengård. Dessa myndigheters erfarenheter och perspektiv på konflikterna i bostadsområdet är därför viktiga att fånga för att förstå händelseutvecklingen. När det gäller polisens och räddningstjänstens syn på utvecklingen i Rosengård och Herrgården finns i denna studie ett relativt begränsat intervjumaterial från samtal med personal inom Räddningstjänst, brandstationerna Rosengård och Jägersro samt polisen genom närpolisen i Rosengård och Ungdomsroteln vid Davidshall (se Appendix om metod). Inventering av litteratur, bevakning av media och intervjuer med socialtjänstens representanter, som i sitt arbete har kontakt med polisen, har kompletterat intervjuer med poliser och personer inom ledande ställning inom poliskåren. Intervjuerna har antagit formen av samtal, där frågor om polisens syn på varför bränder och stenkastning sker varit i fokus. Andra frågor som behandlats har varit polisens syn på sin arbetssituation och det bostadsområde de verkar i. Samtalen har varit konkretiserade genom presentation av forskningsprojektets arbete, som har utgjort en ”motor” i diskussionerna.

Det skulle emellertid varit önskvärt med fler intervjuer, och mer ingående studier av polisens arbete i fält, och inte minst deras syn på sin egen roll i samhället, vilket är undersökningars begränsningar. Ett rapportutkast har diskuterats med en representant för närpolisen i Rosengård, och lämnats för kommentarer till chefen för närpolisen som också har getts möjlighet att kommentera innehållet.

Polisen

Polisen i Rosengård

Redan 1993 flyttade Rosengårds närpolis in i lokalerna på Dicksons väg, i samma byggnad som utgör Rosengårds centrum. Polisen som institution har således varit närvarande i området under en relativt lång period, vilket borde vara en fördel när det gäller personalens möjligheter att bygga upp relationer i och runt området. Den bärande tanken bakom närpolisreformen var att polisen skulle ha möjlighet att lära känna sitt område. Istället för att reagera på brott i efterhand skulle de kunna arbeta mer förebyggande och angripa så kallade vardagsbrott på ett tidigt stadium. Detta var också en bärande tanke för Rosengårds polisstation som vid inflyttningen bemannades av ett femtiotal anställda. Inflyttningen av polisen på Rosengård var en synlig förändring på mer än ett sätt. Dels fanns polisen mitt i området, polisbilar parkerades på platser som tidigare varit bilfria samtidigt som cykeltrafiken hölls under bättre uppsikt. Rosengårdsbor blev snabbt varse att det på gång- och cykelbanor kunde dyka upp en polisbil vars förare påminde om nödvändigheten av cykelljus och förbud att cykla på gångbanor (jfr. Lundh 2006: 86). Polisen var närvarande, och polisen var i de här sammanhangen nitisk. Under en kort tid blev det en kamp om hur platsen utanför polishuset skulle användas, om polisbilar kunde köra där så kunde väl cyklar framföras där verkade människor resonera. Med hjälp av utmattningens teknik eller samförståndets närvaro markerades platsen utanför nuvarande Tegelhuset fram till centrets södra ingång med heldragna vita markeringar som visade var gångbanan tog vid, och där polisbilarna fick parkera. I samband med markeringarna avtog också åthutningarna åt de cyklister som framhärddade i sin självpåtagna rätt att kunna cykla fram till centret.

Exemplet är en anekdotisk betraktelse av närpolisens intåg på Rosengård. Polisen blev konkret närvarande i området, samtidigt som det framfördes flera klagomål på polisens frånvaro när befolkningen ansåg att polisens närvaro borde vara mer synlig (Popoola 1998: 219-224). Den

här paradoxen beskriver ganska väl problematiken. Polisen förväntas närvara vid behov, reagera på vardagsbrott men befinna sig på respektfullt avstånd från människors vardagsliv vilket kan bli ett olösligt dilemma om närpolisen förväntas lära känna befolkningen i dess vardagsmiljö. Detta dilemma följs av de realiteter som polisens resurser och organisation medger. I den här rapporten finns inte utrymme att fördjupa kunskapen om polisens organisation eller närmare studera effekterna av omorganisationer eller förändringar som poliser i intervjuerna pekat på. Här skall endast övergripande nämnas några förändringar som skett inom polisen under senare år.

Bemanning i Rosengård

Under åren 1994-1996 gjordes en sammanslagning av polismyndigheterna. Ett hundratal polismyndigheter förvandlades till mindre än hälften och idag består polisen av 21 länspolismyndigheter. Ungefär hälften av alla verkamma poliser i Sverige arbetar inom närpolisen (www.polisen.se). För Skånes del, som har ca 2 200 poliser (ibid: 2007) innebär detta att ca 1 100 poliser arbetar inom närpolisen. Idag arbetar ett 50-tal av Malmös ca 600 poliser vid Rosengårds polisstation. Detta är i stort samma antal poliser som fanns vid start 1993 då 53 poliser fanns på plats (jfr. SDS 2001-09-07).

Personaltätheten vid Rosengård stationen tycks ha varit ojämn. I början av 2000-talet protesterade polisen i media över den låga bemanningen i Rosengård. Antalet poliser hade minskat till 17 personer, och endast fyra av dessa bestod av uniformerad polis i yttre tjänst (ibid). Bakgrunden till det minskade antalet poliser har periodvis berott på nedskärningar men enligt Närpolisen i Rosengård också på grund av att länskriminalavdelningarna under 1998-99 rekryterade erfarna poliser. Polisen i Rosengård "tömdes" på personal och det kom inga nya poliser. Effekten av närpolisreformen torde därmed ha varit begränsad.

Enligt Stefan Holgersson, som under många år själv har arbetat som polis och dessutom skrivit en doktorsavhandling om polisyrket så utgör införandet av närpolisen en myt om rationalisering. Det viktiga har varit att definiera poliser som närpoliser, däremot har det inte haft lika stor prioritet att ge polisen möjlighet att arbeta på ett sätt som var tanken bakom närpolisidéen (Holgersson 2007: 227). Holgerssons kritik ges i viss mån stöd till uppgifter från polisen som beskriver att fotpatrullerandet minskat i omfattning. Idag möter befolkningen oftast bilburna poliser. En kanske än viktigare aspekt är personalomsättningen, som särskilt tycks drabba Rosengård.

Börje Aronsson, f.d. chef för Närpolisen i Rosengård anger att man un-

der de senaste fem åren i princip bytt ut den yttre personalen en gång om året. Det har varit problem med för lite personal och för stor omsättning. Enligt Aronsson finns inte tid till att bygga relationer till befolkning eller individer. Dessutom är personal från Rosengård attraktiva och rekryteras till andra delar av polisorganisationen (samtal med Närpolisen i Rosengård 2009-11-17). Även andra förklaringar kan ges till den stora personalomsättningen. Björk (2010) diskuterar polisers förflyttning till andra geografiska områden som ett sätt att komma ifrån en svår arbetssituation och hantera frustration.

Poliser med erfarenhet från Rosengård är attraktiva, samtidigt är det nya och unga poliser som arbetar i ett bostadsområde som kanske mer än många andra har behov av personal med relativt lång erfarenhet. I det här fallet tycks Rosengård vara ett bostadsområde som fungerar som poliskarriärens katapult. Dessa erfarenheter kommer enskilda poliser till godo, och kanske samhället i stort, men för Herrgården och Rosengård tycks utdelningen vara begränsad. Förutom att poliserna i området ofta är oerfarna, finns här också en personalomsättning som begränsar effekterna av närpolisreformens en gång så goda intentioner.

Behovet av poliser i såväl Rosengård som på andra platser har också fått till effekt att tid för avancemang i karriärstegen har blivit kortare. Polisen vid ungdomsroteln uppger att det idag endast behövs fem års tjänstgöring för att utnämnas till yttre befäl, som jämförelse anges att en polis för tio år sedan med fem års erfarenhet endast skulle "fått sitta i baksätet". Dessutom anges att utbildningen är allt mer akademisk och det i utbildningen saknas längre sammanhållen praktik (samtal med Ungdomsroteln 2009-11-11). När det gäller polisutbildningens innehåll och praktik har det under åren skett en del förändringar, men enligt Holgersson finns i det praktiska polisyrket inget organiserat överlämnande av genererad kunskap som inhämtats över tid. Det är mer vanligt än ovanligt att oerfarna poliser åker med andra oerfarna poliser och att relativt nya poliser är instruktörer till polisaspiranter (Holgersson 2007: 257). Härtill skall läggas att ju större orten är desto lägre brukar tjänsteåldern vara (ibid: 258). Problematiken är således flerfaldig och de områden som Holgersson berör, och som också polisen i samtalen lyfter fram, tycks beröra Rosengård i synnerhet. Personalutgången är ojämn och personalomsättningen stor. Samtidigt är Rosengård ett område som ofta har nya och relativt oerfarna poliser i tjänst.

För att återgå till 2000-talets början, när det sviktande antalet poliser i Rosengård gjorde sig särskilt märkbart, följdes protesterna i media av en förstärkning i form av 13 nya poliser. Ingen av dem hade utländsk bakgrund, men detta sågs inte som något problem. Fredrik Andersson, dåvarande chef för närpolisområdet sade i en intervju "De ska ju trots allt arbeta som poliser i Sverige" (SDS 2001-10-18). Denna inställning tycks ha svängt,

språk- och kulturkompetens betraktas som viktig, eller kanske snarare kunskap eller insikt i minoritetskulturer, även om det långt ifrån betraktas som avgörande för polisens förmåga att kunna utföra sitt uppdrag.

Idag består polisens bemanning i Rosengård av ca 50 personer med fördelningen 2/3 män och 1/3 kvinnor. Enligt polisen kan kvinnliga poliser råka ut för ren sexism med muntliga tillmälen från unga killar i området. Detta är en större samhällsfråga där polisen traditionellt är en yrkeskår som under lång tid dominerats av män. I Rosengård har den genusrelaterade problematiken uppmärksammats, och Börje Aronsson, närpolischef menar att ett av svaren för att möta problematiken är att anställa fler kvinnor.

Den föreslagna strategin är kanske inte i första hand ett svar på den verklighet och den kvinnoosyn som unga män ger uttryck för, utan snarare utgår från att jämställdhet har ett värde i sig. Samtidigt nämns vid intervju med närpolisen att det funnits en kvinnlig polis som fick en omöjlig arbets-situation, trots eller tack vare att hon talade ett av de i området gångbara språken. Denna erfarenhet till trots agerar polisen för att man inom kåren skall kunna möta behovet av språk- och kulturkompetens. Ett led i detta är att man börjat med hembesök när barn eller ungdomar upptäcks på ”fel” plats. ”Fel plats” handlar om att barnen eller ungdomarna uppfattas befinna sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet. Här görs en anmälan till socialtjänsten som går under beteckningen ”Barn i fara”. Anmälan kan resultera i hembesök där polis och socialsekreterare agerar tillsammans. Vid besöken har man poliser och socialsekreterare som pratar familjens hemspråk. Man gör samma sak när ungdomar grips för något brott (samtal med Närpolisen i Rosengård 2009-11-17).

Perspektiv på oroligheterna

Från polisens sida ges vid intervjuer i media oftast samhälleliga förklaringar till problemen eller oroligheterna på Herrgården. Ofta presenteras en mer allmän bakgrundsbeskrivning till situationen på Herrgården och de södra delarna av Rosengård, som betonar Herrgårdens problematiska karaktär med arbetslöshet, trångboddhet, segregation, utanförskap osv. Man betonar att polisen får ta hand om symptomen, men att de inte kan åtgärda själva grundorsakerna till problemen. Samma förklaringar har forskargruppen fått vid samtal med närpolisen. Alla orsakerna är tillsammans eller var för sig en grogrund för sociala problem och oroligheter. Enligt samtal med polisen vid Ungdomsroteln går det även att belägga oroligheternas utveckling historiskt. Under 1990-talet uppmärksammades skadegörelse i Rosengård, men det var först i början av 2000-talet som äggkastning och senare stenkastning upplevdes som ett problem. Denna upptrappning motsvarar en bild som ofta presenteras inom räddningstjänsten och som

går ut på att man kan följa ett områdes negativa utveckling genom att se på den gradvisa förekomsten av mobbing, klotter, skadegörelse och slutligen skolbränder.

Vid samtal menar några poliser att det inte bara är på Herrgården eller Rosengård som det finns problem. Samma tendenser kan ses i andra delar av Malmö som t.ex. Oxie, Kroksbäck och Hermodsdal. Men ”problem blir det när tidningar börjar skriva om det”. När det gäller Kroksbäck och Oxie tycks imitation vara en bärande förklaring till händelserna. ”Man vill också bli kända”. Kraven på stenkastarna ökar genom medias bevakning, man måste ”överträffa sig själva”. När det gäller bränder av bilar handlar det om dels skrotbilar, som inte forslats bort, dels funktionsdugliga bilar där det också finns misstankar om försäkringsbedrägerier.

Det tycks alltså inte som om de händelser som nu diskuteras kommer ”som en blixtnedslag från en klar himmel”. Här har funnits tecken som både polis och räddningstjänst är medvetna om. Med en historisk tillbakablick förstördes under 2004 ungefär 600 fönsterrutor på Rosengårdsskolan. Kostnaderna för rutorna uppgavs till cirka en miljon svenska kronor (SDS 2004-08-05). Skadegörelse har således gjort sig påmind vid tidigare tillfällen, och de summor det handlade om för att laga dem visar också på att det knappast handlade om mindre busstreck. I tid sammanföll fönsterkrossningen med en period som, enligt polisen, gängbildningar var mer framträdande på Rosengård. Flera kriminellt belastade ungdomar greps under perioden 2004-2005 vilket kortsiktigt innebar ett lugn i området.

En bärande tanke om oroligheterna är att de till stor utsträckning styrs av kriminella nätverk. Tidigare, under 2004-2005 var det mer uttalade gäng, men nu betonar poliser att det mer handlar om nätverksbaserade konstellationer. Flera av de ungdomarna som greps år 2004-2005 är enligt polisen ”nu tillbaks igen”, några år äldre men en del är fortfarande kriminellt aktiva. Samtidigt hävdas att poliser under hösten 2009 fått information från skolor om att det har blivit allt viktigare för tonårspojkar att tillhöra olika gäng som t.ex. Lions family, Young Lions, Black Scorpions och helst också vara ”kung” i gänget.

Vid oroligheterna är det inte främst kriminellt belastade killar (kända av polisen), 20 år eller äldre som kastar sten, men de kan uppfattas som ”informella ledare” eller igångsättare. Det kan tolkas som ett maktspel mot polisen. Den som pratar med polisen (utan att vara ”tjallare”) har dessutom hög status. De kriminellt aktiva äldre ungdomarna ges en stor betydelse i sammanhanget vilket exemplifieras genom att oroligheter med stenkastning och bränder ofta inträffar när ”ledargestalter” har tagits in för förhör eller gripits (samtal med Närpolisen i Rosengård 2009-11-17). Vid samtal med polisen anger de att oroligheterna tycks flytta sig i området. Idag är det inte främst Herrgården som är i blickfånget. Örtagården, Törnrosen

och delar av Apelgården framträder nu som mer problematiska platser. Anledningen kan enligt polisen vara en möjlig strategi från kriminellas sida att flytta fokus från deras verksamhet på Herrgården.

Betydelsen av de kriminella förgrundsfigurer som polisen hänvisar till har även förmedlats till media. I Sydsvenska Dagbladet den 20 mars 2009 säger Börje Aronsson med anledning av uppblossande bränder och stenkastning ”vi har tagit deras bröder ifrån dem”. ”Bröderna” antogs ha förankring till Black Cobra och bakgrunden var att fem män mellan 17 och 22 år gripits misstänkta för vapen- och narkotikabrott.

”Gerillakrigföring”

Enligt polisen tycks det vara klarlagt att ungdomar som sätter containrar i brand, kastar sten mot polisen och är utagerande genom ord och handling i första hand är intresserade av att söka konfrontation med polisen. Stenkastningen är i huvudsak en ”killgrej”, men polisen beskriver också hur man vid något tillfälle sett tjejer samla sten, för att sen överlämna dem till de mer aktiva killarna som gjorde användning av sin ammunition (samtal med Ungdomsroteln 2009-11-11). Tjejerna kan således vara behjälpliga men tar enligt polisen ingen aktiv roll.

Enligt polisen pågår det ibland vad som skulle kunna kallas ”ren gerillakrigföring”, och här menar polisen att de är chanslösa. Anledningen är att ungdomarna ”kan sitt område”, de försvinner snabbt in i trappuppgångar, byter jackor och mössor, dyker upp från en annan trappuppgång än den de försvann in i etc. Ibland sker också provokationerna helt öppet utan att polisen för den skull tycks kunna göra något. En boende som också är aktiv föreningsledare berättar att han sett flera barn (10-13 år) som har ”bålat” i området, men när polisen kom och förhörde dem så sa alla att de bara var åskådare. Han säger:

Jag såg dem, de såg att jag såg och fast jag sa till fortsatte killarna med vad de hade för sig, samlade ihop lump och tände eld. Jag ringde brandkåren, det gick inte att ”sätt dit dem”, ingen visste, ingen hade sett något.

Samtal föreningsledare 2008-11-24

En polis vid Närpolisen uttrycker det så här: ”De är etta, vi är tvåa”, och ungdomarnas strategi enligt polisen tycks vara att provocera fram någon form av reaktion. Polisens motreaktion har varit att dra sig tillbaka när man ansett att lugnet börjat infinna sig. Den här taktiken har enligt polisen istället mötts av ytterligare provokationer. Här kan begrepp som provokation givetvis diskuteras. Handlar det om provokationer, eller kan

det från ungdomarnas sida istället ses som *motvåld*? Om det är fråga om provokation ges ungdomarna, stenkastarna ensamma ansvaret för de intermezzon som eskalerar i stridsbetonade händelseförlopp. Motvåld däremot definieras som den svaga partens våld, som riktas mot dem eller de som utsatt dem för våld (Isedal 2000:64). Det går vidare att diskutera vem som är den svagare parten i de här sammanhangen. Poliserna är utan tvekan den av parterna som har en formell maktposition, men även polisen som abstrakt system består av människor med känslor av skräck, rädsla eller aggressioner. De situationer som uppstår i en våldsspiral måste således analyseras på minst två nivåer.

På en övergripande nivå handlar det om polisen som formell maktposition. Makt kan förstås på flera olika sätt, men med hjälp av Max Webers klassiska definition skall makt här förklaras som möjligheter att driva igenom sin intention i en social relation mot eventuellt motstånd (Mathiesen 1978:23-33). Med hjälp av den här definitionen finns ett asymmetriskt maktförhållande mellan polisen och ungdomarna. För att övergå till en individnivå synliggörs polisens representanter som människor utrustade med ett känsloliv som innebär att de blir påverkade av situationer som upplevs som hotfulla. Det senare blir intressant i förhållande till polisens egna reflektioner angående de stenkastande ungdomarna. De mest aktiva försvinner snabbt från platsen när polisen agerar, de minst aktiva är nyfikna och stannar kvar. De blir därför gripna vilket innebär att polisen, som reell maktfaktor, konsekvent riskerar att gripa de minst aktiva. Här framhålls att även relativt passiva åskådare kan upplevas som hotfulla. Även om de inte själva agerar konkret bidrar de till att situationen upplevs som mer hotfull än vad den kanske är. Det är också intressant att notera polisens iakttagelser att ”mer ovana” stenkastare (som framträder vid större evenemang) tar upp stenen, går ett varv som om man demonstrerar sitt kommande tilltag och vill ha uppmärksamhet, sen kastar man.

Det behov av uppmärksamhet som polisen menar sig kunna identifiera hos enskilda stenkastare utgör delar av en föreställning där Herrgården som plats förvandlas till en scen med aktörer och publik (jfr Goffman 1972, 2000). Scenen befolkas tillfälligt av flera aktörer som under perioder kan intensifieras. Decemberhändelserna 2008 är ett sådant exempel, Herrgården blev här föremål för tillresta ungdomars aktioner. Afa, Antifascistisk aktion, identifieras som en organisation vars medlemmar sökt konfrontation med polisen i Rosengård. Skälen till Afas aktioner på Herrgården angavs ursprungligen handla om att man ville agera för bevarandet av källarmoskén på Ramels väg. I augusti 2009 var det åter dags, och aktivister agerade under parollen ”Reclaim Rosengård”. Demonstrationerna utfördes under Ramadan vilket var en illa vald tid för det bostadsområde man ville solidarisera sig med.

Det framstår som en paradox att aktivister vill solidarisera sig med befolkningen, som bland annat utgörs av muslimer, men som i aktionerna negligeras till förmån för konfrontation med polisen. I media framställs det att Afa under augusti 2009 agerade med stöd av kriminella gäng. Kriminaliteten nämndes däremot inte i samband med decemberhändelserna 2008. Istället säger Göran Holmgren, biträdande näropolischef vid Rosengård att: ”Aktivisterna utmärker sig genom att de är mer organiserade när de konfronterar polisen” (SDS 2009-10-30). Organiseringen som nämns handlar bland annat om att aktivister utifrån lär ut till ungdomarna i Rosengård hur man gör slangbomber, eller hur tennisbollar fyllda med sprängmedel blir hemmagjorda vapen. Samtidigt pekar polisen på de yngre generationernas förmåga att använda mobiltelefoner, arrangera SMS-kedjor, MMS, fotografering och andra tekniska hjälpmedel som stärker dessa ungdomar i konflikter med polisen.

Afa:s involvering i Rosengård har inneburit att oroligheterna fått en politisk dimension som inte tidigare kunnat noteras av polisen eller andra aktörer.

Jag inbillar mig att det i Paris (2005) fanns någon sorts budskap, någonting skulle tas ner och göras om – något budskap och det uppfattar jag inte här, hur mycket man forskar på det...? Då ser jag mer närhet till England, fattigdom, hopplöshet. Att det mer tangerar det hållet. Även om jag såg bilder som verkar att de är ännu mer fattiga, ännu mer utsatta än barnen härute (i Rosengård). Det är ingen som ens för fram ett krypterat budskap, tycker jag så därför har jag inte dragit några paralleller med Frankrike i alla fall.

Representant för socialtjänstens Individ och familjeomsorg 2008-11-24

Polisen för fram att Afa kan tillföra både politiska perspektiv och organisering. De har enligt polisen trots ett numerärt mindretal således haft ett visst inflytande över händelserna i Rosengård. Enligt polisen kan ett bevis för Afas involvering, och inflytande över händelsernas utveckling under decemberhändelserna 2008 vara att kravallerna upphörde strax innan julfirandet tog vid. Oroligheterna slutade därför att ”Vellingeungarna skulle hem och fira jul”.

Efter att konflikterna under våren 2009 följt ett inrutat mönster med mer eller mindre öppna gatukonflikter, men därefter ett relativt lugn, upplever polisen under sommaren och hösten 2009 en ökad oro för sin arbetssituation. Till skillnad från tidigare råkar de nu oftare ut för dolda stenkastare, inte bara under tjänsteutövning utan också när de går eller cyklar på väg till och från sin arbetsplats. Polisen är inte endast föremål för

stenkastning. När de förflyttar sig i bil har de vid ett flertal tillfällen blivit utsatta för laserstrålar.

Det är upplevelser som även beskrivs av andra verksamma personer i Rosengård. I de fall upplevs de dock vara att betrakta som enstaka händelser. En representant för socialtjänsten beskriver en incident som drabbade en tjänsteman som arbetar med förebyggande arbete mot droger:

[D]et har hänt en incident, men det var liksom inte alls så stora stenar. // Det var inte stenkastning så som man tänker sig stenkastning. Alltså när jag tänker stenkastning så för mig blir det ungefär som man ser på Gazaremsan eller något sånt, nästan som krigförande, med farliga stora stenar o s v.// Det var ingen gatsten, men det var större än smågrus. NN kände sig orolig efteråt, men sen har det ju inte hänt någonting. Men framför allt så tror jag det känns kränkande att bli kastad på...

Representant för socialtjänstens Individ och familjeomsorg 2008-11-24

Till skillnad från socialtjänstens personal tycks busschaufförer vara en grupp som under lång tid och med jämna mellanrum utgör måltavla för stenkastning (SDS 2009-09-12, 2009-10-02). Gatunätet under de broar som förbinder områdets olika delar utgör riskzoner. Det handlar om stenkastning, snöbollskastning och busstreck som utgör en fara för såväl chaufförer som passagerare, men dessa händelser skiljer sig dock från de aktioner som riktas mot polisen. Attacker mot poliser ses av dem som allvarligare incidenter, då det inte handlar om ungdomligt oförstånd. Istället förknippas dessa händelser med en utbredning av kriminella nätverk.

Kriminalitet

Närpolisen lyfter fram kriminalitet och drogmissbruk som stora problem på Herrgården och Rosengård. Detta märks inte minst genom att de tycker sig ha märkt en ökning av så kallad ”drograttfylla”. Bland droger är det främst cannabis, men också rökheroin och kokain som används. Enligt polisen är det många ungdomar, främst killar från 15 år och äldre som använder droger. Dessa uppgifter bekräftas också av personal vid RoFus, Rosengård för ungas stöd vid Individ och Familjeomsorg (samtal juni 2009). Polisen menar också att det inom Rosengård finns lager av smuggelsprit som bjuds ut till försäljning. Området utgör också en omlastningsplats för narkotika vilket är en del av den kriminella verksamheten och ekonomin.

Relationer till boende, tonårspojkar och yngre män

Poliser menar att relationer till de boende är problematiska på så sätt att det är svårt att nå dem och bygga långsiktiga relationer. Orsaker till detta är bl.a. den stora omsättning av poliser som sker inom Rosengårds närpolisområde, där den yttre personalen kan bytas ut under ett år. Andra orsaker är enligt polisen att befolkningen vill hålla sig utanför det svenska samhället vilket bl.a. yttrar sig genom att de t.ex. i stor utsträckning får information från sina hemländer. ”Barnen ser på sin höjd Bolibompa”. Poliser lyfter också fram att det finns egna domstolar och att det genomförs rättegångar bland vissa befolkningsgrupper som fungerar vid sidan om majoritetssamhället. De tycker också att de genom sitt arbete och sina kontakter ger men får inget tillbaka.

Vid samtal med poliser och där ungdomars aggressiva inställning till polisen kommer upp, bekräftas att denna bild finns hos polisen. Ungdomar från Rosengård och Kroksbäck uppfattas som mer ”laddade med aggressivitet” än de från ”lugnare” områden (samtal Ungdomspolis 2009-11-11, jfr. också intervju med Jerzy Sarnecki om polisens syn på ungdomar med utländsk härkomst, SDS 2009-03-10). Poliser menar att det ur ett polisperspektiv bl.a. beror på att man inte har de långvariga och stabila relationer till ungdomar som krävs för mer personliga och djupa kontakter. Det förs också fram att vissa poliser kan ha betett sig mindre lämpligt. Ett annat exempel på att relationen till vissa ungdomsgrupper ses som problematisk är det sätt som kvinnliga poliser uppges ha blivit bemötta av tonårspojkar och yngre män. De behandlas sexistiskt och är mer utsatta än de manliga kollegorna. Det finns också en frustration bland kollegor av att se ungdomar falla genom alla skyddsnet och att de insatser som görs inte hjälper. Då forskargruppen redovisade resultat från fokusgruppsintervjuer med kvinnor, som även de visade misstro mot polisen, uttryckte en polis att det måste ses som ett misslyckande att det inte finns ett större förtroende för polisens arbete.

Olika diskurser

I likhet med alla stora organisationer finns det inom polisen skilda erfarenheter och sätt att handla, tolka, beskriva och samtala om världen. Det finns med andra ord olika diskurser där vissa är mer tillgängliga för omvärlden, medan andra är mer dolda (för en studie kring attityd- och bemötandeproblem hos polisen se Westin & Nilsson 2009. Se också JO:s granskning av polisens användning av pepparspray 2009-12-01). Det som media får ta del av, sannolikt i likhet med de flesta forskare, är *ett sätt* att presentera polisens synsätt och arbete. Det finns ingen anledning att ifrågasätta dessa uppgifter, eller de personer som förmedlar dem. Det tillhör en offent-

lighetens diskurs, och den kan mycket väl också vara den dominerande diskursen inom polisen. Polisen är i stor utsträckning informationskälla till medier och påverkar både vad, och hur något beskrivs i tidningar, radio och TV. På så sätt blir polisen (kanske omedvetet) en viktig medaktör till den berättelse som betonar Rosengård som en farlig och orolig plats. Samtidigt förekommer utan tvekan andra diskurser, som kan utspela sig i mötet med ungdomar, i polisbilen, i samtal med kollegor osv. som är svårare att få en uppfattning om; deras utbredning eller deras konkreta betydelse för polisens agerande. Att de förekommer innebär emellertid att alla andra poliser på något sätt måste förhålla sig till dem. Det gäller kollegor men inte minst polisledningen. Det är av bl.a. detta skäl som polisen de senaste åren aktivt arbetat med värdegrundsarbete. Samtidigt kan olika uttalanden, sett som uttryck för mer inomorganisatoriska diskurser, inte bara påverka polisens inre och yttre arbete, utan, om uttalandena blir offentliga, även hur de blir bemötta i olika situationer. Ett exempel är det polisbefäl som under 2005 skickade e-post till Ewa Bengtsson, planeringssekreteraren för vård och omsorg i Malmö stad och till Ilmar Reepalu, kommunalråd i Malmö.

I det första e-meddelandet till Ewa Bengtsson uttryckte brevskrivaren irritation över att Reepalu hellre lägger "[S]kattekronor på att hjälpa kriminelle Mohammed på Rosengård" än att hjälpa de "gamla svenskarna" som slitit för att bygga upp fosterlandet. I det andra e-postmeddelandet hänvisade skribenten till att han sedan många år arbetat som polisinspektör i Malmö och att han vid det aktuella tillfället var chef för samtliga poliser i Malmö som arbetade i yttre tjänst. I det e-postmeddelandet skrev han bl.a. följande: "Dra in på ditt gigantiska understöd till alla jävla blattar i Malmö (läs Rosengård) och låt svenskarna som jobbat och slitit i ett helt liv för att bygga upp Sverige att få ta del av vårt välstånd."//."Hoppas att du själv blir gammal o svag ganska snart och blir beroende av hjälp. Fy fan vad jag hatar dig och ditt jävla sosseparti. Jag kräver att du tar en del av pengarna som du och dina jävla sossekolleger lägger på kriminelle Mohammed i Rosengård och satsar dom på våra svenska pensionärer i stället."

Genom diarieföring i kommunen blev ärendet allmänt bekant. Det följde en våldsam kritik och polismannen blev också föremål för avskiljande av sin tjänst vilket arbetsdomstolen upphävde eftersom det enligt domstolen inte fanns giltigt skäl för uppsägning (AD Dom 20/07 Mål nr A 54/06, 2007-03-07).

Förutom att det kan ha fått direkta konsekvenser för hur vissa ungdomar ser på polisen, är en än viktigare fråga på vilket sätt polisbefålet gjorde sig till tolk för, eller använde sig av ett språkbruk som är förekommande bland bredare grupper inom polisen? Ett annat exempel är den polisman som i en polisbuss, i samband med videofilmning av oroligheterna i december 2008, fällde uttryck som apadjävlar, blattedjävlar följt av kommentarer

om att vilja utdela stryk som skulle kunna leda till sterilitet. Personerna ifråga skulle inte kunna stå på benen om de uttalade önskingarna hade uppfyllts (You Tube 2009-02-05). Filmklippet visades upp i en rättegång som handlade om stenkastning på Herrgården den 18:e december 2008. Först när ljudet höjdes framkom polisernas ordväxling vilket också rapporterades i media. Det riktades kritik mot polisernas uttalanden. Diskussioner om polisen gjort sig skyldiga till hets mot folkgrupp debatterades. Uttalanden var dock inte riktat mot en större allmänhet, de utväxlades inom arbetsgruppen. Således lades den påbörjade förundersökningen ner (SDS 2009-02-06). I rapporteringen som följde i händelsernas spår visade det sig att Ulf Sempert, polischef hade känt till innehållet men inte reagerat vilket gjorde att han bad om ursäkt och lämnade in en anmälan mot sig själv (SDS 2009-02-05/06, DN 2009-02-05). Senare utredning ledde till att de båda poliser som fällt yttrande om ”apajävlar” fick fem dagars löneavdrag vardera. Den polis som åhört kommentarerna utan att reagera, eller aktivt ta avstånd från samtalets utformning fick en varning (DN och SVD 2010-03-25). Vid diskussion med polisen kan skönjas en viss förståelse för polisernas språkbruk. Förståelsen från enskilda kollegor uppges ha resulterat i en insamling till poliserna för att täcka förlusten av löneavdraget (samtal med representanter från socialtjänst och polis 2010-04-15). Det kan leda till reflektioner kring hur poliser ser på sin egen roll som normbildare i samhället, men kanske också vilken arbetskultur, etik och moral som finns inom organisationen. Det måste också kopplas till resonemang om rädsla, spänningar och polisens utsatthet som kan medverka till olämpligt språkbruk som är ämnat för kollegor och inte för allmänheten. Men oavsett om polismannen uttryckte något som många polismän känner, eller om det var en enskild polismans försök att hantera en pressad situation fick det konsekvenser för polisens yttre arbete och relationer till bl.a. ungdomar. Mats Svensson, som arbetat många år på Rosengård säger:

De första veckorna fick vi hela tiden höra ”ni tycker att vi är apejävlar”, ”ni är rasister”. En del kunde man diskutera med. Men mest var det bara hat.//Jag känner kollegan som uttalade detta i bussen, det är en trevlig människa. Men den kvällen möttes polisen av rätt kraftigt våld och det byggde upp ilska och aggression. Det hade lika gärna kunnat hända i Slottsstaden.

SDS 2009-11-06

Skånepolisen och länspolismästare Eva Årestad-Radner genomförde också en egen utredning där samtliga inblandade poliser kritiserades och hon åberopar disciplinstraff (SDS 2009-12-02). Ärendet kommer att behandlas av

Rikspolisstyrelsens personalansvarsnämnd, PAN, alla utom Ulf Sempert, eftersom han är hög chef. Han bedöms av statens ansvarsnämnd.

– Många poliser vittnar om att man tvingas förklara sig för folk, med referens till det som sades i polisbussen. I och med att den här filmen ligger ute på nätet kommer den att spelas upp under lång tid, vi får svårt att tvätta det av oss. Debatten sätter även mångfaldsfrågan i fokus, tycker hon. Polisen har blivit mer medveten och genom en rad arbetsplatsträffar, seminarier och projekt kan värdegrunden, allas lika värde, präntats in, kränkande åsikter motas.

SDS 2009-12-02

Ett tredje exempel är den polisman som vid bränderna på Ramels väg i juli 2009 inte var i tjänst men besökte kollegor på platsen. Då han kör därifrån riktar han ett långfinger mot ungdomar som samlats där. Förklaringen som gavs av den aktuella polisen var att flera av de församlade tillhörde Black Cobra, och att fingret var ett svar på en provokation från deras sida. Med motiveringen att polismannen inte var i tjänst blev det inte i det här fallet heller någon påföljd (SDS 2009-07-18, 2009-11-03). Denna handling blev emellertid snabbt kritiserad av andra poliser som menade att det arbete som pågår med att bygga upp förtroende till ungdomar och boende snabbt kunde raseras.

Exemplen ovan visar att det finns flera olika diskurser inom polisen som påverkar relationerna till ungdomar och allmänhet. En av diskurserna för fram mer breda och samhällliga förklaringar till situationen på Herrgården, samtidigt som det finns andra exempel som visar på andra och ur politisk synpunkt mer kontroversiella synsätt inom polisorganisationen. I vilken utsträckning dessa har betydelse för polisens arbete eller deras förhållningssätt till ungdomar eller boende i dessa bostadsområden är oklart. Det samma gäller polisens relationer till allmänheten i stort.

Förtroende för polisen

Intervjuer med ungdomar och fokusgruppsintervjuer med kvinnor och män visar att det bland olika delar av befolkningen på Rosengård förekommer en misstroghet mot polisen. Ett visst stöd kan fås hos FSI (Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier) som i sin rapportering för 2007 menar att medborgarnas förtroende för polisen har minskat under senare år. Denna uppgift kan delvis ställas mot de trygghetsmätningar som polisen genomför varje år.³² För 2009 visar den på en positiv syn på hur polisen agerar vid problem och i Malmö är den mest positiv i Rosengård.

Samtidigt är känslan av otrygghet högst av alla stadsdelar i Malmö, i denna kvantitativa studie.

Precis som när det gäller att förstå de diskurser och förhållningssätt som finns inom polisen, är det lika komplext att förstå hur relationerna till olika befolkningsgrupper kan se ut. Vid samtal med personal vid socialtjänsten, Hållplats 8 (Öppenvårdsenhet för unga kriminella, Individ och familjeomsorg, december 2009) ges stöd åt uppfattningen att det finns ungdomar som känner sig trakasserade av polisen, orättvist behandlade och som hyser en allmän misstro mot polisen. Här finns också berättelser om ungdomar som säger sig ha mött ”bra poliser”. Det handlar om enskilda poliser som benämns vid namn som goda föredömen. Ett sådant exempel är den polis som tog av sig handsken när han hälsade. Det kan tyckas vara en obetydlig skillnad om man hälsar med handsken på eller av, men symboliskt betraktades avlägsnandet av handsken vara tecken på respekt, inte i betydelsen fruktan utan snarare vördnad, för den enskilde individen. Individen framträdde som person, han blev synlig och kände sig inte som ett objekt till gagn för en yrkesgrupps verksamhet. Omvänt beskriver ungdomarna i sina kontakter med personalen vid Hållplats 8 också motsatsen, det är ungdomar som trots sin ibland öppet påvisbara ”kaxighet” också vid enskilda tillfällen upplever rädsla, respektlöshet från polisen och rena övergrepp.³³

Historierna, beskrivningarna av övergrepp från polisen, omdömeslöshet och andra olämpliga beteenden av polisen i förhållande till ungdomar och befolkningsgrupper känns väl igen av polisen. De betraktas som i huvudsak fabricerade vilket skapar en diskrepans i polisens och delar av ungdomarnas bilder av hur verkligheten är beskaffad. Här framträder myter, och dikotomier av i grunden onda poliser, kontra alltid exemplariska ungdomar som aldrig gör fel. Bilden ställs mot den alltid rätttrådige polisen och de ”taggade” ungdomarna som själva skapar situationer som innebär ingripanden och nödvändigt våld.

Här skall framhållas att polisen får, och ibland måste, tillgripa våld. Därmed inte sagt att våld, fysiskt eller verbalt är ett mål i sig, men med tanke på att unga, nyutexaminerade poliser, eller poliser från andra distrikt, förväntas kunna hantera ibland svårbemästrade händelser är det kanske inte överraskande att sådana här situationer uppstår (jfr. social blindhet, Gladwell 2005:165-192). I en undersökning genomförd av Sveriges Radio uppger också 6 av 10 tillfrågade poliser att de ibland är rädda eller känner obehag när de möter ungdomar i de förorter de arbetar i (Brunchrapporten 2010-02-03). Det är visserligen fråga om enstaka urskiljbara och i viss mån sensationsbringande beskrivningar av polisens arbete, men som blivit kända med en viss periodicitet. Eftersom de kan få stor betydelse för synen på polisen från olika befolkningsgrupper, såväl som hur relationer till

polisen rent konkret kan utvecklas är det viktigt att slå fast om det handlar om undantag och misstag, eller om de ingår i mer utbredda mönster i delar av polisorganisationen.

Förklaringar till konflikter

Vid samtal med polisen diskuterar de fem olika förklaringar till bränder och stenkastning. Av dessa lutar de sig huvudsakligen mot fyra som de anser rimliga, medan den femte förkastas helt.

En förklaring handlar om *platsen*, att flytta ut från Rosengård är att flytta upp socialt. Att stanna kvar beror på vilja att bo där man bor, alternativt oförmåga att flytta. Här blandas individuella och strukturella perspektiv, men det är platsen som är determinerande för det sociala livets utveckling.

Den andra förklaringen är inbäddad i den första. Det handlar om ungdomarnas *nätverk* som byggs upp i och runt om platsen. Nätverket är belastande och leder till kriminalitet, vilket också har bäring på stenkastning i ett första skede.

En tredje förklaring är att det är *situationen* som skapar konflikter och underbygger en våldsspiral. Här betraktas publiken vara medaktörer och är delaktiga i att producera ”stenkastare”. Här antas de få hjälp från AFA, vars aktivister kommer utifrån.

Den fjärde förklaringen handlar om *imitation*. Gängen i Oxie, Kroksbäck och på andra platser vill enligt polisen betraktas som lika ”farliga”, eller åtminstone betydelsefulla som ungdomar i Rosengård.

Här finns också en femte förklaring, som används av ungdomar, och som förmedlas av polisen men som också förkastas: Nämligen den att enskilda ungdomar, själva eller deras kamrater, kan ha blivit *trakasserade* av polisen. Enligt polisens självbild handlar det framför allt om ungdomarnas ”fabrikationer”. Här skall kanske läggas till att ungdomar kanske *känner sig* trakasserade.

Räddningstjänsten

En förändrad organisation

År 2006 bildades Räddningstjänsten Syd av kommunerna Burlöv, Eslöv, Kävlinge, Lund och Malmö (www.rsyd.se). I Malmö finns tre brandstationer för utryckningsverksamhet där Jägersrostationen är den som främst berörs av händelserna på Herrgården och Rosengård. På Rosengård finns

också en särskild station som i huvudsak är inriktad mot informationsverksamhet och utbildning.

Förutom ett nytt räddningstjänstförbund är räddningstjänstens arbete inne i en stor förändring. Större uppmärksamhet riktas mot förebyggande arbete vilket innebär att den enskilde brandmannens arbetsuppgifter förändras. Sedan hösten 2008 finns en ny organisation där operativ personal får välja mellan sju olika processer och arbeta med en av dessa en dag i veckan:

- Utbildning
- Reducerad risk, samhällsplanering
- Information
- Räddningsinsatser
- Drift och tillsyn
- Metod och övningsstöd internt
- Olycksundersökningar

Vidare satsar Räddningstjänsten Syd på att utveckla sin kompetens avseende att nå nya befolkningsgrupper. Med stöd av bl.a. Europeiska Socialfonden (ESF) har ett utbildningsprojekt kring en Integrerad räddningstjänst genomförts bl.a. med syftet att anställa fler personer med invandrarbakgrund. Projektet avslutades i december 2009. Sedan tidigare pågår arbete med brobyggare i vissa stadsdelar, och Räddningstjänsten har också haft samarbete med organisationer som Rörelsen Gatans Röst och Ansikte (RGRA). Bland annat har en musikvideo spelats in som vänder sig till ungdomar. I januari 2010 startar ett projekt som särskilt vänder sig till ungdomar (RISK – Räddningstjänst i samarbete med kidsen) med inspiration från England. Även andra former av kommunikation utvecklas, där t.ex. en särskild kommunikationsplattform skall utgöra ett forum för information och diskussion (<http://facklan.org>). Förbundsdirektör Per Widlundh har också en egen blogg.

I konfliktens centrum

Räddningstjänstens personal är de som i många fall och i ett första skede blir utsatta för såväl verbala som fysiska attacker i form av t.ex. ägg- eller stenkastning. Skyddsombudet på Jägersros brandstation berättar i Sydsvenska Dagbladet (2008-10-03) om en incident som senare ledde till skärpta säkerhetsregler.

Det var när vi höll på att släcka en brand i en bil som stod intill ett buskage. Jag skulle bara gå och stänga ett skåp på brandbilen som var öppet.

Där hängde lite specialgrejer som vi inte ville bli av med. Jag hade haft en bra dialog med människorna som stod där. De frågade om grejer, det var inga problem. Så ville jag bara stänga det där skåpet. Men när jag går tillbaka till pumpen där min plats är, då ser en av mina kolleger att det är en som spottar på mig. Min kollega: "Det där var väl jävligt onödigt." "Vadå?" "Fan, det såg ju både du och jag och andra att du spottade på honom på ryggen när han gick förbi. Och det var jävligt onödigt." Så blir det en diskussion. Och så kommer det en kille på kanske tolv år som liksom visar med fingrarna att det ska efterlikna en pistol och säger: "jag ska mörda dig" och "jag ska skjuta dig". "Gå hem och byt blöja på dig", säger jag. Jag tyckte det var en jävla snorunge. Det var inte lönt att ta en diskussion. Så det blir en sån stämning. Killen sticker. Polisen kommer. Och så blir det stenkastning och hela den biten. Jag tror att de siktade på oss, men jag vill minnas att de träffade en polisbil.

SDS 2008-10-03

Den första och mer allvarliga händelsen var moskébranden natten till söndagen den 27 april 2003. Brandkåren fick larmet 23.08 på lördagskvällen och var snabbt på plats. Den hårda vinden gjorde att branden snabbt spred sig. Moskéen ligger i närheten av Herrgården och Rosengård och uppemot 400 personer kom snart dit. Stämningen var upphetsad och många var aggressiva mot brandmännen för att de inte släckte branden på rätt sätt eller tillräckligt snabbt. En brandman berättar:

Det blev ju en väldigt hatisk stämning mot oss. Folk tyckte inte att vi försökte släcka... Vi gör ju så när det brinner så in i bomben att då sprutar vi inte på det som brinner för det går ändå inte att släcka. Då kyler vi istället ner byggnader vid sidan om så att det inte tar sig där. Men det förstod inte folket som stod där och tittade. Vi hade också bekymmer. Det var en vattenpost som inte fungerade, och vi hade vinden emot oss. Vi lyckades i alla fall rädda själva moskébyggnaden. Det var ju för väl.

SDS 2008-10-03

Den efterföljande polisutredning pekade på att branden var anlagd, vilket i sin tur väckte protester från ledande politiska företrädare i stadsdelen som menade att polisen byggde sina slutsatser på "lösa spekulationer" (DN 2003-06-30). I intervjuer och i media lyfter flera personer inom räddningstjänsten fram moskébranden som en vändpunkt, och att stämningen mot dem förändrades efter den. Det finns också självkritik mot att man inte hanterade oron på ett tillräckligt bra sätt, och att det tog lång tid innan man tog kontakt med imamen och de drabbade.

Moskébranden är den händelse där räddningstjänstens arbete öppet

kritiserades, och den kan därför ses som en grund för just dessa oroligheter. Möjligtvis kan den utgöra en klangbotten mot de oroligheter som senare följde, men de är mer direkta attacker mot enskilda brandmän eller fordon och motiveras inte utifrån hur de utför sitt arbete. I ett senare skede är sannolikt den verkliga måltavlan polisen. En intervjuperson menar att orsakerna till konflikterna är mer tillfälliga:

Där är inget organiserat förakt eller, så att säga, mot brandmännen, det är ingenting som är riktat mot brandmännen. Utan det som händer när vi blir utsatta för stenkastning, det är sporadiska händelser, som inte är organiserat på något sätt. Utan det är ungdomar som träffas och så får man en idé, och så kastar man sten eller ägg eller kulor så här va. Det är ingenting som är organiserat och riktat direkt så. Så att... och det är ju rätt glädjande att höra, att det... och vi märker ju det också, att till och med under Rosengårdsoroligheterna här, att våldet var ju kanske inte speciellt riktat mot brandmännen. Fastän vi utsattes för det. Utan det var mer riktat mot polisen.

Intervju representant Räddningstjänsten Syd 090130

Brandmän med direkt erfarenhet av att bli attackerade beskriver delvis en annan situation. De berättar att ofta kan det vara mindre gäng av trevliga killar som kommer fram och pratar. Sedan kommer fler och fler, och de trevliga killarna blir otrevliga när "ledarna" kommer dit. Då måste de visa sig tuffa. Gruppen av ungdomar kan vända sig helt, från att vara trevliga till att bli otrevliga. Ibland kan det till och med vara samma personer, och ibland kan det till och med upplevas som planerat. Det är också svårt för brandmännen att veta vem som angriper dem. Det innebär att de måste ha en avvaktande inställning till hela gruppen av personer som finns på plats vid en brand.

Det är hela gruppen ungdomar som upplevs hotfull, man kan ju inte i stunden urskilja vem som är hotfull eller inte, och vem som kastar sten eller inte.

Brandman samtal 2010-02-15

Om en folksamling finns där upplevs det som hotfullt redan innan de gjort något, för man vet inte vem som kastar sten – 'de borde ha röda kepsar'.

Brandman samtal 2010-02-15

Attackerna mot brandmän väcker irritation och oro. Brandmän har offentligt protesterat, fackförbund har begärt lagändringar och någon brandman har hoppat av uppdrag. Hur brandmän möter eller vad som sägs i mötet

med ungdomar finns inte dokumenterat, men intressant är att vid samtal med ungdomar lyfter de sällan fram brandmännens agerande eller bemötande som något problematiskt. Tvärtom finns i de flesta fall förståelse för brandmännens arbete.

Efter hand som antalet anlagda bränder och konflikter har ökat, förändras också räddningstjänstens arbetssätt. Striktare säkerhetsåtgärder införs där brytpunkter används vid vissa typer av bränder och vid vissa adresser. Det innebär att brandmän kan vänta på poliseskort innan de ingriper. Man får också bättre personlig skyddsutrustning och utvecklar bättre säkerhetsrutiner. Det har tidigare hänt att polisen släcker mindre bränder. Det förändrade arbetssättet med bl.a. brytpunkter och väntetider kan upplevas som otillfredsställande av vissa brandmän. Det kan upplevas som frustrerande att vid ett flertal tillfällen åka ut till anlagda bränder som kanske tar resurser från mer allvarliga händelser. En brandman uttrycker det som:

Man blir trött på att hela tiden åka ut på anlagda bränder. Det blir en fördröjning av resurser som kan drabba andra som kanske sitter i en livshotande situation.

SDS 2008-10-03

Samtidigt kan systemet med brytpunkter väcka reaktioner hos boende som inte känner till bakgrunden till åtgärderna och menar att det tar för lång tid innan de kommer (SDS 2008-10-04), vilket även fokusgrupperna pratar om.

Syn på och relationer till de boende

I likhet med polisens mer offentliga diskurs finns det bland de intervjuade från Räddningstjänsten Syd en bredare och mer samhällsorienterad bild av problemen. En person i chefsställning uttrycker det som:

Samtidigt så tycker jag, jag tar varje tillfälle i akt att i intervjuer och i tidningar och i radio och i andra sammanhang att be dom att skriv inte detta som att detta är ett Rosengårdsproblem. För vi har dom problemen och det växer och... i hela vårt förbund va. För att Rosengårdsborna är inte förtjänta av att målas ut som att det är bara Rosengård det skrivs så här om va. Man kan faktiskt berätta att det är på andra ställen också. Men det är en alltför ensidig bild av att det är bara Rosengård, och det tycker jag inte dom, alltså invånarna är förtjänta av. För vi har ju 20 000 människor som lever och funkar jättebra och ett... och trivs att bo på det här sättet och dom sköter sig helt perfekt va, och står helt emot det här beteendet som ett litet antal gör. Och då tycker jag inte att dom förtjä-

nar att stämplas ut så att dom, att det är problem på hela Rosengård i...
det blir för mycket så ibland.

Intervju representant Räddningstjänsten Syd 090130

Även brandmän uttrycker att det handlar om bredare samhällsproblem.
Inte minst att trångboddheten är ett av de stora problemen.

Detta är stora samhällsfrågor – om fattigdom och hopplöshet – det kan
vi inte göra något åt. Hela situationen måste förändras!

Brandman samtal 2010-02-15

Vi kommer ingenstans, så länge det bor så här många ungar här.

Brandman samtal 2010-02-15

Trångboddheten syns över allt – sopor står på gården, trappuppgångarna
är förfärliga. Men nu har man tagit bort sophuset och har soporna i
källaren.

Brandman samtal 2010-02-15

Enligt personer i ledande ställning är de som anlägger bränder eller kastar
sten en liten grupp som inte är representativa för de övriga som bor i om-
rådet. Situationen påverkar också bemötandet. Vid vissa bränder samlas
det mycket folk och det är också vid flera av dessa tillfällen som ägg- och
stenkastning förekommer. Två brandmän uttrycker det som att:

- Det har alltid varit mycket folk vid bränder här ute. De vill väl, men
det blir fel. Det är inte bra när de börjar rycka i våra stegar och slangar...
- Så kanske vi är lite uppjagade. Taggade så att adrenalinet sprutar ur
öronen,...
- Sen kommer det som jag hatar att höra. "Du säger så för att jag är
invandrare." "Nej, jag säger så för att du är i vägen." "Jävla svenne, jävla
rasist, jag ska anmäla dig."

SDS 2008-10-02

Det finns en frustration hos brandmän som arbetar på fältet över att de inte
får tillräckligt med stöd från vuxna som är närvarande. De pekar också på en
återkommande problematik som rör befolkningens relationer till polisen.

Det är för jävligt att de vuxna som står där inte säger till ungarna – de
borde gå fram och säga till.

Brandman samtal 2010-02-15

Många säger – de vet vem de är, men de vågar inte anmäla.

Brandman samtal 2010-02-15

Samtidigt finns en bild av att Räddningstjänsten också får bra bemötanden. Enligt en person i chefsställning ser de boende positivt på brandmännen: ”Det tycker att det är för jäkligt att vi blir utsatta för detta.” Enligt intervjupersonen har Räddningstjänsten fått mycket feedback för sitt arbete. Brobyggare är på SFI minst en gång i veckan och bjuder in eleverna till stationen för att fika med styrkan. De får mycket återkoppling på det sättet. Men man har även fått positiv respons genom stadsdelsvärdarna och vid möten på Rosengårds centrum. Det kan emellertid vara viktigt att skilja mellan polis och räddningstjänst. Intervjupersonen menar:

För att under hela förra året så har ju vi försökt förklara väldigt pedagogiskt, en Brobyggare var ute och förklarade för vuxna invandrare skillnaden mellan räddningstjänst och polis. Och kanske lite speciellt på detta område där det inte är helt uppenbart för alla vilka roller vi har i samhället. Så tycker jag det är viktigt att vi framhäver, vad räddningstjänsten är och vad polisen är.

Intervju representant Räddningstjänsten 090130

I och med att räddningstjänsten förändrar sitt arbetssätt blir det allt viktigare att bygga upp relationer till boende för att utveckla ett förebyggande arbete. Bland ledande företrädare inom Räddningstjänsten Syd uttrycks att samhällets befolkningssammansättning förändras, och att det i sin tur måste få konsekvenser för hur räddningstjänsten ser ut vad gäller personal, dess bakgrund och kompetenser. Språkkunskaper blir viktiga därför att det dels kan skapa större förtroende för räddningstjänsten och dels undanröja rena missuppfattningar. Det tidigare nämnda ESF-projektet ska ses i detta sammanhang liksom framtida rekrytering av brandmän, brand- och säkerhetsvärdar. Denna förändrade syn är inte helt okontroversiell utan har mötts av reaktioner bland annat genom facklig kritik i Sydsvenskan (2009-10-05) och debatt på förbundsdirektörens blogg (2009-10-08 - 2009-11-04). Det är emellertid oklart i vilken utsträckning det återspeglar bredare strömningar inom räddningstjänsten.

Det bredare samhällsperspektivet är inte enbart något som växt fram utifrån erfarenheter i Malmö eller Rosengård. En viktig inspirationskälla är räddningstjänster i Storbritannien bland annat Liverpool och Birmingham. En person i chefsställning uttrycker det som:

Såvitt jag bedömer är dom ju bland dem som har kommit längst i världen, med sitt förebyggande arbete, ibland annat problemområden, mångkulturella områden, stadsdelar. Och det är, det handlar egentligen om, jag menar deras framgångsfaktorer om man tar ett stort perspektiv på det, ..., nummer ett är att man nätverkar, man löser problemen gemensamt. Det är inte [så att] räddningstjänsten sitter i sin bubbla, polisen sitter i sin bubbla, stadsdelspolitikerna gör sitt, skolan gör sitt och socialtjänsten sitt, utan där jobbar man väldigt lokalt i stadsdelen. För, man går ihop och ser problemen som de är. Och det är, det är ett lokalt nätverkande mellan myndigheterna, det är en framgångsfaktor, helt klart.

Intervju representant Räddningstjänsten 090130

Samtidigt kan problem uppstå i en organisation om de som är direkt berörda av attacker och stenkastning inte upplever att de fullt ut blir förstådda eller får stöd av ledningen. Detsamma kan gälla det förändrade uppdrag som räddningstjänsten tar på sig och vad som förväntas av den enskilde brandmannen.

Räddningstjänst i förändring

Händelserna på Herrgården och i Rosengård är exempel på behovet av att utveckla räddningstjänstens arbetssätt, men också hur problematiskt det kan vara för brandmän som praktiskt skall hantera hotfulla situationer och konflikter. Det är säkert lätt att känna sig utsatt och att man inte får det stöd man behöver. Vidare innebär räddningstjänstens förändrade arbetssätt att brandmännens arbetstider och arbetsituation förändras på ett sätt som kan upplevas som negativt av den enskilde.

Räddningstjänsten Syd vill bidra, utifrån sin kompetens och uppdrag, till att minska samhällsproblem som rör anlagda bränder, skadegörelse samt hot och våld mot egen personal. En av chefspersonerna uttrycker det som att händelserna inte skall ses som speciellt typiska för *en* stadsdel eller ett bostadsområde, utan snarare som exempel på en samhällstrend som kan drabba många andra områden. Därför är det utvecklingsarbete som pågår inom Räddningstjänsten Syd centralt, speciellt det breda och mer proaktiva arbetet. Det finns säkert viktiga inspirationskällor i länder som Storbritannien, Nederländerna, USA och Frankrike, men samtidigt är det viktigt att anpassa försöken till lokala förhållanden. Inte minst är det viktigt att samverka med andra myndigheter och kanske framförallt till det som kallas för det civila samhället i form av organisationer och sociala nätverk.

Noter

32. Frågan i Trygghetsmätningen är svår att tolka. Respondenterna får inte svara direkt på en fråga om de har förtroende för polisen, utan istället hur de anser att polisen agerar mot problem.
33. Det är på sin plats att poängtera att unga som är eller har varit inskrivna på Hållplats 8 är en mycket liten del av alla unga som växer upp i Rosengård. De kan därför inte ses som representativa för ungdomar i Rosengård, eller ungdomar i allmänhet. Anledningen att lyfta fram dessa erfarenheter inom öppenvårdens verksamheter är att ungdomarna som är eller har varit inskrivna oftast har erfarenheter och/eller synpunkter på polisen och dess arbete. För vidare information om Hållplats 8, se Andersson (2009).

8. Att placera konflikter och våld i ett meningssammanhang

”Ja vi kastar sten på brandmännen för att de ska bli rädda. Sen ringer de polisen. På brandmännen, vi kastar bara ägg och sånt mindre. Vi vill inte skada dem.” Han fortsatte berätta att anledningen till att ungdomarna i Rosengård kastar sten mot poliser beror på att polisen trampar ned på befolkningen i Rosengård. Andra ungdomar som stod där höll med det som killen sa.

Ur fältanteckningar 090320

Rösterna på platsen

Ur det stora material som erhållits från observationer, samtalsintervjuer, fokusgruppsintervjuer, dialogsamtal, tidigare forskning, rapporter och tidsningsartiklar har vi försökt att presentera de meningssammanhang inom vilka konflikterna uppstår. Bilden är inte entydig och många individuella tolkningar grundar sig på egna erfarenheter som inte delas av alla. Värderingar, sociala normer och förväntningar vävs samman i hur man förstår händelserna i området. I detta kapitel har vi därför för avsikt att utifrån några olika teoretiska tolkningsramar försöka begripliggöra och lyfta perspektiven för att på sätt kunna fördjupa förståelsen.

Vi inledde rapporten med att beskriva Herrgårdens tillkomst och utveckling. Fastighetsbolagens handel med invånarnas bostäder och bostädernas bristande underhåll är centralt för hur man som boende känner sig respekterad som medborgare. Bränder och sociala problem är inte något nytt för bostadsområden med stor andel fattig befolkning, hög omflyttning och stora barn- och ungdomsgrupper.³⁴ För en del personer är Herrgården en plats som man stannar så kort tid som möjligt, ett slags transitrum, för andra är det en plats som skapar en känsla av alienation, för ytterligare

andra personer skapas en slags lojalitet och en känsla av ett territorium att tillhöra. Men platsen skapas inte bara av de som bor där, utan i lika hög grad av det omgivande samhällets syn och förväntningar.

Om man lyssnar till ungdomarnas röster så är relationen till det omgivande samhället central, såtillvida att de definerar sig gentemot vilka resurser de tror finns i andra bostadsområden, men också gentemot polis och "staden" i stort. Att visa sitt förakt/hat och sätta skräck i polisen är ett sätt positionera sig. Med territoriet som utgångspunkt skapar de konflikter med polis och räddningstjänst för att protestera mot polisen, eller bara öka spänningen i vardagslivet. De kan sitt bostadsområde utan och innan. Kriminaliteten finns som en del i vardagen, men är oftast inte direkt kopplat till de händelser som återges i mediareporteringen av bränder och stenkastningen. Olika ungdomar är inblandade i olika konflikter och när några slutar eller växer bort från det, tillkommer nya. Ungdomarna rör sig i nätverk, eller serier (Sartre 1976/2004/Young 1994) som ibland formeras till grupper ofta via sms-kedjor. Det är en organiseringsförmåga som ungdomarna berättar om, och som kvinnorna bekräftar att de iakttagit. Individerna inom dessa grupper behöver inte ha något gemensamt, men de tillskrivs vissa egenskaper genom förväntningar som finns på dem utifrån. De blir till grupper eftersom omgivningen ser dem som en kategori. Grupper kan också definieras genom att de uppvisar vissa gemensamma kulturella uttryck, beteenden och livsstilar, vilket gör att de tillsammans har gemensamma erfarenheter som gör att de identifierar sig med en grupp. En grupp kan bara existera genom att förhålla sig till en annan grupp, genom att distansera sig och göra en åtskillnad (Young 1990). Ungdomarna i Herrgården framstår som en grupp inför det omgivande samhället och blir också en grupp i relation till andra, utanförstående aktörer, som när tonårspojkar och unga män söker konflikter med polisen. Media är också central i detta sammanhang, då bekräftelsen och synliggörandet av individerna, sker genom dagstidningar och tv. Även sociala media som Youtube är viktiga kommunikatörer av händelserna. Kön och konstruktion av maskuliniteter är viktiga faktorer för att förstå varför det i huvudsak är tonårspojkar och unga män som deltar i konflikterna.

Att räddningstjänsten inte är det primära målet för stenkastningen är de flesta, både vuxna och ungdomar, överens om. Konflikterna finns mellan unga män och polisen. Ungdomarna åberopar polisens våld mot dem som en orsak till konflikterna. Vuxna tar avstånd från bråken, men bekräftar att polisen inte är omtyckt av stora grupper i området. En del menar att polisen borde ta i med hårdare tag mot ungdomarna, andra menar att polisen inte behandlar ungdomar och boende i Herrgården på ett rättvist och respektfullt sätt.

De levnadsvillkor som tecknas av ungdomarna och de vuxna visar på flera svagheter. Arbetslöshet, barnfattigdom, trångboddhet, dålig boendestandard och dåliga skolresultat är några. Både föräldrar och ungdomar omtalar bristen på sysselsättning, samtidigt som flertalet fritidsaktiviteter finns i området. Av flera anledningar når de inte rätt grupper av ungdomar. Skolan verkar inte heller kunna kommunicera fullt ut med ungdomar och föräldrar. Det finns skilda förväntningar och målrationaliteter. Föräldrar som kan, väljer ofta att placera sina barn på skolor utanför Rosengård. Levnadsvillkoren skapar en negativ självbild, som de också upplever genom medias representation av invånarna i området. Föräldrar och barn upplever att det finns en orättvis behandling mot dem. Dels för att de upplever att de inte ges samma förutsättningar som andra medborgare i Malmö, dels för att Rosengård inte är en så dålig social livsmiljö som ofta framställs i media. Många känner sig trygga och hemma här. Flera personer beskriver att de blir utpekade för att de är invandrare/har invandrabakgrund, och att det uppfattas som negativt, görs till ett problem, i det svenska omgivande samhället. Den upplevda exploateringen, marginaliseringen, maktlösheten och kulturella imperialismen (se kapitel 5, Young 1990) kan förklara varför alienationen och misstron mot myndigheter är så etablerad i området. Många i området, både vuxna och ungdomar, uppger en känsla av hopplöshet inför framtiden och sina individuella framtidsutsikter då ens potentialer inte känns uppskattade i samhället vilket kan ses som en form av misskännande.

I forskningsmaterialet antyds att många familjer har interna problem. I fokusgruppsintervjuerna med både män och kvinnor behandlas familjernas situation där ansvar läggs på föräldrarna för att inte se efter sina barn, att familjer har många barn, att flickor och pojkar behandlas annorlunda samt att det finns olika uppförandekoder i hemmet och på andra platser. Dessa frågor är emellertid inte något som vi har studerat närmare i denna rapport. En del av svårigheterna i skolan och i familjelivet tycks vara kopplat till migrationen. Samtidigt är ungdomarna som är inblandade i konflikterna huvudsakligen svenskfödda. De är uppvuxna i en miljö där människor kommer från hela världen och de har stor kunskap och förståelse för skilda länder, kulturer och språk. En central del i gemenskapen är att inte vara ”svenne” (jfr Bäckström 2009)³⁵.

Den andra sidan av konflikten, räddningstjänst och polis, beskriver sig själva som måltavlor för oroligheterna och de våldsamma ungdomarna. I media är det främst polisen som gör sig till tolk om vad händelserna beror på, medan andra synsätt inte får samma utrymme. Det är en ofentlighetens diskurs som presenteras, men där finns bara ett perspektiv redovisat och de visar inte heller bakgrund och kontext. I media är också bara delar av polisarbetet redovisat, men sannolikt pågår annan typ av

verksamhet som spaning, underrättelseverksamhet, övervakning m.m. av bl.a. civilklädd polis. Det är också troligt att olika polisinsatser mot t.ex. enskilda individer inte finns offentligt redovisade. På samma sätt kan det finnas sociala sammanhang och sociala relationer som t.ex. familje- eller släktförhållanden, grupprelationer som påverkar hur enskilda eller grupper av pojkar eller unga män agerar. Många angrepp mot enskilda poliser är inte heller medialt kända.

Räddningstjänsten har vidtagit åtgärder för att förbättra kommunikationen och informationen till de boende i området, bland annat genom brand- och säkerhetsvårdare som rör sig i området på skolor och genom hembesök. De når ut till stora grupper av de boende och försöker på så sätt informera om hur räddningstjänsten arbetar vid bränder. Polisen har å sin sida däremot svårt att etablera en kontinuitet i dialogen med medborgarna i området. De har en stor omsättning av poliser då de snabbt rekryteras till andra tjänster. Det gör att poliserna i Herrgården ofta är unga och oerfarna. De långvariga relationerna mellan ungdomar och polis som skulle kunna verka för förbättrade relationer tenderar att vara få idag. Förekomna rasistiska uttalanden och olämpligt beteende hos poliserna förstärker ungdomarnas misstro mot polisen. Precis som ungdomarna och de boende, ser polis och räddningstjänst att orsakerna till konflikterna egentligen finns på en samhällelig nivå och inte kan lösas genom deras situationsinriktade insatser, men förbättrade relationer skulle mildra de våldsamma uttrycken. Polisen ser också en ökad kriminalitet och gängbildning i utsatta områden, som utgör en tolkningsram när de analyserar upploppen och bränderna i Herrgården. För räddningstjänsten har händelserna synliggjort vikten av att hitta nya arbetsformer för ett förändrat samhälle.

Utifrån medias beskrivning och intervjuer med boende och arbetande på Rosengård går det att identifiera två parallella berättelser eller sätt att beskriva situationen på Rosengård och Herrgården. Den ene betonar det spektakulära, oroliga och våldsamma och bärs upp av medier men också genom rapporter från polis, räddningstjänst och till viss del skola. I denna version är Rosengård en farlig och annorlunda plats. Den andra berättelsen eller beskrivningen tar vardagslivet som utgångspunkt med alla de glädjeämnen och bekymmer det medför. Omfattningen av stenkastning och bränder tonas ned men påverkar vardagslivet på andra sätt som t.ex. omvärldens bild av stadsdelen. I stället lyfts andra problem fram som t.ex. myndigheters förhållningssätt eller agerande som gör att man inte känner sig förstörd eller illa behandlad.

Vi vill nu gå vidare och nå en djupare förståelse av konflikterna dvs. vad handlar motsättningarna om, vilka deltar i den, hur agerar de och varför.

Konflikt- och mediespiraler

Idag ville S gärna prata med mig. Jag gick med honom till ett tyst rum och vi började prata om händelserna som hänt veckan innan. Jag bad honom berätta hur allting startade. S berättade att han och många andra från skolan samlade sig framför Livs såsom de oftast brukar göra. *"Vi hade tråkigt. Sen såg vi att det fanns mycket skräp som låg framför de skräphusen. Så vi tänkte vi sätter eld på dem"*, sa S.

Ur fältanteckningar 090323

Jag frågade vad som hade hänt. Ungdomarna började berätta att det var en liten påse med skräp i som brann. De berättade att den var så liten så att en enda vanlig man kunde släcka den. Men istället, fortsatte de berätta, kommer det hit flera poliser med piketbilar. De berättade att först var det polisen som kom till platsen, sedan stack polisen iväg och kom tillbaka igen helt ensamma utan brandmännen. Det var då, berättade ungdomarna, som ungdomarna började kasta ägg på polisen. De berättade att de köpte äggen från livsaffären. Sedan kom brandmännen och släckte elden. En annan äldre kille som stod med ungdomarna började prata med mig om att polisen första gången de kom till platsen var mycket aggressiva mot honom. *"De kom fram till mig och skrek, mannen. 'Vad gör du här? Varför står ni här?' och såna saker sa de. Jag sa till de 'varför hoppar ni bara på mig. Vad har jag gjort?'"*, sa killen. *"S flabbade nånting"*, fortsatte killen berätta, *vi skoja ju med kompisar bara och då kom en polis och sa 'vad skrattar ni för? Tycker ni att nånting är roligt eller?'".* Han tyckte att polisen hatade ungdomarna som stod där. Killen fortsatte berätta om hur hemska polisen var mot alla ungdomar i Rosengård. Han berättade att han flera gånger blir stoppad av polisen. Han berättade att han själv är fotbollsspelare och aldrig hållt på med något kriminellt, men att polisen skiter i det utan stoppar alla unga som bor i Rosengård.

Ur fältanteckningar 090315

Tidigt på morgonen stod det några killar ute vid rökstället och pratade om vad som hade hänt kvällen innan. Killarna pratade mycket om P som blivit slagen av polisen på onsdagskvällen. K stod också där som vanligt med killarna. En av killarna sa: *"Vi ska stena de ikväll också."*

Konflikter kan starta av olika anledningar, och ofta finns det utlösande händelser som inte rapporteras av medier. Bränder kan anläggas på grund av sysslolöshet där känslan av leda kan fungera utlösande (Perrin-Wallqvist m.fl. 2004, Terjestam & Rydén 2002:13-14). Enligt Perrin-Wallqvists genomgång av olika studier har mellan 40-70 procent av alla personer någon gång under sin barndom ägnat sig åt att sätta eld. Hon lyfter fram gruppens betydelse. När flera ungdomar kommer samman, som alla är uttråkade kan

tändstickor vara ett medel att råda bot på en utbredd leda (Perrin-Wallqvist 2006:37-38). Dock är tristess endast en av flera bakomliggande orsaker, och anläggande av eld handlar om ett multipelt och komplext problem (Ibid: 11). I detta komplexa mönster kan ingå att individer känner sig illa behandlade vid polisingripanden. Närpolischef Börje Aronsson menar även att oroligheter vid flera tillfällen har startat efter att "ledarfigurer" har blivit gripna (SDS 2009-03-20).

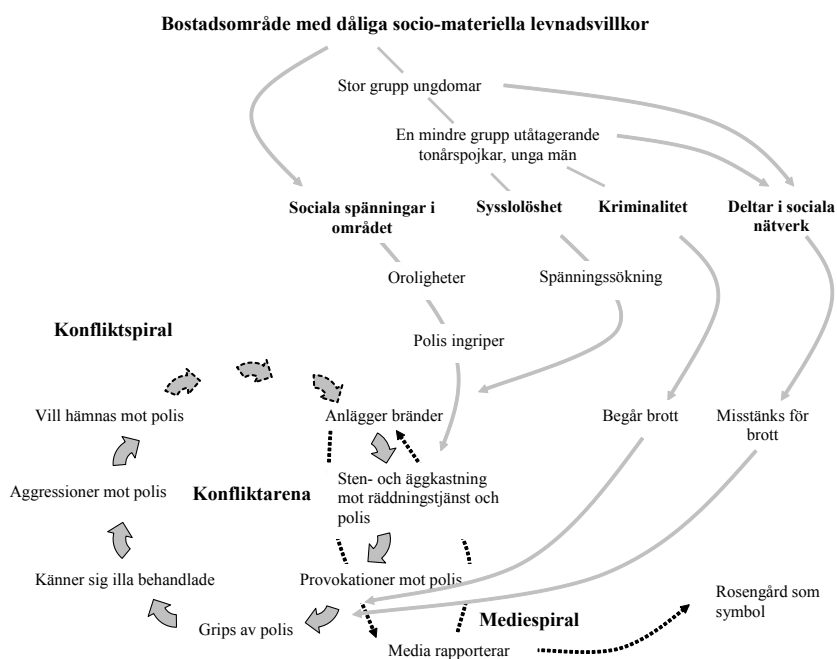
Ett ganska typiskt händelseförlopp kan se ut som följer: På kvällen sätter någon fyr i en soptainer eller sophus och Räddningstjänsten får larm om att det brinner. Då räddningstjänsten kommer till platsen attackerar brandmännen med stenar eller ägg. De retirerar och avvaktar till polis kommer dit. Polis anländer och blir då också attackerade. De kan avvakta eller om branden verkar bli allvarlig ingripa genom att spärra av området runt brandplatsen. De som kastar sten gömmer sig. Räddningstjänsten släcker branden. Media har tidigare anlät och är närvarande under stora delar av händelseförloppet. Många människor från bostadsområdet kommer till platsen som åskådare. Polis griper senare under kvällen några ungdomar som misstänks ha anlagt branden. Ungdomarna blir släppta lite senare men hävdar att de blivit illa behandlade av polisen. Dagen därpå samlas en större grupp ungdomar vid en av affärerna efter en sms-kedja. De antänder en soptainer och Räddningstjänst och polis larmas och media anländer på nytt. Konflikten trappas upp och vid mer omfattande konflikter antänds däck eller släpkärror och spärrar av infarten till Ramels väg. Polis mobiliserar fler styrkor och medieintresset blir större. Förloppet kan då bli långvarigare och vara under flera dagar.

En utlösande händelse kan på så sätt leda till en konfliktspiral där handling leder till konsekvens som leder till mothandling som leder till ny handling osv. I figur 7 presenteras översiktligt händelseförlopp och orsaker till start av konfliktspiraler. Figuren baseras på händelseutvecklingen i Herrgården och är därför empiriskt baserad utifrån detta bostadsområde, men vissa inslag har sannolikt mer generell giltighet och kan vara tillämplig även för andra områden.

Utgångspunkten är ett bostadsområde som har en stor grupp ungdomar och, där levnadsvillkoren är och upplevs som sämre och mer orättvisa jämfört med andra områden och stadsdelar. I bostadsområdet finns många som känner frustration över sin livssituation, och där särskilt en mindre grupp tonårspojkar och yngre män dessutom känner stark aggression mot polisen. Orsakerna till detta kan vara att de gripits vid oroligheter i området, att de anlagt bränder, att de begått eller misstänkts för brott, att de varit närvarande vid polisingripanden, att de rutinmässigt blir stoppade av polisen, att de vistas på "fel platser" eller umgås med personer som misstänkts för kriminella handlingar. Vid polisingripanden har de känt sig

illa behandlade vilket leder till aggressioner och vilja till hämnd. Denna känsla kan de bära med sig under lång tid, för att vid vissa situationer leva ut den genom att anlägga bränder, kasta sten eller ägg, skjuta raketer, kasta smällare eller begå andra handlingar som främst är riktade mot polisen.

Då media rapporterar om händelserna läser eller ser ungdomarna vad som skrivs eller visas på TV. De är medvetna om vem som är journalister eller fotografer och har ofta en uppfattning om de är ”bra” eller ”dåliga”. På så sätt startar en process där ungdomarna blir synliggjorda och bekräftade både individuellt och som grupp. Man blir någon, även om det sker genom handlingar som framställs som negativa i media. På så sätt utvecklas en mediespiral där media och ungdomar ömsesidigt påverkar varandra. Media rapporterar om dramatiska händelser och ungdomarna blir synliggjorda genom dem. I en parallell medieprocess konstrueras eller förstärks bilden av Herrgården men främst hela Rosengård som en farlig, annorlunda och främmande plats. Trots den omfattande mediebevakningen förekommer nästan aldrig att de boende mer organiserat kan uttrycka sina tankar eller känslor om situationen. Processen kan leda till en territoriell stigmatisering av området, samtidigt som stora delar av befolkningen anonymiseras och osynliggörs.

Figur 7. Konflikt- och mediespiraler.

Handling; situationella och kontextuella meningssammanhang

I föregående avsnitt beskrevs hur konfliktspiraler kan utvecklas, men hur motiverar de agerande sitt handlande? Handling, mening och meningssammanhang är tre centrala begrepp för att förstå hur konflikter utvecklas och motiveras för grupper och enskilda. En handling förutsätter att den eller de som utför den har en avsikt, mål eller mening med det de gör³⁶. För att kunna handla måste en individ eller grupp av individer också kunna tolka och förstå den situation som hon eller gruppen befinner sig i. Det finns med andra ord ett meningssammanhang som är det konkreta sammanhang eller den kontext i vilken handlingen får sin mening (Weber 1983:6ff i Engdahl & Larsson, 2006).

Meningssammanhang kan ses i relation till specifika situationer men också till mer platsbundna och samhällseliga sammanhang. Konkreta situationer där bränder och stenkastning förekommer kan ses som *situationella meningssammanhang* därför att det utgår från en situation sett som en specifik händelseutveckling i tid och rum, och hur man i denna motiverar sina handlingar. Med avseende på konflikterna på Herrgården rör det främst handlingar inom de subjektiva och symboliska konfliktfälten. Men ungdomarna sätter också in sina handlingar i ett bredare samhällsperspektiv och tar upp aspekter som mer handlar om plats, livssituation och levnadsvillkor, och som mer berör det systemiska fältet. I exemplet ovan handlar det om skolan, rättvisa, etnicitet m.m. Det har mer att göra med de sociala, ekonomiska och politiska villkor de lever under sett i ett bredare samhällskontext. Detta benämner vi som *kontextuellt meningssammanhang*.

En del av problematiken med konflikterna på Herrgården och andra delar av Rosengård, har sannolikt att göra med att de handlingar som utförs har olika syften och baseras på olika utgångspunkter. Inom det subjektiva konfliktfältet är polisens agerande i stor utsträckning målrationellt på så sätt att det finns ett antal mål som skall uppfyllas, som att brott skall beivras, Herrgårdens invånare skall garanteras trygghet och säkerhet, att det inte skall anläggas bränder eller förekomma stenkastning eller andra former av våldsutövning, och att polisens eller räddningstjänstens personal skall garanteras säkerhet i sin yrkesutövning. Dessa mål är i sin tur relaterade till att det finns ett normsystem som är accepterat och fastställt i samhället, och som utgör riktlinjer för hur människor bör agera. Polisen väljer därefter den taktik, dvs. vilka medel som skall användas för att uppnå målen med hänsyn till den rådande situationen.

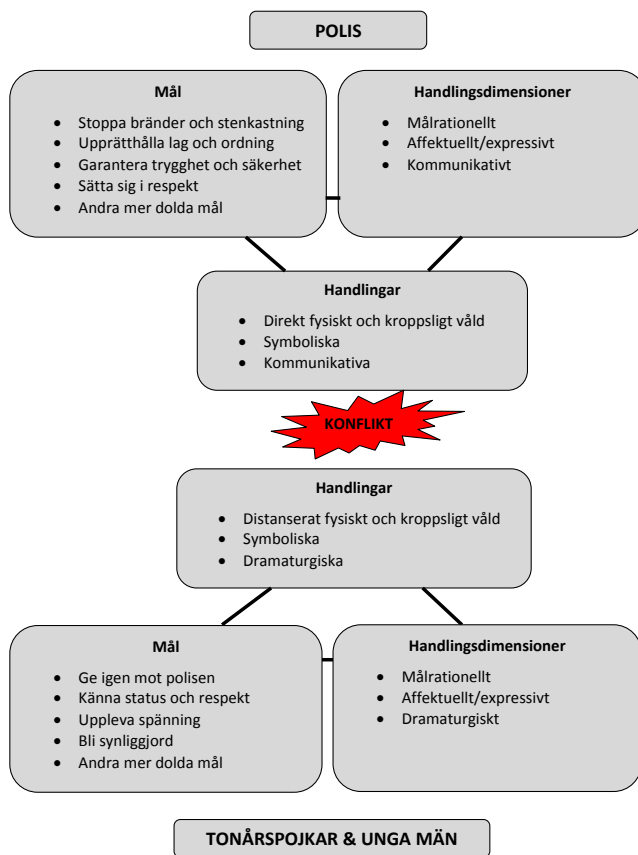
Tid är en viktig faktor och för polisen kan tidsaspekten bli ett problem eftersom en typ av taktik, som t.ex. att ha en stor mängd personal på Herrgården, bara löser problemen tillfälligt. I grunden och på lång sikt handlar det om att lösa problem knutna till det systemiska konfliktfältet

som ligger utanför polisens ansvarsområde. Det kräver sannolikt också från polisens sida en annan taktik som mer koncentrerar sig på det symboliska konfliktfältet och att bygga goda relationer till ungdomar och invånare. Även om polisen som grupp skall verka målrationellt, kan enskilda poliser agera på ett sätt som gör att de övergripande målen motverkas. Det kan t.ex. ske genom att de i vissa situationer handlar affektuellt/expressivt inom det symboliska konfliktfältet, dvs. låter sig styras av känslor och genom språk och symbolhandlingar missaktar någon, eller inom det subjektiva konfliktfältet tillgriper hot och våld för att straffa eller skrämma någon.

Olika mål och handlingsdimensioner

Polis och ungdomsgrupper har olika mål för sitt handlande (se figur 8). För polisens del kan en del av dessa mål vara öppna och knyta an till det formella uppdrag de har som myndighet. För polisen är exempelvis det övergripande målet att upprätthålla lag och ordning vilket mer precist i detta sammanhang innebär att bekämpa kriminalitet samt stoppa anlagda bränder och stenkastning. Polisen har som del av statsapparaten det yttersta ansvaret för att upprätthålla den sociala ordning som bestäms genom det samhällskontrakt som förhandlats fram i politiska församlingar. Polisens handlingar ligger utifrån denna utgångspunkt främst inom ett fält med målrationella, affektuella/expressiva och kommunikativa dimensioner. Men det kan också finnas mer eller mindre dolda och inte outtalade mål för polisens verksamhet som påverkar relationen till vissa ungdomsgrupper. Det kan vara att de skall punktmarkera vissa personer, att de skall uppfylla ett antal statistiska mål genom exempelvis ett visst antal kroppsbesiktningar, alkohol- eller drogkontroller. Det kan också handla om mer affektuellt och personligt färgade ”mål” som att ”sätta sig i respekt”, men kan också handla om mer positiva mål som att utveckla förbättrade relationer. Om slutsatsen att polisens agerande leder till aggressiva reaktioner från vissa ungdomsgrupper är riktig, blir det centralt att genomföra en fördjupad analys av polisens agerande och arbetssätt och hur det uppfattas av andra. Då måste en närmare analys genomföras av vilka typer av handlingar som utförs, mot vem, hur och i vilka situationer. I vilken utsträckning är det personer som uppenbarligen begått kriminella handlingar eller misstänks för att ha gjort det som grips eller stoppas, respektive hur många andra blir stoppade av polisen? Hur kan konfliktspiraler på mikronivå undvikas och stoppas?

Ungdomarnas handlande har i sin tur andra mål än polisens. En del av dessa, som att söka spänning och upplevelser genom att t.ex. anlägga bränder, leder till en reaktion från polisens sida, som genom sitt agerande i sin tur väcker aggressioner och en vilja att ge igen. Andra mål för ungdom-

Figur 8. Mål, handlingsdimensioner och handling från polis och ungdomars sida.

marnas agerande är att känna status och erkännande men också att genom bl.a. media bli synliggjorda. De handlingsdimensioner som är centrala är målrationalella, affektuella/expressiva och dramaturgiska.

En bild som förmedlas via intervjuer med polis är att det kan finnas mer bakomliggande strategiska handlingar som påverkar händelseförloppen. Tanken att kriminella grupperingar har ett starkt inflytande över hur konflikterna utvecklas finns hos polisen. Att tonårspojkar och yngre män under hösten 2009 i högre utsträckning vistas i andra delar av Rosengård än Herrgården, och därmed drar uppmärksamheten dit, skulle kunna vara ett uttryck för detta. I vilken mån kriminella grupperingar har ett starkt inflytande över konflikterna eller händelseutvecklingen är utifrån våra studier svårt att säga. Vår bild är att det finns en grundläggande misstro och aggressioner mot polisen bland vissa ungdomsgrupper och som utgör en viktig grundval för konflikterna. Hur utbredd denna misstro är, och

hur stora ungdomsgrupper som berörs borde därför studeras närmare. Kriminellt belastade eller kriminella grupperingar deltar mer eller mindre i oroligheterna, men det är tveksamt om de utgör den omedelbara orsaken till händelserna eller initierar dem. Däremot kan de sannolikt begränsa, styra eller vid vissa tillfällen till och med stoppa konflikter med polisen om de bestämmer sig för det.

Konflikter och våld

De konfliktaspekter som väcker uppmärksamhet och initierar insatser är i huvudsak de som uttrycks genom direkta och fysiska våldsyttningar, dvs. det subjektiva våldet. Men som rapporten visat måste våld och konflikter också ses i ett bredare samhällsperspektiv mot bakgrund av det symboliska och systemiska våldet. Kravallerna i de franska förorterna 2005 har av många forskare och intellektuella definierats som politiska, något som Žižek avfärdar. Kravallerna var inte politiskt initierade och kan inte betraktas som motstånd, istället bör kravallerna tolkas som ett krav på erkännande. De som drabbades av bilbränderna var boende i området, inte de välbärgade medborgarna. Det fanns ingen vidare djup mening i ungdomarnas handlandet enligt Žižek, utan kravallerna var i första hand ett sätt att bli *synlig*:

Their actions spoke for them: like it or not, we're here, no matter how much you pretend not to see us.

Žižek 2009:65

De krävde inga rättigheter utifrån religiös eller etnisk status, utan snarast tvärtom – att bli betraktade som franska medborgare med samma rättigheter som övrig befolkning. De ville inte hitta en lösning på ett problem eller etablera en organisation och rörelse:

Their aim was to create a problem, to signal that they were a problem that could no longer be ignored. This is why violence was necessary.

Žižek 2009:66

Hade de istället genomfört en fredlig manifestation hade ingen uppmärksammat deras situation. Mediet i sig själv var meddelandet. Kravallerna uppstod för att se om kanalerna fungerade – hörs vi? Frågan om erkän-

ande, erkännandeordningar och respekt blir då centralt för handlingarna. Enligt Sennett (2003) är detta ett allt större problem i dagens samhälle, där vissa grupper och människor får svårare att bli sedda och accepterade (se också Heidegren 2009). Som Mustafa Dikeç (2007) visar i sin studie av kravallerna så skapas urban politik utifrån sådana konflikter som uppstått i de franska förorterna. Polisingripande, politikernas ställningstaganden och policyprogram växer fram som resultat. Ordningen är störd och nya frågor väckta, oavsett vad ungdomarnas avsikt var. Etablerade handlingar och meningssammanhang utmanas.

Med utgångspunkt i det subjektiva våldet är det polisen som har våldsmonopol i samhället. Hur detta utövas eller i vilka former är i många fall inte synligt eller offentligt. Vid oroligheterna på Herrgården är det främst vid de större konfrontationerna som polisens agerande blir synligt och konflikten på så sätt blir öppen. Våldsanvändning kan emellertid också förekomma i andra ej offentligt synliga sammanhang. Konflikten kan då betraktas som dold. Polisens våldsanvändning är också reglerad genom lagstiftning men kontroll av den bygger i sin tur på att den på ett eller annat sätt blir synliggjord. Generellt har polisens våld på Herrgården riktats mot att omhänderta eller gripa enskilda individer. Våldet har på så sätt varit mer omedelbart och kroppsligt, men det kan också uppfattas som symboliskt då det kan innehålla drag av missaktning eller förnedring. Det öppna våld som utövas av ungdomarna är mer rumsligt distanserat genom att man kastar sten, ägg, flaskor, slangbomber och smällare eller skjuter raketer. Det finns ett rumsligt avstånd som minskar risken för att bli identifierad eller gripen. Däremot förekommer hot om våld som mer direkt uttalas och riktas mot enskilda brandmän. Vilket våld som utövas och vad som anses som socialt accepterat inom ett nätverk eller en grupp av ungdomar är oklart. Hittills har våldet inte trappats upp genom att man t.ex. mer systematiskt har använt bensinbomber. Ej heller har vapen använts mot polis eller räddningstjänst, även om det förekommer i andra sammanhang.

Konfliktfälten och konfliktpraktikerna

Styrkeförhållanden inom de subjektiva, symboliska och systemiska konfliktfälten kan skilja sig drastiskt. Konflikter kan vara symmetriska där parterna är relativt lika eller jämställda i styrkeförhållanden eller asymmetriska där parterna har olika eller ojämlika förutsättningar. Det senare förhållandet kan i vissa fall kompenseras genom att en part riktar in sina handlingar där motståndaren för tillfället har sina svagaste sidor. Konflikten på Herrgården är asymmetrisk i den bemärkelsen att styrkeförhållandena är radikalt olika inom samtliga konfliktfält. Inom de symboliska och systemiska fälten är

platsen, ungdomarna och befolkningen stigmatiserad och marginaliserad, samtidigt som de delvis är osynliggjorda i media. Inom det subjektiva konfliktfältet finns i realiteten ett stort övertag för polis och andra myndigheter. Samtidigt har ungdomarna utvecklat en konfliktstrategi där de försöker utnyttja områdets geografi och tid på dygnet för att agera på ett sätt som gör att de kan anlägga eld eller kasta sten och samtidigt minimera risken att bli identifierad eller gripen.

I motsättningar eller konflikter agerar människor på olika sätt. Individer och grupper utvecklar olika konfliktpraktiker³⁷, dvs. genomför specifika handlingar eller utvecklar särskilda handlingsmönster i förhållande till en motståndare med syfte att uppnå sina mål eller hindra motståndaren att nå sina. Varje individ kan genom sin personliga biografi ha sina särskilda skäl till att ge sig in i en konflikt och att agera på ett speciellt sätt. I konflikter kan det skapas temporära praktikgemenskaper (jfr. Communities of practice, Wenger 1998) där individer går samman mot en gemensam motståndare, och som leder till en kollektiv gemenskap, gemensamt meningsskapande men också gemensamt lärande. En delad erfarenhet kan återberättas och de gemensamma erfarenheterna blir del av ett gemensamt meningsskapande dvs. sätt att förstå och tolka världen (jfr. ”negotiating of meaning”, Wenger 1998:53 och att gå från serie till grupp Young 1994). Att utföra en viss konfliktpraktik och att delta i en praktikgemenskap kan också bli viktiga komponenter i individers konstruktion av sina identiteter, där inte minst konstruktionen av det maskulina kan vara betydelsefullt. För organisationer som polisen finns det redan etablerade praktikgemenskaper som leder till speciella organisations- eller yrkeskulturer (jfr. Granér 2004).

Bilden av den Andre

En central del i hur en konflikt uppfattas och utvecklas är parternas syn på sig själva och bilden av den Andre. För att utöva våld mot någon annan krävs att man för sig själv och i förhållande till andra kan motivera att det är en försvarbar handling. En central del i detta är att stereotypisera, i vissa fall demonisera eller till och med avhumanisera den Andre genom att förvandla den till ett objekt (Arendt 1970, jfr. också begreppen ”Abject” och ”Abjection” som uppfattas som någon/t liggande mellan subjekt och objekt, Kristeva 1982). Begreppet den Andre (ursprungligen Friedrich Hegel, via Edward Said och Simone de Beauvoir) inkluderar vanligtvis en assymetrisk maktrelation tolkat utifrån majoritetssamhället, kolonisatören eller normsättarna. I relation till den Andre kan det därför vara relevant att använda begreppet *skillnadsskapande*, som åsyftar hur skillnader upprättas som ett sätt att skapa identitet inom en grupp (Bäckman 2009: 27). Vid

oroligheterna på Herrgården förekommer dessa processer från både enskilda polisers och ungdomars sida. Det är också skillnad mellan i vilken situation och i vilket sammanhang poliser respektive brandmän möter ungdomar. Räddningstjänsten skall hantera en brand eller olycka, dvs. lösa något som egentligen ligger utanför den direkta relationen med ungdomarna, men situationen kan ha utlösts eller påverkas av deras agerande. Brandmännens agerande är inte direkt riktat mot ungdomar, men ungdomars agerande i form av stenkastning eller hot blir i sin tur en våldsutövning mot dem. Egna eller andras erfarenheter kan därför påverka hur brandmän närmar eller förhåller sig till ungdomar. Poliser å andra sidan är fokuserade på själva relationen till ungdomarna och kommer på så sätt i direkt kontakt med dem.

Hur brandmän, poliser och ungdomar går in i och hanterar olika situationer påverkar också framtida händelseförlopp. Det kan lätt uppstå processer av stereotypisering där det redan på förhand finns en föreställning om hur den Andre är, och det i sin tur påverkar hur man agerar. Det innebär att då brandmän, poliser eller ungdomar går in i eller hamnar i en situation, kan föreställningen om den Andre redan från början leda till ett visst förhållningssätt som i sin tur leder till en motreaktion som bekräftar bilden av den Andre. Poliser kan utifrån egna eller andras erfarenheter, oerfarenhet, eller av andra skäl uppfatta ungdomar från förorter som mer aggressiva. Dessa föreställningar påverkar mer eller mindre medvetet deras sätt att agera. Från ungdomarnas sida kan polisernas agerande upplevas som trakasserier och kränkningar och svarar i sin tur med att vara aggressiva. Vid en eventuellt kommande situation förväntar de ett visst beteende och agerar därefter. På så sätt uppstår konfliktspiraler på ett mikroplan som kan utgöra grogrund för mer omfattande motsättningar.

Från missnöje till våld; vem blir stenkastare?

Många tonårspojkar och yngre män lever under likartade förhållanden som ”stenkastarna”, men deltar inte aktivt i oroligheterna. Vi har i rapporten redogjort för de systemiska och symboliska våldet som omfattar stora delar av befolkningen, men som ändå inte inkluderar alla i det subjektiva våldet och konfliktpraktikerna. De som ställer sig utanför utgör dessutom en överväldigande majoritet, 85-90 procent av åldersgruppen mellan 15 till 24 år. En viktig fråga är därför varför en mindre grupp tonårspojkar och unga män går över till öppna konflikter med polisen men inte de andra? En annan central fråga är också varför det är män och inte kvinnor som deltar i oroligheterna? I följande avsnitt behandlas några teoribildningar

som kan ge ledtrådar till varför vissa tonårspojkar och yngre män går över till stenkastning men inte andra. Samtliga teorier inkluderar relationsbaserade känsloupplevelser knutna till skam och erkännande. I denna rapport anknyter vi inte direkt till kriminologiska teoribildningar om främst unga mäns brottslighet. Det finns intressanta beröringspunkter med flera ansatser³⁸, men dels är det konflikter och våld och inte ungdomsbrottslighet i första hand som står i centrum för denna studie, dels är det svårt att se konflikterna som traditionella brott och därmed enkelt klassificera alla dem som deltagit i konflikterna som ungdomsbrottslingar (även om upplopp är ett brott). Enligt vår uppfattning krävs det en mer generell och processinriktad ansats som kan förklara varför konflikter vid vissa situationer (och av vissa grupper) kan övergå i subjektivt våld.

Scheff och Retzinger (1991) utvecklar en teori om sociala relationer med ambitionen att integrera strukturellt bestämda sociala förhållanden och individuellt upplevda känslor. Enligt Scheff och Retzinger består relationer av fyra dimensioner: *social bindning (sociala band)*, *kommunikationsmönster*, *känslomässig koppling* och *graden av samarbete*. Utgångspunkten är att relationer mellan individer, inom men också mellan grupper kännetecknas av *solidaritet* baserad på intersubjektivitet och ömsesidig förståelse, eller *alienation*³⁹ baserad på isolering eller total underordning ("engulfment").

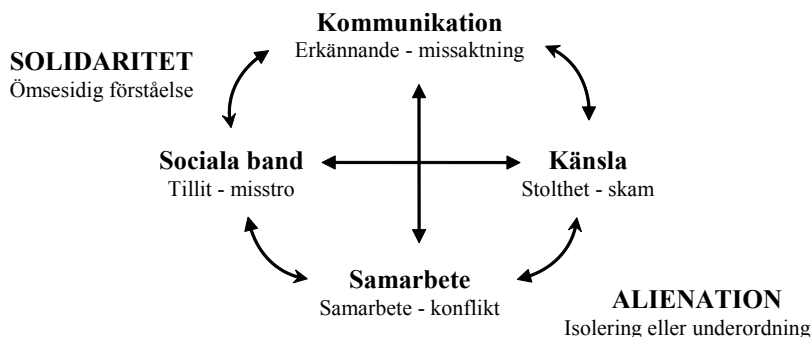
Att känna alienation i förhållande till skola, myndigheter, "det svenska" osv. kan leda till att man istället söker sig till andra grupper och relationer där man blir erkänd, känner tillit, stolthet och kan utveckla någon form av positivt upplevt samarbete. Man kan konstruera en positivt upplevd identitet och utveckla ett nytt meningssammanhang. Det kan gälla allt från att gå med i idrottsföreningar, religiösa grupperingar, delta i sociala nätverk som baseras på etnicitet till mer löst sammansatta nätverk av tonårspojkar och unga män med kriminella inslag. Det kan också leda till att man söker sig till grupper där man blir totalt underordnad och ger upp viktiga aspekter av sin personliga integritet (Scheff & Retzinger 1991:170). Exempel på det senare kan vara extrema religiösa grupper och mer organiserade gängbildningar eller kriminella nätverk med stark inre social kontroll.

För att förstå varför en specifik grupp av tonårspojkar och yngre män använder våld kan en hypotes vara att de jämfört med andra yngre män och kvinnor i mindre utsträckning har positiva relationer till andra sociala nätverk som familj, skola, föreningar, kamratnätverk osv. (jfr Hirschi 1974, Ring 2001). En mindre grupp av ungdomar kan eller har inte möjlighet att hantera alienationsprocesser utan kan till och med känna en dubbel alienation. De känner alienation till polis och samhälle, men kan också komma i konflikt med övriga boende i området.

K fortsatte att fråga tjejerna om vad de anser om händelserna i december och även vad de tycker om polisen. Tjejerna sa att de tycker att polisen handlade helt rätt. Polisen gjorde bara sitt arbete, sa tjejerna. De här killarna som krigade mot poliserna är dumma idioter. "Kriget" handlade inte alls om källarmoskén. De ungdomarna som kastade sten och fyrverkerier går aldrig till moskén, sa tjejerna. En av tjejerna berättade för K att under händelserna hade hon sett från sitt lägenhetsfönster eleven L spränga fyrverkerier mot polisen. Det är exakt sådana typer som krigade mot polisen, sa tjejen och var lite arg.

Ur fältanteckningar 090211

I alla sociala relationer pågår ett samspel där individer ständigt "känner av" och anpassar sig till andra (jämför social responsivitet, Asplund 1987). Man utvecklar och prövar olika *sociala band* som upplevs i spannet mellan fullständigt trygga, totalt otrygga eller avbrutna. Detta kan även gälla relationer mellan grupper. I figur 9 anges detta med att sociala band i varierande grad baseras på tillit eller mistro.

Figur 9. Dimensioner i relationer (bearbetad efter Scheff och Retzinger, 1991)

Centralt i processer av att "känna av" eller förhålla sig till andra är de *mönster av kommunikation* som utvecklas. Dessa kan vara direkta och funktionella och medverka till att utveckla trygga sociala band som kännetecknas av respekt för den andre, även om man inte delar den andres åsikter. På så sätt förstärker den solidariteten mellan individer och grupper. Men kommunikationen kan också vara indirekt eller otillräcklig och ta formen av tystnad eller övergå till en destruktiv konflikt, där man inte strävar efter ömsidig förståelse. Denna typ av dysfunktionell kommunikation stärker de alienationsdrivande processerna i relationen. En annan

aspekt av dysfunktionell kommunikation och alienation uppstår när man i hög grad underordnar sig andra genom att inte uttrycka en avvikande mening eller ge negativ information. Genom att röra sig mellan direkt och funktionell respektive indirekt och dysfunktionell kommunikation varierar också graden av erkännande, missaktning och kränkning.

Kommunikation och interaktion mellan individer och grupper påverkar också den *känslomässiga dimensionen* i relationen. I varierande grad känner man stolthet eller skam. Skam är en grundläggande känsla och innebär att se sig själv i perspektivet av en negativ Andre. Begreppet skam skall ses i vid bemärkelse och innefattar exempelvis graden av självkänsla där låg självkänsla kan ses som uttryck för skam.

Skam kan sägas vara mindervärdighetens eller underlägsenhetens känsla. Den är en känsla som växer när individen plötsligt blir medveten om en tillviten svaghet hos det egna jaget, ett mål som inte nåtts, eller en förväntan man inte kan leva upp till. Skam och dess besläktade känslor förödmjukelse och förnedring refererar till en smärta förorsakad av att det egna jaget, den egna stoltheten eller självbilden påverkas negativt. Ingen annan känsla förefaller heller vara så central för utvecklingen av identitet och självbild som just skamkänslan av det skälet att den är så plågsam.

Kaufmann, (1993) i Jönsson och Starrin, (2000)

Känslan av skam kan utvecklas eller utlösas av en mängd sociala förhållanden och situationer och behöver inte nödvändigtvis ske genom ett direkt fysiskt möte. Om t.ex. en dominerande diskurs kring arbetslöshet utmålar den som något negativt och individrelaterat kan det leda till skam (se Jönsson och Starrin 2000). Man skäms över att vara arbetslös och lägger skulden på sina egna bristande förmågor istället för på mer samhälleliga orsaker. I mer konkreta situationer kan någon avsiktligt eller oavsiktligt bete sig på ett sådant sätt att den andre känner sig kränkt eller inte erkänd. Därmed kan processer med inslag av skam startas, där båda parter kan beröras. Omvänt kan en kommunikation baserad på tillit och erkännande leda till stolthet och ökad solidaritet.

Skam behöver emellertid inte nödvändigtvis leda till minskad solidaritet. I samspelet med andra människor lär vi oss successivt att hantera skam och skamsituationer genom att tillämpa olika strategier som tillbakadragande, attack mot självet, undandragande samt attack mot andra (Nathanson 1992, Scheff och Starrin 2002). Normal skam kan förstärka solidaritet och sociala relationer. Det är först när skam blir patologisk eller förnekad ("man känner skam för att man känner skam"), och "obearbetad" ("unacknowledged") som den fungerar alienerande i en social relation. Detta kan

inträffa när det inte finns, eller man inte hittar former för att komma ur en skamsituation. Alienationsprocessen kan ytterligare förstärkas genom att man inte tillåts komma ur ett förhållande där man känner skam genom att t.ex. bli stigmatiserad (se även Braithwaite 1989). Det är när skam inte kan hanteras på ett konstruktivt sätt som den kan övergå i ilska, aggressioner och våldshandlingar.

En fjärde dimension i relationer mellan individer eller grupper är *graden av samarbete*. I relationer som kännetecknas av tillit, erkännande och stolthet respektive misstro, missaktning och skam utvecklas också graden av samarbete. En relation som kännetecknas av solidaritet kan hantera de olika svängningar som uppträder i dess olika dimensioner och leda till fortsatt samarbete. I relationer där den sociala responsiviteten inte fungerar tillfredsställande kan alienationen öka och leda till separation eller konflikt.

På vilka kan sätt kan ovanstående teoribildning hjälpa oss att förstå varför vissa tonårspojkar eller yngre män går in i konfliktsituationer med polisen men inte andra? Generellt lär sig pojkar tidigt, till skillnad från flickor att uttryck för sorg, skam eller rädsla visar på svaghet, medan ilska uttryckt i form av fysiskt våld ses som styrka (Scheff 2003). Att tillgripa våld kan därför ses som en del av det maskulina. Gilligan (1996) anger tre förhållanden där män utövar våld och där skam resulterar i våld: (i) skam döljs bakom en defensiv mask av arrogans eller oberördhet, (ii) utövaren ser inget annat alternativ, (iii) utövaren undertrycker känslor av kärlek, skuld eller rädsla. För att våld skall ses som ett alternativ vid en viss situation måste en relation också kännetecknas av en hög grad av misstro, missaktning, skam och konflikt, och att det inte finns reglerade former för att kommunicera eller uttrycka dem. Det finns med andra ord en hög grad av alienation mellan pojkar, unga män och polis, och sannolikt också en hög grad av alienation till det övriga samhället. Andra som lever under samma omständigheter och som inte heller har möjlighet att hantera alienationsprocesser, kan svara med andra reaktioner som till exempel att utveckla mer självdestruktiva beteenden.

Problem med att hantera alienationsprocesser kan leda till att man fastnar i en negativ känslospiral av förnedring, skam och hämndbegär som kan pågå under lång tid.

...i ett tillstånd av skam känner vi oss hjälplösa, passiva, förminskade och övergivna, medan den Andre, orsaken till vår skam, upplevs som att vara i kontroll, kan hantera och är hånfull eller ligkiltig till vår situation. Vår reaktion är ilska och ytterligare skam, vilket leder till en "känslofälla"...

Ray et al (2004). (Egen översättning).

En likartad teori utvecklar som tidigare nämnts Sutterlüty (2004 i Heidegren 2009) som studerat ett antal unga manliga våldsvverkare och finner att de sedan tidig barndom har erfarenheter av våld främst inom den egna familjen. De har under denna period en stark känsla av vanmakt och förnedring genom att inte kunna ingripa eller förhindra våld. Under denna fas närs också tankar på motvåld och att vinna upprättelse genom att själv utöva våld. Genom en epifanisk erfarenhet, dvs. en erfarenhet som förändrar ens liv, förvandlas det tidigare offret till att bli en utövare. ”Denna våldsutövning upplevs av ungdomarna ofta som en form av statusövergång, från att vara ett vanmäktigt och förnedrat offer till att vara situationen vuxen och själv utöva kontrollmakt” (Heidegren 2009:40). Man utvecklar tolkningsscheman som gör våldsutövning till ett naturligt handlingsätt i vissa situationer. Det utvecklas också en våldsmytologi som ger våld ett positivt värde. Våld kan leda till ett erkännande som tidigare har förvägrats dem. På sikt kan detta emellertid urholkas och bli till det som Scheff och Retzinger (1991:6) kallar falsk stolthet.

Våld, plats och territorialitet

Om alienationsprocesser kan vara en viktig förklaring till varför vissa grupper av tonårspojkar och yngre män känner starka aggressioner mot polisen, finns det andra förklaringar till varför våld utövas inom ett specifikt geografiskt område. Känslan av alienation och skam kan också knytas till en plats om den framställs på ett negativt sätt av exempelvis media, om man blir illa bemött på grund av att man bor där och tvingas försvara den i olika sammanhang. Boende kan dessutom tvingas förhålla sig till negativa förväntningar om hur platsen och hur de själva förväntas vara. Ett vanligt fenomen är exempelvis att man inte uppger sin bostadsadress om man bor i ett s.k. belastat område. Otryggheten bland befolkningen kan också påverkas av graden av delaktighet. Andelen som oroar sig för att utsättas för brott är generellt högre i bostadsområden med låg grad av delaktighet som t.ex. visar sig genom lågt valdeltagande (Eriksson 2009).

Precis som att relationsbaserade skamkänslor kan övergå i våld, är det troligt att skamkänslor knutna till en plats också kan göra det. I platsen kan de systemiska, symboliska och subjektiva våldsformerna smälta samman genom att boendet inte är självvalt och området stigmatiserat. Att genom subjektivt våld ta kontrollen över en plats, kan ge en känsla av upprättelse och stolthet. Det kan förklara varför ungdomar uttrycker stolthet över att poliser upplevs bli skrämde, och att konflikterna upplevs som spännande och t.o.m. lustfyllda. Man vinner upprättelse genom att ta kontrollen över en plats.

Men det finns även andra rumsliga dimensioner knutna till makt. På Herrgården och Rosengård finns som tidigare nämnts både mer löst sammansatta nätverk och mer organiserade gängbildningar. De kännetecknas i varierande grad av lojalitet och sammanhållning och en kultur av att inte "tjalla". Det gäller även våld som riktas mot dem själva från andra grupperingar. Detta förhållande pekar mot att det finns andra och mer informella sätt att utöva informell kontroll och att skipa egen "rättvisa" inom och mellan grupperna.

I vilken utsträckning denna "kultur" även gäller för mer breda befolkningsgrupper är oklart, men svårigheterna att hitta personer som anmäler händelser eller ställer upp som vittnen pekar på det. Det kan också peka på en rädsla för de här grupperingarna från den övriga befolkningen, eller att man inte räknar med att få tillräckligt skydd från polisen om man nu skulle vittna eller anmäla någon. Det har med andra ord skapats ett maktvakuum kring delar av det offentliga eller halvoffentliga rum där nätverk av tonårspojkar och unga män, men även mer organiserade gäng kan ta över och kontrollera det.⁴⁰ Denna territorialitet kan också yttra sig genom att man inte rör sig mellan stadsdelar eller inte går till vissa fritidsgårdar som upplevs som dominerade av andra.

Konflikter med polisen handlar bl.a. om vem som har makten över det offentliga eller halvoffentliga rummet. På vissa delar av Rosengård som t.ex. Örtagården yttrar sig också denna territoriella konflikt på andra sätt. Under senare delen av 2009 har det utvecklats en kamp om kontrollen av zoner som omfattar det lilla grannskapet (närmast bostaden) och den lokala offentligheten (det som finns utanför det lilla grannskapet) (Olsson, 1991, jfr även Aretun 2009), mellan delar av befolkningen och vissa ungdomsgrupperingar. Det manifesterades på ett stormöte som MKB anordnade med närmare 150 deltagare.

En kvinna gick upp och började prata om hur hon i sitt hemland varit mattelärare under åtta år och nu i Sverige fått städa i åtta år. Hon lät arg över det och anklagade samhället och myndigheterna. Församlingen applåderade och tyckte om det hon sa. Många ställde sig upp och var mest intresserade varför polisen inte fängslar de bråkiga ungdomarna i området. Polisen skyllde på att det var svårt och någonting som var ännu svårare i Rosengård var att få tag på ett vittne. Då gick en annan ung man upp och sa "Skyddar ni mig?" Han berättade att han flera gånger från sitt fönster sett vad ungdomsgängen gör för brott i området men vågat inte ställa upp som vittne för att samhället inte erbjuder skydd till honom. En annan kvinna gick upp och berättade om att hon en gång sagt till ett par bråkiga ungdomar att inte sitta och röka på i hennes trappa. Därefter hade ungdomarna hotat kvinnans dotter. Det

fanns inget svar från myndigheternas sida. Då gick någon ung man upp och sa att de (ungdomarna) borde "dra åt helvete". Det blev ett stort applåderande i lokalen. För mig kändes det under mötet som att många var intresserade av att veta vem den ansvarige är för allt som händer. Det fanns två kategorier som församlingen skyllde mest på och det var myndigheterna och föräldrarna. Mer straff och hårda tag var något som jag uppfattade att församlingen tänkte sig vara metoder att lösa problemen. Det fanns till och med en man som sa att om myndigheterna inte tar hand om det kommer befolkningen snart att ta hand om det på sitt sätt. Han sa att han själv en dag kommer att slå ungdomarna.

Ur fältanteckningar 090929

Deltagarna på mötet ger uttryck för att det saknas en överordnad makt som kan ge dem trygghet för att våga anmäla inträffade händelser. Det finns ett territoriellt maktvakuum där några t.o.m. kan tänka sig att själva etablera en sådan maktfunktion. Vidare finns det en "icke-tjallarkultur" som möjliggör att tonårspojkar och yngre män kan ta makten över delar av det offentliga eller halvoffentliga rummet och skapa sina egna frizoner (Roos 1986, Lieberg 1992). Det finns också en rädsla hos boende att vittna då man inte litar på att myndigheter ska ge det stöd och beskydd som i vissa fall kan behövas.

Plats som materiell och symbolisk konfliktarena

Territorialitet, sett som rumslig kontroll tar sig även uttryck som etablerandet av ett materiellt och symboliskt rum som tjänar som arena för konflikterna. I det här sammanhanget använder vi begreppet arena för att betona betydelsen av skådeplats, inte minst för olika dramaturgiska och expressiva handlingar.

Konfliktarenan på Herrgården sträcker sig utöver Amiralsgatan och in i bostadsområdet (se figur 10). En stor del av bränderna som anläggs är på infarten till Ramels väg som också går runt delar av bostadsområdet. På så sätt kan känslan att territoriell kontroll öka därför att vissa fordon inte kan köra in på området. En annan form av territoriell kontroll utgörs av kunskapen om områdets lokala geografi, vilket gör det lättare att undkomma poliser om man blir jagad. Ett annat exempel är tillgången till och kunskapen om källarutrymmen som ger tillträde till reträttvägar som är möjliga att stänga av samt ger många alternativa flyktvägar. Det kan också ge den territoriella kontrollen en form att "säkerhet" i det att man minimerar risken att bli tagen av polisen. Den territoriella kontrollen tar sig också uttryck som en visuell och social kontroll av området genom att okända snabbt blir upptäckta. Det har till exempel gjort det svårt för

polisen att bedriva spaningsarbete i bostadsområdet. Som motstrategi har polisen fått tillstånd att montera en kamera vid infarten till området.

Rondellen vid Amiralsgatan och infarten till Herrgården har också blivit en konfliktarena därför att det är en plats där det går att återuppföra en dramaturgisk föreställning. Man vet var man skall gå när det skall hända något, även åskådare och media. Det har utvecklats handlingsmönster som nästan blivit rutiner (anlägg brand, invänta polis och räddningstjänst, kasta sten eller annat, springa och gömma sig, byta kläder osv.), och det finns roller att gå ut och in i. Inte minst finns det en territoriell och tidsmässig kontroll genom att man bestämmer när "föreställningen" börjar respektive slutar.

Herrgården eller snarare Rosengård har även blivit en konfliktarena i mer symbolisk bemärkelse. Det kan gälla politiska grupperingar som söker sig till eller tolkar händelserna på Rosengård utifrån sina egna tolkningsramar. Det kan vara från både vänster- som högerextrema grupperingar. I det första fallet har autonoma grupper, dock med tveksam framgång, försökt bli en del av skeendet. Vad gäller högerpolitiska grupperingar har det ännu inte förekommit några sådana manifestationer. Däremot tjänar Rosengård för dem som ett avskräckande exempel på vad det mångkulturella samhället kan leda till.

Rosengård får också en symbolisk betydelse då många utanför området söker sig dit därför att det "händer" något dramatiskt där. Man åker dit av ren spänning och nyfikenhet. Vid händelserna i december 2008 förekom det också flera bloggar där händelseutveckling beskrevs, och med uppmaningar att söka sig Herrgården. En tredje och mer omfattande symbolisk representation sker genom media. Brinnande däck och släpkär-

Figur 10. En avgränsad konfliktarena. Röda heldragna linjer – Bostadsområdet Herrgården
Streckade linjer avgränsar områden där de flesta konflikterna sker.

ror i kvällsmörkret ger dramatiska effekter, tacksamma bilder som lämpar sig väl för TV-nyheternas dramaturgi. Intrycket blir lätt att det är stora delar av Rosengård som drabbas och inte bara avgränsade delar. Denna mediala symboliska representation är en av de viktigaste orsakerna till den territoriella stigmatisering som pågår av hela stadsdelen Rosengård.

Konfliktsituationer

Varför inträffar då konflikter vid vissa tillfällen men inte andra? Då det har inträffat mer omfattande konflikter har det skett efter vad vi skulle vilja kalla för *signifkativa händelser* där polisen varit inblandad, dvs. händelser som blir mobiliserande för många genom att de känner sig känslomässigt och symboliskt berörda av dem. Exempel på det är tömningen av "källarmoskén", kamrater som uppges ha blivit slagna av polisen, ingripanden där polisen haft svårt att hantera provokationer och reagerat expressivt och känslostyrt genom att t.ex. dra vapen, andra större polisinsatser m.m. Polisens förändrade strategi den 7 maj 2009 minskade risken för denna typ av händelser. Den innebar att de tog en territoriell kontroll över Herrgårdens, vilket bland annat fått till följd att många fler ha blivit gripna för t.ex. narkotikainnehav. Samtidigt har "stöket" flyttat till andra delar av Rosengård. Dessutom har inte motsättningarna och konflikterna försvunnit utan de pågår kontinuerligt, men får inte en sådan omfattning att de blir intressanta för media. Sedan sommaren 2009 rapporteras det internt inom polisen om fortsatt stenkastning mot polis både i tjänst och civilt. Konflikterna fortsätter men inte lika intensivt och inte i så stor skala som tidigare.

Social ordning och social kontroll?

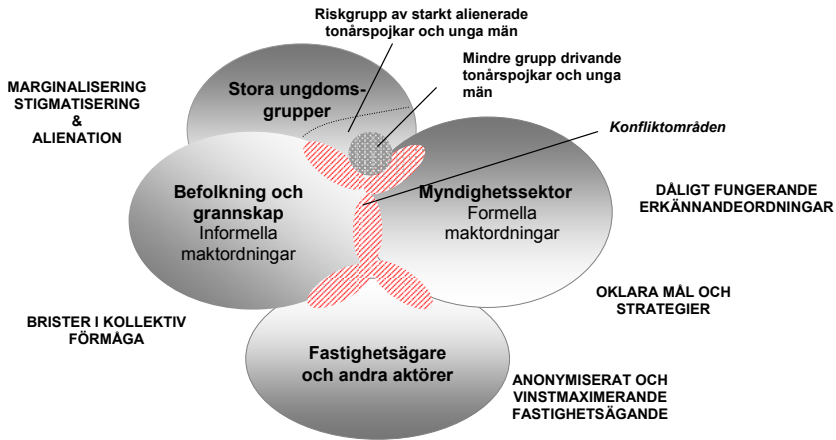
Utvecklingen där delar av det halvoffentliga eller offentliga rummet under vissa tider tas över av tonårspojkar och unga män är inget nytt eller för Rosengård unikt fenomen. Redan under den sociologitradition som går under benämningen Chicagoskolan diskuteras grannskap, brottslighet och social kontroll (Park & Burgess 1924). Denna forskning visade också att brottsligheten fanns kvar i vissa områden även om befolkningen byttes ut. Delar av denna tradition intresserar sig särskilt för sambandet mellan grannskap och kriminalitet. Bursik och Grasmick (1993) och Snell (2001) vidareutvecklar dessa tankar. Ett centralt begrepp är social desorganisation eller social oordning (se t.ex. Shaw och McKay, 1942, Sennett 1970, Sampson 2009a) som innebär att invånare i ett område har svårigheter att

uppnå gemensamma mål (Bursik och Grasmick 1993:33). En orsak till social desorganisation är hög omflyttning, och där de som kan flyttar från ett ekonomiskt utsatt område så fort det ges möjligheter. Ett annat och direkt relaterat begrepp i denna teoribildning är social kontroll som kan vara informell och formell. Snabb befolkningsutveckling och heterogen befolkning kan enligt Bursik (1998:521) leda till svårigheter att upprätthålla social kontroll i ekonomiskt utsatta områden av tre skäl: 1) Det är svårt att upprätta mer institutionaliserade former av intern social kontroll då människor är beredda att flytta så fort tillfälle ges; 2) Framväxten av primära relationer som utgör stommen i informella nätverk för grannskapskontroll är mindre sannolika då lokala nätverk är i ständig förändring; 3) Heterogenitet eller olikheter hämmar kommunikation och försvårar därför möjligheterna att lösa lokala problem och uppnå gemensamma mål.

Det är inte svårt att se likheter mellan diskussionerna kring social ordning, social desorganisation och social kontroll med händelseutvecklingen på Herrgården och angränsande bostadsområden. Om alienationsprocesser och svårigheter att hantera dem kan vara en förklaring till att det växer fram en grupp tonårspojkar och yngre män som går i konflikt med polisen, kan social desorganisation och oklar social kontroll vara en möjlig förklaring till svårigheterna att hantera dessa grupper. Samtidigt måste dessa begrepp utvecklas och problematiseras. Det finns olika former av social kontroll, och som kvinnor i intervjuerna påpekade, kan myndigheters sociala kontroll upplevas som begränsande och till och med kränkande. Sampson använder begreppet "kollektiv förmåga" ("collective efficacy", Sampson 2009b) vilket eventuellt kan vara mer lämpligt. Även begreppet desorganisation måste utvecklas för att kunna fungera i en teoribildning som behandlar förhållanden i senmoderna och postindustriella städer och särskilt föreställningar om dem (Sampson 2009a). Varför upplevs "social desorganisation" som hotfullt i vissa områden, medan det i andra sammanhang som exempelvis stadsdelen Norra Sorgenfri i Malmö framställs som spännande och kreativ (Lloyd 2006).

Det är också viktigt att förstå den sociala organisationen i ett område i relation till processer i det omgivande samhället. På platsen utvecklas vissa relationer mellan ungdomarna, men de skulle inte utvecklas i den riktningen ifall inte de systemiska och symboliska ordningarna/våldet omgav dem.

Avslutningvis vill vi i detta kapitel summera vår studie i en modell som sätter olika aktörer och sociala förutsättningar i relation till händelserna i Herrgården. I konflikterna utkristalliseras sig fyra huvudsakliga aktörsgrepp. Den första utgörs av en *befolkning* med heterogen bakgrund som lever under dåliga socio-materiella levnadsvillkor i ett socialt och territoriellt stigmatiserat område. En del av de boende ser bostadsområdet som ett

Figur 11. Sammanfattande figur av aktörer och konfliktarenor.

transitområde. Grannskapet kännetecknas av oklara och periodvis konkurrerande sociala maktordningar, oklar social kontroll och oklar kollektiv förmåga. I området bor också en stor grupp *ungdomar*. De upplever sig ha dåliga eller osäkra utvecklingsmöjligheter. En aktiv grupp tonårspojkar och yngre män känner stark alienation till samhället och är drivande i konflikterna med polis och räddningstjänst. *Myndigheterna* är främst representerade av polis, räddningstjänst, skola och socialtjänst. De har svårt att samordna sina verksamheter och saknar gemensamma mål och gemensam strategi. Relationer mellan befolkning och myndigheter präglas av dåligt fungerande erkännandeordningar. Den fjärde aktörsgruppen är *fastighetsägarna* som skiljer sig åt vad gäller synen på fastighetsägande och förvaltning där vissa prioriterar kapitalförvaltning och vinstmaximering. Därutöver finns andra aktörer som olika föreningar som kan fungera stödjande för enskilda individer men också vara stödjepunkter för familjer och grannskap.

Mellan dessa aktörsgrupper kan fem konfliktområden identifieras där systemiska, symboliska och subjektiva våldsformer i varierande grad kan ingå. Det första är konflikterna mellan grupper av tonårspojkar och unga män, och polis respektive räddningstjänst. Den andre är mellan samma ungdomsgrupper och de övriga boende i området. Den tredje är mellan boende och myndigheter. Den fjärde är mellan boende och vissa fastighetsägare och slutligen den femte mellan myndigheter och några av fastighetsägarna.

Flera av konflikterna kan tolkas som att det finns oklara sociala kontrakt både inom befolkningen men också i relation till myndigheter och fastighetsägare. De boende har inte heller tillräckligt med förtroende för

rättssväsendet vilket gör att de inte anmäler förseelser eller vittnar. Vidare kan det finnas flera både formella och informella maktordningar på området som periodvis bekämpar varandra. Vissa manliga ungdomsgrupper tar under perioder över delar av det offentliga rummet och kommer i konflikt med befolkning, polis och räddningstjänst. Befolkningen å sin sida har inte tillräcklig kollektiv förmåga eller styrka för att lösa konflikterna på egen hand. I nästa kapitel presenteras några, som vi ser det, viktiga utvecklingsområden för att kunna hantera konflikter och problem på områden som Herrgården.

Noter

34. Jämför Waters (1999) som studerar ungdomskriminalitet och invandring och som menar att förekomsten av stora grupper av tonårspojkar och unga män är en av de viktigaste bakomliggande faktorerna.
35. Jämför Waters (1999:13) som också betonar problemet att barn (särskilt pojkar) till invandrare snabbare socialiseras in i mottagarlandets normer än föräldrarna. Det skapar en identitetskonflikt och en process av "becoming and unbecoming".
36. Weber utvecklade en klassisk indelning i fyra handlingstyper (Engdahl och Larsson, 2006): Traditionella handlingar som kan liknas vid närmast inlärda beteenden, affektuella som är mer kroppsligt baserade och styrs av t.ex. hämnd, njutning, hängivenhet, värderationella där handlingen styrs av vad som uppfattas som överrensstämmande med heder, plikt, religion osv. och slutligen målrationella handlingar där utfallet och konsekvenserna vägs in vid val av medel. Handlingsbegreppet har utvecklats, och idag finns en stor mängd förslag till indelningar (för en översikt se ibid).
37. Vi använder begreppet praktik för att betona att det finns ett inlärnt moment såväl som att det finns motoriska eller kroppsliga aspekter på handlande och inte enbart kognitiva.
38. Se t.ex. sociala bandteorin (Hirschi 1969), mer integrativa ansatser som Sampson och Laub (1993) och betydelsen av riskfaktorer (Ring 2001). För en översikt av olika teoribildningar se t.ex. Ring (1999), Sarnecki (2003).
39. Alienation härleds ur latinets *aliena* 'tio 'fjärande', av *alie* 'nus 'tillhörig någon annan', 'främmande', och används i betydelsen förfrämligande, känsla av maktlöshet, meningslöshet, social isolering och brist på identitet (NE 2009).
40. För en teoretisk bakgrund och mer utvecklad diskussion kring detta fenomen se Björk (2009). Se även Lieberg (1992) om ungdomars användande av rumsliga och sociala frizoner. Se även Roos (1986) om normzoner, frizoner och förbudszoner.

9. Herrgården och Malmö – några utvecklingsområden

Utvecklingsområden

Konflikter och stenkastning är bara symptom på större samhällsproblem. Det har redan många påpekat förut. Samtidigt finns det stora svårigheter att finna lösningar. I andra länder, som exempelvis Frankrike, har utvecklingen pågått under en längre tid, utan att mer omfattande och verkningsfulla lösningar har utvecklats. Samtidigt har bostadsområdena förändrats dit allt fler med annan etnisk bakgrund än majoritetssamhället hänvisas. I Sverige har utvecklingen inte gått lika långt, och därför finns det all anledning att följa och utvärdera det arbete som bedrivs i andra länder som Frankrike och Storbritannien. Samtidigt måste skillnaderna mellan länderna beaktas. Det behövs en djupare förståelse av hur globala, nationella och regionala sociala, politiska och ekonomiska processer får olika lokala utfall. Endast lokala insatser kan emellertid inte lösa problemen som handlar om urban utveckling i stort. Mycket kan emellertid göras, och då handlar det om att inte bara se på enskilda bostadsområden eller stadsdelar utan på hela Malmö. Hur skall staden ekonomiskt, socialt och fysiskt hänga samman, inte glida isär eller delas upp i små skyddade enklaver? Med utgångspunkt i rapportens sammanfattande figur (se figur 11) skall ett antal utvecklingsområden skisseras. De skall inte ses som heltäckande utan måste utvecklas och prövas utifrån den stora mängd erfarenheter som finns bland boende, myndigheter, företag och föreningsverksamma.

Bekämpa marginalisering – om arbete, utbildning och inflytande i den postindustriella staden

Malmö idag skiljer sig drastiskt från hur staden såg ut för 30 år sedan. I likhet med många andra städer håller den traditionella industristaden på att ersättas av något annat, men som ännu inte har hunnit få en tydlig form. Det saknas en gemensam förståelse eller ”berättelse” av vad den

postindustriella staden är, kan och bör vara. Ett centralt problem i denna omvandling är hur marginalisering i olika former kan bekämpas. Ett första grundläggande problem är den diskriminering som sker på arbetsmarknaden genom utsortering på grund av härkomst, namn, ålder, kön osv. (ILO 2006). Många har stora kompetenser som inte tas tillvara, och ibland finns det orimliga språkrav på arbeten som inte kräver det. Problemet ligger inte i att människor inte vill arbeta, utan att de inte släpps in på arbetsmarknaden, att de blir fast i projektanställningar då de flesta fasta jobb går till personer med mer traditionell svensk bakgrund. Likaså finns det betydande svårigheter att utveckla eget företagande jämfört med en del andra länder. Ett andra problem är synen på arbete och möjligheter till lönearbete. I likhet med det traditionella industrisamhället är lönearbetet normerande och de flesta åtgärder som görs syftar till att utveckla individers kompetenser för att de skall få "fotfäste" på den "ordinarie" arbetsmarknaden. Men kan det utvecklas en annan syn på arbete där allt det som görs inom andra sektorer också kan räknas in? Kan lokala ekonomier utvecklas som ger fler möjligheter till arbete, och vilka möjligheter finns att utveckla sociala ekonomier där arbetet inom dessa blir lika högt värderat som på den "ordinarie" arbetsmarknaden? Hur skall de i så fall relateras till den regionala, nationella och globala ekonomin (jfr Jackson 2009)? Nya former av lokala ekonomier ställer också krav på stadens utformning, och hur bör bostadsområden utformas som stimulerar en sådan utveckling? Hur kan kreativiteten hos gamla och nya aktörer lockas fram för att lösa dessa problem i "kunskapsstadens utkanter"? Vilka former av riskkapital behövs för att stimulera utvecklingen av sociala innovationer? Ett annat problem handlar om att de sociala trygghetssystem som finns idag är utvecklade för det traditionella industrisamhället med tanke på kortare omställningsperioder vid tillfällig arbetslöshet. De är inte avsedda för långvarigt ekonomiskt försörjningsstöd. Kraven på att hålla kostnader nere leder till att många myndighetpersoner lätt hamnar i situationer där det mer handlar om social kontroll än att stödja individers utvecklingsmöjligheter. Hur skall behovet av långvarigt försörjningsstöd hanteras och kan det relateras till andra former och en annan syn på arbete?

Ett annat centralt utvecklingsområde är det som handlar om kunskapsutveckling och lärande. Många föräldrar och elever väljer idag bort skolor som de inte anser hålla tillräcklig hög kvalitet, eller ser som mindre lämpade av andra skäl. Resultatet blir skolor där många av eleverna inte lever upp till de krav som ställs. Det behövs utvecklingsarbete för hur dessa elever skall stöttas och det gäller inte bara innanför skolans väggar. Minst lika viktigt är det stöd som de kan få utanför skolan. Hur kan stödjande nätverk byggas upp utanför skolan som bygger på ungdomars förutsättningar och ger dem trovärdiga utvecklingsvägar? Kanske handlar det om att förändra

synen på kunskap och lärande, och kanske handlar det om att utgå från de kompetenser som många elever har men som inte bedöms (se Stigendal 2004). Ungdomar skall inte behöva uppleva att de inte har några utvecklingsmöjligheter innan ens vuxenlivet har börjat. Målet måste vara att alla skall se och få möjligheter till personlig utveckling och egen försörjning. Här kan företag, organisationer och högskolor ge viktiga bidrag genom att förmedla kontakter, initiera aktiviteter eller delta i andra verksamheter för att visa på och ge möjligheter till personlig utveckling.

Ett tredje utvecklingsområde som rör marginalisering är den selektion som sker på bostadsmarknaden. Forskning visar att diskriminering på bostads- precis som på arbetsmarknaden sällan är resultat av enskilda fel eller missöden utan beror på mer rutinmässiga handlingar och kan därmed ses som uttryck för sociala strukturer. I en nyligen redovisad studie från Diskrimineringsombudsmannen visas att diskriminering oftare förekommer på hyres- än på bostadsrättsmarknaden, och att etnisk tillhörighet är mer diskriminerande än andra faktorer som t.ex. kön eller sexuell läggning (Diskrimineringsombudsmannen 2010). Diskrimineringen tycks vara direkt kopplad till människors ekonomiska bärkraft vilket innebär att människor som på grund av bristande resurser hänvisas till hyresmarknaden är speciellt sårbara. Att bekämpa diskrimineringsmekanismer på bostadsmarknaden handlar både om att synliggöra och förändra enskilda individers föreställningar och handlingsmönster som att förändra bostadsföretags rutiner och arbetssätt.

Ett fjärde utvecklingsområde för att bekämpa marginalisering är att öka människors möjligheter till makt och inflytande. Redan idag finns t.ex. framgångsrika exempel på självförvaltningsformer som skulle kunna öka boendes inflytande över den egna närmiljön. Likaså skulle olika former av demokratiexperiment kunna leda till att både känslan och det reella engagemanget ökar för att delta i det politiska systemet.

Bekämpa stigmatisering och skapa attraktioner

Olika former av stigmatiseringsprocesser fungerar som utpekande för hela bostadsområden och befolkningsgrupper. Det finns en tendens att media betonar mer sensationella och dramatiska händelser framför vardagshändelser. Många boende och de som arbetar i områdena känner ofta inte igen sig. Att försöka ändra medias arbetssätt är sannolikt inte möjligt. En första åtgärd är därför istället att minska grogrunden för de dramatiska rapporterna genom att ta bort förutsättningarna till att konflikter eller kriminalitet bland ungdomsgrupper kan växa sig starka. Andra åtgärder är att skapa motbilder genom exempelvis nya former av medier som på ett trovärdigt sätt skildrar viktiga lokala frågor. En tredje typ av åtgärder kan

arbete med att ”ladda om” begreppet Rosengård och ge det mer positiva associationer. Ett sådant arbete pågår redan idag genom idrotten som t.ex. FC Rosengård, MKB:s nydanande arbete med bokaler och andra förslag på att lokalisera statusfyllda verksamheter i stadsdelen. Rosengård är sannolikt ett av Sveriges starkaste varumärken, och det borde finnas goda förutsättningar att utveckla det i positiv bemärkelse.

Satsa på barn och ungdomar

Barn och ungdomar är en dominerande grupp på Herrgården och Rosengård. I rapporten visas att vissa ungdomar upplever sysslolöshet som en faktor bakom att anlägga bränder. Även framöver kommer ungdomar att vara en stor grupp och det är centralt att ta vara på alla de kompetenser som finns och som kan utvecklas hos dem. Därför behövs satsningar för att ge ungdomar utvecklingsmöjligheter. I många fall kan de få värdefulla erfarenheter genom att själva få ta ansvar för att utveckla olika verksamheter. Att vara med och starta och utveckla en fritidsgård är ett exempel på vad som är möjligt, och det finns många andra goda förslag och erfarenheter att ta tillvara. Överhuvudtaget behövs en sammanställning av alla goda (och dåliga) erfarenheter som finns i städer som Malmö.

Utveckla den kollektiva förmågan

Kollektiv förmåga innebär att människor kan sluta sig samman för att lösa bestämda uppgifter. Idag finns säkert denna förmåga inom många områden men har visat på tydliga brister vad gäller att hantera konflikter. Det har inte funnits en lokalt fungerande motkraft som har kunnat hindra eller stoppa dessa. Att utveckla en lokal kollektiv förmåga hänger samman med att tydliggöra och jämka olika sociala ordningar och att få olika former av social kontroll att fungera. Att utveckla en kollektiv förmåga hänger intimt samman med att utveckla lokalt ledarskap och stabila sociala nätverk liksom att stärka olika former av sociala band som t.ex. mellan vuxna och barn och mellan föräldrar och skola. Hur kan ungdomsgrupper stödjas och skall det vara olika arbetsätt för flickor respektive pojkar? Att ta tillvara och stimulera ”underifrånkommande” initiativ kan vara en väg, liksom det som tidigare nämnts avseende självförvaltning och nya demokratiformer.

En väg att gå kan vara att utgå från den omedelbara närmiljön som den egna trappan eller gården. Hur kan det skapas former för gemensamt ansvarstagande men också incitament för att upprätthålla dem?

Även polis, andra myndigheter och inte minst fastighetsägare kan utveckla strategier för att stödja framväxten av lokala sociala nätverk.

Finns det andra sätt att organisera polisens verksamhet så att långsiktiga relationer i närsamhället kan utvecklas? En grundläggande förutsättning är att det skapas arenor för möten liksom att människor bor kvar i området under längre perioder.

Utveckla fungerande erkännandeordningar

Ett fungerande civilsamhälle kräver fungerande relationer mellan befolkning och myndigheter. Många av dem som intervjuats i rapporten uttrycker misstro mot myndigheter och känner sig utsatta för det som kan kallas för misskännande. Ett viktigt utvecklingsområde handlar därför om hur relationer mellan myndigheter och befolkning kan utvecklas och förbättras, och särskilt mellan tonårspojkar, yngre män och polis. Idag saknas fungerande erkännandeordningar där relationer bygger på ömsesidig respekt (Heidegren 2009). En stor utmaning är att diskutera och komma fram till hur dessa erkännandeordningar eller sociala kontrakt skall se ut framöver. Vad krävs av förändrat polis- och myndighetsarbete och vad krävs av befolkningen, samt inte minst hur skapas former för respektfulla samtal där gemensamma lösningar kan diskuteras?

Gemensamma mål och strategier

I Sverige har insatser gjorts i de så kallade miljonprogramsområdena under olika perioder. Svagheten med dem har varit projektkaraktern där pengar skjutits till under avgränsade tidsperioder. Det också är en svaghet att storstadspolitiken inte utgår från en generell socialpolitisk ordning som kan medverka till samhällsförändringar. Satsningarna kan ha medverkat till ytterligare stigmatisering av olika bostadsområden eftersom geografiskt urskiljbara satsningar kan medverka till att behandla symptom, men inte att förändra en grundläggande ojämlikhet med misskännande som ett av dess tecken. Ett annat problem har sektorsavgränsningen varit där det funnit svårigheter att samverka mellan olika aktörer, även om försök har gjorts för att överbrygga dem. Alla verkar vara överens om att framöver handlar det om att arbeta långsiktigt och sektorsövergripande, men samtidigt är det oklart hur detta arbete skall bedrivas på bästa sätt. Hur formuleras genomtänkta och realistiska målbeskrivningar på kort, medellång och lång sikt? Hur involveras och samarbetar olika aktörer även utanför myndighetsfären?

Goda levnadsvillkor och långsiktigt ägarskap

Herrgården är ett bostadsområde där underhåll har varit eftersatt under många år. Under 2009 och 2010 har en upprustning påbörjats även i de

fastigheter som inte ägs av MKB. Detta är viktiga åtgärder. Om möjligt kan en förtätning ske med nya bostäder och med varierande upplåtelseformer. Om området blir mer attraktivt kan förhoppningsvis även omflyttningen minska och mer långsiktigt stabila sociala nätverk utvecklas. I detta arbete har fastighetsägarna en central roll. För det krävs att de orienterar sig mot ett långsiktigt ägarskap och större samhällsansvar (jfr Corporate Social Responsibility, CSR).

Länka stadsdelen till övriga Malmö

Jämfört med Stockholm och Göteborg ligger Malmös miljonprogramsområden i nära anslutning till stadens övriga delar. Rosengård är med dessa ögon mätt centralt placerat. Genom de planer som finns att bygga ut kollektivtrafiken med ny tåghållplats och spårvagnslinje kommer stadsdelens tillgänglighet och fysiska integration att öka. Ett annat exempel är det stråk som byggs mellan Rosengård och ett av stadens mest attraktiva torg, Möllevångstorget. Men det krävs även andra åtgärder för att slå broar av mer social natur mellan stadsdelarna. Attraktiva verksamheter som är lokalt förankrade kan locka besökare från övriga Malmö, men strömmarna kan även gå i den andra riktningen genom att ungdomar och vuxna mer systematiskt ges möjligheter att delta i verksamheter arrangerade av skolor, organisationer, högskola m.m. i andra delar av staden. Här finns plats för nya och spännande sociala innovationer.

Utveckla och sprida goda exempel

Det finns sannolikt inga generella lösningar som gäller för alla bostadsområden. Istället skall kanske mer småskaliga försök utvecklas som kan utvärderas efter hand, och om de fungerar omsättas i större skala. Det behövs nya förutsättningar för nya lösningar, men "gamla" lösningar måste också kunna prövas på nytt. Hur inventerar man det som redan gjorts och hur utformar man dem för nya miljöer? Skall de integreras i den praktiska verksamheten eller skall alternativa lösningar utvecklas parallellt med de traditionella? Hur bygger man upp metoder för successiv utvärdering, och hur sprider man kunskap om lösningar som fungerar? Det är stora utmaningar som ligger framför oss. För att lösa dem krävs mindre av stenkastning och anlagda bränder och mer av möten och dialoger.

Referenser

- Alberoni, F (1991) *Avund*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Ambjörnsson, F (2004) *I en klass för sig*. Stockholm: Ordfront.
- Andersson, O (2009) *Hållplats 8. En social intervention för unga kriminella i stadsdelen Rosengård*, Malmö stad: (Utvärdering av Hållplats 8) Hälsa och samhälle, Malmö högskola.
- Andersson Brodin, L (1984) *Etnisk boendesegregation*: Stockholms universitet, Sociologiska institutionen.
- Andersson, R (2007) *Segregationens dynamik och planeringens möjligheter. En studie av bostadsmarknad och flyttningar i Malmöregionen*, Stadskontoret, Malmö stad.
- Arendt, H (1970) *Om våld*, Stockholm: Aldus/Bonnier
- Aretun, Å (2009) *Ungdomars utsatthet i bostadsområden*, Tema Barn, LiU
- Asplund, J (1987) *Det sociala livets elementära former*, Göteborg: Korpen
- Beauzamy, B & Naves, M-C (2006) Förrortsuppluppen i Frankrike hösten 2005. I Kamali, M (red) *Den segregeringande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder*, SOU 2006:73
- Bevelander, P, Billing, P Bruzeus, L, Popoola, M, Salameh, E-K & Wigerfelt, B (2000) *Storstadssatsningen i Rosengård – Ett nationellt exempel . Utvärdering av programområde ”skola” och ”lokalt utvecklingsarbete”* i IMER:s utvärdering av storstadssatsningen i Rosengård, Malmö: MAH-IMER—02/003—SE
- Bevelander, P, Carlson, B, Broomé, P, Popoola, M, Salameh, E-K, Staaf, P & Wigerfelt, B (2001) *Halvvägs på väg vart? Utvärdering av programområde ”skola” och ”lokalt utvecklingsarbete”* i IMER:s utvärdering av storstadssatsningen i Rosengård, Malmö, Storstadssatsningen i Rosengård 2000-2001 MAH-IMER/FR02/004—SE
- Björk, M (2009) *Gängbekämpning: om polisinsatser mot organiserad brottslighet*, Malmö : Gleerup
- Björk, M. (2010) Fighting Cynicism: Some Reflections on Self-Motivation in Police Work i S. Stojkovic Et al. (Eds.) *The Administration and Management of Criminal Justice Organizations. A Book of Readings*. Fifth Edition, Waveland Press, Inc.
- Body-Gendrot, S (2000a) Urban Violence and Community Mobilizations i Minorities i Body-Gendrot, S och Martiniello, M (2000) *European Cities. The Dynamics of Social Integration and Social Exclusion at the Neighbourhood Level*, MacMillan Press LTD

- Body-Gendrot, S (2000b) *The Social Control of Cities? A Comparative Perspective*, Blackwell
- Bourgois P (2001) The Power of Violence in War and Peace. *Ethnography*, 2:5-34.
- Braithwaite, J (1989) *Crime, shame and reintegration*, Cambridge: Cambridge University Press
- BRÅ (2007) *Nationella trygghetsundersökningen 2006. De första resultaten om utsatthet, trygghet, och förtroende*, 2007:14 Brottsförebyggande rådet, Stockholm
- Bursik, R J (1988) Social Disorganisation and Theories of Crime and Delinquency: Problems and Prospects, *Criminology*, 26: 519-551
- Bursik, R J och Grasmick, HG (1993) *Neighborhoods and Crime: The Dimensions of Effective Community Control*, New York : Lexington Books
- Bäckman, M (2009) *Miljonsvennar. Omstridda platser och identiteter*, Makadam förlag
- Connell, R W (1996/2008) *Maskuliniteter*, Göteborg: Daidalos
- Crang, M och Cook, I (2007) *Doing Ethnographies*, London: Sage
- Dahlin, S (1974) Sociala förändringar – inverkan på socialarbetets funktioner i *Priset för urbaniseringen. Tillväxt och avfolkningsprocessen*. Rapport från det nordiska seminarieriet i Vasa, Nordiska socionomförbundets samarbetskommitté.
- Davis, M (2007) *Slum. Världens storstäder*. Lund: Arkiv förlag.
- Dewulf G, Krumm, P och De Jonge, H (2000). *Successful corporate real estate strategies*. Department of Real Estate & Project Management, Delft University of Technology: Delft
- Dikeç, M (2007) *Badlands of the Republic: Space, Politics and Urban Policy*, Wiley-Blackwell
- Diskrimineringsombudsmannen (2010) *Diskriminering på bostadsmarknaden*, LED 2009/268, Redovisning av regeringsuppdrag IJ2009/1834/DISK
- Douglas, M (2004) *Renhet och fara. En analys av begreppen orenande och tabu*. Nora: Nya Doxa.
- Elias, N och Scotson, J (1999) *Etablerade och outsiders*: Arkiv förlag.
- Engdahl, O och Larsson, B (2007) *Sociologiska perspektiv*, Lund: Studentlitteratur
- Ericsson, U, Molina, I och Ristilammi, P-M (2000) *Miljonprogram och media. Föreställningar om människor och förorter*, Integrationsverket och Integrationsverket
- Eriksson, K. (2009) *Otrygghet och segregation. Bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott*, BRÅ, NTU 2008:16

- Estrada, F. och Flyghed, J. (red) (2007) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur.
- Fangen, K (2005) *Deltagande observation*, Malmö: Liber Ekonomi
- Flemström, K och Ronnby, A (1972) *Fallet Rosengård. En studie i svensk planeerings- och bostadspolitik*. Stockholm: Prisma förlag.
- Franzén, M "Problemet segregation: en orättvis jämförelse" i Magnusson Turner, L (red) *Den delade staden*. Borea förlag
- Fraser, N (2003) *Den radikala fantasin. Mellan omfördelning och erkännande*. Göteborg: Daidalos förlag.
- Gartberger, K-J och Rübsamen, M (2005) *I skuggan av betongen - En studie av Sydsvenskans rapportering från Rosengård*, B-uppsats Avdelningen för medie- och kommunikationsvetenskap, Lunds universitet
- Gilligan, J (1996) *Reflections on a national epidemic*. New York: Vintage
- Gladwell, M (2006) *Blink. Den intuitiva intelligensen*. Stockholm: Prisma förlag.
- Goffman, E (1973) *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Goffman, E (2000) *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Granér, R (2004) *Patrullerande polisens yrkeskultur*, Lund: Lund dissertations in social work, 1650-3872; 18
- Habermas, J (1984) *The Theory of Communicative Action*, Volume one, London: Heinemann
- Habermas, J (1987) *The Theory of Communicative Action*, Volume 2, Lifeworld and system: A critique of functionalist reason, Cambridge: Polity Press,
- Habermas, J (1990) *Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och samhälle*, Uddevalla: Daidalos
- Hammarén, N. (2008) *Förorten i huvudet: Unga män om kön och sexualitet i det nya Sverige*, Atlas
- Hirschi, T (1974) *Causes of Delinquency*, Berkeley: University of California Press
- Heidegren, C-G (2009) *Erkännande*, Malmö: Liber
- Holgersson, S (2007) *Yrke: Polis*. Stockholm: GML Reklam.
- ILO (2006) *SYNTHESIS REPORT*, Discrimination against native Swedes of immigrant origin in access to employment - Research study on Stockholm, Malmo and Gothenburg http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/download/swedish_discr_synthesis.pdf
- Isedal, P (2000) *Meningen med våld*. Förlagshuset Gothia

- Jackson, T (2009) *Prosperity without growth. Economics for a Finite Planet*, London: Earthscan
- JO (2009) Milt eller betydande våld? En granskning av polisens användning av pepparspray. Justitieombudsmannen. Beslutsdatum: 2009-12-01, Diarienummer: 5928-2006,1579-2007,2930-2007,5220-2007,5221-2007,5222-2007,126-2008,4491-2008.
- Johansson, A (2007) *Narrativ teori och metod – med livsberättelsen i fokus*, Lund: Studentlitteratur
- Johansson, B. (2001) *Att slåss för ett erkännande. En studie i gatuvåldets dynamik*, Örebro Studies in Sociology 2, diss
- Jönsson, L R och Starrin B (2000) *Ekonomi-skam modellen och reaktioner på arbetslöshet* i Socialvetenskaplig Tidskrift 2000:3, sid. 267-284.
- Kamali, M (red) (2005) *Bortom Vi och Dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*, SOU 2005:41
- Kamali, M (red) *Den segregering integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder*, SOU 2006:73
- Katz, J (1988) *Seductions of crime: moral and sensual attractions in doing evil*, New York, N.Y. : Basic Books, cop.
- Katz, J (1996 [1991]) Kriminalitetens lockelser och reformvännernas dilemma i Åkerström, M (1996) *Kriminalitet, Kultur, Kontroll*, Stockholm: Carlssons.
- Kaufmann, G (1993) *The Psychology of Shame – theory and treatment of shame-based systems*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Kristeva, J (1982) *Powers of Horror: An Essay on Abjection*, New York: Columbia U. P.
- Lalander, P och Johansson, T (2007) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur
- Lefebvre, H (1996) *The Production of Space*, Blackwell Pbl.
- Lieberg, M (1992) *Att ta staden i besittning*, Rapport R3:1992, Institutionen för byggnadsfunktionslära, Arkitekturstektionen, Lunds universitet
- Lindén, A L (1989) *Vem bor i bostadsområdet? Bostadsutbud – befolkningsstruktur – förändringsmönster*, Forskargruppen Boende och bebyggelse, Sociologiska institutionen, Lunds Universitet.
- Listerborn, C (2005) *Kvinnors liv i Husby: en skildring av kön, plats och etnicitet*, Lund: Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi
- Listerborn, C (kommande) Suburban Women and the “Glocalisation” of the Everyday. Gender and Globalities in Underprivileged Areas, *Gender, Place and Culture*,
- Lloyd, R (2006) *Neo-Bohemia: Art and Commerce in the Postindustrial City*, New York: Routledge.

- Lundberg, C (2007) *Svenska Latinas*. Stockholm: Makadam.
- Lundh, M (2006) *Sveriges Lika lag*: Kalla Kulor Förlag.
- Malmö stad (2007) *Befolkningsutvecklingen i Malmö. Lägesrapport 2007 med slutsatser och konsekvenser för den kommunala planeringen*, Stadskontoret, Malmö stad
- Mathiesen, T (1978) *Den dolda disciplineringen. Makt och motmakt*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Meijling, J (2008) *Påståenden om framtiden*, Stockholm: Axl Books
- Molina, I (1997) *Stadens rasifiering. Etnisk boendesegregation i folkhemmet*: Uppsala, Geografiska regionstudier nr 32.
- Molina, I (2001) Den rasifierade staden, i Magnusson, Lena (red), *Den delade staden. Segregation och etnicitet i stadsbygden*, Boréa, Umeå.
- Nathanson, N (1992) *Shame and pride: affect, sex, and the birth of the self*, New York: Norton, cop.
- Nord, L. och Nygren, G. (2002). *Medieskugga*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Ohlsson, L B och Swärd, H (1994) *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.
- Olsson, S (1991) Grannskapet som socialt ideal och planeringsidé. I Hjärne, L. (red) *Stadsliv och grannskap*. Statens Institut för Byggnadsforskning (Gävle)
- Olsson Hort, S E (1992) *Segregation, ett svenskt dilemma. Socialpolitiska och sociologiska synpunkter*. Stockholm: Bilaga 9 till Långtidsutredningen, Finansdepartementet
- Park, R E och Burgess, E (1924) *Introduction to the science of sociology*, Chicago: Chicago of University Press
- Park, R E (1928) "Human Migration and the Marginal Man" *The American Journal of Sociology* vol 33. No 6: 881.893 Chicago: Chicago of University Press
- Perrin-Wallqvist, R, Archer, T och Norlander, T (2004) Adolocents' firesetting-setting awareness under boredom: relation to personality variables. *Psychological Reports*, June 2004 Part 1, Vol. 94 Issue 3: 863-871
- Perrin-Wallqvist, R (2006) *The Prometheus Complex. Striving for Competence*: avhandling Psykologiska institutionen, Lunds universitet.
- Popoola, M (1998) *Det sociala spelet om Romano Platso*, Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Popoola, M (1999) *Trångt i Herrgårdsmiljö. Rapport om trångboddhet på Herrgården*, Forskningsrapport MAH/IMER/FR99/001-SE
- Prop. 2009/10:21 *Ägande och förvaltning av hyreshus*.

- Quick Response (2010-06-01) ”Könsblind rapportering om förortsgång”, Chebchoub, H <http://quickresponse.se/artiklar/2010/juni/konsblind-rapportering-om-forortsgang/> 2010-08-06
- Ramberg, K (2000) *Allmännyttan: Vålfärdsbygge 1850-2000*. Stockholm: Byggförlaget i samarbete med Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO).
- Ranstorp, M och Dos Santos, J (2009) *Hot mot demokrati och värdegrund, en lägesbild från Malmö*. Centrum för Assymetriska Hot och TerrorismStudier (CATS), Försvarshögskolan.
- Ray, L, Smith, D och Wastell, L (2004) Shame, Rage and Racist Violence i *British Journal of Criminology*, 44:350-368
- Ring, J (1999) *Hem och skola, kamrater och brott*, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, Avhandlingsserie Nr 2
- Ring, J (2001) Sambanden mellan riskfaktorer och brott i Estrada, F & Flyghed, J, *Den svenska ungdomsbrottsligheten*, Lund: Studentlitteratur
- Ristilampi, P-M (1994) *Rosengård och den svarta poesin*. En studie av modern anorlundahet. Stockholm/Stehag: Brutus Östling Förlag Symposium.
- Roos, H-E (1986) *Vandalism i storstad och glesbygd*. Stockholm: Liber Förlag.
- Rosengårds stadsdelsförvaltning (2007) *Gemensam handlingsplan för Herrgården*.
- Rosengårds stadsdelsförvaltning (2008) *Förändringsarbetet i Herrgården 2002-2008*.
- Rosengårds stadsdelsförvaltning (2009) *Aktiviteter för Herrgårdens boende*.
- Salonen, T (2008) *Barnfattigdomen i Sverige, Årsrapport, Rädda Barnen*.
- Sampson, R J (2009a) Disparity and diversity in the contemporary city: social (dis)order revisited, *The British Journal of Sociology*, Vol. 60 Nr: 1: 1-31
- Sampson, R J (2009b) Neighborhood Social Capital as Differential Social Organization, *American Behavioral Scientist*, 52, 11: 1579-1605
- Sampson, RJ & Laub, JH (1993) *Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life*, Cambridge: Harvard University Press
- Sandstig, G (2010) *Otrygghetens landskap. En kartläggning av otrygghet i stadsrummet och en analys av bakomliggande orsaker, med fokus på mediernas roll*, JMG, Göteborgs universitet
- Sandström, L (2005) ”Rosengård i medieskugga – om medier som medel och hinder för integration”, Institutet för mediestudier, Stockholm: Sellin & partner
- Sartre, J-P (2004/1976) *Critique of Dialectical Reason*, Volume One, Verso
- SCB (2009) ”Och gärningsmannen är en MAN”, *Välfärd*, no.1, http://www.scb.se/Statistik/LE/LE0001/2009K01/LE0001_2009K01_TI_02_A05TI0901.pdf, 2010-08-06

- Scheff, T (2003) Male Emotions/Relationships and Violence: A Case Study, *Human Relations*; 56:727-749
- Scheff, T och Retzinger, S (1991): *Emotions and Violence. Shame and rage in destructive conflicts*, Lexington Books Series on Social Theory
- Scheff, T och Starrin, B (2002) Skam och sociala band – om social underordning och utdragna konflikter i *Perspektiv på Sociala problem*, (red) Meeuwisse, A och Swärd, H, Stockholm: Natur och kultur
- Sennett, R (1970) *The uses of Disorder*, New York: Knopf, 1970
- Sennett, R (2003) *Respect: the formation of character in a world of inequality*, London: Penguin Allen Lane
- Sernhede, O (2002) *Alienation is My Nation*. Symposium, Stockholm/Stehag
- Sernhede, O (2006) Förortens ”hotfulla” unga män. I Kamali, Masoud (red) *Den segergerande integrationen. Om social samhälle och dess hinder*, SOU 2006:73
- Shaw, C R och McKay, H D (1942) *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago: Chicago University Press
- Sixtensson, J (2009) *Hemma och främmande i staden. Kvinnor med slöja berättar*, MAPIUS 4, Malmö högskola
- Skeggs, B. (1999) *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Göteborg: Daidalos
- Snell, C (2001) Neighborhood Structure, Crime and Fear of Crime : Testing Bursik and Grasmick’s Neighborhood Control Theory, LFB Scholarly Publishing LLC
- SOU 1995:142 *Att röja hinder för Samverkan. Egenmakt. Arbetslinjen: Delbetänkande av Storstadskommittén*
- Stigendal, M (2004) Framgångsalternativ. Mötet i skolan mellan utanförskap och innanförskap. Lund: Studentlitteratur
- Stigendal, M (2006) *Allt som inte flyter. Fosies potentialer – Malmös problem*. Mapius 1, Malmö högskola.
- Stonequist E. V. (1935) The Problem of the Marginal Man, *The American Journal of sociology* vol 41 no 1: 1-12: The University of Chicago Press.
- Suttlery, F (2004) “Was ist eine ‘Gewaltkarriere?’”, *Zeitschrift für Soziologie*, 33, 4:266-284
- Suttles, G (1968) *The Social Order of the Slum*, Chicago: University of Chicago
- Taylor, C (1994) *Det mångkulturella samhället och erkännandets politik*. Göteborg: Daidalos.
- Terjestam, Y och Rydén, O (2002) *Flickors och pojkars lek med eld. Betydelsen av motiv och självbild*: FOU rapport, Räddningsverket Karlstad.

- Törnquist, A (2001) *Till förortens försvar: utveckling och organisering i de tre stadsdelarna Hjällbo, Hammarkullen, Eriksbo 1970-1995*, Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, 2001:4
- Wacquant, L (2008) *Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Polity Press.
- Wallengren, H (1994) *Hyresvärlden. Maktrelationer på hyresmarknaden i Malmö ca. 1880-1925*, Wallengren och bokförlaget Mendocino.
- Waters, T (1999) *Crime & Immigrant Youth*, Thousand Oaks, Cal.: Sage Publications.
- Weber, M (1983 [1920]) *Ekonomi och samhälle. Förståelsesociologins grunder 1*, Lund: Argos
- Wenger, E (1998) *Community of practice: Learning, Meaning and Identity*, Cambridge: Cambridge University Press
- Westin, C och Nilsson, A (2009) *Attityd- och bemötandeproblem inom polisen*, Rapport till Rikspolisstyrelsen, December 2009
- Wikström, H (2009) *Etnicitet*, Liber förlag.
- Wikström, T (1994) *Mellan hemmet och världen: om rum och möten i 40- och 50-talens hyreshus*, Stockholm: Symposion graduate
- Young, I M (1990) *Justice and the politics of difference*, Princeton
- Young, I M (1994) Gender as seriality: thinking about women as a social collective i *Signs: journal of women in culture and society* 19(1994):3, 713-738
- Žižek, S (2008) *Violence*, London: Profile Books Ltd

Media

- Aftonbladet 2007-04-17 "Nya våldsamheter skakar Rosengård" av Ekelund, M TT.
- Dagens Nyheter 2003-04-27 "Oklar orsak till moskébranden" av Rothenborg, O.
- Dagens Nyheter 2009-05-03 "Ca 9000 bor i området" av Hansson, A.
- SDS 1976-04-01
- Dagens Nyheter 2010-03-25 "Löneavdrag för apajävel" TT.
- Svenska dagbladet 2010-03-25 "Sa apajävel – får löneavdrag" TT.
- SDS 2001-09-07 "Polisprotester mot nedskärningar" av Björnstedt, G.

SDS 2001-10-18 "13 nya poliser i Rosengård" av Ljungberg, A.

SDS 2004-02-03 "Sociala projekt som affärsidé" av Furstenberg, C.

SDS 2004-08-05 "Tipsa om vandalism och du kan få 100.000" av Högström, H.

SDS 2008-10-03 "Man blir ledsen och förbannad" av Fjellman, Jaderup E.

SDS 2008-10-04 " "Allt som händer brandmännen beror på polisens beteende" av Fjellman Jaderup, E.

SDS 2009-01-17 "Kvarterspark rustas upp för fem miljoner" av Fjelman, E.

SDS 2009-02-05 "Kravallvideo avslöjar polisens interna prat. Ska jag göra han steril när jag får tag på honom?" av Barkman, T.

SDS 2009-02-06 "Förundersökning mot poliser nerlagd" av Younes, H.

SDS 2009-02-06 "Polischef anmäler sig själv" av Barkman, T.

DN 2009-02-06 Rikspolischefen reagerar starkt på polisernas film från Rosengård. "Jag är heligt förbannad" av Palmqvist, P.

SDS 2009-03-10 "Mötet med polisen en knäck för självbilden" av Strömberg, M.

SDS 2009-03-20 "Rosengårdsbränder hämnd mot polisen" av Younes, H.

SDS 2009-04-07 "Bonusregn över Acta-direktörer" av Pedersen, H.

SDS 2009-07-18 "Visade fingret - polisen går fri" av Younes, H.

SDS-2009-12 "Stenkastande stoppar buss" (nätupplaga 2010-01-03).

SDS 2009-10-02 "Ny stenkastning mot buss" av Barkman, T.

SDS 2009-10-05 "Brandmän rasar mot särbehandling" av Lindstedt, T.

SDS 2009-10-30 "Afa misstänks för förortsupplopp" TT hämtad 2009-12-30.

SDS 2009-11-03 "Polis räckte finger – slipper påföljd" av Persson, D.

SDS 2009-11-03 "Husen rustas upp för 100 miljoner" av Persson, A.

SDS 2009-11-06 "Ett ord kan rasera allt" av Mikkelsen J, och Wagner, K.

SDS 2009-11-10 "Sänkta hyror i herrgården" av Pedersen, H.

You Tube 2009-02-05 Polisens egen film från Rosengård! (2008-12-18, hämtat 2009-12-29). <http://www.youtube.com/watch?v=YJfFXIz3p4o>

You Tube "Polisen drar vapen på Rosengård" (2007) hämtat 2009-12-29. <http://www.youtube.com/watch?v=YJfFXIz3p4o>

Övriga källor

Arbetsdomstolen: Dom 20/07 Mål nr A 54/06, 2007-03-07. http://www.kurt.nu/index_svensk_arbetsratt/svensk_arbetsratt_ad_text/ad_domar_2007/ad_2007_nr_020.htm#_Toc161559220 hämtat 2009-12-29.

FN, Deklaration om mänskliga rättigheter.

Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier (FSI): rapport 2007. <http://www.forskningsgruppen.com/> (hämtat 2009-03-25)

Föreningsservice (2008) foreningsservice.rosengard@malmo.se (2009-11-16).

Lagfarter, Stadsbyggnadskontorets arkiv i Malmö kommun.

Lantmäteriet, Inskrivningsenheten i Hässleholm.

MKB Nyhetsbrev (maj 2006) ”Herrgården i behov av stora insatser”

Områdesfakta för Malmö 1992, 1994, 1998, 2008, 2009.

Polisen <http://www.polisen.se/> hämtat 2009-12-27.

Rosengårds stadsdelsförvaltning, Informationsavdelningen 2009-11-13 (uppgifter om skolbarnens fördelning mellan olika skolor i Malmö kommun).

Socialtjänstlagen – SOL

Appendix: Metod

Intervjuer

Korta intervjuer med representanter från olika verksamheter

Forskningsassistenterna, Alban Jashari och Carolina Hamma, tog under hösten 2008 kontakt med flera viktiga aktörer, verksamheter, projekt som arbetade med ungdomar. Urvalet av personerna skedde utifrån kontakter som ledde till andra kontakter, alltså som en snöbollsmetod. Fosie AIC (Arbets- och Integrationscenter, där forskningsassistenterna hade sina kontor) hjälpte till med de första kontakterna för att komma i kontakt med andra centrala personer inom Malmö. Viktiga personer ansågs vara de personer som arbetade närmast med frågor och uppgifter som låg i projektets intresseområde. En kontakt rekommenderade en annan kontakt och så rullade det på. Jashari och Hamma mötte personer på olika nivåer från förvaltningschefer till vanliga ungdomsarbetare. De olika kategorier av praktiker de mötte var ungdomskommunikatörer, föräldrakommunikatörer, ungdomssamordnare, pedagoger, fritidsarbetare, fritidsgårdschef, områdesarbetare, företagsnätutvecklare, projektledare, brobyggare, ansvarig för boendefrågor, lärare, brandmän, poliser, utredare, stadsdelschefer, statistikavdelningen, högstadierektorer, verksamhetschefer, integrationsamordnare, politiker, konsulenter och filmare. De olika organisationer de besökte var:

- Drömmarnas Hus
- Tegelhuset
- Johannes Fritidsgård
- Växthuset
- Hermodsdals gym
- Elektra

- Gröningen
- Oikos Community
- Gnistan
- Selfmade
- RGRA (Rörelsen Gatans Röst och Ansikte)
- Hållplats 8
- Lugna Gatan i Fosie
- Lindängens bibliotek
- Stadsbiblioteket
- Malmös Unga (Stadshuset)
- SÖM (SydÖstraMalmö)
- I & F i Rosengård
- SSP (Skola, Socialtjänst och Polis)
- Förebyggande teamet i Stadsbyggnadskontoret
- Folkhälsoenheten (Stadskontoret)
- SRV
- Plan för Barn- och Ungdomskultur
- Rosengårdsskolan
- Lindängeskolan
- MKB
- STK Malmö
- Fosie Stadsdel
- Fosie AiC
- Rosengård AiC
- Etniska relationer inom Utbildningsförvaltningen
- Röda Korsets Ungdomsförbund
- Södra Innerstaden B & F
- Sydsam/Region Skåne
- Hyllie Brandstation
- Centrum Brandstation
- Jägersro Brandstation
- Social Resursförvaltningen
- Förebyggande och Fritidsverksamhet Rosengård
- Röda Korset Region Syd
- Rosengård SDF
- City of Malmö

Under mötena samtalades det allmänt om intervjupersonernas vardagliga arbetsuppgifter, deras uppfattning om områdets och ungdomarnas situation, deras syn på stenkastning och vad de trodde låg bakom och vad de trodde skulle vara lösningen på det. Det var mest öppna och mer allmänt hållna frågor i samtalen som kretsade kring stenkastning. Jashari

och Hamma fick även komma i direktkontakt med de olika praktiker-
nas vardagliga arbetsuppgifter och på så sätt även med de ungdomar de
arbetade med. De valde oftast att träffas i deras miljö. Mötena brukade
vara från en timme upp till tre timmar som högst. Frågorna de ställde
utvecklades mer och mer med tiden. Ju mer de fick reda på under ett möte
desto mer utvecklades nya tankar och frågor att ställas till nästa möte.
På så sätt utvecklade de egna idéer och gav en bredare bild av vad som
pågick. Samtalen antecknades både under samtalsstunden och efteråt av
både Jashari och Hamma. Följaktligen kunde man senare diskutera vilka
intryck och uppfattningar man fick av det som sades under samtalen. Det
kunde hända att deras uppfattningar inte stämde överens och då skrev de
ner de båda uppfattningarna. Under senare del gjorde Mikael Stigendal
en analys av de cirka 40 samtalsdokumentationerna genom att identifiera
olika problemkategorier som uttrycktes återkommande i texten. Utifrån
analysen kunde de också se vilka praktiker eller områden de haft mest
samtal med och vilka personer/verksamheter de möjligtvis inte har träffat
och därför borde träffa i fortsättningen. Samtalen bidrog alltså till en stor
förståelse inför de nästa uppgifter som djupintervjuer, fokusgruppinter-
vjuer och deltagande observation med de personer/grupper/miljöer som
ansågs mest lämpliga för vårt arbete.

Längre intervjuer och samtal i Rosengård

Under projektets gång har ett flertal intervjuer genomförts med olika per-
soner som alla på ett eller annat sätt förväntats kunna ge olika perspektiv
på förekomsten av bränder och stenkastning främst i Rosengård, men
också generellt. Tio intervjuer har genomförts med personer som på ett
eller annat sätt arbetar i Rosengård. Dessutom har samtal med ytterligare
tolv nyckelpersoner genomförts som kanske inte kan kallas intervjuer utan
snarare kan ses som informationsinhämtning genom samspråk. Mot bak-
grund av denna uppdelning skall en *intervju* ses som ett samtal som är
bestämt i tid och rum. Det har från början funnits en överenskommelse
om ett samtal som ges legitimitet av projektets fokus och intervjupersonens
kompetens i sakfrågan. När det gäller *samtal* är det en anspråkslösare form
av intervju och har ibland skett spontant beroende på att forskarnas och
nyckelpersonernas vägar på olika sätt korsats. Vid sådana tillfällen har det
ibland getts utrymme att fördjupa sig i någon av de frågeställningar som
aktualiserats inom projektet.

När det gäller så kallade nyckelpersoner har intervjuer och samtal tema-
tiserats i förhållande till intervjupersonernas kompetensområde och plats
i stadsdelen. Vid fyra av dessa tillfällen har bandspelaren tagits till hjälp. I
övriga fall har anteckningar förts under intervjuerna. Vid de samtal som

refereras till har anteckningar gjorts i efterhand. Generellt kan sägas att språket aldrig varit något problem under intervjuerna och samtalen. Endast vid ett tillfälle kunde det ibland vara svårt att förstå, men vid tillfället genomfördes intervjun av två personer som kunde diskutera i efterhand, och dessutom fungerade bandspelare i det här fallet som ett stöd för minnet. I de fall som bandspelare användes har intervjuerna transkriberats och liksom anteckningar fungerat som underlag för närmare analys.

Generellt kan sägas att det var lätt att få kontakt med de personer som intervjuats, det har trots en kanske högst förståelig projektrötthet ändå visats en stor portion välvilja och intresse att kunna hjälpa till. En förklaring kan vara att alla personerna på ett eller annat sätt är aktiva i stadsdelen, de allra flesta också yrkesverksamma. Projektets fokus var också högst aktuellt under den tid som data inhämtades, vilket inte osannolikt har medverkat till ett positivt intresse.

De intervjuade personerna har sin hemvist i:

- Räddningstjänsten (3 personer)
- Socialtjänsten (1 person)
- MKB (1 person)
- Hyresgästföreningen (2 personer)
- Säkerhet och Beredskap (1 person)
- Övriga (2 personer)

Personer som samtal fördes med har sin hemvist i:

- Socialtjänsten (4 personer)
- Förebyggande och fritid (3 personer)
- Övriga tjänstemän i stadsdelen (2 personer)
- Skola / fritid (1 person)
- Övriga (2 personer)

Bortfall

Trots den omnämnt goda viljan bland intervjupersonerna fanns det initialt också svårigheter att få till stånd möten med olika personer som förväntades ha något att tillföra. Dels handlade det om föreningsverksamma som av olika anledningar föll bort, det handlade om missförstånd eller andra skäl som gjorde att möten inte kom till stånd. När det gäller yrkesverksamma var det egentligen bara fastighetsägarna som det har varit svårt att komma i kontakt med, det kommunala bostadsföretaget MKB undantaget. När det gäller Contentus upprepades samtal ideligen med en begäran att få träffa någon representant för företaget. Eftersom det inte finns något kontor i Rosengård hänvisas den kontaktsökande till kontoret i centrum av Malmö, alternativt att ringa under telefontid. Vid telefonkontakt kunde ingen göra

avtal om möte, hänvisning skedde till en direktör som inte var närvarande. Flera gånger lovades att direktören, som uppgavs vara i Ystad, skulle ringa upp. Det var omöjligt att få ett direktnummer och någon återuppringning skedde aldrig. När det gäller Newsec gällde ungefär samma scenario med det undantag att det aldrig gavs löfte om att någon skulle ringa upp. Newsec har sitt kontor på Ramels väg i Herrgården, men trots detta är det inte alltid möjligt att nå personalen. För den idoge kan erfarenheten bli att det endast finns en lapp på dörren ”Vi har stängt idag”, ingen kompletterande information om när man har tänkt öppna. Svårigheterna att komma i kontakt med dessa två hyresvärdar, som även i övriga sammanhang har utmärkt sig har varit det enda undantaget från övriga behjälpliga organisationer och personer i stadsdelen.

Intervjuer och samtal med boende

Genom Hyresgästföreningens personal hade vi fått tillträde till en lokal på Gröningen, som förutom fritidsverksamhet på eftermiddagarna också gav rum åt ett kvinnonätverk på förmiddagarna. Den förberedande kontakten med hyresgästföreningens representant, som arbetar som ledare för kvinnonätverket hade vi fått genom en doktorand som hade kontakter i området. Ledaren för nätverket kontaktades och inledande samtal ledde till att vi besökte lokalen under november och december 2008. Under fyra tillfällen gjordes försök till mer strukturerade samtal och intervjuer med totalt elva kvinnor, ytterligare kvinnor kom och gick, de intog dock en mer perifer roll i samtalen som utfördes på svenska. Alla kvinnor deltog inte i alla mötena, vid varje möte deltog mellan fem och sju personer. Kvinnorna hade alla invandrat från olika platser, delar av samtalen tolkades därför på arabiska som var det mest gångbara språket. Vid de här tillfällena användes bandspelare endast kortare stunder. I början av mötena sattes bandspelaren på, men efterhand med glam och stoj fungerade inte bandspelaren tillfredsställande. Vid två tillfällen intervjuades två kvinnor individuellt, vid dessa tillfällen användes bandspelare men i övrigt fungerade samtalen bättre med enbart anteckningsblock och penna. Det var också lättare att koncentrera sig på samtalet och försöka förstå vad olika personer ville ha sagt om inte bandspelare användes. Innan intervjuerna och samtalen startade fanns nog föreställningar om att man kunde strukturera samtalen på ett sätt att alla frågor som ingick i en på förhand uppgjord manual kunde täckas upp. Det tog dock inte lång tid förrän denna tanke fick överges för öppna samtal med ett försök att hänga kvar i bränder och stenkastning som en röd tråd. Samtalen utmynnade i en form av deltagande observation, följt av ihärdiga frågor om hur de besökande såg på olika saker i sin vardag som hade anknytning till projektets syfte. En avslutande reflektion är att kvinnorna mötte forskarna med stor öppenhet, bjöd på kaffe och kakor trots att den

som hade bakat själv fastade och inte åt. De var vänligt intresserade även om just projektets fokus inte riktigt låg i linje med deras egna intressen och vardagsbekymmer.

Fokusgruppsintervjuer

Fokusgruppintervjuer har genomförts med både kvinnor och män, dock i olika grupper och vid olika tillfällen. Fokusgruppsintervjuerna genomfördes vid S:t Maria folkhögskola i Rosengård. Det genomfördes fyra fokusgruppsintervjuer med kvinnor och två med män.

Fokusgruppsintervjuer med kvinnor

De fyra fokusgruppintervjuerna med kvinnor genomfördes under mars 2009. Krav på deltagande var att personerna i grupperna skulle vara kvinnor med barn boende i Rosengård. Det fanns också krav på att kvinnorna skulle kunna uttrycka sig på grundläggande svenska. I den första gruppen fanns det fyra kvinnor, i den andra tre kvinnor, den tredje fem kvinnor och den fjärde sex kvinnor. Intervjuerna tog ungefär två timmar vardera och spelades in. Genomförandet av intervjuerna gjordes av minst två forskningsassistenter närvarande där den ena ledde fokusgruppintervjun medan den andra antecknade. Eftersom intervjuerna spelades in antecknades inte allt som sades utan andra viktiga saker noterades såsom kroppsspråk och rörelser, till exempel beskrev någon av kvinnorna storleken på en sak och pekade på ett bord med sitt finger. Det antecknades för att sedan komma ihåg i vilket sammanhang det handlade om. De som höll i fokusgruppsintervjuerna var forskningsassistenter Alban Jashari, Carolina Hamma och Lukas Penin. Intervjuformuläret innehöll allmänna och semistrukturerade frågor. Ett antal olika teman fanns förberedda och handlade om frågor om hur länge man varit i Sverige och Rosengård, hur man trivdes med sin lägenhet, boendet i stort och området, därefter riktades fokus mot aspekter som delaktighet, inflytande, barnens fritid, skola, vilka platser man besöker i området, vad man saknar i Rosengård, och hur man ser på kontakter med lokala myndigheter och serviceinrättningar. Oftast växte samtalen fritt utan större styrning från intervjuledaren. Fokusgruppsintervjun gjorde en paus i mitten och i den andra halvan av samtalet fick deltagarna läsa en artikel kring bränder och stenkastning från Sydsvenskan i Rosengård och ge sina synpunkter på händelserna. På så vis kom samtalen in på frågor om konflikter, bränder och kvinnornas syn på myndigheterna.

För att genomföra fokusgruppintervjun valdes ett rum med så lite tavlor och andra saker som möjligtvis som kunde dra uppmärksamhet från intervjun. Deltagarna satt vid ett runt bord som valdes medvetet eftersom det skulle kunna bidra till att ingen av deltagarna skulle känna sig utanför

eller i centrum. Det blev mycket diskussioner från kvinnornas sida under intervjuerna. Vissa gånger besvarades frågor utan att intervjuerna ens hade ställt dem. Frågorna anpassades därför till utveckling av diskussionerna. Rektorn för skolan berättade senare att kvinnorna hade tyckt mycket om fokusgruppintervjuerna. Vissa hade även sagt att det var första gången under deras tid i Sverige som de kände att de kunde prata ut om saker och ting. Efter att fokusgruppintervjuerna var klara transkriberades de. De två första intervjuerna transkriberades av forskningsassistenten Alban Jashari, övriga två av en inhyrd transkribent. På grund av vissa kvinnornas otydliga sätt att uttrycka sig på svenska fick vissa av deras utsagor omformuleras något så innehållet i det de sa blev tydligare.

I analysen av det totalt cirka 120 sidor långa utskriften gjordes i två faser där varje fokusgruppsintervju sammanfattades efter 1) fakta som framkommit om kvinnornas livssituation, 2) uppfattningar om området och om vardagslivet och 3) uppfattningar om brandmän, polis, bränder och konflikterna mellan ungdomar och myndigheter. På sätt kortades utskriften ner till hälften och strukturerades tematiskt, därefter har analysen ytterligare detaljerats och ingått i slutrapporteringen från projektet i denna rapport.

Urvalet av dessa personer, dvs. kvinnorna, gjordes utifrån att de dels vistas en stor del av sin tid i området och har genom barnen inblick i olika delar av Rosengård, bland annat skola och vård. De har också nätverk i bostadsområdena. Kvinnor (unga och vuxna) är också ofta en bortglömd kategori både som aktiva subjekt, och som utsatta tredje person, i frågor om konflikter i utsatta områden. De frågor som behandlas i undersökningen kretsar huvudsakligen kring unga killar och män. Fokus på kvinnors och mödrars röster utesluter dock inte att andra boendegrupper hade varit intressanta att tala med. För att komplettera bilden av de boendes synpunkter har projektet dock tagit del av mäns, framför allt yngre mäns erfarenheter av levnadsvillkoren i Rosengård.

Fokusgruppsintervjuer med män

Två fokusgruppsintervjuer med män genomfördes i april 2010. Båda fokusgruppsintervjuerna genomfördes samma dag (2010-04-26). Av de totalt tio män som deltog i intervjuerna var en av männen i fyrtioårsåldern, en i femtioårsåldern, övriga deltagare utgjordes av yngre män under trettio år. Här skulle en åldersmässig enhetlighet kanske varit att föredra, men urvalet skedde på intervjuernas förfrågan om kontakt med kategorin män. Folkhögskolans vidare förfrågan till kursdeltagarnas manliga elever ledde till det slutliga urvalet, som bestod av de män som anmält ett intresse att ta del av intervjuerna. Här kan således finnas en viss skevhet i materialet, genom att männen anmält ett eget intresse att delta i

undersökningen. Detta är omständigheter, som inte är specifikt för den här undersökningen, men en redogörelse för omständigheterna gör att det blir lättare att förstå undersökningens ramar. För att återgå till urvalet; Flertalet män var runt tjugo år. Självsektionen, genom eget anmält intresse ledde framför allt till yngre män, vilket tveklöst är en högst väsentlig kategori att ta del av. De yngre männen har själva passerat tonåren, men är åldersmässigt inte långt ifrån de tonåringar och unga män som är i fokus när det gäller bränder och stenkastning. Ingen av de yngre männen hade barn, det var således inte föräldrarollen som främst identifierade männen. Tre av männen tillhörde inte kategorin boende i Rosengård, de hade vid intervjutillfället andra hemadresser men hade tidigare varit boende i stadsdelen. Samtliga var genom sin utbildningssituation knuten till Rosengård och samtliga hade personliga erfarenheter från stadsdelen, både som boende och besökare.

Intervjuerna genomfördes av en man och en kvinna. Intervjuerna kan också kategoriseras som äldre och yngre, med och utan utländsk bakgrund, båda dock med lång erfarenhet från Rosengård. Intervjuerna tematiserades i fält som berörde intervjupersonernas erfarenheter av Rosengård, graden av tillfredsställelse med aktiviteter i bostadsområdet, servicenivå etc. samt bränder och stenkastning. Intervjuerna genomfördes som öppna samtal runt de teman som presenterats. Intervjuerna spelades in på band, vid ett tillfälle bad en av de intervjuade att bandspelaren skulle stängas av, endast för att meddela information som kunde vara känslig att dela med sig av i en situation av bandupptagning. Efter det korta avbrottet kunde bandspelare användas igen.

Intervjuerna genomfördes på folkhögskolan, i ett avskilt rum med ett runt bord med tillhörande stolar. Väggarna var klädda med bokhyllor, vilket antydde att rummet användes som bibliotek eller läsrum. Bokhyllorna var välfyllda. Här skulle böckerna kunnat ta fokus från samtalet, men de smälte väl samman och gav rummet en varm atmosfär. Själva intervjusituationen präglades genom bandspelaren, och intervjuarnas roll av diskussionsledare i viss mån av en formell situation. Intervjudeltagarna hade blivit informerade om syftet med intervjuerna på förhand. Denna information upprepad vid intervjutillfället. Samtliga deltagare kände varandra, och de visade ett uppenbart intresse att dela med sig av sina synpunkter. Vid samtalet utväxlades många skämt, många slanguttryck och samtalet utspans som en dialog där inte alla alltid antog samma perspektiv.

De färdiga intervjuerna transkriberades, och analyserades i ett första skede av intervjuerna som själva varit på plats under intervjusituationen. Analysen av fokusgruppsintervjuerna identifierade fyra teman: 1) Segregation och boendevillkor, 2) Media, 3) Hem och fritid samt 4) Relationen brandkår / polis - befolkning / ungdomar

Intervjupersonerna talade i stort sett god svenska, det var således inte svårt att förstå olika sammanhang men vid några tillfällen kunde det vara svårt att förstå sammanhang med enbart ledning av den transkriberade texten. Det har här varit en fördel att intervjuerna kunde kompletteras med direkta minnesbilder av intervjusituationerna. I sammanställningen har texterna putsats, upprepningar och grammatiska felsägningar har korrigerats för att inte dra fokus från budskapets innehåll.

Dialogmöten

När en första sammanställning av intervjuer och deltagande observation var gjord genomfördes ett antal dialogmöten för att få synpunkter på idéer, påståenden och slutsatser som arbetet lett fram till. Vidare gav dialogtillfällena möjligheter att få kompletterande och ny information. Ett dialogtillfälle inleddes med en kort introduktion genom en Power Pointpresentation för att därefter övergå i en öppen diskussion. Vid flera fall frångicks PP-presentationen eftersom deltagarna blev väldigt aktiva och fördjupade eller förde in samtalet på nya områden. Urvalet av dialoggrupper riktades in mot nyckelgrupper som är involverade i arbetet med ungdomar eller berörs av konflikterna. Under dialogmötena fördes anteckningar som sedan transkriberades.

Dialogmöten genomfördes med:

- Ledningsgrupp Rosengårds stadsdelsförvaltning
- Ledningsgrupp Fosie stadsdelsförvaltning
- Närpolis Rosengård
- Polisens ungdomsrotel
- Personal Jägersro Brandstation (två tillfällen)
- Personal Räddningstjänsten Syd på Rosengårds brandstation

Vidare har projektet presenterats för en bredare krets genom:

- Möte på Myndigheten för Samhällskydd och Beredskap, Revinge. Mötet sändes till flera andra MSB-anläggningar, samt sågs av representanter från Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2009-09-23.
- Forskarseminarium K3, Malmö högskola 2009-11-05.

- Konferensen *Vi är alla utsatta* som handlade om urbant våld och genomfördes på Mångkulturellt centrum i Fittja 2009-11-19 – 2009-11-20.
- Kunskapskanalen visade inspelning från konferensen *Vi är alla utsatta* vid två tillfällen i januari 2010
- Forskarseminarium Barn och ungdom i förändring, Malmö högskola 2010-02-18
- Utbildning på MSB Revinge 2010-03-24.

Deltagande observation

Deltagande observation genomfördes under perioden december 2008 t.o.m. april 2009 av Alban Jashari (deltagande observatör, DO). Den deltagande observationen inriktades mot att följa oroligheter som förekom under denna period, verksamheten på högstadiet på en skola under två månader, samt viss fritidsverksamhet.

Varför delaktig/deltagande observation?

Poängen är att forskaren, genom att vistas i informanternas miljöer, närmar sig deras perspektiv...

Lalander och Johansson (2007:234)

Valet av deltagande observation som metod bestämdes bland annat på grund av att ämnet är känsligt och för att få tillgång till hur ungdomar tänker kring dessa frågor fick vi ha ett arbetssätt som gör att man skapar öppenhet och förtroende. Vi behövde alltså få veta den uppfattning och syn som de ungdomar som var indirekt eller direkt inblandade har på situationen. Deltagande observation var också nödvändigt för att förstå kommunikationen och de sociala koder som fanns i ungdomarnas miljö. Därför kunde endast intervjuer eller rena observationer inte vara tillräckliga. Av etiska skäl var det inte heller rätt att göra dold deltagande observation. Så fort DO blev tillfrågad om sin roll i skolan berättade DO sanningen och rykten spred sig snabbt i skolan så att alla elever i skolan visste att DO var där för att forska. Andra anledningar till vårt val av deltagande observation är att deltagarna gav mycket mer information än vad vi hade kunnat samla in under intervjuer. Deltagarnas uppfattning och syn kunde vi senare jämföra med annat material. En annan viktig anledning var faktumet att ungdomar som är under 16 år gamla får inte intervjuas utan tillåtelse från

myndiga ansvariga, enligt forskningsetiska regler. Även om vi skulle kunna få intervjua tror vi inte det skulle gett mycket. Detta på grund av att ungdomar i den här åldern oftast har svårt att uttrycka sig på en nivå som vi skulle önska. Förutom att de inte har kunskapen att uttrycka sig kan man fråga sig om de ens skulle ha tålamod att svara på en djupintervju i den grad vi ville. Därför var det enligt oss effektivt med en deltagande observation, där inte bara raka svar gällde. Ungdomars kontext, sociala koder, syn, uppfattningar, sätt att uttrycka sina känslor var viktiga. Helt enkelt var det viktigt att lära känna dem och skapa en relation till dem för att på så sätt få en mer sammanhållen bild. Dessutom var själva förloppet och möjligheten att följa en stenkastningssituation intressant för oss.

Utveckling av problemställning

De problemställningar som vi utgick ifrån i början var vad det är som inte fungerar i relationen mellan en del ungdomar och Räddningstjänsten. Innan DO började med observationen förväntade han sig inte att han skulle möta några ”öppna” och ”ärliga” stenkastare. Anledningen till att han trodde så var bl.a. hans samtal med lärarna och rektorn i skolan, som förklarade för att ungdomarna aldrig pratar om stenkastningen. De berättade att det i skolan bland elever fanns en icketjallarekultur. Därför valde DO att till en början lägga fokus på alla elever som fanns i skolan. Med tiden som gick och på grund av de kontakter och förtroende han lyckades skapa med en del elever, kom det att leda till nya problemställningar som: Varför kastar de här ungdomarna stenar mot Räddningstjänstens personal? Vad är, enligt ungdomarna, orsakerna och motiven till det? Vad har dessa ungdomar, som kastar sten, för syn på Räddningstjänsten och andra myndigheter eller samhället som helhet? Hur ser dessa ungdomar på sig själva? Hur beskrivs de här ungdomarna av lärarna och rektorn i skolan?

Även andra problemställningar dök upp i samband med att det uppkom nya bränder och stenkastningssituationer i Rosengård. I dessa situationer var vissa av de ungdomar DO observerade inblandade. Han fick höra deras berättelser på morgonen dagen efter. Han fick även höra dem diskutera situationen sinsemellan. Han fick höra olika versioner om hur händelseutvecklingen gått till. Och han fick vara med under händelserna och fick själv se vad som egentligen hände. På grund av det utvecklades problemställningarna mot: Hur ser en stenkastningssituation ut? Vilka olika aktörer är inblandade? Hur börjar det? På vilka sätt bråkar ungdomarna med Räddningstjänsten? På vilka områden händer det? Hur beskrivs situationen av ungdomarna dagen efter? Nya problemställningar kom också upp under möten och diskussioner med forskargruppen som vi hade parallellt med observationen.

Tiden

Tiden på observationen anpassade DO i harmoni med elevernas tider i skolan. En skola utan elever var inte så där högst intressant för honom. Det kunde dock hända att DO blev kvar i skolan för att prata med lärare om en viss situation även efter att eleverna gått hem. Observationen började den 4 februari 2009 och var tänkt att fortsätta i fyra veckor framåt. Så blev det inte på grund av två orsaker. Den ena var att efter två veckors observation höll skolan sitt sportlov. Den andra anledningen var att observationen hade gått bra och det fanns fortfarande saker att observera. Hur som helst visade sig avbrottet under sportlovet hade varit till nytta. Under den veckans bortkoppling från skolan fick DO tid för sig själv att både analysera rapporterna som han skrivit och tänka igenom sin egen roll som deltagande observatör. DO visste nu vad som väntade honom i skolan och kunde planera t.ex. att vara mer deltagande inför nästa omgång.

Deltagarroll

Idealet (med en deltagande observation) är att din närvaro inte skall vara obehaglig för deltagarna.

Fangen, 2005:141

DO's första dagar i observationen gick mer åt att observera än att delta. DO försökte hjälpa till i klasserna om någon hjälp behövdes men det var egentligen inte det som han ville göra under sin observation och det på grund av att DO inte ville uppfattas som lärare av eleverna. Att vistas i klasserna var inte heller det bästa sättet för att få en bra kontakt med eleverna. Därför valde DO att mestadels befinna sig i rasthallen där det vimlade av elever under rasterna. DO satt vid något bord och iakttog, hälsade på de som hälsade, pratade med dem som ville prata och iakttog igen. DO satte sig inte nära någon i rasthallen om han nu inte blev inbjuden. DO var, med andra ord, inte påträngande. En av lärarna i skolan förklarade för DO då att det bara var en tidsfråga innan alla elever kommit fram till honom för att presentera sig och visa sin nyfikenhet. Och så gick det till, många elever kom fram för att hälsade på DO under de kommande dagarna och ställde nyfikna frågor om vem han var. Det var på det sättet som hans första kontakt med eleverna skedde. DO tog vara på chanser som han fick av ungdomarna för att skapa en bra relation till dem baserad på trevlighet, förståelse och ömsesidig respekt. Man kan säga att DO's roll under de första dagarna var en passiv deltagare i väntan på att bli en delvis aktiv deltagare. Under den passiva tiden fick han möjlighet att

vänja sig vid miljön i skolan. DO iakttog olika elevgrupper och försökte förstå vilka som umgicks med vem. DO blev också bekant med hur skolan var uppdelad, såsom olika arbetslag. I rasthallen märkte han vilka lärare som hade närmast och ”bäst” kontakt med eleverna.

Tillträde till fältet och skapa förtroende

DO fick genom en gammal bekant och lärare på en av högstadieskolorna i Rosengård stor hjälp som ledde till ett bra förtroende med skolans ledning. Efter ett kort möte med rektorn erbjöds DO att först göra en kort projekt- och uppgiftspresentation för hela skolpersonalen innan observationen skulle börja. Rektorn antydde under mötet att skolan egentligen var mycket försiktig angående vem som tillåts använda skolan till något liknande. Anledningen till det var, enligt rektorn, att skolan stigmatiserades genom olika studenter eller journalister som inte hade mycket kunskap om området. Detta forskningsprojekt gav däremot ett annat intryck och visade också förståelse om det allvarliga i situationen. Av dessa anledningar nämns inte skolans namn i rapporten.

Etnicitet som dörröppnare men inte nödvändigt

Det finns många forskare som skrivit om hur etnicitet i bästa fall kan vara en dörröppnare för öppenhet och förtroende mellan forskare och deltagare och i värsta fall en dörrstängare. Som tur upplevde jag det första fallet. I skolan fanns många elever med olika etniska bakgrunder. DO som alban från Kosova kom att märka hur viktigt det var för att ungdomarna skulle få förtroende för honom. Inte minst på grund av att det fanns elever i skolan med albansk bakgrund. Att vara alban förknippades av ungdomarna med att vara en av oss. Det var alltså inget konstigt att vara alban. Albaner fanns i deras vardagsliv, i skolan, i området och det var deras vänner. Som DO senare märkte fanns det en uppfattning bland ungdomarna om vilka som tillhörde ”oss” och ”dem”. ”Svenne” ordet användes ofta för att beskriva människor som tillhörde ”dem”. Även äldre ungdomar DO mötte i stenkastningssituationer där misstänksamheten för allt och alla var hög kunde min etniska tillhörighet få dem att lugna sig. Några hälsningsfraser på albanska och sedan var allt lugnt. Det kunde dock hända att DO's etnicitet inte var till hjälp i vissa situationer. Det fanns personer som fortfarande misstänkte honom även om han var alban. Då användes ett annat argument av eleverna för att övertyga de äldre ungdomarna såsom att DO var ”lugn” på grund av att han rökte med dem utanför skolgården. Det var plötsligt inte tillräckligt vilken etnicitet DO tillhörde utan hans ställningstaganden som var viktigast. DO tror att det senare egentligen

var det viktigaste av allt i de här ungdomarnas värld. Anledningen till att etnicitet kunde hjälpa honom flera gånger tror han berodde på att genom att vara alban så är det ett ställningstagande i sig för de flesta fall utifrån ungdomarnas uppfattning.

Att observera

Den deltagande observationens datainsamling utgjordes av observationer och berättelser (inkluderat samtal och diskussioner). Situationerna som observerades var deltagarnas vardagliga miljö. Det DO i början observerade var mycket de olika miljöerna i skolan. Det fanns till exempel olika stämningar beroende på om man stod och iakttog eller pratade med eleverna i rasthallen, klassen eller ute på skolgården. Klasserna var en sådan miljö där DO kunde se vilken relation eleverna hade till sina lärare. Men kontexten var format av lärarna eller andra föreläsare. Det var till exempel intressant att jämföra två olika klasser som brandmännen föreläste för. Den första klassen hade förutom brandmannen även en lärare närvarande i klassen. Brandmannen föreläste om brandsäkerhet och även frågorna från eleverna sida till brandmannen befann sig i samma kontext. Det kan bero på att läraren såg till att eleverna befann sig i den kontext som läraren ville att de skulle vara. I den andra klassen å andra sidan var det helt en annan stämning. Eleverna frågade om upploppen i Rosengård istället för brandsäkerhet. Det kan delvis bero på att det inte fanns en lärare närvarande.

Rasthallen var en annan miljö där mycket hände. Det var inte samma stämning som i klasserna men DO kunde se att lärarna fortfarande hade en viss auktoritet hos eleverna. Det fanns ju ett fåtal lärare och rastvakter som oftast befann sig i rasthallen och det skapade en speciell stämning. Skolgården var där DO kunde få en mest uppriktig relation till eleverna. Det fanns inga lärare där ute. Det kändes mer som elevernas territorium. Där ute var det de som styrde. Elevernas uppförande ändrades mycket ute på skolgården. Det fick DO bekräftat av en lärare från skolan som berättade att eleverna faktiskt ändrar sitt uppförande när de är utanför skolan. Uppförandet ändrades faktiskt till det bättre för observationen. Ungdomarna blev mycket lättare att få kontakt med och förtroendet som skapades mellan oss ledde till en öppenhet där mycket viktig information gavs för observationen. DO fick senare vara med i två demonstrationer där samma ungdomar deltog och fick där se dem i ett nytt sammanhang. DO fick observera deras relation till de äldre ungdomarna, polisen i demonstrationen och nästa dag i skolan fick DO höra deras uppfattning om gårdagen. Samma sak fick DO observera under händelserna i Rosengård under mars och april.

Berättelser

Ungdomars berättelser kunde inte ha samlats in med någon annan metod såsom djupintervju eller fokusgruppintervju. Vad DO snarare fick göra under ungdomars berättelse var att visa förståelse, hänga med och ställa frågor som passade in i berättelsernas meningssammanhang. På så sätt kunde berättelserna utvecklas men samtidigt ge svar på det DO letade efter. Genom att lyssna på ungdomarnas berättelser kunde DO få ta del och lyssna på vilken mening det uttryckte.

Det fanns ett stort behov hos ungdomarna att berätta om händelserna som skett dagarna innan. Det fanns även ett stort intresse av att lyssna bland ungdomarna. På så sätt tror DO att de förmedlade mening till varandra angående stenkastningen. Men ungdomarna var helt klart påverkade av andra stenkastningsberättare. Inte minst från media. Medias och ungdomarnas berättelser om händelserna kunde många gånger likna varandra men vissa gånger kunde det även hända att de hamnade i konflikt med varandra. Förutom meningssammanhang erbjöd berättelserna även en massa information till vår forskning om vilka som deltog i konflikten, hur länge det pågick osv.

Dokumentation

DO's dokumentation av observationerna skedde genom dagliga rapporter till forskargruppen. DO hade ingen bandspelare eller någon annan teknisk hjälp med sig. DO hade endast en anteckningsbok och den fick ligga inne i lärarnas kontor. Det berodde dels på att DO inte kunde bära den med sig överallt och mestadels på grund av misstänksamheterna från elevernas sida i början av observation. Även om misstänksamheterna i senare stadiet dämpades ner var det fortfarande opassande, enligt DO's bedömning, att plötsligt ha med sig anteckningsboken eftersom nya misstänksamheter bland eleverna skulle kunna uppstå. DO tyckte helt enkelt att det var onödigt. Vad DO istället gjorde var att emellanåt gå in till kontoret och skriva lite stödord. DO började renskriva rapporten efter att DO avslutat observationen för dagen. Efter renskrivningen skickade DO materialet till sina kolleger/forskare genom e-post. På så sätt fick de chansen att diskutera och lägga fram sina synpunkter på det. Vissa saker kunde det hända att DO skrev långt senare än i det första stadiet. Det på grund av att DO försökte förstå en situation utifrån flera synvinklar.

Analys

Dokumentationen av den deltagande observationen analyserades efter hand med syfte att identifiera centrala teman. Då något tema identifierats

kunde mer fokus läggas på att utveckla det mer, eller om något som förväntades saknades kunde större uppmärksamhet ägnas åt det. Analysprocessen var således en interaktiv process mellan forskargruppens medlemmar. Samtidigt som det empiriska materialet analyserades skedde teoretiska läsningar och fördjupningar kring frågor som väcktes vid den deltagande observationen och som forskargruppen inte tidigare har fördjupade kunskaper om. Exempel på sådana fördjupningar är kring erkännande samt teoribildningar om vad som kan leda till olika former av våldsytringar. På så sätt kompletterades efter hand forskargruppens teoretiska analysramar. Samma process utvecklades efter synpunkter från dialogmöten och från läsning och kommentarer från olika forskare. På så sätt kan analysen ses som explorativ både utifrån empiriska och teoretiska utgångspunkter.